

QUỐC TÚ HOA

TỦ SÁCH

GIÁO DỤC GIA ĐÌNH KINH ĐIỂN

CẨM NANG
NUÔI DẠY CON
THEO
PHƯƠNG PHÁP
MONTESSORI

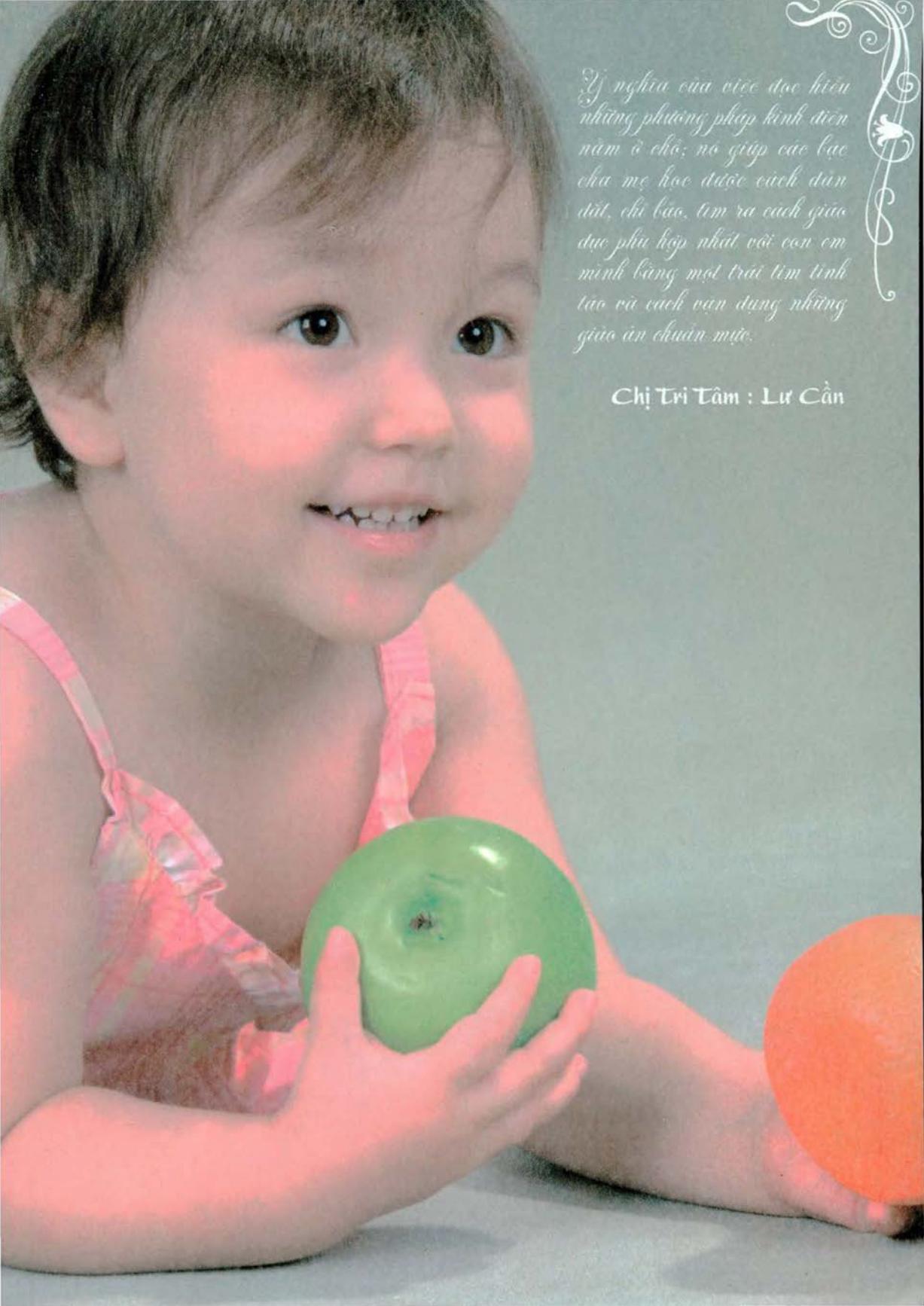
Asach
www.asach.com.vn

ĐỌC HIẾU NHỮNG
PHƯƠNG PHÁP GIÁO DỤC TRẺ NHỎ
KINH ĐIỂN

NHÀ XUẤT BẢN PHỤ NỮ

Với mục đích giúp các bậc phụ huynh “đọc hiểu”, chúng tôi cùng với các chuyên gia giáo dục trẻ em, căn cứ trên những nguyên lý giáo dục phức tạp trong các tác phẩm của Montessori tiến hành **chỉnh lí** có hệ thống, chắt lọc những tinh hoa, cố gắng dùng cách ngắn gọn nhất, những câu chữ đắt nhất, những ví dụ cụ thể nhất, những phương pháp hiệu quả nhất để thể hiện chân lí của phương pháp giáo dục Montessori, giúp các bậc phụ huynh hiểu và nắm được phương pháp giáo dục này trong thời gian ngắn nhất.

A close-up photograph of a young child with dark hair and brown eyes, wearing a pink sleeveless top. The child is sitting and looking towards the camera with a slight smile, holding a bright green apple in their hands. A second, smaller orange fruit is partially visible on the right side of the frame.

Ý nghĩa của việc đọc hiểu
những phương pháp kinh điển
năm ở chỗ; nó giúp các bậc
cha mẹ học được cách dinh
dưỡng, chì bao, tìm ra cách giáo
dục phù hợp nhất với con em
mình bằng một trái tim tinh
táo và vạch vẹn dụng những
giáo án chuẩn mực.

Chị Trí Tâm : Lư Cầm

LỜI NÓI ĐẦU

MARIA MONTESSORI LÀ AI?

Maria Montessori (1870 – 1952) sinh ra tại Italy. Năm 26 tuổi, bà trở thành vị nữ bác sĩ đầu tiên của nước này, năm 1899 trở thành Hiệu trưởng trường quốc lập dành cho trẻ em chậm phát triển tại Rome, bắt đầu xây dựng nên những phương pháp giáo dục cho trẻ chậm phát triển trí tuệ một cách có tổ chức và hệ thống. Hai năm sau, việc làm của bà đã gặt hái được những bước tiến đáng kinh ngạc: những đứa trẻ chậm phát triển trí tuệ này đã vượt qua được kì thi dành cho trẻ bình thường ở Rome.

Năm 1907, Maria Montessori (gọi tắt là Montessori) nhận ủy thác xây dựng nên ngôi trường cho trẻ em "Children's House" (một nơi thu nhận những trẻ từ 2 - 6 tuổi, có cuộc sống khó khăn, cha mẹ không quan tâm chăm sóc). Vỏn vẹn trong vòng 1 năm, mọi người đã nhận ra rằng, những đứa trẻ ở "Children's House" đều hết sức lễ phép, gọn gàng, sạch sẽ, trẻ 4 - 5 tuổi đã có thể đọc sách, viết văn, thậm chí biết làm tính. Trong một lần kiểm tra, thành tích của chúng còn tương đương với thành tích của một học sinh lớp 3.

Thành tích đáng nể của những đứa trẻ này đã trở thành một sự kiện thời bấy giờ, ngày càng có nhiều người chú ý đến thành quả giáo dục phi thường của "Children's House". Montessori trở thành một nhân vật gây chấn động trong giới giáo dục thời đó. Những phương pháp bà áp dụng trong "Children's House" cũng từ đó mà được truyền bá rộng rãi ở phương Tây.

Những năm tháng sau này, bà nhận được rất nhiều lời mời từ các tổ chức giáo dục trên khắp thế giới, bà đã tiến hành giảng dạy, viết bài và đào tạo ở cả châu Âu, Ấn Độ và Mỹ, không ngừng mở ra những ngôi trường Montessori trên khắp Italy và các nước khác. Đồng thời, những tác phẩm nghiên cứu của bà được dịch sang 37 thứ tiếng, phương pháp giáo dục của bà đã được phổ cập trên 110 quốc gia, và cũng nhờ những đóng góp công hiến lớn lao của bà cho sự nghiệp giáo dục mầm non, bà đã 3 lần được đề cử giải Nobel.

LỜI NÓI ĐẦU

ĐỌC HIỂU NHỮNG PHƯƠNG PHÁP KINH ĐIỂN “PHỦI ĐI LỚP BỤI TRÊN BÁU VẬT”

Những năm 90 của thế kỷ 20, phương pháp giáo dục Montessori bắt đầu du nhập vào một số nước Phương Đông, trong một thời gian ngắn đã trở nên phổ biến và được nhiều người đón nhận.

Thế nhưng, do những cuốn sách giới thiệu về phương pháp giáo dục Montessori trên thị trường đều là những bản dịch tác phẩm và tài liệu giảng dạy của bà, sự khác biệt trong phương thức diễn đạt, cộng thêm năng lực dịch thuật yếu đã ảnh hưởng lớn đến các bậc phụ huynh trong việc nắm bắt có hiệu quả tinh thần thực sự của phương pháp này. Rất nhiều bậc phụ huynh sau khi đọc xong bản dịch đều phàn nàn rằng khó hiểu.

Với mục đích giúp các bậc phụ huynh “đọc hiểu”, chúng tôi cùng với các chuyên gia giáo dục trẻ em, căn cứ trên những nguyên lý giáo dục phức tạp trong các tác phẩm của Montessori tiến hành chỉnh lí có hệ thống, chắt lọc những tinh hoa, cố gắng dùng cách ngắn gọn nhất, những câu chữ đắt nhất, những ví dụ cụ thể nhất, những phương pháp hiệu quả nhất để thể hiện chân lý của phương pháp giáo dục Montessori, từ đó, giúp các bậc phụ huynh hiểu và nắm được phương pháp giáo dục này trong thời gian ngắn nhất.

Chúng tôi nguyện làm những người đi tìm quặng, tỉ mẩn lau chùi, phủi đi lớp bụi trên báu vật của lịch sử, khiến cho báu vật tỏa ra ánh hào quang sáng chói, hy vọng cuốn sách này sẽ có ích cho những bậc phụ huynh trẻ, để ngày càng có thêm nhiều trẻ em được hưởng những điều tốt đẹp hơn.

MỤC LỤC

CHƯƠNG I

PHÁT HIỆN CỦA MONTESSORI - BÍ MẬT CỦA TUỔI THƠ 1

Thật ra còn rất nhiều điều về trẻ nhỏ mà loài người chúng ta chưa biết, trong lòng chúng có rất nhiều điều chúng ta không hiểu, nhưng chúng ta nhất định phải tìm hiểu, nhất định phải dùng tình yêu thương và tinh thần hy sinh để khám phá lĩnh vực còn chưa biết hết này, giống như ôm áp mơ ước đi tìm kho báu ở ngoài khơi vậy.

ĐÓN CHÀO MỘT EM BÉ MỚI CHÀO ĐÓI.....	2
TRẺ MỚI SINH ĐẦY ẤP NỒI SỢ HÃI.....	2
TAO MÔI TRƯỜNG CẦN CÓ CHO TRẺ SƠ SINH.....	4
COI TRỌNG "BIỂU HIỆN" CỦA TRẺ.....	6
GIÁM MÃ BÍ ẨN CƠ THỂ TRẺ	9
HAI HỆ THỐNG QUAN TRỌNG NGANG VỚI NÂO	9
KHÔNG THỂ SO SÁNH NÃO NGƯỜI LỚN VỚI NÃO TRẺ CON	11
BẢN TAY ĐẦY TRÍ TUỆ	14
ĐỌC HIỂU THẾ GIỚI TÂM HỒN CỦA TRẺ.....	16
THAI NGHEN TÂM HỒN - ĐẶC THÙ CỦA CON NGƯỜI.....	16
TÂM HỒN GIỐNG NHƯ MỘT THỎI NAM CHÂM	18
CẢM GIÁC BÌNH THƯỞNG, TÂM LÝ SẼ LÀNH MẠNH	21
VẬN ĐỘNG KÍCH THÍCH SỰ PHÁT TRIỂN TÂM LÝ.....	24

CHƯƠNG II

NGUYÊN TẮC GIÁO DỤC CỦA MONTESSORI 27

Trong quá trình trưởng thành, trẻ chưa hẳn đã ý thức được nhu cầu nội tại của bản thân, người lớn cũng không biết cách giải thích cho chúng thế nào, do đó, cuộc sống của trẻ ở nhà và ở trường rất có khả năng sẽ nảy sinh những trường hợp nhầm lẫn, ngăn trở sự phát triển của trẻ nhỏ.

Qua quá trình nghiên cứu triệt để những nhu cầu bên trong nhất, sâu nhất ở giai đoạn đầu tiên của trẻ nhỏ, chúng ta mới biết rằng: muôn loại bỏ tình huống nêu trên, thỏa mãn được nhu cầu của trẻ thì cần phải giải phóng trẻ.

PHÁT HIỆN VÀ TÂN DỤNG TIỀM LỰC CỦA TRẺ	28
CHA MẸ CẦN TRỞ THÀNH NHÀ GIÁO DỤC THÔNG THÁI	30
TÔN TRỌNG TÍNH CÁCH CỦA TRẺ	32
TAO CHO TRẺ MỘT MÔI TRƯỜNG THÍCH HỢP	34
HỌC CÁCH QUAN SÁT TRẺ	37
TRÂN TRỌNG TÍNH NHẠY CẢM CỦA TRẺ	39
KHÔNG CÓ ĐỘC LẬP SẼ KHÔNG CÓ TỰ DO	42
TIN TƯỞNG VÀO VIỆC TỰ GIÁO DỤC Ở TRẺ	44
THÀNH THỰC TRẢ LỜI NHỮNG CÂU HỎI CỦA TRẺ	46

KHÔNG NÊN SƠ TRÙNG LẮP	48
THẬN TRỌNG KHI KHEN THƯỞNG VÀ TRÚNG PHẠT	51
GIÁO DỤC LÀ KHÔNG CHỜ ĐỢI	53

CHƯƠNG III

TỰ NHIÊN TẠO NÊN KỲ TÍCH.....57

Chúng ta nên cố gắng hết sức để tự nhiên nuôi dưỡng trẻ, bởi trẻ càng tự do phát triển sẽ càng có được cơ thể cân đối và các năng lực hoàn hảo.

Tự nhiên đã giúp chúng ta sắp xếp tất cả, chúng ta chỉ cần để cho trẻ tự do nữa mà thôi, hãy tạo cho trẻ một môi trường khoa học, tự do, và việc của chúng ta chỉ là ngồi quan sát trẻ trưởng thành đồng thời trở thành một nhân chứng chứng kiến những kỳ tích của chúng.

QUAN SÁT SỰ SỐNG, LĨNH NGỘ TỰ NHIÊN	58
BỒI DƯỠNG SỰ NHÃN NẠI VÀ TỰ TIN TRONG LAO ĐỘNG	60
GIÁO DỤC TỰ NHIÊN, ĐỂ TRẺ BƯỚC VÀO CON ĐƯỜNG PHÁT TRIỂN CỦA NHÂN LOẠI	62
YÊU THIỀN NHIÊN.....	64
LUYỆN TẬP VÀ ỦNG DỤNG - HAI Ý NGHĨA QUAN TRỌNG CỦA LAO ĐỘNG	67

CHƯƠNG IV

CUỘC SỐNG NỀN NẾP GIÚP CẢI THIỆN NHÂN CÁCH BÊN TRONG 71

Giữ cơ thể sạch sẽ, duy trì những hành vi, cử chỉ đúng mực sẽ khiến cho trẻ càng tự trọng và tự tin hơn; không những thế, trong quá trình dạy trẻ, người lớn cũng sẽ có được những ảnh hưởng nhất định trong việc nâng cao ý thức của mình về vệ sinh và phép tắc.

RỬA TAY	72
LÀM SẠCH MÓNG TAY	73
RỬA MẶT	74
ĐÁNH RĂNG	75
RỬA CHÂN	76
XÌ MŨI.....	78
HÌNH THÀNH THỎI QUEN VỆ SINH	79
GIỮ GÌN VỆ SINH MÔI TRƯỜNG	81
HỌC ĐÚNG HỌC NGỎI.....	82

CHƯƠNG V

TÍNH TRẬT TỰ THẦN Bí 85

Trong con người trẻ cất giấu một tính trật tự thần bí, cảm giác nhạy bén cao độ của trẻ về trật tự trong môi trường xung quanh khiến người ta khó mà tưởng tượng được. Nếu như ngay từ khi trẻ mới ra đời, chúng ta đã cho trẻ sống trong môi trường sạch sẽ, ngăn nắp, điều này sẽ tạo dựng nên một nền tảng vững chắc cho sự phát triển tâm lý có trật tự của trẻ sau này.

TÍNH TRẬT TỰ BẨM SINH.....	86
LÀM VIỆC VÀ NGHỈ NGƠI CÓ QUY LUẬT	89
SƠM HÌNH THÀNH TẬP QUÂN ĂN UỐNG	92
ĂN MẶC GỌN GÂNG LÀM TĂNG LỐNG TỰ TÔN.....	94
SẮP XẾP ĐỒ ĐẶC CÁ NHÂN NGÂN NẮP	95
THIẾT LẬP TRẬT TỰ HỌC TẬP	98

CHƯƠNG VI

VẬN ĐỘNG THÚC ĐẨY SỰ PHÁT TRIỂN CỦA TRÍ LỰC VÀ TÂM LÝ..... 101

Vận động hết sức quan trọng đối với trẻ nhỏ. Sự phát triển của trẻ không chỉ dựa vào nhân tố tâm lý mà còn phải dựa vào nhân tố thể xác. Vận động thúc đẩy sự phát triển thành thục của trí lực, đồng thời cũng là biểu hiện có ý nghĩa sau cùng của trí tuệ nhân loại.

LẬP BẢNG GHI CHÉP TÌNH TRẠNG SỨC KHỎE	102
NÊN ĐỂ TRẺ TỰ NGUYỄN HOẠT ĐỘNG	104
LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ.....	105
ĐI BỘ, CHỈ ĐƠN GIẢN LÀ ĐI BỘ.....	106
THỂ THAO TỰ DO.....	108
HÍT THỞ SÂU	109
CUNG CẤP NHỮNG DỤNG CỤ TẬP LUYỆN THÍCH HỢP	110
LUYỆN TẬP SỰ KHÉO LÉO CỦA NGÓN TAY	111

CHƯƠNG VII

PHÁT TRIỂN CẢM QUAN TOÀN DIỆN 121

Cảm quan là điểm tiếp xúc giữa con người và môi trường, tâm hồn có thể thông qua những kinh nghiệm cảm quan mà trở nên tinh tế, sự phân biệt đầy tinh tế này là kết quả của quá trình luyện tập trong cuộc sống hàng ngày.

Trẻ nhỏ muôn thích ứng với cuộc sống hiện tại và thời đại tương lai, nhất định phải có năng lực quan sát nhạy cảm trước môi trường, hình thành nên những năng lực và phương pháp cần thiết khi quan sát. Mà mục tiêu của việc giáo dục cảm quan chính là dạy mỗi đứa trẻ trở thành một nhà quan sát, điều này chủ yếu thể hiện trên hai phương diện - từ góc độ sự phát triển của một cá nhân, chúng ta hy vọng có thể giúp con người phát huy tối đa những tiềm năng tự nhiên ban tặng; từ góc độ sự phát triển của xã hội, chúng ta hy vọng những đứa trẻ sau này có thể thích nghi tốt hơn với môi trường.

LUYỆN TẬP THỊ GIÁC 122

PHÂN BIỆT TO, NHỎ, DÀI, NGẮN 122

NHẬN THỨC HÌNH DÁNG 124

NHẬN BIẾT HÌNH KHỐI 126

NHẬN BIẾT MÀU SẮC 129

LUYỆN TẬP THÍNH GIÁC 131

PHÂN BIỆT ÂM THANH 131

ĐỘ NHẠY CẢM CỦA THÍNH GIÁC 133

LUYỆN TẬP YÊN TĨNH 134

DẠY ÂM NHẠC 136

LUYỆN TẬP XÚC GIÁC 138

XÚC GIÁC GỌI MỞ TRÍ TUỆ 138

LUYỆN TẬP CẢM GIÁC NÓNG LẠNH 140

CẢM GIÁC VỀ TRỌNG LƯỢNG 142

LUYỆN TẬP VỊ GIÁC 144

LUYỆN TẬP VỊ GIÁC 144

LUYỆN TẬP KHÚU GIÁC 146

CHƯƠNG VIII

PHƯƠNG PHÁP DẠY NGÔN NGỮ VÀ SỐ HỌC HIỆU QUẢ.....147

Ngôn ngữ và số học là hai công cụ có thể cung cấp và xác định lại những thứ là tiền đề cho việc tích lũy kiến thức, từ đó mà mở rộng cánh cửa cho việc giáo dục trong tương lai. Do đó, việc dẫn dắt trẻ một cách đúng đắn, xây dựng một nền tảng ngôn ngữ và số học chắc chắn trong những năm tuổi thơ - thời kì trí lực của trẻ phát triển nhanh chóng nhất - có thể bồi đắp nên những tư duy hợp lý cho trẻ, thúc đẩy trẻ tiếp thu chỉnh thể văn hóa và hình thành nên những năng lực cần thiết trong việc tạo nên nhân cách con người như năng lực trùu tượng, năng lực tưởng tượng, năng lực phán đoán và lý giải.

SỰ "MỜI GỌI" CỦA NGÔN NGỮ ĐỐI VỚI TRẺ.....	148
NÓI CHUYỆN NHIỀU VỚI TRẺ, THẦU HIỂU TRẺ	151
VUI HỌC CHỮ	154
TỪ TỬ VỰNG ĐẾN NGÔN NGỮ VIẾT.....	156
SỰ PHÁT TRIỂN NGÔN NGỮ VIẾT LÀ SỰ BÙNG NỔ.....	158
BIẾT VIẾT MỚI CÓ THỂ BIẾT ĐỌC	160
TOÁN HỌC THÚ VỊ.....	162
TỔNG HỢP CÁC BÀI LUYỆN TẬP TOÁN HỌC.....	164

CHƯƠNG IX

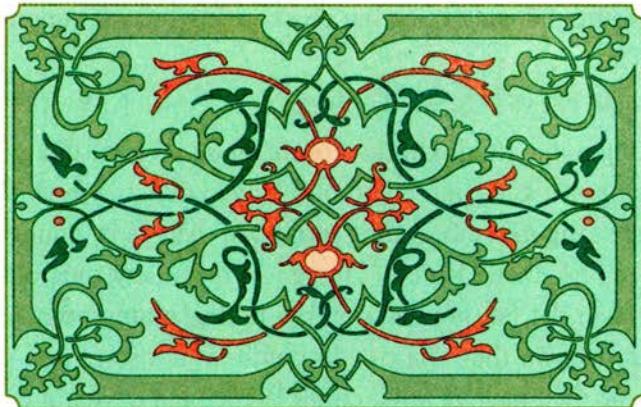
SỰ HÌNH THÀNH TÍNH CÁCH.....175

Những hành động của trẻ nói với chúng ta rằng, chỉ có những nỗ lực của cá nhân mới có thể thúc đẩy sự phát triển tính cách. Những nỗ lực mà trẻ có được không hề có quan hệ với những nhân tố bên ngoài, mà được quyết định bởi tiềm năng sáng tạo của trẻ và những trở ngại trẻ gặp phải trong cuộc sống thường ngày.

MẦM MỒNG TÍNH CÁCH CỦA TRẺ SƠ SINH.....	176
TÍCH CÁCH LÀ SỰ TÍCH LŨY TỰ NHIÊN	178
HÀNH ĐỘNG NÓI LÊN TÍNH CÁCH THỰC SỰ CỦA TRẺ	181
ĐẶC TRUNG "NHIỆM VỤ" CỦA TÍNH CÁCH.....	186
ĐẶC TÍNH "XÃ HỘI" CỦA TÍNH CÁCH.....	190
"THẢ RỘNG" CÁ TÍNH CỦA TRẺ MỘT CÁCH THÍCH HỢP	193
TRẺ CÓ KHẢ NĂNG TỰ SỬA CHỮA SAI LẦM.....	195
MỘT SỐ DẠNG KHIỂM KHUYẾT TRONG TÍNH CÁCH CỦA TRẺ.....	198
KHẮC PHỤC KHIỂM KHUYẾT TRONG TÍNH CÁCH CỦA TRẺ.....	206
HẬU KÝ: NHỮNG KỶ TÍCH CỦA "CHILDREN'S HOUSE"	212

CHƯƠNG I

PHÁT HIỆN CỦA MONTESSORI – BÍ MẬT CỦA TUỔI THƠ

Thật ra, còn rất nhiều điều về trẻ nhỏ mà loài người chúng ta chưa biết, trong lòng chúng cũng còn rất nhiều điều chúng ta không hiểu, nhưng chúng ta nhất định phải tìm hiểu, nhất định phải dùng tình yêu thương và tinh thần hi sinh để khám phá lĩnh vực còn chưa biết hết này, giống như ôm ấp mơ ước đi tìm kho báu ở ngoài khơi vậy.

ĐÓN CHÀO MỘT EM BÉ MỚI CHÀO ĐỜI

TRẺ MỚI SINH ĐẦY ẤP NỖI SỢ HÃI

Nghe thì có vẻ như chúng tôi đã làm mọi chuyện trở nên nghiêm trọng, nhưng thực tế đã chứng minh: sự nhận biết của nhân loại về tâm lí của một em bé mới chào đời chính là điểm tối trong tri thức về sinh mệnh loài người.

Chúng ta thường cho rằng: trẻ con sinh ra là một quá trình tự nhiên, hơn nữa trẻ mới chào đời cũng không có ý thức gì cả, chúng ta không cần thiết phải quá để tâm. Thế nhưng, vào khoảnh khắc chào đời ấy, từ một thai nhi trở thành một đứa trẻ rốt cuộc đã xảy ra điều gì? Do trẻ mới sinh ra không có khả năng biểu đạt ngôn ngữ, cho nên, điều đó vẫn luôn là bí ẩn.

◆ PHÁT HIỆN CỦA MONTESSORI - EM BÉ ĐẾN THẾ GIỚI NÀY VỚI ĐẦY ẤP NỖI SỢ HÃI

Thai nhi trong bụng mẹ từ khi được 7 tháng đã có hoạt động tâm lý rồi. Khoảnh khắc chào đời đang đến gần, sinh mệnh nhỏ bé yếu đuối này phải thay đổi từ một môi trường quen thuộc sang một môi trường mới hoàn toàn xa lạ, chúng bất đắc dĩ phải vật lộn một cách gian khổ nhất. Dẫu cho chúng vẫn chưa hề ý thức được những gì đã xảy ra và không thể diễn đạt hết nỗi đau đớn khi ra đời, nhưng nỗi đau này đã để lại một dấu ấn sâu sắc trong tiềm thức của trẻ, đó chính là "nỗi sợ ra đời" của trẻ nhỏ. Trẻ có thể cảm nhận được điều này, và khóc chính là cách mà trẻ dùng để xoa dịu nỗi sợ hãi và đau đớn đó.

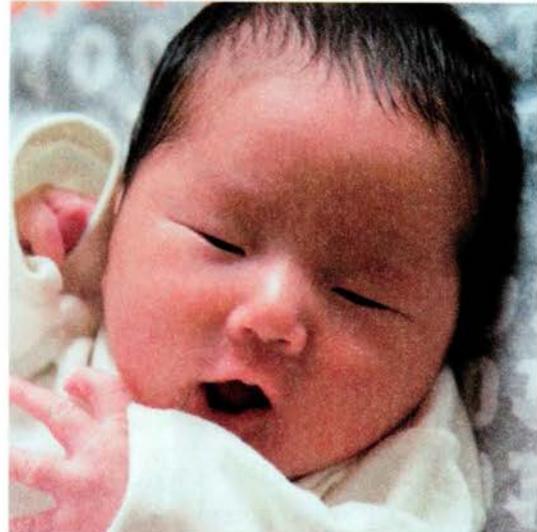
Sinh non hoặc phương pháp sinh không thích hợp đều có thể gây nên chứng "tổn thương khi ra đời" đối với trẻ nhỏ. Điều này không chỉ đơn giản dẫn đến việc trẻ quấy khóc hay phản kháng, mà còn khiến trẻ phát triển không bình thường, ví dụ như biểu hiện ngủ li bì, khi tỉnh dậy lại khóc thét không rõ nguyên nhân... Tất cả đều là biểu hiện hoảng loạn của trẻ khi phải đối mặt với thế giới đầy áp nỗi sợ hãi. Những trường hợp nghiêm trọng thì sau khi lớn lên, còn có thể có biểu hiện ỷ lại vào người khác và gặp khó khăn khi tiếp thu những cái mới.

◆ SỰ THẬT

Hãy để chúng ta hóa thân vào vai trò một em bé sơ sinh, để tưởng tượng ra cảnh trước và sau khi sinh, điều này sẽ giúp chúng ta dễ dàng hiểu rõ hơn những khó khăn mà sinh mệnh nhỏ bé này phải đối mặt.

GIÂY PHÚT CHÀO ĐỜI

Giây phút chào đời sắp đến gần, lượng nước ối quen thuộc bao quanh thai nhi đột nhiên giảm đi, tử cung chuẩn bị tiễn vị khách nhỏ bé ra đời, trẻ bị một lực vô hình đẩy vào một môi trường lạ lẫm chứa đầy không khí, trẻ cuống quýt tìm đường ra, cơ thể nhỏ bé bị đè chặt... Cuối cùng, trẻ mang vết thương⁽¹⁾ đến với thế giới này, nhưng chúng ta chào đón bé thế nào đây? Trong quá trình chuyển dạ, mọi người thường dồn sự chú ý vào người mẹ, bởi đây là giây phút nguy hiểm nhất, khó khăn nhất trong cuộc đời mẹ, còn em bé thì sẽ được hộ lí đem đi kiểm tra, sau khi chắc chắn em bé khỏe mạnh thì cuộc vượt cạn được coi như thành công lớn, nhưng không ai nghĩ rằng, điều này cũng là một cửa ải khó khăn cho em bé.

Trẻ sơ sinh phải rời xa bụng mẹ để đến với một thế giới lạ lẫm,ắt sẽ phải trải qua một cuộc đấu tranh khó khăn. Các mẹ hãy chú ý đến điều này, sau khi trẻ ra đời, hãy dành thời gian ôm áp trẻ, tạo cho trẻ cảm giác an toàn.

SO SÁNH MÔI TRƯỜNG TRƯỚC VÀ SAU KHI SINH

Yếu tố thay đổi	Trước khi sinh	Sau khi sinh
Nhiệt độ	37°C	Trong phòng: khoảng 25°C
Độ ẩm	Môi trường chất lỏng	Môi trường không khí
Âm thanh	Tiếng tim mẹ đập, tiếng dạ dày mẹ co bóp...	Tiếng người, tiếng máy móc
Ánh sáng	Tối	Ánh sáng khá mạnh/ ánh sáng mặt trời
Dinh dưỡng	Tự động liên tục bổ sung	Gián đoạn
Hô hấp	Không cần	Phổi bắt đầu làm việc
Tư thế	Trôi nổi	Duỗi thẳng, nằm thẳng
Da	Ở trần	Được bao bọc

Từ bảng trên có thể thấy, trẻ sau khi được sinh ra phải đổi mặt với sự thay đổi lớn của môi trường, chúng ta nên cố gắng hết sức có thể để tạo cho trẻ môi trường gần giống trong bụng mẹ, dần dần giúp trẻ thích nghi được với môi trường mới.

Chú thích:

(1) Sinh thường là quá trình cả mẹ và bé đều phải nỗ lực hết sức. Người mẹ dùng lực nhở cơn co tự nhiên của tử cung, trẻ cũng không ngừng điều chỉnh tư thế và phương hướng để tìm lối ra. Lúc ra đời, thai nhi ép cằm dưới vào ngực, cơ thể cuộn lại để đi xuống xương chậu. Vì đi qua một đường dài và hẹp, phần đầu của thai nhi sẽ căn cứ theo hình dáng xương chậu của mẹ để nhanh chóng thay đổi, và nỗ lực chui ra qua đường âm đạo của mẹ. Hiện tượng thần kì này được gọi là "sự đổi ngôi thai".

Có một số em bé mới sinh vùng đầu có những vệt tụ máu, đó là vết thương do trong quá trình chuyển dạ đầu em bé va phải khung xương chậu của mẹ.

TAO MÔI TRƯỜNG CẨN CÓ CHO TRẺ SƠ SINH

Cách chúng ta chăm trẻ nhỏ chủ yếu dựa vào những kinh nghiệm của các bậc phụ huynh, "ở cũ" chính là một phương pháp truyền thống trên khắp mọi vùng miền của nước ta. Chúng ta luôn bảo vệ bà mẹ và trẻ sơ sinh một cách cẩn thận, giữ cho căn phòng thật ấm áp, cố hết sức giữ yên lặng, vì cho rằng lúc này là khoảng thời gian trẻ cần yên tĩnh để ngủ. Làm như vậy thật ra có đúng không?

PHÁT HIỆN CỦA MONTESSORI - MÔI TRƯỜNG LÀ QUAN TRỌNG NHẤT

Quả thực là như vậy. Sau quá trình được sinh ra cùng với việc các năng lực bắt đầu được đánh thức, trẻ sơ sinh cần trải qua một thời kì then chốt – cách li với mọi người, dành thời gian nghỉ ngơi đầy đủ. Các loài động vật có vú đều có bản năng giấu con sau khi sinh, tách con chúng ra khỏi bầy đàn một thời gian.

Môi trường là điều quan trọng nhất đối với một đứa trẻ mới được sinh ra. Thời kì sơ sinh chính là khoảng thời gian chuẩn bị để trẻ có thể thích ứng được với thế giới mới lạ. Từ trong màn đêm yên tĩnh của môi trường nước đến với thế giới đầy ánh sáng, đầy ắp tiếng cười nói, các năng lực phát triển sơ bộ của trẻ đều sẽ tạm thời ngủ yên, rồi dần dần bắt đầu nảy nở trong môi trường mới này. Do vậy, phần lớn thời gian trẻ sơ sinh đều ngủ, đây chính là một phương thức mang tính chất bảo vệ, để tránh những kích thích mạnh từ bên ngoài.

SỰ THẬT

Trẻ mới chào đời và mẹ của bé vẫn là một thể thống nhất, chỉ khác ở chỗ trẻ sơ sinh đã là một phần cơ thể bên ngoài của mẹ, thay đổi vị trí so với trước đây mà thôi. Những phương diện khác đều không có bất cứ thay đổi nào, giữa hai mẹ con vẫn là sợi dây liên kết bền chặt. Cũng có thể nói, đối với một đứa trẻ, chỉ môi trường an toàn và yên tĩnh thôi là chưa đủ. Để bảo vệ cho một em bé mới chào đời, không chỉ cần cho bé tránh khỏi những tổn thương mà còn nên áp dụng nhiều phương pháp giúp bé có thể thích nghi được với môi trường xung quanh.

Mẹ cũng nên là một phần quan trọng trong môi trường của bé, mẹ cần làm bạn với bé, cố hết sức giúp bé hòa nhập với thế giới bên ngoài.

LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

MÔI TRƯỜNG CẦN YÊN TĨNH

- Trẻ sơ sinh tốt nhất nên nằm trong một căn phòng yên tĩnh, không ảnh hưởng bởi tạp âm từ đường phố, mọi người trong phòng cũng nên cố gắng giữ yên lặng.

- Ánh sáng và nhiệt độ trong phòng đều phải điều chỉnh kịp thời. Ngoài những lúc cần bật đèn thì ánh sáng trong phòng có thể để hơi tối một chút.

- Điều chỉnh nhiệt độ và độ ẩm trong phòng cho gần với môi trường trước khi trẻ chào đời.

- Giữ vệ sinh môi trường và không khí trong phòng sạch sẽ, thông thoáng.

KHÔNG NÊN BỎ CHẶT TRẺ

- Quần áo của trẻ nên mềm mại, rộng rãi, nếu như nhiệt độ cho phép, tốt nhất nên đặt trẻ ở trần trên một chiếc giường nhỏ mềm và ấm.

- Trong 3 tháng sau khi sinh không cần thiết phải dùng gối đầu, do xương cổ của trẻ lúc này vẫn chưa có độ cong tự nhiên nên nằm bằng phẳng là dễ chịu nhất.

- Khi tiếp xúc và di chuyển trẻ, không được nhanh chóng, đột ngột đổi tư thế của trẻ, phải nhẹ nhàng, chậm rãi, đồng thời cần cẩn thận với xương và làn da non nớt của trẻ. Những bộ phận quan trọng của trẻ như phần gáy, eo, vai cần phải được nâng đỡ thích hợp. Tốt nhất nên ít động đến trẻ.

MẸ CỐ GẮNG DÀNH NHIỀU THỜI GIAN CHO BÉ

- Hãy luôn túc trực bên bé, kể cả khi bé đã ngủ.

- Kiên trì nuôi con bằng sữa mẹ. Sữa mẹ có đầy đủ những chất dinh dưỡng cần thiết cho sự phát triển của trẻ, là nguồn thức ăn lí tưởng nhất cho bé.

- Thường xuyên nói chuyện với bé hoặc hát cho bé nghe. Giọng của mẹ là âm thanh quen thuộc nhất đối với bé, mang đến cho bé cảm giác an toàn.

❶ NHỮNG ĐIỀU CẦN CHÚ Ý TRONG GIAI ĐOẠN SƠ SINH

Sau giai đoạn nghỉ ngơi, mẹ và bé có thể bắt đầu hòa nhập vào cuộc sống bình thường, nhưng trong toàn bộ giai đoạn sơ sinh, chúng ta vẫn cần phải chú ý những điều sau:

1. Trẻ nên thường xuyên được ở bên mẹ.
2. Thời gian nuôi con bằng sữa mẹ kéo dài có thể giúp trẻ thích ứng với môi trường sống tốt hơn.

Ngoài ra, một số cách dưới đây cũng giúp trẻ thích ứng với môi trường tốt hơn:

1. Đặt trẻ nằm ở mặt phẳng hơi dốc, như vậy trẻ sẽ dễ dàng nhìn thấy mọi thứ xung quanh hơn.
2. Thường xuyên cho trẻ ở trong môi trường tự nhiên đẹp đẽ.
3. Đặt trẻ ở một vị trí cố định có thể tăng cảm giác an toàn cho trẻ.

COI TRỌNG “BIỂU HIỆN” CỦA TRẺ

❷ CÁC VẤN ĐỀ CẦN NHẬN THỨC LẠI

Bạn đã từng nghĩ đến việc một đứa trẻ mỗi ngày ngủ 20 tiếng, thời gian còn lại đều dành cho việc ăn, ngủ, tiêu, tiểu - cũng có hoạt động tâm lí chưa?

Bạn có cảm thấy trong lòng tràn đầy tình yêu thương trước một sinh linh yếu đuối, không chịu nổi bất cứ một tổn thương nào, không thể tự di chuyển bản thân dù chỉ là một bước nhỏ không?

Sự lờ là và thương cảm của bạn thường được biểu hiện trên mặt, trên tay, và trong những câu nói vô ý của bạn?

Bạn có vừa cho trẻ bú sữa, vừa nói chuyện điện thoại?

Bạn có cho rằng, tiếng trẻ khóc không có chút ý nghĩa nào?

❸ LỜI KHUYÊN CỦA MONTESSORI - LÚC NÀO CŨNG PHẢI QUAN TÂM ĐẾN TRẺ

Thái độ của chúng ta với trẻ nhỏ không nên là sự thương xót, mà nên là sự tôn trọng đối với món quà của tạo hóa, coi tâm hồn của sinh linh bé nhỏ ấy là một thế giới thần bí mà chúng ta hoàn toàn không có cách nào hiểu hết.

Là một người mẹ, bản năng thiên phú sẽ thúc đẩy chúng ta đánh thức năng lực tiềm ẩn trong trẻ, chúng ta không chỉ cần quan tâm săn sóc cho sức khỏe của trẻ, mà hơn thế là nhu cầu tâm lí của bé.

Trong tháng đầu tiên sau khi sinh, những đau đớn và sức ép mà trẻ phải chịu đựng rất có thể sẽ ảnh hưởng đến cả cuộc đời của trẻ sau này.

Nếu như bạn cho rằng, trẻ nhỏ chỉ có việc ăn và ngủ thì quả là một điều sai lầm. Não của trẻ và của người lớn không giống nhau, những sáng tạo to lớn đang phát huy tác dụng: Trong năm đầu tiên sau khi trẻ ra đời, cơ quan phát âm của trẻ không những đã phát triển hoàn thiện mà còn sắp sửa nám bắt được những ngôn ngữ thực sự. Lúc này, từng giờ từng phút, bé đang tích lũy năng lượng cần thiết cho sự phát triển của cơ thể, bởi sự phát triển trí lực bắt buộc phải dựa trên nền tảng là sự phát triển cơ thể.

◆ SỰ THẬT

Giấc ngủ của trẻ không chỉ là do nhu cầu của cơ thể, mà quan trọng hơn còn là do nhu cầu của tâm lí. Sau quá trình sinh ra đầy nỗi sợ hãi, tâm lí của trẻ cũng cần có thời gian để nghỉ ngơi. Sau vài ngày ngủ say, cơ thể bé sẽ quen dần với những bộ quần áo và tấm chăn bao quanh mình, tâm hồn bé bắt đầu được thức tỉnh, các năng lực cảm giác cũng từng bước được đánh thức: mắt, tai, da trẻ sẽ bắt đầu thích nghi với môi trường không khí, hơn nữa còn bắt đầu có thể nghe được, nhìn được. Trẻ bắt đầu tìm kiếm những âm thanh đã quen thuộc khi còn là thai nhi – tiếng nói của mẹ. Mẹ chính là toàn bộ thế giới tinh thần của bé khi bé lần đầu đến với thế giới này.

Môi trường bên ngoài, đặc biệt là việc người mẹ có thể đáp ứng những yêu cầu của bé kịp thời hay không, chính là mấu chốt của sự phát triển tâm lí lành mạnh ở trẻ.

◆ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

KHÔNG LÀM PHIỀN TRẺ SƠ SINH

1. Đôi với trẻ sơ sinh, cần hạn chế tối đa các kích thích, do đó, trong một tháng đầu tiên, ngoài việc tạo ra không gian yên tĩnh, cũng nên hạn chế người ra vào, trừ những người bắt buộc phải ở lại chăm sóc bé thì cũng không cần thiết để bé phải gặp bất kì ai khác.

2. Mẹ là nguồn an ủi duy nhất của bé trong thế giới lạ lẫm này, do đó, cần cố gắng hết sức để mẹ thường xuyên ở bên trẻ.

CHÚ Ý ĐẾN NHỮNG "BIỂU HIỆN" CỦA TRẺ

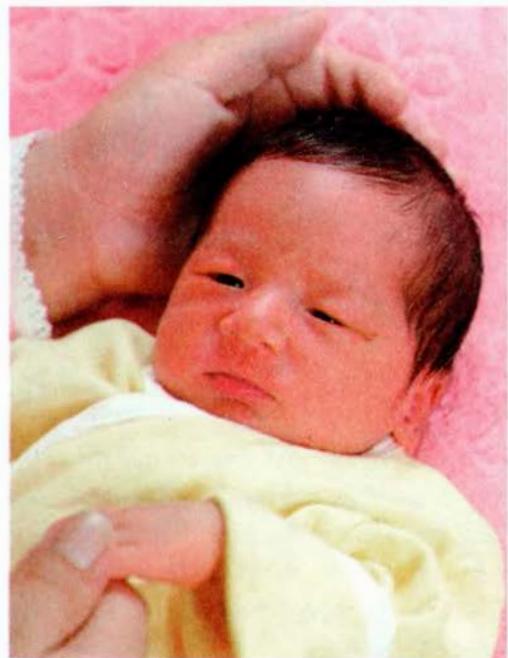
1. Với những "biểu đạt" bản năng của trẻ cần tích cực phản hồi, đây là cơ sở cho việc hình thành tâm lí lành mạnh ở trẻ.

2. Bất cứ cử động nào của trẻ cũng đều biểu lộ nhu cầu của bản thân, chúng ta cần chú ý đến mọi phản ứng của bé, nhanh chóng lý giải những "mật mã" trong đó, đặc biệt là cần hiểu được tiếng khóc của trẻ. Trẻ sẽ dùng tiếng khóc để biểu thị những cảm xúc và nhu cầu như: đói, bỉm ướt khó chịu, muốn trò chuyện, đau đớn...

3. Đừng nén bỏ qua những phản ứng rõ rệt của trẻ trong một thời gian dài, sự lạnh nhạt này sẽ đè nén bản năng giao lưu và biểu đạt của trẻ, ảnh hưởng lâu dài tới tâm lí.

4. Khi trẻ tỉnh táo, cần đặc biệt chú ý đến biểu hiện của trẻ, cùng với sự phát triển thị giác, bé sẽ nhìn thấy được khuôn mặt mẹ, nếu như mẹ mỉm cười và âu yếm nói chuyện với bé, bé sẽ có thể liên hệ được âm thanh và hình ảnh với nhau. Phát hiện này giúp cho bé cảm thấy rất vui vẻ, cũng tạo cho bé có ấn tượng tích cực với môi trường xung quanh.

5. Khi trẻ bú mẹ, trẻ sẽ mở mắt nhìn khuôn mặt mẹ, lúc này, nếu như mẹ có phản ứng mỉm cười hoặc nói chuyện với bé, trẻ sẽ tiến thêm một bước là liên kết âm thanh, hình ảnh của mẹ và niềm vui khi bú sữa, tạo nên ấn tượng hoàn chỉnh hơn. Nếu như khi mẹ cho trẻ bú mà lơ đãng, không có phản ứng, không chú ý quan sát trẻ hoặc tâm trạng tồi tệ, bận xem tivi, nghe điện thoại... thì sẽ khiến cho trẻ mất đi cơ hội cảm nhận hoàn chỉnh, làm kéo dài toàn bộ quá trình liên kết này.

GIẢI MÃ BÍ ẨN CƠ THỂ TRẺ

HAI HỆ THỐNG QUAN TRỌNG NGANG VỚI NÃO

Trong số chúng ta, có rất nhiều người hiểu nhầm rằng: Trí tuệ của con người đều xuất phát từ não, do đó chỉ có não mới là cơ quan tối quan trọng của con người, chỉ cần hoàn thiện não là có thể nâng cao phương diện tinh thần, đạt được sự hoàn thiện về nội tâm.

Một nhầm lẫn khác mà chúng ta cũng hay mắc phải đó là, chỉ coi cơ bắp như một cơ quan phục vụ cho sự mạnh khỏe, chúng ta tiến hành tập luyện cũng chỉ là để hít thở, ăn uống và ngủ nghỉ tốt hơn. Thực ra, nhận định này là sai lầm, nó giống như bắt một hoàng tử cao quý phải đi chăn dê vậy.

◆ PHÁT HIỆN CỦA MONTESSORI - CƠ QUAN CẢM GIÁC VÀ CƠ BẮP QUAN TRỌNG NGANG VỚI NÃO

Montessori cho rằng, trong cơ thể người có ba bộ phận hết sức quan trọng, đó là não, cơ quan cảm giác và cơ bắp. Chúng có nhiệm vụ tiếp xúc với môi trường bên ngoài, đồng thời biểu đạt những ý nguyện của con người, duy trì mối liên lạc giữa con người với môi trường bên ngoài. Do đó, có thể gọi chúng là "hệ thống quan hệ", chúng nhất định phải phối hợp hoạt động với nhau thì con người mới thiết lập được mối quan hệ với môi trường xung quanh.

Cơ quan cảm giác làm nhiệm vụ tiếp nhận thông tin bên ngoài, nếu không có chúng thì chúng ta sẽ không thể nhìn thấy thế giới tươi đẹp, không thể hình thành nên suy nghĩ của bản thân, cảm giác là căn nguyên những linh cảm của chúng ta, chúng ta không nên hạ thấp nó ở mức độ "trưởng thành".

Sự vận động của cơ bắp muốn có tác dụng cần phải phối hợp được với não, điều này không chỉ là vấn đề cùng tồn tại song song vận động và tư duy mà còn là biểu hiện của một dạng sống cao cấp hơn.

Nói một cách tương đối, những bộ phận khác của con người có phần hơi "ích kỉ", do tác dụng của chúng chỉ nằm trong giới hạn cơ thể người, chúng có nhiệm vụ duy trì sự tồn tại và phát triển của cơ thể, do đó có thể gọi chúng là "hệ thống trưởng thành".

◆ SỰ THẬT

Chúng ta muốn phát huy vai trò của não thì nhất định phải làm cho các bộ phận khác hoạt động. Cơ thể chúng ta phải là một thể thống nhất, thì mới có thể hoàn thành được công việc.

Sự phát triển tâm lí của trẻ cũng nhất định phải liên hệ với sự vận động, đồng thời phụ thuộc vào vận động. Trẻ phát triển bộ não nhờ hoạt động, sau khi dậy thì, bộ não lại tiếp tục giúp cho cơ thể trẻ hoạt động càng chuẩn xác hơn, đây là một quá trình tuần hoàn.

Sự vận động đều có một cơ chế hết sức tinh vi, chính xác, nó không phải bẩm sinh đã có mà là được hoàn thiện và hình thành qua vô số hoạt động của trẻ trong cuộc sống. Cơ quan cảm giác, cơ bắp và bộ não gần như đồng thời cùng nhau tham gia vào bất cứ một hoạt động nào, do đó, hoạt động trí lực cũng là một dạng của sự hoạt động; hoạt động của tay, chân, nói chuyện, thậm chí cả cảm giác cũng có thể coi là hoạt động.

◆ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

CẢM GIÁC VÀ VIỆC LUYỆN TẬP MỌI LÚC MỌI NƠI

Hãy tận dụng mọi cơ hội để luyện tập cho trẻ những cảm giác cơ bản nhất, khi trẻ lớn hơn một chút, bạn có thể dùng những từ vựng và những câu nói tương ứng để cùng miêu tả cảm giác của mình với trẻ. Ví dụ như khi đi trên đường, chúng ta có thể cùng trẻ quan sát cây cối, hoa cỏ và côn trùng nhỏ ven đường; khi ngồi nghỉ có thể cùng trẻ nhắm mắt, lắng nghe mọi âm thanh trong cuộc sống từ xa đến gần, đồng thời đoán xem đó là âm thanh gì.

Xoa xoa cái mũi nhỏ của bé, chỉ một động tác đơn giản như vậy thôi cũng đủ khiến cho bé cảm nhận thấy sự mềm mại của bàn tay mẹ, nghe những lời nói ngọt ngào của mẹ giúp trẻ cảm nhận thấy tình yêu của mẹ. Tất cả những điều này đều đem lại cho trẻ cảm giác vô cùng vui vẻ, đây chính là kết quả của sự kết hợp giữa cảm giác với đại não.

TÔN TRỌNG NHỮNG HOẠT ĐỘNG CỦA TRẺ

Trẻ em vốn thích hoạt động, bởi đây là nhu cầu phát triển năng lực của chính bản thân trẻ. Nếu như chúng ta biết tôn trọng từ đầu đến cuối những hoạt động tự phát của trẻ, không hạn chế và cấm đoán trẻ, thì điều đó sẽ mang lại cho trẻ một môi trường tốt để phát triển năng lực vận động.

Chúng ta cần quan sát xem trẻ thích hoặc cần những loại hoạt động gì, từ đó tạo điều kiện trên mọi phương diện cho trẻ phát huy những hoạt động đó, như vậy là chúng ta đã thực sự trở thành một nhà giáo dục chuẩn mực.

◆ CHIA SẺ KINH NGHIỆM

Tôi là một giáo viên, môn dạy chính là dược liệu học, ngoài chuyên ngành về thảo dược ra thì những kiến thức khác tôi biết được rất ít. Khi cùng con chơi đùa trong công viên, tôi chỉ có thể dạy con làm thế nào để phân biệt được các loại cỏ dại, rau dại trên mặt đất, ngoài ra thì đến một trò chơi tôi cũng không thể nghĩ ra.

Tôi đã từng cảm thấy hối tiếc vì điều đó, nhưng con tôi thì hoàn toàn không nghĩ như vậy. Con bé vui vẻ nắm trên cỏ, cứ một lúc lại ngắt một đống các loại cỏ dại bày trước mặt để so sánh, một lúc lại quan sát lũ kiến chuyển nhả, và khi đó chẳng bao giờ thấy nó buồn phiền gì cả. Sau này khi đi học mẫu giáo, con bé còn trở thành chuyên gia của đám trẻ, dắt đám trẻ đi đến mỗi góc vườn trường, ngắt cỏ dại, nói cho các bạn biết những loại cỏ đó có tác dụng gì. Đến cô giáo của bọn trẻ cũng hết sức hâm mộ, còn nhờ con bé mượn sách của tôi để đọc nữa!

Dần dần tôi mới biết được rằng: làm mẹ thực sự không cần cái gì cũng phải biết, chỉ cần dần dắt trẻ học được cách quan sát và hoạt động, sau đó ngồi bên cạnh lặng im quan sát, đưa ra những giúp đỡ khi cần thiết là đủ khiến cho trẻ hài lòng rồi.

KHÔNG THỂ SO SÁNH NÃO NGƯỜI LỚN VỚI NÃO TRẺ CON

Khi được hơn 1 tuổi, trẻ nhỏ thường bắt đầu ê a học nói, những câu đáp ngắn gọn của bé thường khiến chúng ta cảm thấy ngạc nhiên.

Ví dụ như khi chúng ta nói với trẻ: "Mẹ về nhà để nấu món ngon cho con ăn". Đứa trẻ liền lập tức lí giải câu nói đó thành: "Mẹ về nhà". Nếu như chúng ta nói: "Con xem, bao nhiêu là điều đang bay trên trời, đẹp quá!". Trẻ sẽ rút gọn thành: "Diều, đẹp". Chúng chắc chắn chưa thể hiểu nổi kết cấu của toàn bộ câu nói, nhưng chúng có thể cắt giảm và chắt lọc ra được chủ ngữ, vị ngữ của cả một câu nói dài và phức tạp, cũng như nắm bắt được từ trọng điểm.

Trẻ nắm bắt ngôn ngữ trên nguyên tắc từ không đến có, thông thường, sẽ mất khoảng từ 2 - 3 năm, đến năm 2 tuổi thì khả năng biểu đạt của trẻ về cơ bản đã đủ để đáp ứng nhu cầu giao tiếp trong cuộc sống thường ngày. Hơn nữa trong 2 năm này, trẻ 6 tháng tuổi chỉ dành thời gian để nghe. Còn người lớn khi học ngôn ngữ, có khi phải mất vài năm, thậm chí cả chục năm cũng không thể đạt đến mức sử dụng thành thạo, điều này là do não của người lớn đã mất đi tính hấp thu và tính sáng tạo vốn chỉ có được ở trẻ nhỏ.

◆ PHÁT HIỆN CỦA MONTESSORI - TUỔI LÊN BA QUYẾT ĐỊNH CẢ CUỘC ĐỜI ĐỨA TRẺ

Trước khi chúng ta có khả năng ghi nhớ sự việc, não đã hoàn thành được việc thiết kế quan trọng nhất, chính vì hoàn thiện thiết kế nên các chức năng của não mới bắt đầu trở nên rõ ràng. Cơ chế này cũng giống như quá trình sử dụng và lắp ráp máy tính vậy.

Một máy tính khi đang được lắp ráp thì không thể mở máy để sử dụng, chỉ có thể đợi đến khi toàn bộ phần cứng và phần mềm đều đã được lắp đặt xong, máy tính mới có thể hoạt động và hoàn thành những nhiệm vụ của nó.

Do đó, từ lúc sinh ra đến khi được 3 tuổi chính là khoảng thời gian quan trọng nhất trong cuộc đời trẻ. Việc nào tiếp nhận thông tin gì sẽ ảnh hưởng đến cả cuộc đời trẻ, cũng giống như chất lượng của phần mềm ảnh hưởng đến chức năng của máy tính vậy. Điều quan trọng nhất là, quá trình này không thể đảo ngược, một khi đã để lỡ thì không thể nào lấy lại được nữa.

Do đó, cần hiểu rõ những nhu cầu của trẻ, đem lại cho trẻ sự giáo dục và giúp đỡ cần thiết.

Đó chính là sự giáo dục bắt đầu từ thuở lọt lòng.

❶ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

NGUYỄN TẮC GIÁO DỤC TRẺ TỪ 0 - 3 TUỔI

Tháng đầu tiên ngay sau khi mới chào đời là khoảng thời gian tất cả mọi cảm giác của trẻ được phục hồi, do đó, trẻ cần phải được yên tĩnh nghỉ ngơi và được nhận đầy đủ dinh dưỡng cũng như sự yêu thương.

Từ 0 - 8 tháng, trẻ phát triển các cảm giác cơ bản, đồng thời hình thành nên cảm giác an toàn đối với môi trường xung quanh, tốt nhất mẹ nên dành thời gian ở bên trẻ cả ngày, kịp thời đáp ứng những nhu cầu của trẻ.

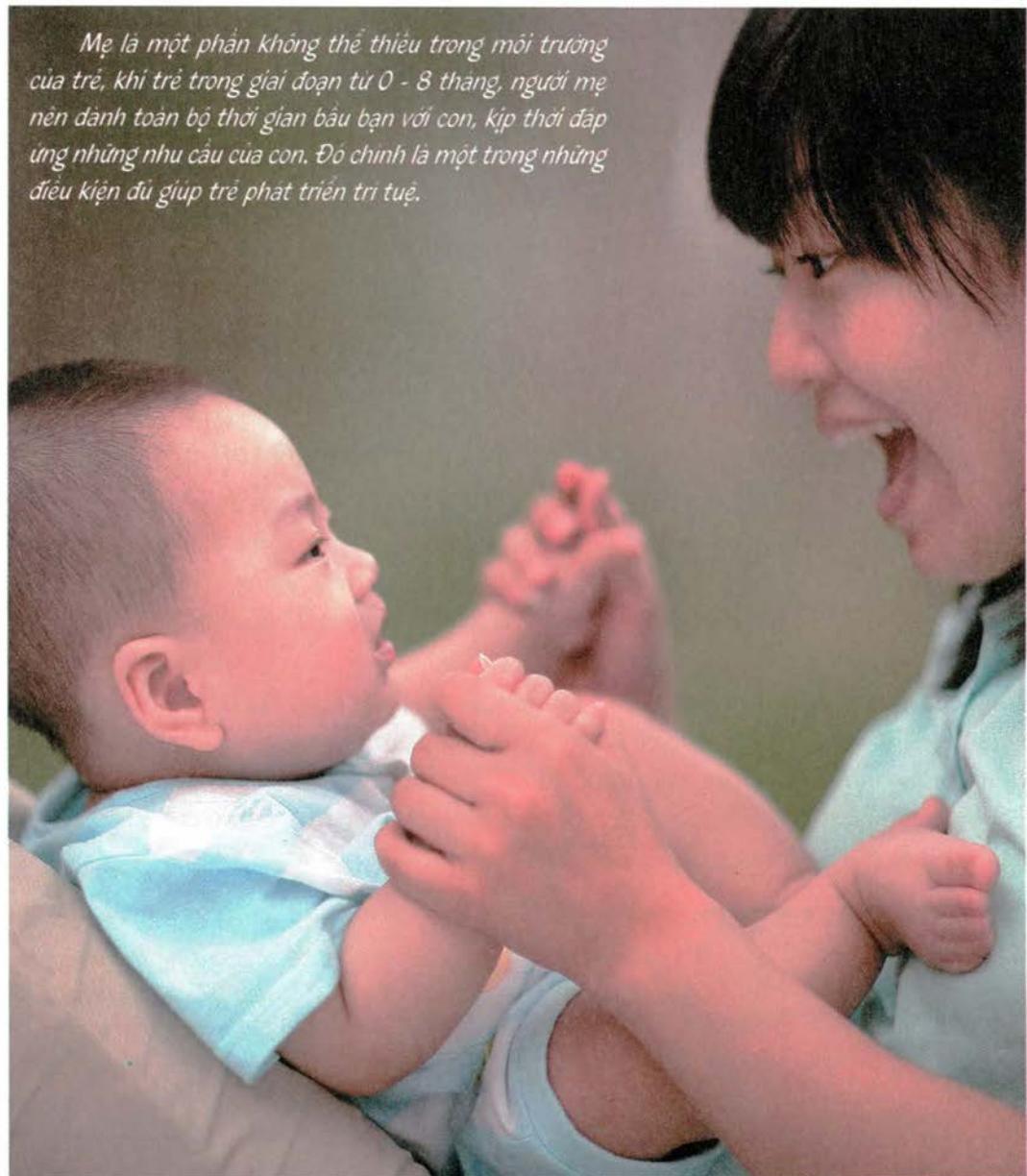
Từ 9 - 18 tháng, trẻ bắt đầu học đi, học cách tự ăn và học nói. Việc đưa ra những sự trợ giúp lúc cần thiết và cổ vũ về tinh thần có thể giúp trẻ hình thành nên thói quen chủ động trong việc học tập những cái mới; ngược lại, nếu như quá gò bó hoặc giúp đỡ quá nhiều sẽ làm trẻ mất đi tính chủ động. Người cha nên kịp thời tham gia vào quá trình chăm sóc trẻ, giúp trẻ cảm nhận được sức mạnh và cách thức hành động nam tính.

Từ 18 tháng - 3 tuổi, trẻ bắt đầu có những giao tiếp với xã hội, có ấn tượng với những môi trường bên ngoài môi trường gia đình. Người mẹ cần khống chế môi trường giao tiếp thích hợp cho trẻ, không cho trẻ tiếp xúc với những người tính tình kì quặc, ngôn ngữ hành vi tục tĩu, giúp trẻ hình thành nên những thói quen giao tiếp tốt, đồng thời chú trọng cho trẻ tiếp xúc với những sự vật không giống nhau, đặc biệt là các loại sinh vật và môi trường tự nhiên, khiến trẻ tích lũy đủ những tư liệu thực tế ban đầu làm cơ sở cho sự phát triển tính tưởng tượng và sáng tạo của chúng.

❷ LỜI KHUYÊN CỦA MONTESSORI

Giáo dục nên tuân theo quy luật của tự nhiên, đồng thời nên trợ giúp cho sự phát triển của sinh mệnh. Cần có một sự hiểu biết toàn diện đối với sự phát triển của trẻ, đưa ra sự giúp đỡ phù hợp căn cứ vào nhu cầu khác nhau trong những giai đoạn khác nhau.

Mẹ là một phần không thể thiếu trong môi trường của trẻ, khi trẻ trong giai đoạn từ 0 - 8 tháng, người mẹ nên dành toàn bộ thời gian bầu bạn với con, kịp thời đáp ứng những nhu cầu của con. Đó chính là một trong những điều kiện đủ giúp trẻ phát triển trí tuệ.

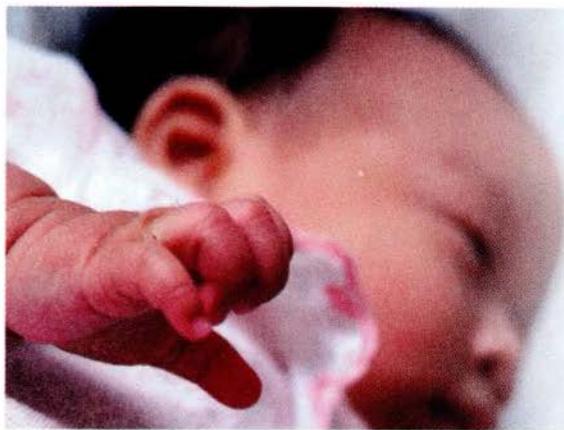
BÀN TAY ĐẦY TRÍ TUỆ

Cũng như việc không chút cảm động trước sự phát triển bản năng của trẻ sơ sinh, thông thường chúng ta coi bàn tay là một thứ hết sức bình thường, hoàn toàn không cảm thấy chúng có gì kì diệu. Chúng ta không thể yêu thương bàn tay nhiều hơn, cũng không thể đem lại cho nó một chế độ dinh dưỡng nào đặc biệt, thậm chí, tay còn trở thành đối tượng để một số người trút giận một cách tàn nhẫn giống như những cảnh tượng ta hay thấy trong các tác phẩm văn học: cắn tay viết huyết thư, cắt tay ăn thè...

Thế nhưng, có một việc có thể nhắc nhở cho chúng ta ý nghĩa đặc biệt của đôi tay: những năm gần đây, giá trị của đồ cổ không ngừng được nâng cao, mỗi năm, ở hội chợ bán đấu giá đều xuất hiện những món đồ với giá trên trời mà ai cũng muốn mua bằng được. Điều này thu hút sự chú ý của các tầng lớp trong xã hội, mọi người tranh nhau mua đồ cổ, hi vọng sẽ mua được một món đồ tuyệt thế, trở nên giàu có. Vậy đồ cổ rốt cuộc là cái gì? Tại sao chúng lại trở thành vật báu?

● PHÁT HIỆN CỦA MONTESSORI - TRÍ TUỆ CỦA ĐÔI TAY CÓ GIÁ TRỊ VĨNH HẰNG

Chúng ta có thể nhìn ra một quy luật từ những đồ được giới săn đồ cổ quan tâm như: đồ sứ, bức họa, vật dụng trong nhà, đó là ở chúng có một điểm chung đều do bàn tay thủ công tạo nên. Những người ngoài giới không hiểu biết có thể cho rằng, hễ cứ là đồ cổ thì đều đáng giá, nhưng các chuyên gia thì nói thế này: giá trị của đồ cổ nằm ở chỗ, thứ nhất là nó cổ, thứ hai bản thân nó thể hiện năng lực của nghệ thuật sáng tạo hoặc kĩ thuật gia công của con người thời bấy giờ. Mà năng lực nghệ thuật sáng tạo hay gia công đều là công việc thủ công, chính vì đồ cổ là chứng nhân ghi chép lại năng lực đôi tay con người thời bấy giờ mà nó trở nên có giá trị. Từ đó có thể thấy rằng: lịch sử phát triển năng lực đôi bàn tay người là đại diện cho lịch sử phát triển cả nhân loại, con người nhờ vào đôi bàn tay mà có thể cải tạo thế giới.

Toàn bộ cơ thể người có tổng cộng 206 chiếc xương thì riêng một bàn tay có đến 27 chiếc, chiếm 1/8 trong tổng số xương của cơ thể, trong khi thể tích của tay lại chỉ bằng 1/120 toàn bộ thể tích cơ thể. Có thể thấy rằng, kết cấu của tay phức tạp hơn rất nhiều so với các bộ phận khác, chính vì kết cấu phức tạp và tinh vi như vậy mà đôi tay có tính tinh tế không gì sánh bằng.

● LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

TAY CŨNG LÀ MỘT CƠ QUAN TÂM LÍ

Tay không chỉ là một cơ quan sinh lí, nó còn liên quan mật thiết tới sự phát triển của tâm lí. Những nhân tố dưới đây có ảnh hưởng đến sự phát triển chức năng của tay:

Trẻ cần hoạt động, cần vận dụng đôi tay mới có thể phát triển toàn diện, do đó, trẻ cần những đồ vật giúp trẻ vận động, đồng thời đem lại cho trẻ cơ hội được hoạt động. Trẻ nhất định phải được tự do trong việc quyết định và hoàn thành những việc trẻ muốn làm.

Hoạt động của trẻ có liên hệ trực tiếp với môi trường xã hội và gia đình, do đó, sự phát triển đôi tay của trẻ không thể tránh khỏi việc có mang dấu ấn của môi trường xã hội, gia đình.

Sự phát triển kỹ năng của tay là đồng bộ với sự phát triển tâm lí. Các động tác của tay chịu sự khống chế của não bộ, ngược lại, hoạt động của tay lại thúc đẩy sự phát triển trí tuệ. Với sự giúp đỡ của đôi tay, trí lực mới có thể phát triển lên một mức cao hơn.

LÀM THẾ NÀO ĐỂ RÈN LUYỆN CHO ĐÔI TAY CỦA TRẺ?

- Không nên giúp đỡ trẻ quá nhiều, khó khăn ở mức độ thích hợp sẽ giúp trẻ phát huy tính sáng tạo, nâng cao năng lực giải quyết vấn đề.

- Nên tôn trọng quy luật phát triển tự nhiên của trẻ, luyện tập sức mạnh ở vùng tay chủ yếu thông qua việc trẻ tự mà mò. Trong giai đoạn trẻ nhỏ cũng không cần thiết phải đưa ra bài tập chuyên biệt nào cho tay, việc tập luyện quá sớm có thể gây ảnh hưởng đến sự phát triển xương ở trẻ.

- Tạo cho trẻ một môi trường thích hợp, để chúng thực hiện những ước muôn mạnh mẽ của mình. Những hoạt động cơ bản mà trẻ thích nhất khi được tự do khám phá đó là:

Làm cho các đồ vật chuyển động đi chuyển động lại, thích nhặt từng cái một những đồ vật nhỏ như hạt đậu, bỏ vào bên trong đồ chứa, rồi lại đổ ra nhặt, hoặc đẩy đi đẩy lại những miếng ghép gỗ hình vuông.

Mở nắp ra rồi lại đậy nắp lại, đậy lại rồi lại mở ra.

Sau khi trẻ có thể đi được, trẻ rất thích việc mở những cánh cửa tủ đồ gia dụng ở nhà, rồi lại đóng vào hoặc kéo ngăn kéo rồi lại đóng lại, lặp đi lặp lại, thích thú cảm nhận hoạt động lặp đi lặp lại của đôi tay.

Trẻ thích làm cho các đồ vật chuyển động lặp lại mà không thấy nhàm chán. Trên thực tế, trong quá trình lặp đi lặp lại đó, trẻ đã xây dựng nên những sự vận động mang tính tổ chức và nhịp nhàng. Mà những yêu cầu của cha mẹ như: "Không được đựng vào!", "Đứng nghịch" lại là con dao vô tình cắt đứt sự hoàn thiện năng lực tự chủ hành vi của trẻ.

ĐỌC HIỂU THẾ GIỚI TÂM HỒN CỦA TRẺ

THAI NGHÉN TÂM HỒN - ĐẶC THỦ CỦA CON NGƯỜI

Quan sát một đứa trẻ sơ sinh, rồi lại quan sát con cái của loài động vật khác, trong đầu bạn có thể sẽ nảy ra câu hỏi: con người có thật sự là do con vật tiến hóa mà thành không? So với con cái của động vật, con của loài người mất đi năng lực hành động, vậy thì rốt cuộc, con người tiến bộ ở điểm nào? Các con non của động vật sau khi sinh vài giờ đã có thể đứng được, tự mình di chuyển, sau vài ngày là có thể nhảy nhót tung tăng bên mẹ của chúng; động vật leo trèo thì thậm chí chỉ một ngày sau khi sinh đã có thể tự mình kiểm mồi. Nhưng em bé của chúng ta, đến năng lực di chuyển bản thân cũng không có, thức ăn ở ngay kề bên cạnh cũng không thể tự mình lấy được, mỏng manh yếu ớt đến mức không thể tự lực sinh tồn.

❖ PHÁT HIỆN CỦA MONTESSORI - THAI NGHÉN TÂM HỒN

Con người dường như có hai thời kì được thai nghén: thứ nhất là từ trước khi ra đời, là giai đoạn hình thành cơ thể, điều này giống nhau ở tất cả các loài động vật; thứ hai là sau khi ra đời, là sự trưởng thành về mặt tinh thần, điều này chỉ có ở con người, đồng thời cũng chính là điểm khác biệt lớn nhất của con người so với các loài động vật.

Một em bé được sinh ra chính là một bước nhảy vọt trong cuộc đời, là điểm xuất phát cho hành trình mới. Giai đoạn mầm mống sinh lí của trẻ đã kết thúc, cơ thể nhỏ bé mà hữu hình của trẻ bắt đầu phát triển mạnh mẽ, nhưng đồng thời cũng bước vào một giai đoạn mầm mống khác, đó là giai đoạn hình thành một tâm hồn mới dưới ảnh hưởng của môi trường.

Sự phát triển thế giới tâm hồn con người và sự phát triển cơ thể là như nhau, cũng là từ không có gì khác biệt phát triển thành có sự khác biệt.

Giống như tế bào mầm sinh dục của con người là khác nhau, một đứa trẻ mới chào đời cũng chưa thể hình thành được cá tính tâm lí nhất định. Khi vừa chào đời, một đứa trẻ không có gì cả về tinh thần lẫn vật chất, nhưng nó có tiềm năng phát triển to lớn, tiềm năng này có thể được phát triển toàn diện nhờ vào việc dựa vào môi trường xung quanh nó. Có thể nói, một đứa trẻ chính là phôi thai của sự phát triển tâm hồn.

Ví dụ như một bào thai đúng nghĩa, muốn phát triển cần phải có tử cung của người mẹ, thì bào thai tâm hồn cũng cần phải có sự bảo vệ của môi trường bên ngoài. Môi trường này chứa đầy sự ám áp của tình yêu thương, có đầy đủ dinh dưỡng, tất cả những gì trong môi trường này đều là để tiếp nhận trẻ, chứ không phải làm hại trẻ.

SỰ THẬT

Lí luận về thai nghén tâm hồn của Montessori quả thực đã đem lại cho chúng ta một sự giải thích tương đối mãn mĩ. Con người là linh hồn của vạn vật, chúng ta vốn luôn chờ đợi chứng cứ toàn diện nhất. Montessori đã đưa ra cho chúng ta một câu trả lời đầy đủ hơn thế, đó là: động vật là sản phẩm của việc sản xuất hàng loạt, mỗi một con vật đều mang những đặc trưng giống nhau, còn con người lại là sản phẩm chế tạo thủ công, mất nhiều thời gian hơn, và mỗi một con người cũng hoàn toàn không giống nhau. Giai đoạn thai nghén tâm hồn sau khi thể xác đã ra đời này chính là thời điểm để điều khắc nên tâm hồn.

Sự thoái hóa các năng lực chỉ có ở tuổi sơ sinh cho thấy một giai đoạn phát triển đặc thù, hơn nữa chính trong giai đoạn này đã hình thành nên những đặc trưng cao cấp hơn nhiều so với các loài động vật khác, đó là việc con người dựa vào sự phát triển thể xác, đã hình thành một thứ cao hơn bản năng, có thể giúp con người hiểu rõ vạn vật trên thế giới này, đó chính là tâm hồn. Tâm quan trọng của giai đoạn này cũng giống như tầm quan trọng của giai đoạn sơ sinh trong cuộc đời con người vậy, nếu như sự phát triển thuận lợi của thai nhi có thể giúp chúng ta tạo ra một cơ thể khỏe mạnh, thì sự phát triển thuận lợi của giai đoạn thai nghén tâm hồn sau khi đứa trẻ được sinh ra cũng sẽ giúp tạo nên một tâm hồn hoàn thiện.

● LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

HÃY ĐỂ CHO TÌNH YÊU CỦA CHÚNG TA MÃI MÃI THUẦN KHIẾT

Nếu trân trọng giai đoạn thai nghén tâm hồn quý giá của những đứa con thân yêu, hãy để cho trẻ trưởng thành tự nhiên, còn chúng ta, hãy làm tốt công tác chuẩn bị về tư tưởng và ý thức, xem xét một cách có hệ thống những vấn đề sau:

1. Tình yêu là ánh sáng mặt trời nuôi dưỡng sự phát triển của trẻ, liệu chúng ta có thể kiên trì giữ vững tâm niệm này, dù trong bất cứ hoàn cảnh nào cũng đều bảo đảm cho trẻ được tinh khiết trong ánh sáng của tình yêu? Dẫu cho cơ thể trẻ sinh ra đã nhỏ bé, yếu ớt, ngô nghênh, vụng về, thậm chí là tàn tật, hoàn toàn không giống như những gì chúng ta đã kì vọng?

2. Tình yêu của chúng ta có vô tư không? Liệu có phải chúng ta vì muốn trẻ thực hiện những giấc mơ màng không thực hiện được nên mới yêu thương, không tiếc công sức để giáo dục trẻ hay không? Liệu có phải chúng ta đang mang trong mình suy nghĩ đầu tư, kì vọng rằng sau này trẻ sẽ báo đáp lại chúng ta nhiều hơn nên mới chăm sóc từng li từng tí, đáp ứng từng yêu cầu của trẻ hay không?

3. Nếu như khi chăm sóc một đứa trẻ chúng ta lại mang suy nghĩ kỳ vọng hay một mục đích gì đó, thì sẽ rất khó tránh khỏi việc cảm thấy trẻ có gì đó chưa đủ, chỉ chú trọng vào việc "quản giáo" sẽ làm mất đi tình yêu thông thường của bậc làm cha mẹ, như vậy làm sao có thể quan sát trẻ một cách thực sự khách quan, làm sao có thể phát hiện những đặc điểm nổi bật trời phú của trẻ đây?

TÂM HỒN GIỐNG NHƯ MỘT THÓI NAM CHÂM

Một đứa trẻ khi mới ra đời yêu ớt đến mức không đói phó được với một con mèo, vậy mà ba năm sau nó đã có thể đánh cho tất cả lũ mèo chạy tán loạn khắp nơi, đó là do nó đã biết cách dùng gậy; một đứa trẻ 6 tuổi thậm chí nhỏ hơn cũng đã bắt đầu biết đòi mua cái này, không mua cái kia, là do nó có sở thích riêng... Trẻ nhỏ không những có khả năng thích ứng với cuộc sống, mà hơn thế còn bắt đầu có những quy hoạch cho cuộc sống và tương lai. "Con sẽ trở thành bác sĩ giỏi nhất nước, sẽ chữa khỏi bệnh cho mẹ, còn mua cho mẹ một căn nhà to nurga!" những câu nói tương tự như vậy của trẻ thường bị coi là những câu nói không suy nghĩ, nói để nịnh cho mẹ vui lòng mà thôi, nhưng trong lòng trẻ, điều này chính là lí tưởng.

Bộ não làm thế nào để thu nạp một lượng thông tin lớn như vậy chỉ trong một vài năm? Chúng ta cần biết rằng, những điều trẻ học được và những năng lực trẻ có được khi còn nhỏ là những thứ mà người lớn phải mất mười mấy năm, có khi là mấy chục năm mà cũng chưa hoàn toàn nắm bắt được.

Khi đã hiểu rõ được quá trình thẩm thấu của bào thai tâm hồn, chúng ta càng nên chú ý thái độ với trẻ. Khi đối diện với một đứa trẻ vừa mỏng manh vừa đáng yêu như thế này, chúng ta cần đem lại cho trẻ tình yêu nhiều hơn, chịu trách nhiệm nhiều hơn, tất cả những gì chúng ta làm cũng là một phần của môi trường, và sẽ được tâm hồn trẻ tiếp nhận, mãi mãi lưu giữ.

❶ PHÁT HIỆN CỦA MONTESSORI - TÂM HỒN CÓ KHẢ NĂNG THẨM THẤU

Não của trẻ nhỏ có một khả năng không giống với não của người lớn, tính sáng tạo của khả năng này là vô cùng to lớn. Người lớn có thể ghi nhớ những điều trong cuộc sống, đồng thời tiến hành tư duy về những điều đó, còn trẻ nhỏ lại tiến hành tiếp nhận. Chúng không chỉ ghi nhớ những sự vật xung quanh, mà những sự vật này còn trở thành một phần trong tâm hồn của trẻ.

Trẻ hấp thu tri thức trực tiếp thông qua năng lực của tâm lí. Tri thức không chỉ in vào não trẻ, mà còn thúc đẩy sự hình thành của não, trở thành một bộ phận của não. Đó là cách trẻ xây dựng nên thế giới tâm hồn của mình thông qua môi trường xung quanh, chúng ta gọi đó là tâm hồn có khả năng thẩm thấu.

❷ SỰ THẬT

Montessori đã lấy một ví dụ mang tính hình tượng hơn để giải thích khái niệm thẩm thấu này như sau: quá trình học tập của người lớn cũng giống như việc phác họa, cần vẽ từng nét từng nét một, vẽ tới đâu thì ghi nhớ tới đó; còn quá trình học tập trong giai đoạn thai nghén tâm hồn của trẻ thì lại giống như việc chụp ảnh, hoàn thành trong nháy mắt, ghi nhớ lại toàn bộ sự vật bất kể to nhỏ; hơn nữa bất kể là nội dung học nhiều hay ít thì cũng đều hoàn thành cùng lúc.

Năng lực thẩm thấu của tâm lí trẻ hết sức quan trọng, nó thúc đẩy quá trình trưởng thành của một con người, hơn nữa còn giúp cho trẻ thích ứng được với những điều kiện đương thời như trật tự xã hội, khí hậu, truyền thống và tập tục... Môi trường xung quanh đem lại cho trẻ những ấn tượng hết sức sâu sắc, đồng thời khiến cho trẻ thay đổi về tâm lí hoặc sinh lí, cuối cùng là khiến não và môi trường phát triển theo chiều hướng thống nhất – trẻ thuộc về mảnh đất này, và đã trở thành một phần của mảnh đất này, cho dù ở

bất cứ nơi đâu trẻ cũng đều không thể tìm thấy sự vui vẻ và bình yên như khi ở đây. Sự thích ứng bản năng này cũng chính là nguồn cội của tư tưởng yêu nước.

Ngoài ra, những điều đã học được trong giai đoạn tiếp nhận cũng sẽ mãi trở thành một phần trong cá tính của trẻ, tạo dấu ấn sâu đậm trong trẻ. Bất kể chúng ta còn nhớ hay đã quên, nhưng thông qua tiềm thức, những kinh nghiệm từ thời ấu thơ vẫn luôn có ảnh hưởng đến sự hứng thú, phán đoán, lựa chọn hay quan niệm về hạnh phúc của chúng ta.

● LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

ĐÓI XỬ CHÂN THÀNH VỚI MÔI TRƯỜNG CỦA CON

1. Khả năng tiếp nhận của tâm hồn giúp mầm móng tinh thần phát triển nhanh chóng, nhưng nó cũng đồng thời tiếp nhận những nhân tố không có lợi trong môi trường, có ảnh hưởng không tốt đến sự phát triển tâm lí hoặc tạo thành rào cản cho sự phát triển. Những nhân tố này phát triển nhanh chóng và cũng trở thành một phần của tâm hồn. Trẻ nhỏ thường hết sức mẫn cảm, chỉ một chút hành vi lố mang thôi cũng đủ ảnh hưởng đến tâm lí của trẻ, thậm chí là ảnh hưởng đến cả cuộc đời chúng.

2. Hãy coi trọng các môi trường của trẻ, để đạt được những mục đích giáo dục nhất định, thì việc cố gắng sắp xếp và tạo ra một môi trường cho trẻ là điều cần thiết. Môi trường này bao gồm: môi trường phù hợp với nhu cầu của trẻ, bầu không khí gia đình ấm áp và ngập tràn yêu thương, môi trường giao tiếp đầy an toàn, những địa điểm hoạt động ngoài trời đẹp và vệ sinh... Việc chọn lựa phương thức giáo dục cẩn thận cũng là một điều có ảnh hưởng quan trọng tới việc phát triển ở trẻ.

3. Chú ý loại trừ những nhân tố bất lợi trong môi trường, tích cực phòng ngừa những ảnh hưởng không tốt đối với trẻ. Những nhân tố bất lợi có thể là những nguy cơ tiềm tàng ẩn trong các yếu tố hữu hình ví như càne cây mọc ngang đường thì có yếu tố nguy hiểm, cũng có thể là yếu tố tâm lí ví như hàng xóm thích nói tục.

Môi trường thúc đẩy sự mở phóng ở trẻ, đồng thời thông qua quá trình mở phóng ảnh hưởng đến sự phát triển nội tâm của trẻ.

CẢM GIÁC BÌNH THƯỜNG, TÂM LÍ SẼ LÀNH MẠNH

Khi chào đời, mắt vẫn chưa mở ra thì bé đã bị thu hút bởi các loại âm thanh, đặc biệt là tiếng của mẹ. Khả năng nghe của bé hết sức nhạy bén, nếu như tiếng của mẹ trước và sau khi bé ra đời có chút không giống nhau thì sẽ khiến bé nghi hoặc. Khoảng thời gian 2 - 3 ngày sau đó là lúc thị giác bắt đầu phát triển. Các vật thể và những khuôn mặt với đủ loại hình thái bày ra trước mắt khiến trẻ nhìn không xuể, việc khuôn mặt và giọng nói của mẹ cùng xuất hiện sẽ khiến cho trực giác và thị giác của trẻ bước đầu đồng nhất, thu nhận được hình ảnh hoàn toàn mới của mẹ.

Tiếp đó sẽ là sự bổ sung lẫn nhau giữa các kết quả của cảm giác, trẻ bắt đầu nhận diện được những sự vật xung quanh, quá trình tri giác cũng đã bắt đầu.

● PHÁT HIỆN CỦA MONTESSORI - CẢM GIÁC BÌNH THƯỜNG SẼ HÌNH THÀNH NÊN TÂM LÍ LÀNH MẠNH

Con người cảm nhận thế giới thông qua các cơ quan cảm giác, thế giới mỗi người nhìn thấy được, nghe được, chạm vào được đều không giống nhau. Người trưởng thành biết được cách tổng kết lại diện mạo thực sự của thế giới quan trong những cảm giác lặp đi lặp lại, nhưng trẻ nhỏ thì thường bị hấp dẫn bởi "ấn tượng đầu tiên" về sự vật, trẻ chỉ tin tưởng vào những kinh nghiệm cảm giác đầu tiên mà thôi. Do đó, đối với sự phát triển của trẻ nhỏ thì chức năng cảm giác bình thường là đặc biệt quan trọng. Chức năng cảm giác có bình thường mới có thể có được những thông tin thực tế, khách quan, mới có thể thích nghi với môi trường sống một cách bình thường, mới có thể hình thành nên một tâm lí lành mạnh.

● VÍ DỤ THỰC TẾ

Đã từng có một đứa trẻ mắc chứng bệnh mất cảm giác đau (cảm giác đau có thể khơi dậy sự cảnh giác của con người, có tác dụng bảo vệ cho cơ thể). Trước năm 3 tuổi, cảm giác đau của cậu bé phát triển rất chậm, trong khi những đứa trẻ khác sợ tiêm thì cậu lại không hề cảm giác được chút nào về sự đau đớn, không hề có bất cứ phản ứng không vui vẻ nào. Người nhà ban đầu rất vui, cứ ngỡ là cậu bé gan dạ dũng cảm, là một đứa trẻ hiếu chuyện, nhưng sau một lần bị tai nạn giao thông, chân của cậu bé bị bánh xe chèn qua, máu chảy lênh láng, vậy mà cậu bé cũng chỉ khóc thút thít vì sợ, đến khi được mẹ ôm vào lòng là nín ngay. Đến lúc này mọi người mới phát hiện ra cậu có vấn đề, kết quả giám định của bệnh viện cho thấy, cậu mắc phải chứng thiếu hụt cảm giác đau.

Qua vài năm điều trị, trước khi vào học, cậu bé đã bắt đầu tiếp cận được với sự đau đớn thông thường, nhưng cậu vẫn có đôi chút không thích ứng, những cơn đau phát tác khiến cậu cảm thấy sợ hãi, và chúng cũng không thể ngay lập tức thay đổi thói quen của

cậu bé. Khi chơi đánh trận cùng các bạn, cậu không biết cách trốn nên thường bị thương; mà những động tác và lực đánh của cậu thường mạnh nên khiến các bạn bị đau. Cuối cùng, do không thể hòa nhập vào cuộc sống tập thể, cậu bắt buộc phải nghỉ học ở nhà.

LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

PHÁT TRIỂN TRÍ LỰC CHO TRẺ BẮT ĐẦU TỪ CẢM GIÁC

1. Chúng ta nên tận dụng đủ loại đồ vật và môi trường trong cuộc sống để tạo ra những kích thích phong phú lên cảm giác của trẻ, giúp trẻ thu được nhiều kinh nghiệm hơn; đồng thời, chúng ta cũng nên cố hết sức để không chế những kích thích trong phạm vi thích hợp, tránh những kích thích quá lớn, quá nặng, không thích hợp với trẻ.

2. Thông qua việc bố trí và lựa chọn môi trường, có thể giúp cho thị giác, thính giác, xúc giác của trẻ được phát triển bình thường, còn khứu giác và vị giác thì lại cần phải tiến hành tập luyện. Vị giác được hình thành trước khi trẻ 4 tuổi, do đó, việc cho trẻ thử nếm các vị khác nhau càng sớm thì sẽ càng có nhiều cơ hội ngăn ngừa được chứng kén ăn ở trẻ.

3. Chúng ta nên duy trì sự mẫn cảm, thường xuyên phát hiện ra những ảo giác hoặc những trải nghiệm cảm giác vượt ngoài mức bình thường ở trẻ để có những hướng dẫn kịp thời. Những bậc cha mẹ bận rộn thường ngó lơ cảm giác tinh tế của trẻ, bỏ lỡ cơ hội tốt nhất để dạy trẻ những kiến thức thông thường.

Kinh nghiệm cảm giác rất quan trọng đối với trẻ nhỏ, trẻ thường bị hấp dẫn bởi "ân tượng đầu tiên"

Đã từng có một cuộc hội thoại thế này xảy ra giữa hai cha con:

Con: "Bố nhìn xem, trên bức tường màu trắng kia có một điểm to to màu xanh, giống hệt như mặt trời vừa nãy".

Cha: "Làm gì có chuyện ấy, linh tinh!"

Con: "Thật mà, thật mà, không tin bố cũng thử nhìn mặt trời rồi nhìn bức tường đó xem".

Cha: "Bố làm gì có thời gian. Chúng ta phải lên xe rồi, qua đây nhanh lên!"

Đây vốn là cơ hội tốt nhất để giải thích cho trẻ về vấn đề "ảo giác quang học", bởi lẽ rất hiếm khi trẻ tự mình phát hiện ra hiện tượng này, hoặc trẻ có hứng thú với những sắc thái thị giác như vậy, từ đó có thể khơi dậy đam mê với khoa học của trẻ sau này.

Trò chơi vỗ tay đơn giản cũng có thể huy động nhiều phương diện cảm giác ở trẻ, kích thích sự phát triển ngôn ngữ, năng lực sáng tạo, trí tưởng tượng, khả năng phối hợp các chi...

VẬN ĐỘNG KÍCH THÍCH SỰ PHÁT TRIỂN TÂM LÍ

Khi chúng ta thảo luận về vấn đề phát triển tâm lí, có thể rất nhiều người sẽ nói: cần gì phải nói nhiều về việc vận động. Cái mà chúng tôi quan tâm đến là hoạt động tâm lí và trí lực. Chúng ta đã từng tưởng rằng, hoạt động trí lực là ngồi một chỗ không vận động gì, thậm chí có người còn cho rằng, hoạt động trí lực và vận động là loại trừ lẫn nhau, ví như vận động thì sẽ khiến cho "đầu óc ngu si, tứ chi phát triển".

Trên thực tế, vận động không những giúp cho tứ chi của trẻ phát triển, không làm cho đầu óc đơn giản đi mà ngược lại, còn làm phong phú thêm cho não bộ của trẻ. Năng lực vận động tứ chi một cách linh hoạt, hữu hiệu và một cơ thể khỏe mạnh sẽ giúp cho trẻ tăng cường tính tự tin và lòng tự hào, mà việc nhận thức về bản thân tích cực như vậy sẽ là một nền tảng tốt để trẻ phát triển tâm lí.

● PHÁT HIỆN CỦA MONTESSORI - VẬN ĐỘNG LÀ PHƯƠNG THỨC BIỂU ĐẠT CÓ Ý NGHĨA SAU CÙNG CỦA THẾ GIỚI TÂM LÍ

Bộ não trẻ được phát triển thông qua sự vận động, còn bộ não sau khi phát triển lại giúp cho trẻ hoạt động một cách chính xác hơn, đây là một quá trình tuần hoàn.

Hơn nữa, vận động cũng là phương thức biểu đạt sau cùng của hoạt động trí lực ở não, bất kể là nói chuyện hay viết chữ hoặc làm bất cứ việc gì, ý chí của con người cũng đều phải biểu đạt thông qua sự vận động của cơ thể. Mất đi chức năng vận động, hoạt động tâm lí của con người cũng mất đi ý nghĩa tồn tại trong giới tự nhiên.

Tay có khéo thi tri óc mới thông minh – sự vận động ở tay có liên quan đến sự linh hoạt của não bộ

Sự hoạt động của các chi giúp trẻ có được những trải nghiệm cảm giác cụ thể hơn, phong phú hơn, thúc đẩy sự phát triển của thế giới tâm hồn.

SỰ THẬT

Trẻ lớn lên nhờ quá trình hoạt động và nỗ lực của bản thân, sự phát triển của trẻ không chỉ dựa vào nhân tố tâm lí mà còn dựa vào yếu tố sinh lý của cơ thể. Vận động có ý nghĩa hết sức to lớn đối với trẻ:

1. Trong quá trình vận động, trẻ có thể phân biệt rõ ràng bản thân với môi trường bên ngoài, và nhờ đó mà có được ý thức cá nhân để phát triển tâm lí một cách hoàn chỉnh.

2. Qua quá trình vận động, trẻ mới có được nhiều thông tin cảm quan hơn, chính xác hơn. Những nội dung này sẽ là những tư liệu nền tảng để trẻ xây dựng nên thế giới tâm hồn của mình.

3. Những đứa trẻ có thể tự do hoạt động, tâm hồn sẽ chìm đắm trong quá trình tiếp xúc với thế giới bên ngoài, thích thu thập kĩ lưỡng những ấn tượng cảm quan từ môi trường và từ xung quanh, tránh xa tất cả những điều không vui, do đó vận động cũng là một cách hữu hiệu để duy trì một tâm lí lành mạnh.

LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

TRẺ MUỐN VẬN ĐỘNG HÃY CHO CHÚNG VẬN ĐỘNG

Giai đoạn sơ sinh: Không nên bó chặt tay chân trẻ, hãy để cho trẻ được tự do hoạt động trong môi trường an toàn và ấm áp.

0 - 8 tháng tuổi: Hãy dành cho trẻ một nơi đủ rộng để trẻ tập lật, tập bò, nhiệm vụ của các bậc phụ huynh là đảm bảo cho trẻ được an toàn.

8 - 18 tháng tuổi: Giúp cho trẻ tập đi, tập đi tập lại ở nhiều nơi, chỉ cần trẻ thấy có hứng thú thì có thể để trẻ đi đến bất cứ nơi nào an toàn.

18 tháng – 3 tuổi: Tạo điều kiện, thoả mãn hoạt động tìm kiếm của tay ở trẻ, thường xuyên cho trẻ ra ngoài chơi, cho trẻ được tự do hoạt động trong môi trường tự nhiên, đồng thời hành động theo tiêu chí "đói thì mới cho ăn, mệt rồi thì mới cho về nhà".

3 - 6 tuổi: Tăng cường các nội dung luyện tập, dẫn dắt trẻ luyện tập những kĩ năng cơ bản để sinh tồn như: bơi, leo núi, trèo cây, nuôi trồng, xây đắp, nặn đất...

Tất cả các hoạt động của con người đều không thể xa rời khỏi cơ chế vận động tinh vi, đối với con người mà nói, loại cơ chế này không phải từ khi sinh ra đã có mà được từng bước hoàn thiện thông qua đủ loại hình hoạt động khác nhau.

CHƯƠNG II

NGUYÊN TẮC GIÁO DỤC CỦA MONTESSORI

Trong quá trình trưởng thành, trẻ chưa hẳn đã ý thức được nhu cầu nội tại của bản thân, người lớn cũng không biết cách giải thích cho chúng thế nào, do đó, cuộc sống của trẻ ở nhà và ở trường rất có khả năng sẽ nảy sinh những trường hợp nhầm lẫn, ngăn trở sự phát triển của trẻ nhỏ.

Qua quá trình nghiên cứu triệt để những nhu cầu bên trong nhất, sâu nhất ở giai đoạn đầu tiên của trẻ nhỏ, chúng ta mới biết rằng: muôn loại b้อง huống nêu trên, thỏa mãn được nhu cầu của trẻ thì cần phải giải phóng trẻ.

PHÁT HIỆN VÀ TẬN DỤNG TIỀM LỰC CỦA TRẺ

❶ MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Tôi đã từng gặp một đứa trẻ vừa mới đầy tháng, sau khi sinh ra vẫn chưa rời khỏi phòng một bước. Trong thời gian này, đứa bé chỉ gặp hai người đàn ông, một là bố của bé và người kia là chú của bé, hai người này trước nay đều chưa từng xuất hiện một lúc bao giờ. Một ngày, đứa bé nhìn thấy cùng lúc cả bố và chú, cậu bé ngạc nhiên nhìn một trong hai người, đột nhiên quay đầu sang nhìn người còn lại, cứ nhìn như vậy trong một thời gian dài. Có thể nói, cậu bé 1 tháng tuổi này đã xác định được cha và chú là hai người không giống nhau rồi.

Những đứa trẻ lớn hơn một chút thường rất nhạy cảm với những sự vật chưa từng được thấy bao giờ. Nếu như có người đặt vào trong phòng một món đồ chưa từng xuất hiện trong phòng trước đó, đứa trẻ sẽ lập tức phát hiện ra, hơn nữa sẽ hỏi cho kì được xem đó là thứ gì. Có một cô bé lần đầu được dắt ra ngoài chơi, cô bé phát hiện ra một hòn đá lớn nằm bên cạnh tường. Hòn đá này đã để lại ấn tượng sâu sắc trong lòng cô bé, từ đó cứ mỗi lần ra ngoài, cô bé nhất định phải dừng lại để nhìn hòn đá rồi mới đi.

❷ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Trẻ có khả năng quan sát rất tốt, có thể tiếp nhận rất nhiều hình ảnh, không chỉ là hình ảnh đồ vật mà còn là các động tác, ngoài hình ảnh sự vật, trẻ còn quan sát mối quan hệ giữa các sự vật nữa. Khi người lớn còn chưa chú ý đến thì trẻ đã quan sát và tiếp nhận được rất nhiều thông tin rồi.

Do đó, cách giáo dục thực sự hiệu quả chỉ có một, đó là nhất định phải duy trì sự hứng thú học tập cao độ và khả năng chú ý mạnh mẽ của trẻ. Nói cách khác, đó là giúp cho trẻ tự học hỏi thông qua nội lực của chúng.

❸ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

PHÁT HIỆN VÀ TẬN DỤNG NỘI LỰC CỦA TRẺ

Chúng ta đã quen với việc ôm ấp một kì vọng nhất định nào đó đối với trẻ, đồng thời lấy những tiêu chuẩn của bản thân để xây dựng nên những cách thức nuôi dạy trẻ. Do đó, chúng ta chỉ có thể chấp nhận những sở thích của trẻ phù hợp với mong đợi của chúng ta, rồi thực hiện việc bồi dưỡng của mình một cách nghiêm túc. Thực ra, với một đứa trẻ ngây thơ, thì sở thích là do trời sinh và có thể biểu hiện trên bất cứ phương diện nào. Chỉ cần cha mẹ để tâm quan sát, là sẽ phát hiện ra khuynh hướng sở thích của con bất cứ lúc nào.

Một khi bị thu hút bởi một điều gì đó, ngay lập tức trẻ sẽ dừng mọi hoạt động đang làm khác. Khi đang tản bộ, trẻ có thể bò trên đất xem lũ kiến; khi đang bơi, trẻ có thể mở to mắt nhìn phong cảnh dưới nước; thậm chí khi ăn cơm trẻ cũng có thể bốc giá đỗ lên ngắm nghía một lúc lâu.

Trẻ thường hay lặp lại những sự việc chúng cảm thấy có hứng thú, hễ là sự việc hay động tác do trẻ tự lặp lại thì đều là thứ mà trẻ thấy thích và có sức hấp dẫn.

ĐỂ CHO TRẺ TỰ LÀM CHỦ

Trẻ thường không thể tập trung lâu vào một sự việc nào đó, chúng thường chuyển từ hoạt động này sang hoạt động khác một cách không có mục đích, đây là hiện tượng phổ biến, cha mẹ cũng đừng nên quá lo lắng, chỉ cần chú ý quan sát sẽ phát hiện thấy trẻ tìm ra những sự việc yêu thích của bản thân trong cả mớ hoạt động hỗn loạn và chăm chú "nghiên cứu" nó. Lúc này, cha mẹ có thể dựa vào những sở thích của trẻ để đưa ra những chỉ đạo thích hợp, đồng thời giúp đỡ khi cần thiết.

Trẻ là chủ nhân của hoạt động của chính mình, cha mẹ nên tôn trọng tự do của trẻ, xây dựng cho trẻ sự tự tin.

◆ CHIA SẺ KINH NGHIỆM

Trong những tháng ngày chăm sóc con, điều mãi mãi in sâu trong trí nhớ của tôi có lẽ là lúc đi tản bộ cùng con trong ánh nắng ấm áp. Bạn có thể sẽ cảm thấy lưu luyến bởi những khóm hoa mẫu đơn, dòng nước xanh róc rách, tiếng chim ríu rít trong rừng thông, nhưng bạn sẽ không bao giờ biết được con bạn đang bị thu hút bởi điều gì.

Có một lần vào mùa hoa nở, cảnh sắc tươi đẹp, tôi dắt con mình là Khai Tâm cùng mẹ bé Mỹ Lan đi ngắm hoa mẫu đơn nở. Mới đầu hai đứa trẻ còn nhảy chân sáo đi sau chúng tôi, ngắm hoa vàng, hoa trắng theo sự giới thiệu của hai bà mẹ, nhưng sau khi tôi và mẹ Mỹ Lan bắt đầu nói chuyện với nhau thì bọn chúng đã chạy đi mất, hơn nữa còn trèo qua hàng rào, chui tọt vào trong các khóm hoa. Khi ấy người đi ngắm hoa rất đông, tôi vội vàng gọi to: "Khai Tâm, con làm gì thế?", Khai Tâm chui ra từ bụi hoa, cười vui vẻ, chìa ngón tay cái cho tôi xem và nói: "Mẹ xem, con ốc sên thật là to!" Quả nhiên, một con ốc sên lớn đang chậm chạp bò trên ngón tay của con tôi.

Khi ấy, tôi không quở trách Khai Tâm mà hào hứng ngòi quan sát ốc sên với hai đứa trẻ, bởi vì tôi biết, giữ gìn sự hiếu kì của trẻ đối với vạn vật trong thế giới là điều tối quan trọng, bởi rất có thể nó sẽ ảnh hưởng đến cả cuộc đời của trẻ.

◆ MÁCH NHỎ

Trong con mắt của người lớn, một số hành động của trẻ có thể bị coi là vô dụng, thậm chí ngô nghênh, nhưng chúng ta hãy thử nỗ lực nhìn nhận vấn đề từ góc độ của một đứa trẻ. Từ những biểu hiện hành động của trẻ, tiền hành tim hiểu và kiểm tra những nhu cầu tâm lí, từ đó cân nhắc kĩ để tạo ra cho trẻ nhiều hơn những cơ hội liên hệ và quan sát, thỏa mãn nhu cầu trưởng thành của trẻ.

CHA MẸ CẦN TRỞ THÀNH NHÀ GIÁO DỤC THÔNG THÁI

MONTESSORI KỂ CHUYỆN

"Tôi đã từng gặp một người mẹ đang dắt tay con mình băng qua đường ở thành phố Milan. Khi đó cũng là lúc tiếng chuông nhà thờ vang lên, đứa bé liền dừng bước, nghe hết tiếng chuông rồi mới đi tiếp, nhưng người mẹ lại không để ý đến sự thích thú của đứa bé khi nghe tiếng chuông, cô ấy trách mắng đứa bé và giục nó đi nhanh. Cách làm này của người mẹ thật sự không ổn, dù việc người lớn phải giữ thái độ bị động trước một đứa trẻ thật không dễ dàng, nhưng điều này là tuyệt đối cần thiết".

KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Chúng ta dường như chỉ chú ý đến việc trẻ cần ánh sáng và không khí trong lành, hai điều này quả thực là thứ không thể thiếu, nhưng chúng chỉ có ích đối với thể xác mà thôi. Dẫu cho ánh sáng đẹp đẽ đó có chiếu ngập cơ thể, thì trong tâm hồn của trẻ cũng không thể có nổi một tia sáng nhỏ khi mà người lớn đã dùng sức một cách vô tri, mù quáng để phá hỏng công việc xây đắp nội tâm đầy tính đặc trưng, chậm chạp, yếu ớt mà lại rất quan trọng ở trẻ.

Việc mà cha mẹ nên làm đó là cho trẻ nhận được ánh sáng, đồng thời hãy để ánh sáng đó chiếu rọi được vào tận tâm hồn trẻ.

Hãy giúp trẻ thực hiện được nguyện vọng của chúng, đây cũng chính là bản năng bẩm sinh của các bậc cha mẹ. Ngoài ra, chúng ta còn cần hiểu rõ những lí luận giáo dục cơ bản và những kiến thức thông thường về trẻ nhỏ, đồng thời nghiên cứu bản thân một cách có hệ thống, vứt bỏ những quan niệm quyền uy của bậc cha mẹ truyền thống, hãy chuẩn bị tâm lí thật tốt để có thể giúp đỡ và quan sát "bị động".

Quyền uy của cha mẹ không phải dựa trên khuôn mặt nghiêm khắc, sự uy nghiêm thực sự nằm ở việc cha mẹ có thể đưa ra những sự giúp đỡ cần thiết cho trẻ hay không.

Quyền uy của cha mẹ không nằm ở khuôn mặt nghiêm khắc, mà nằm ở việc cha mẹ có thể đưa ra những sự giúp đỡ cần thiết cho trẻ.

Tôn trọng trẻ mới có thể khiến cho tâm hồn trẻ ngập tràn ánh sáng.

❶ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

HỌC CÁCH ĐỂ TRỞ THÀNH MỘT NHÀ GIÁO DỤC THÔNG THÁI

1. Không chế nóng nảy của bản thân, kể cả khi tức giận cũng không được biểu hiện ra trước mặt trẻ.

2. Phấn đấu cải thiện những khuyết điểm đã biết của bản thân, không ngừng hoàn thiện chính mình.

3. Tôn trọng những hành vi của trẻ. Điều này không chỉ được biểu hiện ở thái độ mà quan trọng hơn là biểu hiện ở mỗi hành động, mỗi sự việc trong cuộc sống. Giai đoạn khi trẻ được hai tuổi rưỡi đến khi bốn tuổi, đại đa số cha mẹ đều không làm được điều này. Trong giai đoạn này, trẻ "có đầu mà không có tai", tự làm mọi việc theo ý mình và thích làm trái ý cha mẹ. Ví dụ như bạn nói: "Không được đụng vào ổ điện, nguy hiểm lắm!", thì chỉ ba phút sau trẻ sẽ ngay lập tức thò tay vào ổ điện. Làm thế nào bây giờ? Lớn tiếng quát ư? Dọa dẫm trẻ ư? Bịt ổ cắm vào chǎng? Chǎng bằng chúng ta hãy thử lấy một ổ cắm đã hỏng đưa cho trẻ, đồng thời cùng chơi với trẻ trò chơi mô phỏng việc sử dụng ổ cắm để mở thiết bị điện (trong khi chơi dạy cho trẻ kiến thức về việc sử dụng ổ cắm và điện), có khi chiếc ổ cắm cũ này lại trở thành vật mà trẻ thích nhất trong một thời gian ngắn.

❷ CHIA SẺ KINH NGHIỆM

Còn nhớ năm đó, sau khi sinh con gái, tôi nằm viện đúng 3 ngày rồi về nhà. Tâm trạng kích động, căng thẳng sau sinh của tôi kéo dài mãi không dứt, nhưng chẳng có ai nói chuyện hay chia sẻ với tôi cả. Mọi người trong nhà đều bận đi chợ, nấu cơm, giặt tã, không có ai nhận ra rằng tôi cũng có nhu cầu nói chuyện và tâm tình. Sự căng thẳng của tôi nhanh chóng chuyển hóa thành sự phẫn nộ và uất ức, cuối cùng đến một tối nọ, tôi cảm thấy đau lòng vô cùng, nước mắt đầy mặt, tôi ôm con gái ngồi trên ban công nức nở. Tôi nhớ rất rõ, con gái nằm gọn trong lòng tôi, đầu tựa trên vai trái, một tay túm chặt áo ngủ của tôi, còn tay kia tóm chặt ngón tay trỏ của tôi, trong đôi mắt mới mở to được vài ngày kia ánh lên vẻ buồn bã. Con gái nhìn tôi chăm chú, không hề gây ra tiếng động nào, dường như đang cùng tôi chia sẻ nỗi sầu muộn vậy. Dẫu cho sau đó tôi có khóc nấc lên thành tiếng thì con bé cũng không hề có chút biểu hiện sợ hãi nào, vẫn nhìn thẳng vào mặt mẹ. Lúc ấy tôi mới biết rằng, trái tim của con nồng liền với trái tim của tôi.

Từ khoảnh khắc đó trở đi, tôi không coi con đơn thuần chỉ là một đứa trẻ nữa, tôi coi con như người bạn tinh thần của mình, sự quan tâm và ủng hộ không thành lời của con đã khiến tôi cảm thấy tự hổ thẹn, từ hôm đó, tôi đã quyết định phải thay đổi, phải trở thành tấm gương cho con, thản nhiên đối mặt với tất cả khó khăn. Hiện, con gái tôi đã được 4 tuổi, tính tình rất vui vẻ, đồng thời, cũng nhờ ảnh hưởng của con mà tôi đã trở nên ngày một cởi mở hơn.

TÔN TRỌNG TÍNH CÁCH CỦA TRẺ

MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Tôi đã từng chứng kiến hai người cha vừa dễ gần vừa đáng tôn kính như thế này: Một người cha dắt cậu con trai hai tuổi của mình đi tản bộ, con trai anh đột nhiên ngồi bệt xuống vệ đường. Người cha này không hề lớn tiếng la mắng con những câu đại loại như: "Đất bẩn lắm, mau đứng lên đi!" như nhiều người khác mà ngược lại, anh nhẫn耐 chờ con đứng lên rồi mới tiếp tục bước đi. Hành động này của người cha thể hiện sự tôn trọng trẻ, đây là điều mà một nhà giáo dục cần làm được.

Một người cha khác đứng dạng hai chân để cho con chạy qua chạy lại ở giữa. Người cha thật tuyệt vời ấy, cho dù đứng ở tư thế dạng chân vẫn giữ được dáng vẻ tôn nghiêm của mình.

KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Nhiệm vụ đầu tiên của nhà giáo dục là phát hiện tính cách của trẻ và tôn trọng tính cách đó.

Khi chúng ta, do e sợ trẻ sẽ gây om sòm mà không để cho trẻ ở bên cạnh mình, thì đó là hành động không tôn trọng trẻ. Khi chúng ta đang ăn tối, trẻ lại đang khóc lóc ở một gian phòng khác, đó có thể là do trẻ bị cách li, cô lập một chỗ. Rõ ràng là, nếu đối xử với người lớn, chúng ta tuyệt nhiên sẽ không sử dụng phương thức thiếu tôn trọng đó.

Chúng ta nên đối xử với trẻ giống như đối xử với bất kì người nào khác, để cho trẻ ngồi giữa chúng ta, hơn nữa chúng ta còn nên cảm thấy đó là điều vinh hạnh của mình. Chúng ta nên vui vẻ khi nhìn thấy trẻ, đồng thời cho phép trẻ ở gần mình.

LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

TÔN TRỌNG TÍNH CÁCH CỦA TRẺ

Đối với những bậc phụ huynh đã từng có một tuổi thơ hạnh phúc, thì khi hồi tưởng lại thời thơ ấu của mình, họ sẽ có thể tìm ra cách đối xử với trẻ đúng đắn nhất. Nhưng bất hạnh thay, đa số người lớn đều cho rằng cách giáo dục của cha mẹ mình ngày xưa không hợp với mình. Vậy thì, đầu tiên hãy học cách tôn trọng trẻ, và một cách có hiệu quả đó là "trò chơi đôi chổ".

Tôn trọng trẻ, yêu trẻ, tâm hồn trẻ sẽ không tồn tại bất cứ rào cản nào đối với môi trường xung quanh.

Đổi chỗ, tức là hoán đổi vị trí thân phận với trẻ. Bước đầu tiên cần làm là dùng trí tưởng tượng, nhìn nhận lại vấn đề vừa xảy ra bằng góc nhìn của một đứa trẻ, đồng thời đánh giá xem cách làm của mình với trẻ vừa nãy có được chấp nhận không, có hiệu quả không; bước thứ hai, thăm dò suy nghĩ thực sự của trẻ, có thể bắt đầu thế này: "Mẹ đoán vừa nãy con nhất định nghĩ thế này..." Sự sai khác giữa sự tưởng tượng của bạn và cách nghĩ thực sự của trẻ chính là thước đo mức độ thấu hiểu của bạn với trẻ. Bước thứ ba, khi thay đổi thân phận với trẻ, bạn có thể giải quyết lại vấn đề từ đầu, có thể bắt đầu như sau: "Sau này khi con làm cha (làm mẹ), gặp phải một đứa trẻ thế này con sẽ giải quyết ra sao?". Qua miêu tả của trẻ, chúng ta có thể nhìn thấy được hình mẫu cha mẹ lí tưởng trong mắt trẻ là như thế nào.

Sở dĩ hình thức tư duy này được gọi là trò chơi, là do có rất nhiều bậc phụ huynh coi hình thức luyện tập này như trò đùa trẻ con, chỉ khi nào vui vẻ mới chơi cùng trẻ, còn khi gặp mâu thuẫn sẽ ngay lập tức lôi quyền uy của một bậc phụ huynh ra và vứt bỏ hết nội dung luyện tập sang một bên. Làm như vậy, về căn bản sẽ không thể nâng cao được năng lực dạy con của mình. Muốn thực sự có thể tôn trọng con, nhất định cần phải nắm rõ được thực chất tinh thần của trò chơi đổi chỗ: nhìn nhận lại từ đầu vấn đề dưới con mắt của một đứa trẻ.

● CHIA SẺ KINH NGHIỆM

Có nhiều lúc tôi rất nóng nảy, đặc biệt là khi con trai không hiểu được ý tốt của tôi mà cứ cố tình làm những điều sai trái. Có một lần khi con bướng bỉnh không chịu rửa tay, tôi đã đánh nó, con khóc nhưng vẫn kiên quyết không rửa tay. Nước mắt của con khiến tôi khôi phục lại lí trí, tôi hiểu rằng nên dùng cách khác để giải quyết vấn đề.

Vậy là tôi bình tĩnh lại, ôm con đến ngồi trên ghế sofa, giải thích cho con hiểu cách nghĩ vừa rồi của mình. Cuối cùng tôi nói: "Con xem, mẹ dùng biết bao nhiêu là cách như vậy mà con vẫn không chịu nghe lời, mẹ quả thực không biết nên làm thế nào nữa. Nếu như con lớn lên, con có một đứa con như vậy, đứa con đó không tài nào hiểu được ý tốt của con, thì con sẽ làm thế nào?"

Con trai quả nhiên bình tĩnh lại, nghĩ một lúc rồi nói: "Bất kể thế nào thì con cũng sẽ không đánh nó".

"Nói thì dễ, chứ con có thực sự làm nổi không?"

"Con nhất định sẽ làm được".

Tôi không còn gì để nói, chỉ có thể học tập con, bảo đảm với con rằng: "Mẹ cũng sẽ không đánh con nữa, mẹ bảo đảm đấy".

Sự tôn trọng giúp cho mẹ con trở thành đối bạn tâm tình thân thiết.

◆ MÁCH NHỎ

Tôn trọng tính cách của trẻ thì dễ, tôn trọng hành vi của trẻ mới là việc khó. Có nhiều bậc phụ huynh chỉ tôn trọng và không ngừng cổ vũ những hành động phù hợp với kì vọng của bản thân, còn đối với những hành động không phải là nguyện vọng của mình hoặc những hành động không phù hợp với quy phạm của xã hội sẽ nghiêm cấm hay thậm chí là trừng phạt. Trên thực tế, bất kì hành vi nào của trẻ cũng đều bắt nguồn từ nguyên nhân tâm lí, đầu tiên chúng ta nên để cho trẻ tự do hành động, việc mà chúng ta cần làm là phân tích xem đằng sau hành vi của trẻ là nhu cầu tâm lí nào, từ đó để thỏa mãn trẻ có mục đích, đồng thời dạy trẻ cách biểu đạt đúng đắn, thúc đẩy sự phát triển của trẻ.

TAO CHO TRẺ MỘT MÔI TRƯỜNG THÍCH HỢP

◆ MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Trong quá trình đầu tiên xây dựng nên "Children's House" tại Rome, tôi đã phát hiện ra những sự việc đáng kinh ngạc chứng minh tính tự phát của trẻ.

Sở dĩ "Children's House" khác biệt hơn rất nhiều so với các ngôi trường khác là do nó được xây dựng để chăm sóc những đứa trẻ mồ côi còn may mắn sống sót lại sau trận động đất. Khi mọi người tiến hành đào bới đống hoang tàn đổ nát đã phát hiện ra khoảng 60 em nhỏ bơ vơ, không ai biết tên của chúng, cũng không đứa bé nào trong số đó biết được địa vị xã hội của mình. Trận động đất đáng sợ đó đã khiến các em thay đổi và trở nên gần như giống nhau: buồn bã, trầm lặng, lạnh lùng. Các em khó ăn khó ngủ, mỗi tối tôi lại nghe thấy tiếng bọn trẻ kêu gào và khóc lóc.

Hoàng hậu Italy rất mực quan tâm đến lũ trẻ bất hạnh này, bà muốn tạo cho chúng một nơi thật vui vẻ. Ngôi nhà mới của các em được lắp đặt ánh sáng thích hợp với nhu cầu sử dụng và những đồ gia dụng bắt mắt: tủ bếp có cửa, bàn tròn có hoa văn sặc sỡ, bàn dài, ghế đầu, ghế bành với độ cao vừa phải, cửa sổ treo những tấm rèm rực rỡ. Những đồ dao, thìa, đĩa và khăn ăn, thậm chí đến cả khăn mặt và xà phòng mà bọn trẻ sử dụng cũng được làm theo kích thước to nhỏ khác nhau cho phù hợp với bàn tay của lũ trẻ.

Trên tường treo rất nhiều tranh ảnh, bốn bề phòng học là những lọ hoa được cắm đầy hoa tươi. "Children's House" nằm ở trong khuôn viên của một tu viện, nơi có những khu vườn rộng, đường đi bằng phẳng, những vườn hoa xinh đẹp và hồ nước với những chú cá vàng tung tăng bơi lội. Trong môi trường này, các nữ tu sĩ ăn mặc trang nghiêm lặng lẽ đi lại khắp nơi.

Những nữ tu sĩ này cũng giúp dạy dỗ lũ trẻ ăn nói, hành xử sao cho đúng mực, hành vi của lũ trẻ nhờ đó ngày càng được cải thiện. Sau vài tháng, những đứa trẻ này đã học được cách dùng bữa như những vương tử, còn học được cách bày biện bàn ăn giống như một nghệ thuật gia. Mặc dù không vì thế mà chúng ăn được nhiều lên, nhưng bù lại, chúng bắt đầu cảm nhận được niềm vui khi được chìm đắm trong những kiến thức mới lạ, đồng thời cũng tìm được sự hưng phấn khi ứng dụng được những kiến thức mới đó trong vô số các hoạt động. Dần dần, khả năng ăn uống của chúng được hồi phục, chúng cũng đã có thể chìm vào giấc ngủ nhanh hơn. Những thay đổi này ở lũ trẻ khiến người ta có một ấn tượng rất sâu sắc. Chúng vận động ở khắp mọi nơi, chuyển đổi trong vườn hoa hoặc di chuyển đồ đạc trong nhà, chẳng có ai làm hại chúng, cũng chẳng có bất cứ mâu thuẫn xung đột nào xảy ra giữa chúng. Khuôn mặt của bọn trẻ gần như cả ngày đều ánh lên nét vui vẻ, hạnh phúc.

Khi đó, một tác giả nổi tiếng đã bình luận như sau: Những đứa trẻ này khiến tôi nhớ đến những người quý y. Nhưng chẳng có loại quý y nào thần kì hơn thế này, nó có thể chinh phục được những đau khổ và chấn nản, khiến con người ta đạt đến được một cảnh giới cuộc sống cao hơn.

◆ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Trẻ chỉ có thể trưởng thành trong một môi trường không gò bó, thích hợp với độ tuổi của chúng; có như vậy, tâm lí trẻ mới có thể phát triển được một cách tự nhiên và thành thực. Môi trường này có đầy sự ấm áp của tình yêu, có dinh dưỡng phong phú, tất cả những gì thuộc về môi trường này đều là để dung nạp, chứ không phải làm hại trẻ.

◆ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

MÔI TRƯỜNG THÍCH HỢP CHO TRẺ

PHÒNG RIÊNG CHO TRẺ

Hãy chuẩn bị một căn phòng riêng thuộc về trẻ, đây sẽ là nơi trẻ thực hiện các hoạt động của não bộ, tất cả đồ đạc trong phòng đều được bài trí, sắp xếp theo yêu cầu của trẻ. Nếu như điều kiện gia đình không cho phép dành cho trẻ một phòng riêng độc lập, thì chí ít cũng nên đặt trong phòng một vài đồ dùng cần thiết tại nơi mà trẻ thường sinh hoạt.

ĐỒ ĐẠC VÀ TRANG TRÍ

Gia đình nên sử dụng một chiếc tủ có độ cao phù hợp với trẻ, trong tủ đó sẽ để đồ chơi và đồ dùng học tập của trẻ; hơn nữa, cha mẹ cũng nên dành cho trẻ quyền độc lập và tự do sử dụng tủ đồ này.

Bảng trắng, thảm và dành ra một không gian trống trong phòng cũng rất hữu dụng. Trong phòng nên treo những bức ảnh mà trẻ thích, tốt nhất là nên có đàn dương cầm hoặc nhạc cụ gì đó, sự bố trí thích hợp này sẽ giúp ích cho việc tự do hoạt động và phát huy tính sáng tạo của trẻ.

QUAN TÂM ĐẾN NHỮNG TIỀU TIẾT

Nếu có điều kiện, chúng ta có thể đặt bàn ghế ăn và tủ bếp phù hợp với độ cao của trẻ, như vậy trẻ sẽ không gặp bất cứ trở ngại nào khi giúp mẹ làm một số việc nhà;

Phòng tắm cũng nên thiết kế đồ dùng chuyên dụng cho trẻ nhỏ;

Hãy bố trí một thước đo chiều cao, cân nặng tại vị trí thích hợp trong nhà, nó sẽ không chỉ giúp chúng ta dễ dàng ghi nhớ tình hình phát triển của trẻ mà còn giúp trẻ tự quan tâm đến sự phát triển của mình.

Tâm hồn với sức thám thấu tốt của trẻ sẽ tiếp nhận một môi trường trong sạch, đẹp đẽ, thích hợp, do đó, cha mẹ nên thông nhất hành vi của bản thân với môi trường xung quanh.-

MỘT VƯỜN HOA NHỎ

Là nơi trẻ có thể vui chơi, nghỉ ngơi, trồng những loại cây mà mình yêu thích. Trẻ có thể ngồi cả ngày ở đó, và ánh mặt trời cũng là yếu tố vô cùng quan trọng cho sự phát triển của trẻ. Nếu như điều kiện không cho phép, chí ít cũng nên cho trẻ một chậu hoa, như vậy, dù ở bất cứ góc nào trẻ cũng đều có thể làm công việc trồng trọt và thu hoạch.

❖ LỜI KHUYÊN CỦA MONTESSORI

Sự thành thực trong tâm lý của trẻ chỉ có thể có được thông qua những kinh nghiệm từ môi trường, sự phát triển của trẻ sẽ trở nên xấu đi hoặc chậm lại do sự thiếu hụt những kinh nghiệm đó.

Tâm hồn với sức thám thấu tốt của trẻ sẽ tiếp nhận một môi trường trong sạch, đẹp đẽ, thích hợp, do đó, cha mẹ nên thông nhất hành vi của bản thân với môi trường xung quanh.

HỌC CÁCH QUAN SÁT TRẺ

MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Tôi thường bắt gặp cảnh tượng này: một cô bé gọi bạn bè tụ tập thành vòng tròn xung quanh mình rồi bắt đầu đứng giữa vừa, kể chuyện vừa khua chân múa tay. Tôi quan sát kĩ một lúc mới phát hiện ra rằng, cô bé đang đóng vai một nhân vật khác, và lúc này đây cô bé đang tự coi mình là một giáo viên.

Một đứa trẻ khác, cậu bé thường xuyên có những hành vi vô tổ chức và ngỗ ngược khiến giáo viên rất đau đầu. Một ngày nọ, cậu bé hết sức cẩn thận khi bắt đầu di chuyển chiếc bàn. Một lúc sau, cậu bị giáo viên định chỉ và phạt đứng im ở góc tường, bởi cậu đã làm ồn. Thực ra, đây là lần đầu tiên cậu bé có một biểu hiện tốt, nếu như chúng ta bình tĩnh quan sát thì đã phát hiện ra đây đáng lẽ ra là một hành vi rất đáng tôn trọng.

KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Sở thích, kì vọng hoặc hạn chế của người lớn đều có thể xâm nhập vào tâm trí trẻ con, khiến nội tâm của trẻ thay đổi, việc can thiệp quá nhiều sẽ khiến trẻ mất đi cơ hội tự giáo dục bản thân. Do đó, để tâm lí trẻ được phát triển một cách tự nhiên, tốt nhất cha mẹ nên giữ thái độ trung lập, bình tĩnh quan sát những nhu cầu và sự phát triển của trẻ, đem lại cho trẻ sự giúp đỡ cần thiết, thận trọng khi biểu đạt sở thích và kì vọng của mình, tuyệt đối không được dễ dàng ra lệnh cấm.

Là một khán giả luôn trung thành của trẻ chính là nguồn cổ vũ lớn lao nhất dành cho trẻ.

Dẫu cho các bậc phụ huynh có kì vọng trẻ trở nên thế này hay thế kia thì cũng đừng nên nóng vội, chỉ cần quan sát thật kĩ, hướng dẫn bằng lời nói và hành động là đã đủ ảnh hưởng đến sự phát triển của trẻ, trẻ sẽ dần dần nỗ lực theo hướng làm hài lòng cha mẹ một cách không ý thức, điều này được gọi là "hiệu ứng kì vọng". Do đó, việc cha mẹ kì vọng vào trẻ ở mức độ hợp lí, đảm nhận vai trò là một khán giả đầy vui vẻ, đó chính là nguồn cổ vũ lớn nhất đối với trẻ.

✿ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

HỌC CÁCH QUAN SÁT TRẺ

Khi trẻ đang nỗ lực làm một việc gì đó, chỉ cần đó không phải là một việc nguy hiểm thì người lớn đừng nên vội vàng nói ba chữ "Không được làm!" Ngồi bình tĩnh quan sát trẻ quả thực là một việc không mấy dễ dàng, do trẻ thường tự đặt mình vào trong những môi trường nguy hiểm mà không hề hay biết. Ngoài ra, những người già thuộc thế hệ trước thường coi việc tham dự vào các hoạt động của trẻ là một nhiệm vụ: "Nếu không quản lí trẻ thì còn cần bọn tôi trông chúng làm gì?"

Do đó, chúng ta nên coi trọng điều này, bắt đầu bằng việc xác định tư tưởng. Việc quan sát không hẳn là quan sát không có mục đích, bạn có thể đặt ra một số câu hỏi cho mình khi làm việc này:

Trẻ đang làm gì?

Trẻ muốn giải quyết vấn đề gì? Đạt được mục đích gì?

Tại sao trẻ lại muốn làm điều đó?

Thể xác và tinh thần của trẻ đang ở trạng thái như thế nào? Mức độ phát triển?

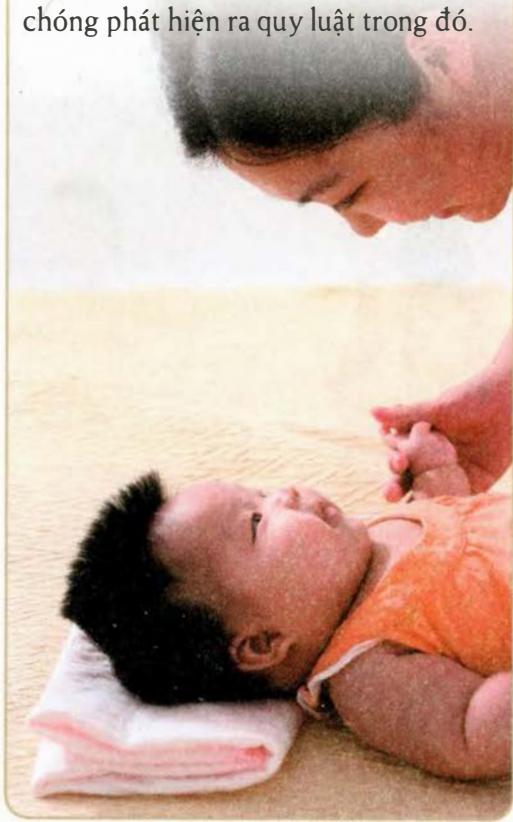
Còn có cách nào có thể thúc đẩy sự phát triển của trẻ hay không?

Tình yêu dành cho trẻ trước hết phải được thể hiện bằng việc quan sát tỉ mỉ, hãy chú ý xem trẻ thật sự cần gì.

✿ CHIA SẺ KINH NGHIỆM

Tôi không biết liệu rằng ngôn ngữ của em bé mới chào đời có giống nhau hay không, do tôi không có cơ hội chăm sóc con của người khác, hơn nữa tôi cũng sinh đứa thứ hai. Do đó, tôi chỉ có thể nắm chắc cơ hội duy nhất này, cố gắng hết sức tận hưởng niềm vui khi được giao lưu với sinh linh bé bỏng mà mình vừa tạo ra bằng ngôn ngữ riêng của hai chúng tôi.

Các bạn có muốn nắm vững bí quyết ngôn ngữ này không? Đó chính là: hãy dùng trái tim để lắng nghe, đồng thời quan sát thật kĩ, các bạn sẽ nhanh chóng phát hiện ra quy luật trong đó.

TRÂN TRỌNG TÍNH NHẠY CẢM CỦA TRẺ

● MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Có lần, tôi kể một câu chuyện trong Kinh Thánh cho một cậu bé nghe, tôi hi vọng những phẩm chất đạo đức cao đẹp của các nhân vật trong truyện sẽ lay động được cậu bé, giúp cậu sửa được thói làm việc không chuyên tâm của mình. Tôi kể rất say sưa, ánh mắt của cậu bé kia cũng dõi theo từng trang sách dưới tay tôi.

Sau khi đọc xong, tôi hỏi: "Cậu bé, cháu có cảm nhận gì về câu chuyện này không?"

Cậu bé lại ngây ngô trả lời: "Có chứ ạ, cô xem, Chúa Jesus đã đi ngủ rồi".

Tôi cảm thấy rất kì lạ, cậu bé lấy ở đâu ra kết luận đó? Cậu bé liền giở trang sách có in hình Chúa Jesus, chỉ vào mặt Chúa rồi nói: "Chính là ở đây".

Hóa ra đó là bức họa Chúa Jesus đang giảng đạo, đôi mắt đang cụp xuống, nhưng trong con mắt của trẻ thì trông giống hệt bộ dạng của một người đang ngủ.

Đã rất nhiều người xem bức tranh đó, nhưng trước giờ chẳng có ai là phát hiện ra điều thú vị này cả.

Trẻ có thể học hỏi một cách tự nhiên thông qua tính nhạy cảm với sự vật – một đặc tính chỉ có ở trẻ nhỏ.

● KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Khi còn ở giai đoạn sơ sinh, trẻ thường rất nhạy cảm với những đồ vật đẹp và những thứ có màu sắc, đến khi được 1 tuổi, trẻ bắt đầu hứng thú với những đồ vật nhỏ mà người lớn không chú ý đến. Trẻ sẽ có những cái nhìn khác hoàn toàn với người lớn, không chỉ là về cự li hay mức độ to nhỏ của sự vật, mà cái trẻ quan tâm chính là những tiểu tiết nhỏ. Đó chính là biểu hiện của tính nhạy cảm ở trẻ.

Trẻ sẽ học tập thông qua tính nhạy cảm đối với sự vật – một đặc tính chỉ có ở trẻ nhỏ, những điều trẻ học được nhờ mỗi khả năng đều có những giai đoạn mãn cảm nhất định. Chỉ cần môi trường của trẻ có thể đáp ứng được hết nhu cầu của chúng, thì tất cả sẽ đều xảy ra từ từ, không cần người lớn phải chú ý quá kĩ càng.

Trong giai đoạn mẫn cảm, trẻ có thể học được cách tự mình điều tiết và linh hôi được sự việc. Điều này cũng giống như ánh sáng khiến nội tâm tỏa sáng, giống như một cục pin tiếp thêm cho trẻ năng lượng. Chính nhờ tính nhạy cảm này mà trẻ có được những cách hành xử với thế giới bên ngoài một cách độc lập và mạnh mẽ. Trẻ có đầy áp lực sống và sự nhiệt tình đối với tất thảy, có thể dễ dàng học được mọi việc. Nếu như trong thời gian này, trẻ không được hành động theo sự chỉ huy của tính nhạy cảm, trẻ sẽ vĩnh viễn mất đi sức mạnh trời phú này.

❶ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

LỢI DỤNG TÍNH NHẠY CẢM CỦA TRẺ

1. Không phải cái gì cũng học càng sớm càng tốt, mà cần phải căn cứ vào sự phát triển của tính nhạy cảm ở trẻ để tiến hành sắp xếp giáo dục thì mới có thể đem lại kết quả to lớn. Ví dụ như trước khi trẻ được 2 tuổi, cần giữ vững quy luật cuộc sống và môi trường gọn gàng sạch sẽ, sẽ có thể bồi dưỡng tốt cảm giác về trật tự của trẻ; trước khi trẻ được 5 tuổi nên đem lại cho trẻ nhiều cơ hội quan sát và thể nghiệm, điều đó sẽ giúp phát triển cảm giác của trẻ, giúp trẻ thích nghi tốt hơn với môi trường sống.

2. Mặc dù về cơ bản, khoảng thời gian nhạy cảm của trẻ là tương đối giống nhau, nhưng đối với mỗi đứa trẻ cụ thể thì thời điểm bắt đầu bước vào giai đoạn này là khác nhau. Do đó, chúng ta cần chú ý quan sát các biểu hiện của trẻ, kịp thời phát hiện ra những yếu tố nhạy cảm của chúng.

3. Chúng ta thường thấy đôi lúc trẻ vô duyên vô cớ nỗi cáu, trong giai đoạn nhạy cảm, việc trẻ nỗi nóng là một biểu hiện bên ngoài của việc một yêu cầu nào đó không được thỏa mãn, nó thể hiện sự cảnh giác của trẻ với một điều nguy hiểm nào đó, hoặc sự phản cảm đối với sự lộn xộn.

ĐỘ TUỔI	BÌNH HIỆN CỦA TÍNH NHẠY CẢM
0 – 2 tuổi	Nhạy cảm với tính trật tự, tiếp thu bằng tiềm thức
1,5 – 3 tuổi	Phát triển kinh nghiệm cảm quan và ngôn ngữ
1,5 – 4 tuổi	Hứng thú với những đồ vật nhỏ
2 – 4 tuổi	Trình tự về không gian và thời gian
2,5 – 6 tuổi	Sàng lọc cảm quan
3 – 6 tuổi	Sự cảm thụ có tính nhạy cảm với những điều người lớn dạy bảo
3,5 – 4,5 tuổi	Viết chữ
4 – 4,5 tuổi	Phát triển xúc giác

◆ CHIA SẺ KINH NGHIỆM

Con trai tôi đã 4 tuổi rưỡi, gần đây cháu đặc biệt ham mê học chữ, phải nói là đam mê một cách cuồng nhiệt. Bất kể là tôi có việc gấp hay không, hay bất kể là tôi đang đi bộ hay lái xe, chỉ cần trên đường có nắp cống là con lại bắt tôi dừng lại đọc cho cháu nghe. Mới đầu, khi con bảo tôi đọc từng chữ trên nắp cống ở lề đường, tôi cũng hiểu kì vừa đi vừa đọc từng chữ cùng con. Khi ấy tôi mới phát hiện ra rằng, hóa ra trên nắp cống lại có nhiều thông tin đến vậy, có khi các nắp cống có cùng một tác dụng nhưng lại được đánh dấu khác nhau; hơn nữa với các thời đại khác nhau, đơn vị khác nhau, thậm chí trên những lề đường khác nhau thì các chữ đánh dấu trên nắp cống cũng sẽ có những đặc điểm khác nhau.

Công cuộc học chữ từ đây bắt đầu đi vào giai đoạn không thể ngừng lại. Công việc này không phải chỉ kéo dài một hai ngày, mà hai tháng gần đây hầu như ngày nào tôi và con cũng đi hết một lượt mỗi con phố và đọc! Tất nhiên thành quả cũng khiến tôi và con cảm thấy tự hào, cháu đã nhận biết được gần hết những chữ đánh dấu trên nắp cống, kể cả từ và con số. Một chiếc nắp cống nhỏ bé thì có được bao nhiêu chữ để đọc đây? Thống kê sơ sơ cũng không ít, khoảng hơn 150 từ.

Sau khi đọc được hết những chữ viết trên nắp cống, con trai lại hồ hởi chuyển mục tiêu sang các biển quảng cáo. Các biển quảng cáo vốn đã được thiết kế rất bắt mắt, bởi nếu không sẽ chẳng ai chú ý đến nó cả. Tới lúc đó tôi mới phát hiện ra ngoài công dụng gợi mở cho trẻ ra, nó còn có một tác dụng không ngờ tới khác; trên dòng chữ lớn đầu tiên ở biển quảng cáo thường là một câu nói quen thuộc trên tivi, một khi trẻ phát hiện ra hàng chữ to trước mắt chính là câu nói mà trẻ đã nghe quen, trẻ sẽ hào hứng tới mức giống như phát hiện ra một bí mật động trời vậy.

Con trai tôi đã tự học như vậy, tôi đã phát hiện ra quy luật là, chỉ cần tôi kịp thời đáp ứng các yêu cầu của con, đọc cho con nghe, kể cho con hay, dẫn con đến những nơi mà con thích, như vậy là đủ.

KHÔNG CÓ ĐỘC LẬP SẼ KHÔNG CÓ TỰ DO

● MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Một ngày nọ, một đám trẻ vừa nói vừa cười quây thành một vòng tròn, ở giữa vòng tròn là một chậu nước, trong chậu là một vài món đồ chơi nổi lèn bèn. Một cậu bé chừng một hai tuổi đứng một mình ngoài vòng tròn, mặt đầy vẻ hiếu kì. Đầu tiên, cậu bé tiến lại gần đám trẻ kia, thử chen vào trong, nhưng cậu bé không đủ khỏe nên chỉ có thể đứng ngoài nhìn xung quanh, nét mặt hết sức háo hức. Cậu bé nhìn thấy một chiếc ghế nhỏ, cậu nghĩ ra cách đem chiếc ghế ra đằng sau lũ trẻ rồi đứng lên trên. Thê là cậu bé tiến lại gần chiếc ghế, khuôn mặt ngồi lên niềm hi vọng. Đứng vào lúc ấy, cô giáo lại có một hành động sai lầm, cô dùng hai tay ôm lấy cậu bé, nâng cậu lên cao cho cậu nhìn thấy rõ chậu nước rồi nói: "Nào, cậu bé tội nghiệp, con có thể nhìn thấy rõ rồi chứ!"

Thật đáng tiếc, cậu bé tuy đã nhìn thấy những món đồ chơi trong chậu nước nhưng lại không cảm nhận được niềm vui khi tự dùng sức của bản thân để chinh phục những khó khăn.

● KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Cá tính của trẻ nhất định phải có được biểu hiện tự do và tích cực, khiến trẻ có được sự độc lập thông qua nỗ lực bản thân.

Thế nhưng, chúng ta, theo thói quen, lại thường chăm sóc trẻ từng li từng tí. Ai cũng đều biết rằng, dạy một đứa trẻ tự ăn, tự mặc, tự giặt quần áo là một việc hết sức đơn điệu mà lại khó khăn. Việc này đòi hỏi người lớn phải nhẫn耐 hơn nhiều so với việc bón cho trẻ ăn, giặt quần áo và mặc quần áo hộ trẻ, nhưng việc đó mới là giáo dục, việc còn lại chỉ đơn thuần là chăm sóc mà thôi.

Đối với người mẹ công việc chăm sóc trẻ có thể nói là một việc quá dễ dàng, nhưng đối với trẻ thì đó là một việc rất không có lợi, do chúng ta đã đóng chặt cánh cửa giúp trẻ tự mình học hỏi, đồng thời đặt thêm rào cản trên con đường trưởng thành của trẻ. Cũng giống như một người quý tộc sở hữu rất nhiều nô bộc, ông ta ngày càng ỷ lại vào việc có người khác phục vụ, đến cuối cùng, trên thực tế lại trở thành nô lệ của kẻ khác; hơn nữa, đợi đến khi ông ta nhận thức ra được mức độ nghiêm trọng của vấn đề và muốn có sự độc lập thì đã không còn khả năng độc lập nữa rồi.

❶ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

ĐEM ĐẾN CHO TRẺ SỰ TỰ DO

ĐỐI VỚI MỘT ĐỨA TRẺ DƯỚI 6 TUỔI, THÌ TỰ DO LÀ NHỮNG VIỆC CỤ THỂ DƯỚI ĐÂY:

1. Để cho trẻ tự ăn cơm. Rất nhiều bậc phụ huynh có thói quen giục trẻ ăn cơm, chính điều này đã cướp đi sự tự do phản ứng tự nhiên đối với nhu cầu của cơ thể ở trẻ. Trẻ không muốn ăn là do cơ thể không có nhu cầu, việc mà chúng ta cần làm không phải là ép trẻ ăn, mà là xem xét tại sao trẻ không ăn, là do chức năng tiêu hóa kém hay là do vận động không đủ dẫn đến lượng tiêu hóa ít?

2. Đem đến cho trẻ một nơi vận động an toàn không có trở ngại. Có rất nhiều trường hợp chúng ta đã hạn chế sự vận động của con, do chúng ta đã chiếm mất không gian vận động của con, hoặc căn bản là do chúng ta đã quên mất việc phải cho con một không gian. Ví dụ, bình nước nóng thường được đặt ở gần bàn trà, nhưng nếu như bàn trà này lại nằm ở trong phòng trẻ hoặc là nơi trẻ thường xuyên qua lại, thì những đồ vật không nên xuất hiện xung quanh bàn trà là: bình nước nóng, cốc thủy tinh, những đồ sứ quý giá, bộ dao, bật lửa, thuốc, kim khâu, đĩa, tài liệu quan trọng, linh kiện điện (bao gồm cả ổ cắm), kính.... Nếu như không bày những thứ như vậy ở xung quanh trẻ thì có lẽ trẻ sẽ có thêm nhiều hoạt động tự do.

3. Để cho trẻ tự mình quyết định thời gian đi ngủ. Trẻ không muốn ngủ là do không buồn ngủ, lãng phí thời gian trưởng thành đáng quý của trẻ, cố ép trẻ nằm trên giường nhắm mắt cũng không có ý nghĩa gì cả. Muốn trẻ đi ngủ theo một giờ nhất định, chúng ta phải sắp xếp bố trí các nội dung hoạt động và thời gian hoạt động hợp lý cho trẻ, mức độ hoạt động của cơ thể sẽ quyết định trẻ có muốn ngủ hay không.

❷ LỜI KHUYÊN CỦA MONTESSORI

Sự giúp đỡ không cần thiết thực tế sẽ trở thành những trở ngại ngăn cản sự phát triển tự nhiên của trẻ.

❸ CHIA SẺ KINH NGHIỆM

Rất nhiều gia đình có suy nghĩ trái ngược với tôi, gia đình họ từ già đến trẻ đều có quan niệm về thời gian hết sức cứng nhắc, làm việc gì cũng phải chuẩn giờ. Sự nghiêm túc thì quả thực nên khen ngợi, nhưng vì nghiêm túc quá mà làm mất đi niềm vui thì lại tội thở dài.

Trong quá trình trưởng thành, trẻ cần phải được hoạt động đầy đủ, nếu như hoạt động đủ, trẻ sẽ tự cảm thấy cần phải nghỉ ngơi.

Thời gian trẻ tắm nhất định là phải trong 15 phút ư? Nếu như bạn đã từng nhìn thấy con ngâm mình trong nước, nhìn vẻ mặt con vừa hiếu kì vừa thích thú khi thấy tay mình chìm nổi trong nước, nhìn con liên tục vùng vẫy, dáng điệu khoái chí khi tung dòng nước không ngừng bắn vào da thịt, bạn nỡ nhẫn tâm lôi con ra khỏi làn nước ấm áp đó sao?

Nhất định buổi sáng phải thức dậy vào lúc 7h sao? Nếu như ngoài trời gió lạnh gào thét, mây đen mù mịt bạn cũng nỡ gọi con chui ra khỏi chăn ấm hay sao?

Nhất định phải ăn sáng đúng 7h30 à? Nếu như tối qua con có ăn hơi nhiều một chút, thì để một lúc sau mới ăn không được sao?

Nhất định 9h tối phải lên giường đi ngủ ư?

Con vừa mới gặp người bạn tốt nhất của mình, vui ơi là vui, lẽ nào không thể để con chơi thêm một lúc rồi mới về nhà được sao?

TIN TƯỞNG VÀO VIỆC TỰ GIÁO DỤC Ở TRẺ

❶ MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Một lần trong giờ học vẽ, một đứa trẻ dùng bút sáp màu đỏ tô màu cho thân cây, giáo viên đi ngang qua định ngăn cậu bé lại như muôn nói rằng "Em cho rằng thân cây màu đỏ ư?" nhưng tôi đã kịp ngăn cô giáo đó lại, để mặc cho cậu bé tô thân cây màu đỏ. Thực ra, chúng ta nên biết trân trọng hành động như trên, bởi nó nói cho chúng ta biết rằng trẻ vẫn còn chưa biết quan sát môi trường một cách tự phát. Vì thế, tôi đã khuyến khích đứa trẻ này tham gia vào các trò chơi về màu sắc, việc luyện tập như vậy sẽ giúp trẻ tự giác chú ý hơn đến màu sắc. Chúng tôi tin rằng, trong vô số lần trẻ chơi đùa ở trong vườn, tất sẽ có một thời khắc nào đó trẻ nhận ra thân cây không phải là màu đỏ, giống như những đứa trẻ khác đã phát hiện ra bầu trời có màu xanh vậy.

❷ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Luyện tập cảm giác bao gồm cả việc tự giáo dục, điều này có ý nghĩa rất lớn đối với việc phát triển trí lực. Nếu như được luyện tập lặp lại nhiều lần thì việc tự giáo dục sẽ giúp cho quá trình cảm giác tâm lí của trẻ ngày càng hoàn thiện hơn, giúp trẻ biến cảm giác về sự vật thành quan niệm đối với vật thể.

Với vai trò là người dẫn dắt trẻ tự giáo dục, chúng ta nhất định phải làm được những việc sau: cố gắng hết sức giảm thiểu việc can thiệp, giúp đỡ trẻ nỗ lực hướng đến những mục tiêu đúng đắn trong quá trình tự giáo dục. Công việc của chúng ta chỉ là dạy đúng trẻ phát âm và gọi tên một cách chính xác là được rồi - chúng ta không làm thêm bất cứ việc gì ngoài việc đọc to tên gọi của sự vật - phát âm to, rõ ràng, để cho trẻ nghe được từng âm tiết.

Để giúp trẻ tự giáo dục tốt hơn, các bậc phụ huynh cần phải chuẩn bị tốt những đồ dùng mà trẻ cần.

❶ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

PHƯƠNG PHÁP TỰ GIÁO DỤC

Những trò chơi dưới đây có tác dụng rất tốt cho việc phát triển trí lực mà chúng ta có thể cho trẻ chơi trong cuộc sống thường ngày:

SỜ MÓ: Dùng một chiếc khăn bít mắt trẻ, cho trẻ tự do hoạt động trong căn phòng quen thuộc, an toàn, sờ mó các đồ vật đồng thời nói tên gọi của đồ vật đó, phụ huynh ngồi bên cạnh làm nhiệm vụ bảo vệ và chỉ dẫn trẻ, nhưng không được nhắc. Khi nói sai hãy để trẻ tự mình xem xét. Trò chơi này giúp thúc đẩy cảm giác thực của trẻ đối với hình dáng, kích thước, trọng lượng của vật thể, đồng thời luyện tập cho trẻ kí ức thị giác và kí ức không gian.

NĂN ĐẤT HOẶC VẼ TỰ DO: Đây là hoạt động giúp trẻ thể hiện rõ khả năng tưởng tượng và sức sáng tạo một cách đầy đủ nhất. Một mặt, sự vận động của trẻ giúp thúc đẩy sự phát triển của trí lực, mặt khác, trí lực cũng xuất hiện làm nhiệm vụ chỉ đạo cho sức sáng tạo của trẻ.

LUYỆN TẬP CẢM GIÁC MÀU SẮC: Việc trẻ tô màu cho một bức tranh còn trắng sẽ giúp trẻ gia tăng khả năng quan sát và tưởng tượng đối với sự vật, gia tăng mỹ quan đối với sự kết hợp màu sắc... Việc sử dụng màu vẽ cũng sẽ giúp nâng cao năng lực hoạt động tì mỉ và sức mạnh đôi bàn tay của trẻ.

❷ CHỈ DẪN NGOÀI LỄ CỦA MONTESSORI

Hãy tin tưởng trẻ, trẻ sẽ tự áp dụng những quan niệm đã học được vào cuộc sống mà không cần bạn phải dạy từng tí, việc chúng ta cần làm chỉ là chờ đợi sự quan sát tự phát với môi trường đó của trẻ. Với mỗi một phát hiện mới, trẻ sẽ đều có thêm niềm vui. Chúng sẽ cảm nhận được sự thiêng liêng và cảm giác thỏa mãn, rồi chính sự thỏa mãn đó sẽ cổ vũ trẻ để trẻ tìm kiếm nhiều cảm giác thích hơn trong môi trường sống xung quanh, đưa việc tự giáo dục lên mức độ hoàn thiện hơn.

◆ CHIA SẺ KINH NGHIỆM

Sự trưởng thành về ý thức cũng như năng lực của trẻ trong cuộc sống sẽ khiến bạn phải kinh ngạc, biểu hiện rõ nhất chính là ở phương diện ngôn ngữ, mức độ chính xác khi sử dụng từ vựng của trẻ có thể sẽ khiến bạn hoàn toàn bất ngờ.

Có một lần, khi con trai 5 tuổi của tôi đi tản bộ với bố về, tôi đang ở trong bếp nên nó tưởng tôi không có nhà. Khi con trai trèo lên giường đi ngủ, tôi mới nhẹ nhàng bước đến đắp chăn cho con, cậu bé cố gắng miễn cưỡng mở mắt ra và lẩm bẩm với tôi: "Mẹ này, cứ thoát ẩn thoát hiện". Tôi và chồng đều hết sức ngạc nhiên, ông xã có chút khâm phục hỏi tôi: "Em dạy con thành ngữ đó à?" Tôi cứ nghĩ mãi, mà chưa thể nghĩ ra mình đã dạy hay chưa.

Mỗi phát hiện mới là một trải nghiệm đầy vui vẻ của trẻ. Sự vui vẻ và hài lòng này sẽ cổ vũ trẻ tìm kiếm nhiều hơn cảm giác kích thích trong môi trường xung quanh, giúp cho việc tự giáo dục được hoàn thiện hơn.

THÀNH THỰC TRẢ LỜI NHỮNG CÂU HỎI CỦA TRẺ

◆ MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Đại đa số cha mẹ đều rất sợ hãi và không biết phải trả lời ra sao khi nghe thấy con hỏi: "Con sinh ra từ đâu?", do đây quả thực là một quá trình quá phức tạp lại ẩn chứa những vấn đề khó trả lời. Nhưng một bà mẹ thông minh đã có câu trả lời đơn giản mà có thể khiến cô con gái 4 tuổi của mình hài lòng như thế này:

"Con từ đâu đến ư? Đương nhiên là giống như mọi đứa trẻ khác, là do mẹ sinh ra rồi!"

◆ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Trẻ em thường thích hỏi đủ thứ trên đời, cái gì cũng muốn biết rõ chân tướng. Người lớn nên coi đó là một việc thú vị, đừng nên cảm thấy phiền phức, bởi chúng ta đang được đối mặt với một tinh thần ham học hỏi; nhưng đồng thời cũng nên chú ý, trẻ không thể tiếp thu được những lời giải thích quá dài dòng, chỉ cần đưa cho trẻ một câu trả lời đơn giản và nên cố gắng dùng những sự vật cụ thể để giải thích vấn đề. Rốt cuộc phải giải thích sự việc đến mức độ nào trẻ mới cảm thấy hài lòng? Điều đó cần sự tổng kết và quan sát tỉ mỉ của các bậc phụ huynh.

Còn một sự thật nữa phải thừa nhận, đó là trẻ có thể không ngừng đặt câu hỏi bằng mọi cách chỉ để thu hút sự chú ý của cha mẹ, từ đó mà nảy sinh ra hình thức ý lại vào việc đặt câu hỏi. Đây không phải là hình thức giao lưu lành mạnh, chỉ là do trẻ đang dùng câu hỏi để cha mẹ buộc phải ở bên mình suốt mà thôi. Đối với tình huống này, những câu hỏi của trẻ sẽ có hình thức rất rõ ràng: thiếu đi ý mới mà toàn là sự trùng lặp. Ví dụ: Tại sao trời lại có màu xanh? Nếu chúng ta đưa ra câu trả lời, trẻ sẽ lại tiếp tục hỏi: Tại sao cây có màu xanh? Tại sao đất lại màu nâu? Tóc tại sao lại có màu đen?

✿ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

NGHIÊM TÚC TRƯỚC NHỮNG CÂU HỎI CỦA TRẺ

Giải quyết tốt được những câu hỏi của trẻ cũng chính là đã hoàn thành việc ươm mầm cho công cuộc giáo dục trẻ, bởi trẻ chỉ đặt ra các câu hỏi khi cảm thấy hứng thú mà thôi. Tham khảo những cách dưới đây sẽ giúp bạn giải quyết vấn đề này tốt hơn:

1. Dùng một cuốn sổ riêng ghi lại những câu hỏi của trẻ, nếu như có thời gian bạn cũng nên ghi lại cả câu trả lời của bạn, đây sẽ là một cuốn bách khoa toàn thư, cho dù đáp án không hoàn mĩ và cũng chẳng khoa học, nhưng nó đem lại niềm vui cho cả bạn và con.
2. Tốt nhất nên trả lời ngay các câu hỏi của trẻ, nếu như câu hỏi vượt ra ngoài phạm vi hiểu biết của bạn, đừng ngại thừa nhận, đồng thời hãy hứa sẽ tìm ra câu trả lời và hẹn thời gian trả lời trẻ.
3. Nghiêm túc tìm ra câu trả lời cho câu hỏi của con, cần tận dụng mọi cách, đến khi quả thực không thể trả lời thì nên thẳng thắn nói cho trẻ biết sự thật.
4. Mở sổ ghi chép ra đọc thường xuyên, tổng kết sự thay đổi trong phát triển hứng thú của trẻ, kịp thời bổ sung những kiến thức liên quan, chuẩn bị tốt để trả lời các câu hỏi tiếp theo của trẻ.

Trả lời câu hỏi của trẻ thế nào đồng nghĩa với việc chúng ta phải đổi mới với một tinh thần ham học hỏi ra sao.

❶ CHIA SẺ KINH NGHIỆM

Tôi hoàn toàn không ngờ rằng, lũ trẻ lại có thể hứng thú với ốc sên đến thế. Quả thật tôi không kịp chuẩn bị câu trả lời khi bọn trẻ tới tấp đưa ra câu hỏi:

"Ốc sên ra đời như thế nào?"

"Ốc sên có mắt và tai không?"

"Ốc sên ăn cỏ hay là ăn thịt?"

Đáng giận nhất là ngay đến một câu hỏi đơn giản nhất tôi cũng không trả lời được:

"Ốc sên trong tiếng anh là gì?"

...

Bà nội thấy tôi vắt óc nhớ lại những kiến thức về động vật học để tìm cho ra câu trả lời của lũ trẻ, liền hỏi: "Việc trả lời câu hỏi của bọn trẻ quan trọng thế ư?"

Tôi đáp: "Đúng vậy, cũng như thức ăn rất quan trọng đối với cơ thể người vậy".

Trưa hôm đó, tôi không về thẳng nhà mà đi vào hiệu sách, tôi muốn tìm mua một cuốn sách nói về ốc sên dành cho thiếu nhi mà không có, vậy là tôi dành mua một cuốn sách toàn chữ là chữ: "Những động vật kinh tế nuôi dưỡng trong gia đình", cuốn sách này có giải thích tỉ mỉ kĩ lưỡng hết toàn bộ những câu hỏi về ốc sên của bọn trẻ. Từ đó, ban công nhà chúng tôi trở thành nơi nuôi dưỡng ốc sên, sau mỗi trận mưa, ốc sên đều trèo lên bám kín vào cửa kính ban công, giờ đến bàn làm việc bên cửa sổ cũng thấy có ốc sên đang nằm ngủ rồi.

❷ LỜI KHUYÊN CỦA MONTESSORI

Con người khi sinh ra đã có những hứng thú nào đó, những hứng thú ấy sẽ căn cứ theo quy luật tự nhiên, thúc đẩy sự phát triển và trưởng thành của chúng ta.

KHÔNG NÊN SỢ TRÙNG LẬP

❸ MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Tôi đã từng nhìn thấy một bé gái 4 tuổi đang chăm chú thử đem những khối gỗ xếp hình trụ có độ nhô to khác nhau nhét vào trong một cái hố. Cô bé hết sức cẩn thận nhét từng khối vào một, đợi sau khi toàn bộ khối xếp hình đều được nhét vào lỗ, cô bé lại lôi hết ra ngoài, bắt đầu chơi lại từ đầu, dường như không hề thấy nhảm chán. Mặc dù ở bên cạnh, tôi đang bắt đầu đọc truyện cho lũ trẻ nghe, hoặc đánh đàn và dạy lũ trẻ hát thì cô bé vẫn cứ tiếp tục mải mê ngồi chơi với những khối trụ tròn, không buồn ngẩng đầu lên.

Mãi một lúc lâu sau, cô bé mới ngừng tay, mỉm cười đứng lên, dáng vẻ rất mẫn nguyễn, ánh mắt sáng lấp lánh như khi vừa tỉnh dậy bắt gặp ánh mặt trời ấm áp vậy.

Khi trẻ thể hiện sự thích thú tột độ với một hoạt động nào đó, đồng thời làm đi làm lại mà không thấy nhàm chán thì đây là cách làm phiền trẻ, bởi đó chính là quá trình phát triển năng lực nội tâm của trẻ.

◆ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Có đôi khi, khoảnh khắc khiến chúng ta cảm thấy hạnh phúc và bình yên không phải là khi tiếp xúc với một sự vật mới mà là khi gặp lại những sự vật đã quen thuộc. Chúng ta thường thích nghe đi nghe lại một bài hát, xem đi xem lại một bộ phim, ăn mãi một món ăn, hoặc gặp gỡ cùng một nhóm bạn đã quen thân. Từ đó, chúng ta có thể liên tưởng đến trẻ nhỏ, việc lặp đi lặp lại một việc đơn giản là cách duy nhất để trẻ có thể nắm bắt một năng lực nào đó, vận dụng tính chủ động cũng là giai đoạn bắt buộc phục vụ cho sự phát triển tính tự chủ của trẻ.

Số liệu thống kê đã chỉ ra rằng, để học được một từ đơn giản, trẻ cần lặp lại khoảng 25 - 40 lần, còn để học một động tác, trẻ cần phải lặp lại đến hàng trăm lần. Đó là do khả năng ghi nhớ thông tin của não tương đối dễ dàng, còn khả năng ghi nhớ thông tin của cơ bắp lại không đơn giản như thế. Tất nhiên ở một phương diện khác, khả năng ghi nhớ của cơ bắp cũng sẽ không dễ dàng bị giảm sút, những kỹ thuật học được từ nhỏ sẽ không dễ bị mất đi.

◆ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

CHO TRẺ ĐỦ CƠ HỘI VÀ THỜI GIAN

Trẻ nhỏ thường lặp đi lặp lại một số hành động mà chúng ta cho là vô nghĩa một cách không biết mệt mỏi. Điều này khiến chúng ta cảm thấy mệt mỏi, nhưng chúng ta cần khắc phục tâm trạng này, bởi tâm hồn của trẻ đang dần trưởng thành nhờ những sự trùng lặp như vậy, cũng giống như mầm non đang ngày ngày lớn dần lên dưới ánh nắng mặt trời.

KHÔNG NÊN LÀM PHIỀN TRẺ

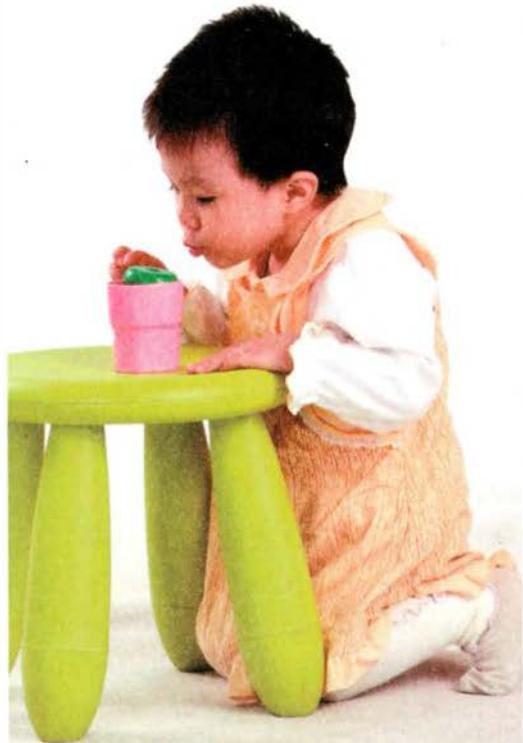
Trẻ trong giai đoạn nhạy cảm thường không tránh khỏi việc phá phách những vật thể xung quanh, nhưng trên thực tế, đó chính là tình yêu của trẻ với mọi thứ. Điều này không chỉ là phản ứng của tình cảm mà nó còn là nhu cầu của sự phát triển trí lực. Nó thôi thúc trẻ phải đi nghe ngóng và xem xét, từ đó mà không ngừng phát triển. Trẻ bắt buộc phải tuân theo nhu cầu tự nhiên này, và việc làm phiền trẻ sẽ cản trở sự phát triển tâm trí của trẻ.

◆ CHIA SẺ KINH NGHIỆM

Con gái tôi - Thùy Minh, năm nay đã 2 tuổi rưỡi, cháu đặc biệt thích những thứ có thể dính được, cứ dính đi dính lại. Tôi thường thắc mắc tại sao một việc đơn giản như thế lại có thể hấp dẫn con như vậy.

Nghĩ kĩ ra thì có lẽ việc Thùy Minh mê mẩn món "đồ chơi" này bắt đầu từ một số nhãn dán trên bao bì thực phẩm, khi đó, để đùa cho con vui, tôi đã lấy những nhãn nhỏ này dán lên trên cánh tay của con, cho con được trải nghiệm cảm giác thú vị này. Cuối cùng, đến khi con biết nói chuyện, con thường không ngừng yêu cầu tôi: "Mẹ ơi, con muốn dán cơ".

Con tôi thường xuyên dán nhiều thứ linh tinh lên bàn trà, bàn đọc sách, những hình vẽ ấy nhìn ra thì chẳng có ý nghĩa gì, nhưng con lại chơi vô cùng vui vẻ. Đột nhiên có một ngày, con kéo tay tôi để chỉ cho tôi xem tác phẩm dán của con: "Mẹ ơi, chữ T!" Đúng vậy, Thùy Minh đã dùng hai miếng tranh dán có màu sắc khác nhau dán thành một chữ "T". Vài ngày sau, con bắt đầu dán thành rất nhiều chữ mà mình biết như "A, B, E".

Khi trẻ dành toàn bộ tâm trí chơi đùa với một món đồ nào đó, tâm lý của trẻ sẽ rơi vào trạng thái mãn nguyện, hòa hợp, người lớn đừng nên lo lắng, cũng đừng nên quấy nhiễu trẻ, chỉ cần giúp trẻ dẹp bỏ những nguy hiểm có thể gặp phải là được.

THẬN TRỌNG KHI KHEN THƯỞNG VÀ TRÙNG PHẠT

◆ MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Có một ngày, khi tôi vô tình bước vào lớp học, tôi nhìn thấy em học sinh thông minh nhất lớp đang đeo trên cổ một sợi dây màu trắng có lồng huy hiệu chữ thập màu bạc, một em học sinh khác thì đang ngồi trên ghế có tay vịn ở vị trí trung tâm của lớp. Rõ ràng là một em đang được khen thưởng, còn một em đang bị phạt.

Trước nay tôi không bao giờ có chủ trương thưởng phạt đối với hành vi của các em, nhưng xem ra người giáo viên này vẫn chưa học được hết các nguyên tắc giáo dục của tôi thì phải. Có điều khi tôi có mặt ở đó, thầy giáo ấy không can dự vào bất cứ việc gì của học sinh nữa, tôi cũng không phát ra tiếng động nào, lặng lẽ quan sát tiếp.

Đứa trẻ được khen thưởng đang bắt đầu bận rộn không ngừng, cậu bé bận rộn chuyển đồ đạc. Khi đi lại, cậu đều phải di chuyển ngang qua trước mặt cậu bé đang bị phạt kia. Trong một lần khi đi ngang qua, tấm huy hiệu trên cổ cậu bé rơi xuống đất, cậu bé bị phạt liền nhặt nó lên, cầm lấy sợi dây lúc lắc và nói với bạn mình: "Cậu có biết cậu rơi mất cái gì không?"

Cậu bé bận rộn kia nói: "Tôi chẳng có cảm giác gì với nó".

Cậu bé bị phạt bình tĩnh nói: "Có thật là không có gì không? Vậy để cho tôi đeo nó một lúc nhé!"

Cậu bé trả lời: "Được, cậu đeo đi!"

Vậy là cậu bé bị phạt kia cẩn thận điều chỉnh sợi dây, đeo chiếc huy hiệu vào trước ngực, sau đó thoải mái ngồi xuống ghế, tinh thần nhẹ nhõm vui vẻ hẳn lên.

◆ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Một người được hưởng tự do nhưng biết tự khống chế bản thân sẽ theo đuổi những phần thưởng thực tế có thể kích thích và khích lệ mình, và bỏ qua phần thưởng mà mình không hề hứng thú. Một đứa trẻ có tính chủ động cũng như vậy.

Cố vũ vào thời điểm thích hợp là sự khích lệ tốt nhất đối với trẻ.

Với bất cứ tiến bộ nào của con, bạn cũng đều
nên khen ngợi: "Con thật giỏi!"

Có một số người thường lấy bánh kẹo ra để thưởng cho những đứa trẻ biết nghe lời hoặc phạt trẻ bằng cách đứng vào góc tường, rồi cho rằng đó là những việc hết sức hiệu quả. Nhưng trong lòng, trẻ không hề tìm thấy mối liên quan nào giữa miếng bánh và việc đứng góc tường với những hành động của mình. Mới đầu, có thể trẻ sẽ thấy thích thú trước những trò thưởng phạt thế này, nhưng dần dần, thái độ cứng nhắc không thể thay đổi của người lớn sẽ làm chuyển biến nội tâm của trẻ, cảm nhận của trẻ đối với bản thân sự việc đã suy giảm đi nhiều, trẻ chỉ hiểu rằng phản ứng của cha mẹ mới là cái quan trọng then chốt quyết định vận mệnh của mình. Từ đó trẻ sẽ ỷ lại vào thái độ và hành động chỉ đạo của cha mẹ, tính tự chủ trong nội tâm của trẻ đã bị thay thế bởi những yếu tố khách quan.

❶ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

KHEN THƯỞNG VÀ XỬ PHẠT THÍCH HỢP

1. Dùng hậu quả trực quan của hành vi làm hình phạt dành cho trẻ, hạn chế dùng những yếu tố vật chất không liên quan đến việc thưởng phạt. Ví dụ như trẻ làm hỏng đồ chơi thì không nên mua đồ chơi mới cho trẻ, việc thiếu đồ chơi sẽ khiến trẻ hiểu được hậu quả của việc làm hỏng đồ.

2. Hãy thưởng bằng cách biểu dương và khen ngợi về mặt tinh thần và, cố gắng hết sức hạn chế việc dùng vật chất làm phần thưởng, càng không được dùng tiền làm phần thưởng.

3. Khen thưởng hoặc xử phạt đều phải liên quan chặt chẽ với nhau giữa thời gian và nội dung hành vi của trẻ, thời gian để càng lâu thì hiệu quả càng giảm. Một số bà mẹ có thói quen khi gặp những sự việc nghiêm trọng đều “đợi đến tối bối về giải quyết”, nhưng đến tối, trẻ lại quên mất đã từng xảy ra việc gì, sự giận dữ của bố cũng chỉ khiến cho trẻ cảm thấy sợ hãi và hoang mang mà thôi.

❖ VÍ DỤ THỰC TẾ

David được mua một món đồ chơi mới, không nỡ để cho các bạn chơi cùng nên cậu bé thường ôm khư khư nó trong lòng, tránh xa khỏi bạn bè. Mẹ của David thấy vậy thì mắng cậu ích kỷ, bắt cậu đến chơi cùng mọi người. Nhưng cậu bé không nghe khiến mẹ nổi giận. Sau khi mắng cậu là đồ ích kỉ mà vẫn không có kết quả, bà liền ném món đồ chơi của cậu ra xa rồi nói: “Nếu đã không muốn chơi cùng mọi người thì đừng nên chơi nữa”.

David ám ức khóc lớn lên, các bạn khác cũng sợ quá, chỉ dám đứng bên cạnh không dám nói năng gì.

Đây vốn không phải là kết cục mà mẹ David muốn xảy ra. Vẫn đề nằm ở chỗ thái độ của người mẹ, cô ấy cảm thấy con mình rất “ki bo”, sợ bị mất mặt, nhưng trên thực tế, trẻ thường ích kỉ trước rồi mới có thể vô tư, điều này đòi hỏi cả một quá trình chuyển biến. Lê ra, mẹ David nên khuyên con cùng trao đổi chơi với bạn hoặc hướng dẫn con “dạy” các bạn cách chơi món đồ chơi mới của mình.

GIÁO DỤC LÀ KHÔNG CHỜ ĐỢI

❖ MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Mỗi lần đến thăm quan “Children’s House”, bắt gặp những đứa trẻ khoảng 4 tuổi đã có thể đọc, viết thành thạo, mọi người thường cảm thấy hết sức kinh ngạc. Họ thường hỏi bọn trẻ: “Là ai đã dạy cháu vậy?” Bọn trẻ sẽ rất tự hào nhìn thẳng vào người hỏi mà đáp: “Dạy? Chẳng ai dạy chúng cháu cả, là chúng cháu tự học”.

Vậy là sau đó, trên báo sẽ bắt đầu xuất hiện đầy rẫy những bài viết có tiêu đề đại loại như: “Văn hóa tự học”, các nhà tâm lí học thì lại tin rằng, bọn trẻ nhất định là có năng lực thiên bẩm đặc biệt. Cũng từng có một thời gian tôi đã tin cách nói đó là đúng, nhưng sau đó thì tôi đã tỉnh ngộ, phần lớn khoảng thời gian quý báu của trẻ đã trôi qua thật lãng phí, sự phát triển của trẻ cũng vì thế mà bị ngăn trở nghiêm trọng, vì quan niệm truyền thống đã phạm phải một sai lầm: việc giáo dục bắt buộc phải đợi đến khi trẻ được 6 tuổi.

◆ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI - GIÁO DỤC BẮT ĐẦU NGAY TỪ THUỞ LỌT LÒNG

Tâm hồn trẻ có khả năng học tập và tiếp thu vượt xa những gì chúng ta tưởng tượng, năng lực này là bẩm sinh. Kể từ khi cất tiếng khóc chào đời, trẻ bắt đầu tiếp thu đầy đủ những thông tin của môi trường bên ngoài, đến khi trẻ phát triển tới giai đoạn tự ý thức (khoảng 3 tuổi), trẻ đã có thể tiến hành sàng lọc thông tin, sự tiếp thu lúc này mới trở nên có tính phương hướng.

Như vậy, chúng ta đều đã ý thức được điều này: giáo dục nên bắt đầu ngay từ khi trẻ mới được sinh ra, giáo dục càng sớm, hiệu quả càng cao.

Một vấn đề khác nữa cần quan tâm là: chúng ta rốt cuộc nên giáo dục cho trẻ như thế nào đây?

Hãy để cho sinh linh này tự do phát triển, đây chính là nhiệm vụ đầu tiên của một nhà giáo dục. Khi dạy cho trẻ dưới 6 tuổi, nguyên tắc đầu tiên là hãy để cho trẻ tham dự vào cuộc sống của chúng ta. Trong quá trình trưởng thành, trẻ nhất định phải mô phỏng theo rất nhiều cử chỉ, hành động của người lớn. Nếu như không được quan sát cách làm như thế nào, trẻ sẽ không thể học được tốt, cũng giống như một người bị điếc sẽ không thể học cách nói vậy. Khi chúng tôi yêu cầu người lớn dành nhiều thời gian cho trẻ ở bên cạnh, cho phép trẻ tham dự vào cuộc sống của họ, họ thường cảm thấy rất khó khăn. Trên thực tế, việc làm này chẳng tồn một đồng nào cả, nó hoàn toàn có thể điều chỉnh dựa trên tâm trạng của người lớn. Một đứa trẻ không biết mô phỏng hành động của người lớn, một đứa trẻ không biết mở miệng nêu câu hỏi là một đứa trẻ sống mà không có linh hồn.

◆ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

CON MÌNH THÌ TỰ MÌNH CHĂM SÓC

Rất nhiều người trong số chúng ta, cho đến lúc sau khi trẻ ra đời vẫn không ý thức được rằng, chúng ta rốt cuộc phải có trách nhiệm gì với trẻ. Chúng ta chỉ biết rằng một đứa trẻ muốn phát triển thuận lợi thì cần phải có tiền, thế là chúng ta ngày đêm lao vào làm việc, hi vọng có thể kiếm được nhiều tiền, có thể thuê được những giúp việc tốt, có thể cho con vào học ở một trường mẫu giáo tốt, vào học trong một trường tiểu học, trung học thậm chí đại học tốt, có một số người còn muốn tích lũy đủ số tiền cần cho trẻ dùng cả đời.

Chính vì bận rộn kiếm tiền, nên chúng ta đã giao phó nhiệm vụ chăm sóc, giáo dục con cho giúp việc hoặc nhà trẻ, cho nhà trường. "Chẳng phải chúng tôi trả tiền để họ làm việc đó hay sao?" Thậm chí có cả những bậc phụ huynh bị tính bướng bỉnh cố chấp của trẻ làm cho phát bực, chỉ muôn nhanh chóng tối sáng để đem trẻ đến trường, dường như sau khi gửi trẻ vào trường học thì trách nhiệm của bản thân cũng kết thúc, có thể quay lại tháng ngày "một mình vô lo vô nghĩ".

GIÁO DỤC ĐÂU CÓ ĐƠN GIẢN NHƯ THẾ

Con của mình thì tự mình phải chăm sóc, chúng ta nên dũng cảm đảm nhận trọng trách giáo dục trẻ. Huy động sự giúp đỡ, tìm hiểu rõ tính tình của trẻ đồng thời sắp xếp môi trường và hoạt động cho trẻ, tất cả những điều đó đều là trách nhiệm của chúng ta. Người giúp việc hoặc nhà trẻ đều chỉ giúp chúng ta chăm sóc trẻ trong một giai đoạn mà thôi, chúng ta mới chính là những người có trách nhiệm duy nhất và vĩnh viễn với trẻ.

1. Các bậc phụ huynh nên có kế hoạch chăm sóc và giáo dục trẻ, bắt đầu từ khi trẻ mới sinh ra. Một kế hoạch hợp lý rất có thể sẽ bồi dưỡng nên một đứa trẻ có lý tưởng.

2. Căn cứ vào điều kiện gia đình và kế hoạch giáo dục mà sắp xếp cuộc sống cho trẻ, đặc biệt nên chú ý: không phải đứa trẻ nào cũng thích hợp đi nhà trẻ; nếu như có thể, tốt nhất bạn hãy để trẻ ở bên cạnh, cho trẻ tham gia vào cuộc sống thực sự của chúng ta.

3. Liên tục quan sát những tiến bộ và cả những biểu hiện không lành mạnh ở trẻ, đồng thời chủ động áp dụng các biện pháp giải quyết thích hợp, không nên trông chờ vào việc người khác (giúp việc, nhà trẻ) sẽ chú ý đến vấn đề này hộ bạn.

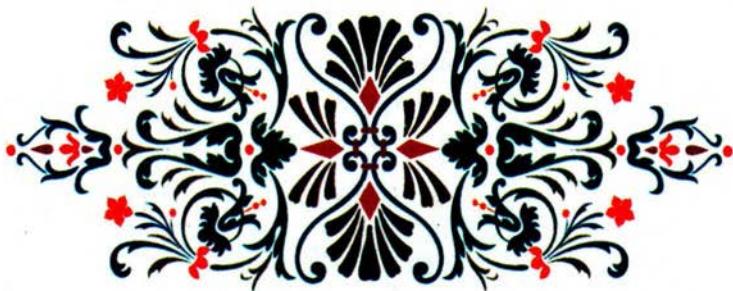

Chúng ta nhất định phải nỗ lực để hiểu trẻ, chỉ có như vậy chúng ta mới có thể có được những biện pháp chăm sóc tốt nhất và phương pháp giáo dục thích hợp nhất.

CHƯƠNG III

TỰ NHIÊN TẠO NÊN KÌ TÍCH

Chúng ta nên cố gắng hết sức để tự nhiên nuôi dưỡng trẻ, bởi trẻ càng tự do phát triển sẽ càng có được cơ thể cân đối và các năng lực hoàn hảo.

Tự nhiên đã giúp chúng ta sắp xếp tất cả, chúng ta chỉ cần để cho trẻ tự do nữa mà thôi, hãy tạo cho trẻ một môi trường khoa học, tự do, và việc của chúng ta chỉ là ngồi quan sát trẻ trưởng thành, đồng thời trở thành một nhân chứng kiến những kí tích của chúng.

QUAN SÁT SỰ SỐNG, LĨNH NGỘ TỰ NHIÊN

● MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Tại "Children's House" ở Milan, chúng tôi nuôi một số động vật, trong số đó có một đàn gà nhỏ lông trắng, chúng sống trong một chiếc chuồng nhỏ nhắn, xinh đẹp hệt như một tòa tháp. Phía trước chuồng gà là một khoảng đất trống có hàng rào lưới bao quanh để cho lũ trẻ chơi đùa. Hằng ngày vào buổi tối, lũ trẻ sẽ thay phiên nhau khóa cửa chuồng, đến sáng ra lại vui vẻ chạy đến mở cửa chuồng, cho gà ăn, cả ngày tỉ mỉ chăm sóc lũ gà, chờ đến tối khi đêm đủ không sót một con gà nào mới yên tâm khóa chuồng.

Thầy giáo nói với tôi, trong tất cả các chương trình dạy học thì hoạt động này được lũ trẻ yêu thích nhất, xem ra cũng là quan trọng nhất, bởi lẽ sau khi lũ trẻ hoàn thành nhiệm vụ của mình và được hoạt động tự do, một, hai đứa trẻ hoặc nhiều hơn sẽ nhẹ nhàng đứng lên, chạy ngay đi xem con vật mà mình nuôi có bị đói không. Thầy giáo có lúc còn phát hiện ra có một em nhỏ ra khỏi lớp khá lâu, cuối cùng thật kinh ngạc khi thấy cậu bé đang ngồi say sưa ở bên hồ nước, hóa ra cậu bị đàn cá bơi lội tung tăng dưới ánh mặt trời lấp lánh trong hồ nước làm cho mê mẩn.

● KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Quan hệ giữa trẻ nhỏ và những con vật mà trẻ nuôi cũng giống như quan hệ giữa cha mẹ và con cái, cùng với hứng thú quan sát tỉ mỉ, dần dần sự quan tâm nhiệt tình cũng theo đó mà tăng lên. Như vậy, trẻ sẽ tự nhiên cảm nhận được sự quan tâm chăm sóc của cha mẹ dành cho mình và sẽ thấy cảm kích.

Tự nhiên, sinh mệnh sẽ khiến cho tâm hồn trẻ tràn ngập ánh sáng.

● LỜI KHUYÊN CỦA MONTESSORI

Con người thuộc về tự nhiên, đặc biệt là lứa tuổi thiếu niên. Con người nhất định phải huy động được sức mạnh cần phải có từ giới tự nhiên để thúc đẩy sự phát triển bản thân. Chúng ta có mối liên hệ tất yếu với giới tự nhiên, tự nhiên có ảnh hưởng rõ rệt đến sự phát triển của cơ thể chúng ta. Không chỉ cơ thể của trẻ cần sức mạnh của tự nhiên để phát triển, mà tinh thần của trẻ cũng cần được giao hòa với thiên nhiên vạn vật, từ đó mới có thể trực tiếp hấp thu được dinh dưỡng vạn vật của tạo hóa.

❖ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

ĐẾN VỚI THIÊN NHIÊN

Chính vì tâm hồn trẻ và giới tự nhiên có mối liên hệ mật thiết với nhau, nên dù một đứa trẻ tính tình có nóng nảy thế nào thì khi được đến một nơi có phong cảnh thiên nhiên đẹp cũng đều sẽ bình tĩnh và tâm hồn dịu lại. Biết bao sự sống trong giới tự nhiên đang mời gọi trẻ, trẻ sẽ bị chúng thu hút, tâm hồn sẽ giống như tìm được một khu vườn để nghỉ ngơi thư giãn vậy.

THIÊN NHIÊN TRONG ĐÔ THỊ

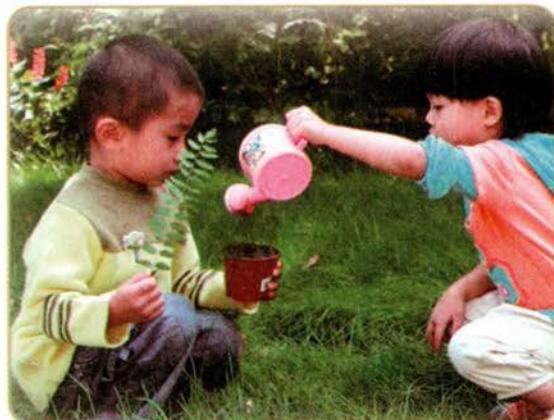
Chúng ta – những con người bận rộn với hàng đồng công việc chốn đô thị làm sao có thể thường xuyên dẫn trẻ đến với thiên nhiên được đây? Chúng ta không có điều kiện để lúc nào cũng tìm đến với thiên nhiên, nhưng các loài thực vật hoặc động vật lại có thể mang thiên nhiên đến với chúng ta. Kể cả khi gia đình không có sân hoặc vườn rộng, thì cũng nên có một vài mét đất trồng cây hay tìm một khoảng trống nhỏ cho chim bồ câu làm tổ hoặc trồng một chậu hoa bên cửa sổ, chỉ như vậy cũng đủ để khiến trẻ thực sự cảm nhận được thiên nhiên.

❖ VÍ DỤ THỰC TẾ:

Mẹ của Nhật Anh từ nhỏ đã lớn lên ở Ba Lan, bà nói, người Ba Lan cho rằng không khí, ánh sáng và âm thanh trong thiên nhiên đều có thể giúp cho trẻ trở nên cứng cáp và khỏe mạnh hơn, đồng thời còn có thể bồi đắp cho tâm hồn trẻ ngày càng hài hòa, tinh tảng hơn. Do đó, các bậc cha mẹ ở Ba Lan thường để cho con tiếp xúc với thế giới tự nhiên sớm, thậm chí bắt đầu ngay từ lúc trẻ sinh ra còn chưa đầy tháng.

Do đó, khi Nhật Anh mới đầy tháng, mẹ của cậu đã cho con ngủ trong xe nôi, tận hưởng ánh mặt trời rực rỡ và màu xanh ngút mắt ở thế giới bên ngoài. Tất nhiên là phải chọn những hôm trời đẹp, có nắng và gió. Đồng thời, để ngăn ánh mặt trời quá gay gắt có thể làm hại cho làn da của bé, mẹ cậu bé cũng đã phủ thêm một lớp khăn mỏng và trong suốt lên trên xe.

Tâm hồn trẻ và giới tự nhiên có quan hệ mật thiết với nhau, dấu cho trẻ có nóng nảy thế nào dì nữa, thi khi đến với môi trường tự nhiên tươi đẹp cũng đều sẽ thấy lòng dịu lại.

Khi Nhật Anh được 2 - 3 tháng tuổi, mẹ thường đưa cậu đi dạo vườn hoa hoặc vào rừng, lắng nghe tiếng chim hót ríu rít. Mẹ cậu nói: các bậc cha mẹ ở Ba Lan cho rằng, để cho trẻ nghe tiếng chim hót sẽ có lợi cho sự phát triển cơ quan thính giác của trẻ. Không chỉ thế, rất nhiều cha mẹ Ba Lan đều đưa con đi chơi, nằm trên những bãi cỏ xanh mướt, hít thật sâu hương thơm của cây cỏ, để lũ trẻ ngắm nhìn thế giới lạ lẫm xung quanh một cách hiếu kì và vui vẻ.

Khi Nhật Anh được một tuổi và bắt đầu tập đi, cũng bắt đầu học được cách nói một vài câu đơn giản, mẹ lại đưa những động vật nhỏ vào thế giới của cậu, ví dụ như ngắm nhìn đàn bướm sắc sỡ tung cánh bay lượn, ngắm những chú bọ rùa đỏ rực đang chậm chạp bò trên lá cỏ, hay lắng nghe tiếng hát không biết mệt của những chú dế và ve sầu.

BỒI DƯỠNG SỰ NHẪN NẠI VÀ TỰ TIN TRONG LAO ĐỘNG

● MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Có hai anh em rủ nhau cùng trồng một loại hoa mà chúng yêu thích. Khi hạt giống của người em đã nảy mầm, tình hình rất khả quan, thì người anh bắt đầu mất bình tĩnh. Khi người anh định đào hạt giống của mình lên để vứt đi thì phát hiện ra một mầm non lộ ra dưới lớp đất. Mầm non này tuy xuất hiện sau nhưng tốc độ lớn nhanh như thổi, còn nở ra những bông hoa màu hồng phấn sớm hơn cây của em trai những một tuần. Các bạn khác vây quanh anh em họ không ngớt lời khen ngợi, chúng còn liên tục trêu người anh về ý định vứt cây hoa đi, sự việc ấy đã trở thành một kí ức sâu đậm của lũ trẻ.

● KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Khi trẻ bắt đầu gieo một hạt giống, cho đến khi hạt giống đó ra quả, trẻ sẽ được chứng kiến cả một quá trình, đầu tiên là mầm non chưa thành hình, rồi khai hoa, kết quả; có những cây mọc mầm rất sớm, có một số lại muộn hơn một chút, có những loài sinh trưởng rất nhanh, nhưng lại có những loài khác sinh trưởng chậm. Nhìn thấy những điều đó, trẻ cuối cùng cũng sẽ có được sự cân bằng trong tâm hồn, trong tâm hồn non nớt của chúng, hạt giống trí tuệ bắt đầu nảy mầm, giống như người nông dân biết canh tác đúng thời vụ vậy.

Sự thay đổi liên tục của thực vật trong suốt bốn mùa sẽ là thông báo trực quan cho trẻ về diện mạo thực sự của cuộc sống, dạy cho trẻ biết ứng phó với những môi trường khác nhau.

LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

TÍCH LŨY KINH NGHIỆM CHO TRẺ

Dẫu cho trong cuộc sống chúng ta chỉ có thể trồng và chăm sóc được một số loài sinh vật nhất định, nhưng chúng ta có thể tạo ra cơ hội cho trẻ nhận biết và hiểu được về các loài động thực vật khác. Ví dụ, ta có thể bắt đầu ngay từ những ngọn cỏ dại ven đường, từ những bông hoa tươi mọc trong đám lá xanh hoặc có thể là những con cá đủ loại bán trong chợ, và các loại cây cối có thể thấy ở bất cứ đâu. Việc biết được các loài khác nhau là điều không khó, nhưng cha mẹ cần phải mất công sức để dắt trẻ đi quan sát trong suốt một thời gian dài, đồng thời nhắc nhở cho trẻ chú ý đến những điểm giống và khác nhau giữa chúng.

Cha mẹ có thể giải thích cho trẻ sự khác nhau giữa người với người thông qua sự khác nhau của các sinh vật trong giới tự nhiên, giúp cho trẻ học được cách tự tin tưởng mình và tôn trọng người khác.

Sau khi trẻ nhận biết được nhiều loài động thực vật, giống như kết thêm được nhiều bạn mới, trẻ sẽ hiểu được mối quan hệ khác biệt giữa người với người một cách dễ dàng hơn. Khi những ý kiến, hành động của trẻ nếu có mâu thuẫn với người khác thì trẻ sẽ biết khoan dung hơn nhưng vẫn biết giữ vững lập trường của mình. Trong điều kiện các gia đình chỉ thích sinh từ một đến hai con như hiện giờ, thì việc trẻ biết khoan dung và thấu hiểu người khác là điều hết sức quan trọng.

Cũng có thể nói, nhờ sự giúp đỡ của tự nhiên, trẻ sẽ học được cách yêu thương.

LỜI KHUYÊN CỦA MONTESSORI:

Bất cứ một sinh mệnh nào cũng đều là những đứa con của tự nhiên, đều có quy luật phát triển riêng của mình. Học được cách chung sống hòa hợp với người khác, với sự sống khác không chỉ là sứ mệnh của trẻ, mà đó cũng là việc người lớn chúng ta phải không ngừng tăng cường giáo dục trẻ.

Dẫu cho không gian có hạn, các bậc phụ huynh cũng nên cho trẻ tự trồng một chậu cây, có như vậy tâm hồn trẻ mới tìm được bạn đồng hành, mới cảm thấy được an ủi. Đồng thời, trong quá trình chăm sóc cây cỏ, trẻ cũng sẽ dần hiểu ra rằng: sự trưởng thành không phải một sớm một chiều, cần chăm sóc cho cây mỗi ngày, kiên trì bền bỉ thì sức sống mới được lâu bền.

GIÁO DỤC TỰ NHIÊN, ĐỂ TRẺ BƯỚC VÀO CON ĐƯỜNG PHÁT TRIỂN CỦA NHÂN LOẠI

◆ MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Tại "Children's House" ở Rome, chúng tôi có một khu vườn khá lớn. Ở đó, ngoài việc có thể tự do tham gia các hoạt động ngoài trời, lũ trẻ còn có thể trồng cây. Chúng tôi trồng cây trên một mảnh đất hình vuông và chia cho mỗi em một khoảnh đất riêng nhỏ, để bọn trẻ vun trồng và "làm chủ" khoảnh đất ấy, giữa các khoảnh đất là một lối đi nhỏ ngăn cách.

Khi những em nhỏ chạy nhảy hoặc ngồi dưới bóng cây nghỉ ngơi, thì những anh chị lớn – "chủ nhân" của khoảnh đất (từ 4 tuổi trở lên) lại miệt mài gieo hạt, rẫy cỏ, tưới nước, hoặc quan sát đất đai, ngắm nghía cây non nảy mầm.

◆ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Việc lao động trồng trọt tuy đơn giản nhưng có hệ thống sẽ giúp cho sự phát triển của cá nhân và sự phát triển tổng thể của loài người hài hòa thống nhất với nhau. Con người có thể từ cuộc sống tự nhiên tiến lên cuộc sống xã hội ổn định là nhờ có nông nghiệp; giáo dục tự nhiên cũng sẽ là cơ hội cho trẻ trải nghiệm quá trình như vậy.

Cách để đạt được mục đích đó là dạy cho trẻ hiểu về lao động nông nghiệp, nhận biết được tầm quan trọng của kết cấu xã hội và cơ sở sản xuất, từ đó trẻ có thể hiểu và suy ngẫm về xã hội.

Việc trồng một chậu hoa trên ban công không thể giúp cho trẻ thực sự hiểu được lao động nông nghiệp. Việc nhận thức được lao động nông nghiệp là cơ sở của sự phát triển và tồn tại của cả xã hội, người lớn cần bắt đầu từ những sự việc nhỏ, các tiểu tiết của cuộc sống như việc ăn, mặc, ở, đi lại, đi tìm lại căn nguyên gốc những tư liệu cuộc sống. Đối với những đứa trẻ trước nay chưa bao giờ nhìn thấy công việc đồng áng thì điều này thật mơ hồ và xa vời, do vậy, chúng ta nên nghĩ cách để trẻ có được ấn tượng trực quan hơn, thông qua việc đi du lịch hoặc tranh thủ các kỳ nghỉ để trẻ tham gia vào hoạt động sản xuất nông nghiệp cũng có thể phần nào đạt được mục đích của chúng ta.

Một khi trẻ đã hiểu được nông nghiệp là cốt lõi tồn tại của xã hội, cũng là cơ sở tồn tại của mỗi con người, thì trong quá trình trưởng thành sau này, trẻ sẽ từng bước có thêm những nhận thức của bản thân về xã hội, từ đó mà hình thành nên cách sống và giá trị quan của bản thân. Mặc dù chúng ta không thể kì vọng được rằng trẻ sẽ trở nên thông minh hơn, có tiền đồ hơn nhờ việc hiểu về giới tự nhiên, nhưng việc thực sự hiểu về mối quan hệ giữa con người với tự nhiên sẽ giúp trẻ có thể phân tích sâu sắc được các hiện tượng xã hội, nắm vững điều cốt lõi trong sự phát triển của xã hội.

LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

DẪN DẮT TRẺ HIỂU VỀ XÃ HỘI

1. Khi trẻ còn nhỏ, có thể dùng những trò chơi để kể cho trẻ nghe con người phát triển và sinh sống thế nào. Vừa kể chuyện, vừa biểu diễn minh họa sẽ kích thích trẻ cùng tham gia một cách hào hứng.

2. Tận dụng mọi cơ hội có thể để trẻ tận mắt chứng kiến hoặc tham gia vào các hoạt động sản xuất nông nghiệp thực sự. Hiểu về cuộc sống của nhà nông sẽ giúp trẻ hiểu về cǎn nguyên tồn tại của xã hội, đồng thời cũng giúp trẻ biết rằng, làm ra hạt gạo là điều không dễ dàng, từ đó hình thành nên thói quen tốt là trân trọng lương thực. Nếu như nơi ở của bạn cách xa khu vực nông thôn thì chi tiền cho trẻ tham gia một đoàn du lịch trải nghiệm cuộc sống nông thôn cũng là điều rất cần thiết.

Cuộc sống tràn ngập màu xanh và ánh mặt trời là điều mà trẻ yêu thích nhất. Hãy cho trẻ một khoảng đất riêng để trồng rau, trẻ sẽ hiểu được con đường phát triển tự nhiên của vạn vật.

CHIA SẺ KINH NGHIỆM

Bên bàn ăn ở nhà tôi có treo bức tranh "Những phụ nữ mót lúa". Đây là một bức tranh nổi tiếng của danh họa Millet, tái hiện chân thực cảnh sau mùa gặt, những người phụ nữ đi gom những hạt lúa rơi còn sót lại.

Tôi cố tình mua bức tranh này là để cho con có được sự hiểu biết trực quan về việc gặt hái. Tôi đã từng nói với con một cách rất tỉ mỉ về những gian khổ và vất vả mà một người nông dân phải chịu đựng khi làm ra hạt gạo, do đó con phải biết quý trọng lương thực, nhưng con lại hoàn toàn không tin. Cháu cho rằng cả ngày ngồi ngoài đồng hít thở không khí trong lành, có thể đã mắt nhìn ngắm các loài thực vật, có thể nghe thấy tiếng chim bay ríu rít trên đỉnh đầu là một cuộc sống rất vui vẻ.

Những điều con tôi nói đều không sai, nhưng cháu chỉ lạc quan nhìn thấy một mặt nhẹ nhàng của công việc lao động mà thôi. Sau đó, tôi đã đưa con về nông thôn để con được thực sự đi nhặt lúa cả ngày, ánh mặt trời thiêu như đốt chúng tôi, những cọng lúa cứ thỉnh thoảng lại cửa vào tay đau buốt. Con trai tôi mới đầu còn nhảy nhót vui vẻ, sau đã không chịu làm nữa và nói: "Mệt quá!" Từ đó, cháu đã có ý thức rõ hơn về công việc của nhà nông, đồng thời cũng đã không còn lãng phí thức ăn nữa.

YÊU THIÊN NHIÊN

● MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Bà Wright – chuyên gia đầu tiên áp dụng hoạt động nông nghiệp để điều trị cho các em gặp vấn đề về tâm lí đã từng nói với chúng tôi rằng, trẻ nhỏ rất dễ nảy sinh hứng thú với những thứ nhỏ nhặt như giun hoặc phân côn trùng, những thứ mà những người lớn rời xa tự nhiên như chúng ta lại cảm thấy sợ hãi.

Bất cứ động vật nào cũng đều có thể gợi lên sự hứng thú đối với trẻ nhỏ, nhưng việc có thể dễ dàng bồi đắp nên tình yêu với giới tự nhiên nhất vẫn là việc trồng trọt, do trong quá trình sinh trưởng của thực vật, cái cho đi luôn nhiều hơn cái được nhận, chúng không ngừng mang đến vẻ đẹp cho đời. Khi trẻ trồng cây lan hồ điệp, dạ lan hương hay hoa hồng, trẻ sẽ phải gieo hạt rồi tưới nước đúng giờ, cuối cùng, bông hoa nở rộ chính là món quà mà thiên nhiên dành tặng cho trẻ.

● KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Mặc dù ngay khi sinh ra trẻ đã bị giới tự nhiên hấp dẫn, nhưng phải sau khi được tự mình thể nghiệm quá trình lao động và thu hoạch, đối diện với những món quà mà tự nhiên ban tặng, trẻ mới có thể nảy sinh ra những nhận thức sâu sắc, mới có thể nảy sinh tình yêu với thiên nhiên. Mà tình yêu này sẽ tồn tại lâu dài hơn sự hấp dẫn ban đầu và có tác dụng khích lệ nhiều hơn. Ở nhiều vùng nông thôn, đối với những đứa trẻ đã từng trải qua việc lao động đồng áng thì cả cuộc đời chúng đều dành cho thiên nhiên một tình yêu mạnh mẽ, đồng thời tích cực tham gia vào các hoạt động bảo vệ thiên nhiên. Điều này đã được chứng minh qua rất nhiều tác phẩm văn học, hội họa hay nhiếp ảnh.

Qua quá trình lao động, tâm hồn trẻ tự nhiên trở nên yêu mến các loài cây, con vật mà mình đã chăm sóc, sự hứng thú này sẽ phát triển thành niềm tin đối với mọi thứ trong cuộc sống, là một hình thức của tình yêu, là một hình thức của sự hài hòa giữa tâm hồn và vũ trụ.

Tình yêu đối với thiên nhiên và cuộc sống sẽ dễ dàng phát triển thành một thái độ sống tích cực

Tình yêu đối với thiên nhiên và cuộc sống sẽ dễ dàng phát triển thành một thái độ sống tích cực, từ đó mà trẻ có thể lạc quan, tự tin nhẹ nhõm và ngoan cường đối mặt với những trắc trở trong cuộc sống. Đây cũng là tất cả những gì chúng ta mong đợi.

❶ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

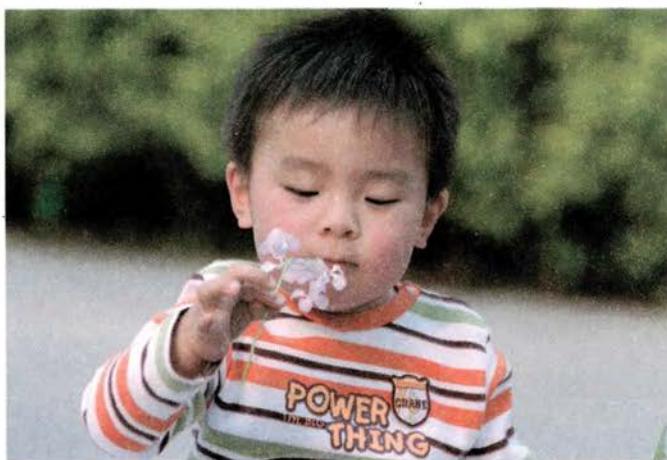
GIÁO DỤC VỀ TỰ NHIÊN MỌI LÚC MỌI NƠI

1. Tận dụng mọi cơ hội có thể để trẻ tiếp xúc với sự sống trong thế giới tự nhiên.

Khi sống ở các thành phố, chúng ta càng cần phải chú ý đến điểm này. Chỉ cần để tâm một chút thì cuộc sống nơi thành thị cũng sẽ ngập tràn không khí thiên nhiên - đám cỏ dại ven đường mọc lên hai ba bông hoa nhỏ; sau cơn mưa, dưới gốc cây xuất hiện một vài cây nấm; vườn hoa dưới nhà đôn khi văng vẳng tiếng dế mèn; trên nóc nhà chung cư đôi khi có vài chú mèo hoang sinh sống... Nếu như trẻ cảm thấy hứng thú hãy để cho trẻ tiếp cận với chúng, những động vật hoang dã sẽ càng khiến trẻ lĩnh hội được ý nghĩa thực sự của cuộc sống hơn.

2. Tôn trọng sự giao lưu của trẻ với giới tự nhiên, tôn trọng những phản ứng tự nhiên của trẻ trước mỗi sự việc xảy ra trong môi trường.

Trẻ có thể lĩnh hội được ngôn ngữ của thiên nhiên, có thể lấy được thông tin từ thiên nhiên bằng trực giác của mình, cũng giống như động vật có thể biết trước được động đất vậy. Chúng ta – những người bị chìm đắm trong cốt thép bê tông đã mất đi sự nhạy cảm đối với tự nhiên, do đó khó mà tránh khỏi việc cảm thấy mơ hồ, khó lý giải trước sự hòa hợp thống nhất của trẻ với tự nhiên. Nhưng điều đó không quan trọng, chúng ta chỉ cần tôn trọng phản ứng của trẻ là được. Nếu đôi lúc trẻ có những hành động khiến bạn không sao hiểu được, ví như đang ngủ bỗng nhiên tỉnh dậy, khóc toáng lên, không chịu đi tới một địa điểm nào đó... thì tốt nhất chúng ta nên thuận theo tự nhiên.

Tiếp cận tự nhiên, lĩnh hội được tự nhiên, hãy để cho hương thơm của tự nhiên tác động đến cuộc sống của trẻ.

3. Hãy đem thiên nhiên vào việc giáo dục, cách tốt nhất để trẻ phát triển khỏe mạnh là để cho trẻ được đắm mình trong thiên nhiên.

Chúng ta nên tạo ra các điều kiện để trẻ được hoạt động ngoài trời hoặc trong công viên, mỗi ngày nên tự do phơi nắng vài tiếng.

◆ CHIA SẺ KINH NGHIỆM

Lên một tuổi, bé Na nhà tôi đã biết tự cầm sách lên xem, để thu hút sự chú ý của con hơn, tôi mua cho con vài bức tranh màu sắc sặc sỡ, trong tranh có vẽ rất nhiều động thực vật, các đồ vật trong cuộc sống, các phương tiện giao thông..., còn có cả tên gọi bằng tiếng Việt và tiếng Anh nữa. Chúng tôi cùng nhau xem tranh, con tôi ghi nhớ những đồ vật ấy rất nhanh.

Một hôm, tôi đi chợ mua về một con cá trắm, giơ cho bé Na xem và nói: "Hôm nay mẹ cho Na ăn cá nhé!" nào ngờ bé Na rất không vừa lòng, nói: "Không phải cá!" rồi chạy về phòng tìm bức tranh cá đưa cho tôi xem. Hóa ra, trong bức tranh vẽ mà chúng tôi cùng xem trước đó là một chú cá nhiệt đới xinh đẹp, so với chú cá tôi đang cầm trên tay thì quả là có sự khác biệt rất lớn. Tôi liền giải thích cho con nghe rằng, cá có rất nhiều loại, nhưng đều được gọi chung là cá.

Nhờ sự việc không ngờ tới này mà tôi đã nhận ra rằng, không thể cứ máy móc dạy cho trẻ nhận biết đồ vật một cách đơn giản, mà cần phải ý thức được việc trẻ sẽ liên hệ những sự vật ở xung quanh bản thân chúng với nhau.

Bắt kẽ là cảnh khô hay cây non, những ấn tích của cuộc sống được nắm giữ trên tay trẻ đều tươi mới như nhau.

LUYỆN TẬP VÀ ỨNG DỤNG - HAI Ý NGHĨA QUAN TRỌNG CỦA LAO ĐỘNG

• MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Ngoài việc trồng cây thì ở "Children's House" còn có một công việc khác nữa là làm gạch. Đất sét sau khi được nung trong lò sưởi sẽ được dùng để xây nên những bức tường nhỏ. Sau đó, lũ trẻ sẽ được trải nghiệm những cảm giác thực sự của quá trình xây dựng: đầu tiên dùng cuốc và xéng đào một lỗ lớn dưới đất, làm móng thật tốt rồi xây những viên gạch, tạo thành một căn phòng. Trong quá trình này, trẻ cũng giống như được trở thành một người thợ xây thực thụ vậy, cứ xây một viên rồi lại một viên, một tầng rồi lại tầng nữa. Những căn phòng nhỏ này giống hệt những ngôi nhà thực sự, có thể mở cửa sổ, trên tường còn ốp những viên gốm đầy màu sắc do lũ trẻ tự nung.

Ngoài ra, chúng tôi còn cho các em làm gốm. Sự xuất hiện và phát triển của đồ gốm đi cùng với sự tiến bộ văn minh của nhân loại, nghệ thuật thủ công ấy cho thấy sự văn minh của con người đã ở mức độ nào. Một khi đã học được cách làm gốm, bất cứ ai cũng đều có thể tự làm cho mình một món đồ dựa trên khiếu thẩm mĩ cũng như những linh cảm nghệ thuật riêng, điều này thể hiện tính nghệ thuật và cá tính trong công việc. Ngoài ra, trong trường học ở London, giáo viên còn dạy các em sử dụng đĩa quay để tạo ra bình hoa, chậu tắm, nung gốm và những công việc đòi hỏi sức lao động khác để hoàn thiện sản phẩm.

Nhờ việc luyện tập thủ công mà trẻ 5 - 6 tuổi đã có thể sử dụng đĩa quay để làm việc, thế nhưng lũ trẻ vẫn thích công việc dùng gạch xây tường nhất, để rồi tự chiêm ngưỡng thành quả lao động của mình: một căn phòng nhỏ đứng sừng sững trên mặt đất, xung quanh là những loài cây tự tay mình chăm sóc.

❖ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Thông qua những hoạt động như vậy, từ nhỏ trẻ đã có thể hiểu được những công việc lao động chủ yếu mà loài người phải trải nghiệm để chuyển từ cuộc sống du mục sang cuộc sống định canh định cư: canh tác, xây dựng và làm gốm. Những công việc này không chỉ giúp trẻ rèn luyện sức khỏe mà còn giúp cho đôi tay thêm linh hoạt, nó còn giúp trẻ ý thức được rằng, chính nhờ có lao động mà xã hội loài người mới không ngừng phát triển. Việc nắm vững những kỹ năng lao động cũng tạo một nền móng hữu ích cho trẻ khi tiến vào xã hội sau này.

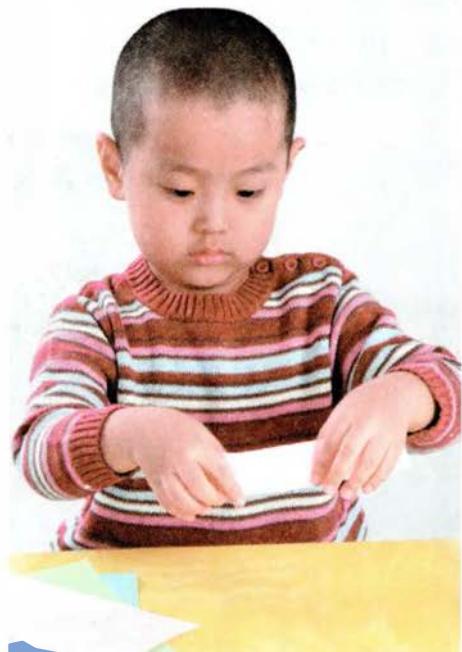
❖ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

NHỮNG HOẠT ĐỘNG THỦ CÔNG THÍCH HỢP VỚI TRẺ

1. Nặn đất là một phương pháp luyện tập thủ công đơn giản mà dễ làm, chúng ta có thể mua sẵn đất sét hoặc cũng có thể tự làm.

Vùng đất ẩm ven sông có rất nhiều những tảng đất lớn màu đỏ, chất đất mềm mịn, có độ dính cao. Những miếng đất này sau khi được nén hoặc đập nhiều lần sẽ trở thành thứ nguyên liệu mà dân gian vẫn hay gọi là đất sét. Đây chính là thứ nguyên liệu tốt nhất dùng cho trẻ luyện tập nặn đất. Nó rất rẻ, mà cũng rất dễ nặn, hơn nữa lại không hề dính tay.

Nếu như việc tìm nguyên liệu có đôi chút khó khăn, chúng ta có thể dùng bột mì để làm đất nặn. Trước tiên dùng bột cao gluten hoặc loại bột mì hỗn hợp phở thông kết hợp với muối tinh và nước trộn lại với nhau rồi nhào, cho thêm chút dầu ăn, rồi lại tiếp tục nhào, đập bột cho đến khi bột có hình dáng giống chiếc bánh, đem hấp trên khay cho đến khi gần chín thì đem ra phơi, rồi cắt thành từng cục bột nhỏ, thêm nước trái cây hoặc màu rau cỏ vào để tạo màu và nhào thành đất nặn. Loại đất nặn này rất dễ nặn, tuy nhiên, những thành phẩm sau khi nặn xong lại không để được lâu, hơn nữa lại không thể phơi khô hoặc nung trong lò cho cứng để tạo ra sản phẩm thực sự như những loại đất sét khác.

Tay có linh hoạt thì đầu óc mới nhanh nhẹn, chúng ta không thể xem nhẹ sự trợ giúp của hoạt động thủ công đối với sự phát triển trí lực ở trẻ.

Đại đa số trẻ em đều thích nghịch đất sét, nhưng chỉ có rất ít trẻ có được năng khiếu bẩm sinh về phương diện này, do đó, chúng ta nên coi những hoạt động này chỉ như chơi một trò chơi, không nên tạo cho trẻ bất cứ nhiệm vụ nào hoặc đưa ra bất cứ bình luận nào về tác phẩm của trẻ.

2. HOẠT ĐỘNG TRANG TRÍ VỚI CHỦ THỂ LÀ HỘI HỌA

Trong cuộc sống, việc phải trang trí trong môi trường nào đó hoặc cho một vật phẩm nào đó là nhiệm vụ thường xuyên gặp phải. Nếu như không phải trong những trường hợp đòi hỏi sự nghiêm túc, thì để trẻ cùng làm cũng là một công việc hết sức có ý nghĩa. Xuất phát từ việc chiêm ngưỡng những tác phẩm của chính bản thân mình, trẻ sẽ càng thêm yêu những bức tường do chính tay mình sơn vẽ, sẽ chủ động lau dọn những giàn hoa mình trang trí...

Chúng ta cũng có thể tận dụng những hộp bao bì bằng giấy còn trắng để luyện tập việc trang trí phòng: để hộp giấy dựng trên đất rồi làm cửa chính, làm cửa sổ, sắp xếp đồ đạc, làm hoa văn... cũng đều là những hoạt động mà trẻ ưa thích, chúng sẽ làm một cách hết sức hứng khởi.

❸ LỜI KHUYÊN CỦA MONTESSORI

Hoạt động thủ công không chỉ là việc luyện tập kĩ năng mà nó còn giúp trẻ trực tiếp tham gia vào việc lao động trong nhà, điều quan trọng nhất là khi trẻ có thể tự mình làm ra một món đồ nào đó, nó sẽ mang lại cho trẻ niềm vui khôn xiết.

CHƯƠNG IV

CUỘC SỐNG NÈ NẾP GIÚP CẢI THIỆN NHÂN CÁCH BÊN TRONG

Giữ cơ thể sạch sẽ, duy trì những hành vi, cử chỉ đúng mực sẽ khiến cho trẻ càng tự trọng và tự tin hơn; không những thế, trong quá trình dạy trẻ, người lớn cũng sẽ có được những ảnh hưởng nhất định trong việc nâng cao ý thức của mình về vệ sinh và phép tắc.

RỬA TAY

◆ MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Trong việc dạy dỗ hàng ngày, tôi hết sức chú trọng vào vấn đề vệ sinh cá nhân. Trong quá trình giáo dục của mình, tôi cũng tạo ra nhiều cơ hội cho trẻ luyện tập rửa tay, khi bắt đầu một ngày mới, giáo viên sẽ kiểm tra xem hai tay trẻ đã sạch sẽ hay chưa, và trước khi chơi nhiều trò chơi cảm giác khác, trẻ cũng bắt buộc phải rửa tay thật sạch sẽ.

Rửa tay là một việc mà trẻ rất yêu thích, khi trẻ có thể ngồi (6 tháng tuổi) là có thể bắt đầu tiến hành dạy chúng, đến khi trẻ có thể tự đi lại (2 tuổi) thì chúng có thể tự mình rửa tay được rồi.

◆ CHỈ DẪN NGOÀI LỄ CỦA MONTESSORI

Các bậc phụ huynh nên nắm được nhiệt độ của nước, đặc biệt là vào mùa thu và đông thì tốt nhất nên dùng nước ấm để rửa tay.

Những loại xà phòng phù hợp với bàn tay của người lớn thì trẻ không thể cầm được, để tránh việc xà phòng cứ liên tục bị rơi vào nước, có thể cắt cho trẻ một miếng nhỏ hoặc chọn cho trẻ loại xà phòng dành riêng cho trẻ em.

Rất nhiều gia đình quan tâm chú ý đặc biệt đến việc rửa tay, nhưng lại không mấy khi để ý đến việc vệ sinh khăn lau kịp thời, điều này sẽ khiến tay bị nhiễm khuẩn, gây nên một số bệnh truyền nhiễm, do đó, khi cho trẻ rửa tay nên đưa cho trẻ một khăn lau riêng, đồng thời phải giặt giũ, vệ sinh khăn tay cẩn thận.

Ngoài ra, chúng ta nên xây dựng cho trẻ thói quen vệ sinh sạch sẽ, ví dụ như thường xuyên nói với trẻ lúc nào thì nhất định phải rửa tay, nếu để tay bẩn sẽ không được tiếp xúc với cái gì v.v...

◆ ĐỒ DÙNG CẦN CHUẨN BỊ

Hai chậu nhỏ, xà phòng, khăn lau sạch sẽ.

◆ THỜI GIAN LUYỆN TẬP

Bất cứ lúc nào cần rửa tay. Đối với trẻ dưới 3 tuổi, bất cứ hoạt động tiếp xúc với nước nào cũng đều được trẻ chấp nhận một cách vui vẻ.

◆ CÁCH LUYỆN TẬP

Đầu tiên, dùng xà phòng rửa tay trong một cái chậu nhỏ, sau đó chuyển sang chậu nước sạch bên cạnh rửa thật sạch, cuối cùng dùng khăn khô lau sạch.

LÀM SẠCH MÓNG TAY

● MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Rửa tay sẽ không thể hoàn toàn làm sạch được móng tay, không những trẻ nhỏ mà cả người lớn cũng vậy. Nếu như móng tay của một người sạch sẽ thì chúng ta có thể khẳng định tay của người đó là sạch, và ngược lại, một người mà bình thường không thích rửa tay, không chú ý đến vấn đề vệ sinh sạch sẽ thì kể cả khi người đó có rửa tay trước những dịp quan trọng lúc giơ tay ra, viền đèn trên móng tay cũng sẽ tố cáo bí mật của anh ta.

● CHỈ DẪN NGOÀI LỄ CỦA MONTESSORI

Để an toàn, đầu tiên cha mẹ có thể giúp trẻ cắt móng tay.

Độ dài thích hợp nhất của móng tay là khoảng 1 - 1,5 mm. Nếu như để móng quá dài thì sẽ dễ tích tụ bụi bẩn, đồng thời dễ khiến trẻ bị thương trong các hoạt động; ngược lại, nếu như cắt móng quá ngắn sẽ dễ bị sát vào thịt, làm giảm đi tác dụng bảo vệ của móng tay, dễ khiến móng bị sưng, viêm. Cần dùng giữa móng tay giữa quanh móng cho móng thật trơn, nhẵn, để tránh cho cạnh sắc của móng đâm vào tay làm bị thương hoặc gây cản trở khi trẻ hoạt động.

Sau khi cắt xong, để làm sạch kẽ móng tay, chúng ta có thể dùng đầu dẹt của bấm móng tay hoặc dùng góc nhọn của một tờ giấy tương đối cứng. Nên nhẹ nhàng lấy ra những bụi bẩn xung quanh kẽ ngón tay, sau khi làm sạch kẽ thì phải rửa tay thật sạch. Cần lưu ý, phần thịt quanh móng vốn rất mỏng manh, chỉ cần hơi mạnh tay một chút thôi cũng có thể làm trẻ bị thương.

● ĐỒ DÙNG CẨN CHUẨN BỊ

Một chậu nước sạch, một bộ bấm móng tay, khăn tay sạch.

● THỜI GIAN LUYỆN TẬP

Sau khi rửa tay hoặc sau khi kết thúc một hoạt động thủ công nào đó. Đây là một việc đòi hỏi các động tác phải thật khéo léo và có lực nhất định, hơn nữa còn có chút nguy hiểm, do đó trẻ từ 4 tuổi trở lên mới có thể bắt đầu luyện tập. Trước đó, các bậc phụ huynh nên làm vệ sinh móng định kỳ cho con, tạo nên một thói quen vệ sinh tốt cho trẻ.

● CÁCH LUYỆN TẬP

Việc làm sạch móng bao gồm hai việc là cắt móng tay và làm sạch kẽ móng. Hàng ngày, các bậc phụ huynh nên làm đi làm lại việc này để làm mẫu cho trẻ, động tác phải chậm, chia thành từng bước nhỏ, đồng thời, cần để cho trẻ có cơ hội tự mình sử dụng bấm móng tay bằng cách cho trẻ luyện cắt giấy hoặc những đồ vật khác, giúp trẻ nắm vững kỹ năng sử dụng.

Thông qua việc làm mẫu và sử dụng những công cụ luyện tập, đợi khi hoạt động ở tay trẻ đã trở nên linh hoạt và lực đã đủ thì có thể bắt đầu cho trẻ thực hành.

◆ MÁCH NHỎ

Nhin vào móng tay biết tình hình sức khỏe

Là sứ giả bảo vệ cho sức khỏe của trẻ, chúng ta cần phải hiểu biết những kiến thức về móng tay, học được cách nhìn móng để nhận biết tình hình sức khỏe của trẻ. Màu sắc móng tay, đường vân trên bề mặt móng, những nốt chấm hay độ cứng mềm của móng đều nên được quan tâm chú ý. Thông thường, trừ trường hợp bị va chạm vào vật cứng, thì những đốm trắng xuất hiện trên móng sẽ báo cho chúng ta biết rằng trẻ gần đây bị sốt cao hoặc ngủ không ngon; móng mà bị bong thành từng lớp có nghĩa là trẻ rất có khả năng bị thiếu canxi; màu móng tay nhợt nhạt, ở giữa bằng phẳng mà vành móng bị cong lên thì rất có thể là biểu hiện của bệnh thiếu máu.

RỬA MẶT

◆ MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Tôi thấy rất nhiều đứa trẻ rửa mặt cực nhanh, dù thường xuyên rửa mặt nhưng bên trong và ngoài tai vẫn còn rất nhiều bụi bẩn, đó là vì thuở nhỏ, khi cha mẹ rửa mặt giúp trẻ đã quên mất việc làm vệ sinh tai.

Trẻ giống như một tấm gương vậy, sẽ phản ánh hết những đặc điểm và ảnh hưởng từ cha mẹ mình, do đó, nếu như chúng ta thấy một đứa trẻ có tật xấu nào đó, có thể đoán ra cha mẹ của trẻ cũng sẽ có tật xấu tương tự như vậy.

◆ CÁC ĐỒ DÙNG CẨN CHUẨN BỊ

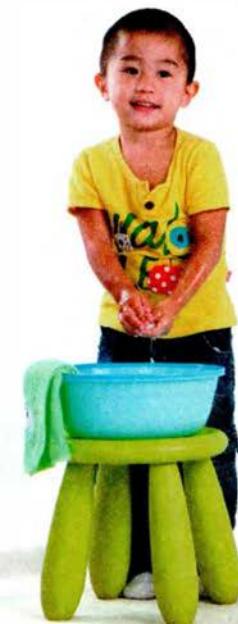
Một chậu nước sạch, xà phòng, khăn mặt

◆ THỜI GIAN LUYỆN TẬP

Buổi sáng sau khi ngủ dậy và buổi tối trước khi đi ngủ là hai thời điểm cố định phải rửa mặt, ngoài ra có thể tiến hành luyện tập sau khi ăn cơm và sau khi hoạt động ngoài trời.

◆ CÁCH LUYỆN TẬP

Động tác rửa mặt được tiến hành từ trên xuống dưới, từ giữa sang hai bên, sau khi bôi xà phòng có thể lau rửa cả tai, sau đó dùng nước sạch rửa sạch lại toàn bộ khuôn mặt.

Khi rửa tai thì chỉ nên vòc ít nước để tránh nước chảy vào trong ống tai, việc cuối cùng quan trọng nhất là rửa sạch ngũ quan trên khuôn mặt, trước tiên sẽ là rửa mắt, chủ yếu là phần trên và dưới mắt, sau đó đến mũi, làm sạch khoang mũi.

Cuối cùng, dùng khăn mặt sạch lau khô toàn bộ những vùng đã rửa thật sạch sẽ.

◆ CHỈ DẪN NGOÀI LỄ CỦA MONTESSORI

Trẻ thường thực hành bằng cách mô phỏng chính xác những gì người lớn đã làm, vì vậy, việc các bậc phụ huynh tiến hành một cách chính xác các động tác chính là điểm then chốt của việc luyện tập này.

◆ MÁCH NHỎ

Trong cuộc sống có rất nhiều thời điểm cần phải rửa mặt, đặc biệt trẻ càng nhỏ thì càng dễ vấy bẩn khi ăn cơm, nhưng không nhất thiết mỗi lần rửa mặt đều phải dùng xà phòng, bởi trên mặt trẻ có một lớp dầu bảo vệ tự nhiên, nếu dùng xà phòng sẽ làm mất đi lớp bảo vệ này. Khi đó, cần phải bôi cho trẻ một lớp dầu dưỡng để bảo vệ làn da trẻ.

ĐÁNH RĂNG

◆ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Người lớn có đôi khi cũng không làm được việc đánh răng hai lần vào buổi sáng và tối, là vì từ nhỏ đã không hình thành thói quen đó. Trong việc giáo dục trẻ, rất khó có thể xóa bỏ hoàn toàn những thói quen đã được hình thành từ nhỏ, do đó, một khi chúng ta đã giúp trẻ nắm vững được cách đánh răng đúng cách đồng thời đã giúp trẻ tạo được thói quen tốt, thì tính nhạy cảm về nề nếp trong con người trẻ sẽ giúp duy trì thói quen này, còn đối với chúng ta mà nói, đó sẽ là một cuộc giáo dục “một lần vất và, suốt đời nhàn nhã”.

◆ NHỮNG THỨ CẦN CHUẨN BỊ

Bàn chải đánh răng trẻ em, kem đánh răng trẻ em, cốc nước.

◆ THỜI GIAN LUYỆN TẬP

Mỗi sáng sau khi ngủ dậy và buổi tối trước khi đi ngủ.

❶ CÁCH LUYỆN TẬP

Bắt đầu từ khi trẻ mọc răng cho tới khi trẻ 3 tuổi, mỗi ngày cha mẹ đều nên đánh răng cho trẻ, đồng thời phải đánh thật kĩ từ trong ra ngoài, từ trên xuống dưới. Dẫu chúng ta không hề giải thích gì thì trẻ cũng hoàn toàn có thể biết được các động tác và trình tự đánh răng chính xác căn cứ theo cảm giác quen thuộc trong miệng.

Từ 3 tuổi trở đi, cha mẹ có thể ở bên cạnh hướng dẫn trẻ tự đánh răng. Thông thường cũng chỉ cần dạy cho trẻ cách bóp kem đánh răng, lấy bao nhiêu lượng kem đánh răng, làm thế nào để chải sạch răng.

❷ CHỈ DẪN NGOÀI LỄ CỦA MONTESSORI

Không nhất thiết phải bắt trẻ dưới 3 tuổi tự mình chải răng, do lúc đó lực ở tay trẻ vẫn chưa đủ mạnh hoặc động tác vẫn chưa đúng, như vậy chải răng sẽ không sạch, đồng thời rất có khả năng trẻ sẽ hình thành nêu thói quen đánh răng sai phương pháp.

Chọn cho trẻ loại bàn chải có chất lượng tốt là một việc rất quan trọng, bàn chải kém chất lượng không chỉ chải không sạch mà còn làm hỏng phần nướu vốn rất non nớt của trẻ, dẫn đến việc trẻ cảm thấy khó chịu hoặc thậm chí là sợ việc đánh răng.

Sau khi đánh răng, có thể kết hợp dạy trẻ cách súc miệng, nhưng phải để cho trẻ được 1 tuồi rưỡi trở lên mới có thể bắt đầu tiến hành, tránh việc trẻ không biết nhổ nước ra nên uống quá nhiều nước lă. Thông thường trẻ được 1 tuồi là có thể bắt chước theo các động tác của cha mẹ. Trong quá trình luyện tập, các kỹ năng của trẻ sẽ ngày càng được nâng cao.

RỬA CHÂN

❶ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Rất nhiều gia đình không có thói quen tắm rửa hằng ngày, vậy nên việc dùng nước nóng rửa chân vào mỗi tối là một việc hết sức cần thiết. Ngay cả khi một đứa trẻ được tắm hằng ngày mà không nắm được cách rửa chân đúng cách, chỉ làm ướt chân trong quá trình tắm thì cũng không thể làm sạch chân được. Tình trạng này kéo dài sẽ hình thành nên một lớp biểu bì chết tại kẽ ngón chân và sau gót chân, gây mùi hôi, đồng thời cản trở quá trình vi tuần hoàn của da, dẫn đến mẩn cảm da cục bộ, dẫn đến chân dễ bị nóng hoặc cảm lạnh.

❷ ĐỒ DÙNG CẦN CHUẨN BỊ

Một chậu nước nóng, nhiệt độ nước phải cao hơn nhiệt độ cơ thể một chút. Để tạo hứng thú cho trẻ, các bậc phụ huynh có thể chuẩn bị một chậu nước nóng khác để cùng rửa chân với trẻ.

◆ THỜI GIAN LUYỆN TẬP

Mỗi tối trước khi đi ngủ.

◆ CÁCH LUYỆN TẬP

Ngâm: Đặt hai chân của trẻ ngâm hoàn toàn trong nước, để yên chân để cha mẹ và trẻ cùng cảm nhận được các mạch máu dưới chân đang lưu thông nhanh hơn do tác dụng của nước nóng, việc tuần hoàn máu nhanh hơn sẽ tạo nên cảm giác dễ chịu thư thái.

Rửa: Rửa dần dần trên bề mặt da từ ngón chân đến gót chân, làm sạch vùng da chết khô cứng. Khi cha mẹ rửa chân cho trẻ, cần nhắc nhở để cho trẻ chú tâm ghi nhớ được trình tự và thao tác. Thông thường trẻ sẽ chủ động đòi tự rửa, khi đó, cha mẹ có thể vừa làm mスク vừa để cho trẻ tự thực hành.

Mát xa: Sau khi rửa một lần, nếu như nước vẫn chưa bị nguội thì có thể mát xa toàn bộ vùng chân cho trẻ, trình tự cũng là từ ngón chân đến gót chân. Các động tác không được mạnh quá, chỉ cần tạo cho trẻ cảm giác dễ chịu là được. Do bình thường chân bị bí trong tất và giày, thiếu đi sự kích thích cần thiết nên nếu nhận được kích thích sẽ rất có lợi cho sức khỏe. Cuối cùng, dùng khăn sạch lau khô chân, đổ nước bẩn đi, dùng nước sạch vò sạch khăn lau, phơi khô.

◆ MÁCH NHỎ

Rửa chân là một phương pháp bảo vệ sức khỏe rất hữu hiệu. Nếu có thể, hãy dạy cho trẻ các kiến thức về huyệt vị ở chân và phương pháp mát xa, đồng thời tạo cho trẻ thói quen tốt là rửa chân vào mỗi tối, đó chính là một món quà quý giá trong suốt cuộc đời trẻ.

XÌ MŨI

♦ MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Có rất nhiều bậc cha mẹ quên mất việc này, chỉ khi nào bắt đắc dĩ họ mới vội vội vàng lau nước mũi chảy ra của trẻ. Điều này dẫn đến việc nhiều đứa trẻ đã 5,6 tuổi nhưng vẫn không biết cách xì mũi; việc thiếu mất kĩ năng này không chỉ khiến trẻ không được thoái mái dễ chịu, mà nó còn ảnh hưởng đến hình ảnh của trẻ nơi công cộng, phá hoại tính tự tin và tự tôn của trẻ.

Do ý thức được điều này nên tôi đã đưa việc luyện tập xì mũi vào trong bài giảng. Tôi làm mẫu cho lũ trẻ cách xì mũi không phát ra tiếng động rồi để cho chúng tự luyện tập, biểu hiện hồn hởi và cảm kích của bọn trẻ sau khi học xong môn học này như vẫn còn nguyên vẹn trong ký ức của tôi. Bọn trẻ cứ đòi tiến tôi ra cửa, níu chặt lấy áo và nhìn vào mắt tôi, nhẹ nhàng nói: "Cảm ơn cô, cảm ơn bài học của cô".

♦ ĐỒ DÙNG CẦN CHUẨN BỊ

Một tờ khăn giấy sạch.

♦ THỜI GIAN LUYỆN TẬP

Về nguyên tắc thì bất cứ lúc nào cũng có thể luyện tập, nhưng trẻ sẽ tiếp thu nhanh hơn khi đang bị nghẹt mũi.

♦ CÁCH LUYỆN TẬP

Đến một góc ít ai chú ý, gấp đôi khăn giấy, bit giấy vào mũi, hít vào một hơi, ấn chặt một bên mũi rồi dùng lực xì mạnh ở mũi kia; tiếp đó lại gấp đôi khăn giấy lại, đổi ngược lại để xì nốt mũi còn lại; cuối cùng gấp khăn giấy lại vứt vào sọt rác.

♦ CHỈ DẪN NGOÀI LỀ CỦA MONTESSORI

Đầu tiên, cần phải dặn trẻ, khi mũi cảm thấy khó chịu hoặc bị nghẹt thì cần phải chủ động xì mũi, không nên đợi; sau đó minh họa cho trẻ cách làm đúng.

♦ MÁCH NHỎ

Cần chuẩn bị sẵn khăn giấy cho trẻ để trẻ đỡ bị lúng túng khi cần dùng, đồng thời, việc làm này cũng sẽ giúp tạo nên một thói quen vệ sinh tốt cho trẻ.

HÌNH THÀNH THÓI QUEN VỆ SINH

● MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Ban đầu "Children's House" được xây dựng tại một khu dân cư nghèo ở Rome. Những người dân ở đó đều bận rộn kiếm kế sinh nhai, cuộc sống vất vả, chẳng ai màng đến việc vệ sinh nhà cửa và vệ sinh thân thể. Đường phố thì càng bẩn thỉu hơn, bên dưới các tòa nhà ngập ngụa rác và nước bẩn.

Sau khi xây dựng nên "Children's House", việc quan trọng đầu tiên tôi làm là dạy cho lũ trẻ cách vệ sinh thân thể, đồng thời vào mỗi sáng sau khi vào lớp, trẻ sẽ được kiểm tra xem đã làm vệ sinh sạch sẽ hay chưa ngay trước mặt cha mẹ chúng. Vấn đề vệ sinh cho trẻ đã bắt đầu thu hút được sự chú ý của các bậc phụ huynh. Sau một thời gian, cả khu vực đó đã dần có sự biến chuyển: mọi người thay đổi thói quen xấu trước kia, đường phố đã sạch sẽ; bên dưới những khung cửa sổ thấp lè tè, hoa phong lữ đã bắt đầu nở rộ; trong căn bếp nhỏ hẹp, những bộ đồ ăn sáng bóng được bày ngay ngắn; trên khuôn mặt của mọi người cũng bắt đầu nở những nụ cười vốn đã vắng bóng từ lâu.

● KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Trong giáo dục gia đình, tự lấy mình làm gương chính là cách hiệu quả nhất giúp trẻ hình thành nên thói quen vệ sinh tốt. Ý thức trách nhiệm như vậy, cùng với sự chỉ dẫn và việc kiên trì luyện tập không ngừng nghỉ mỗi ngày, không những sẽ giúp trẻ hình thành được thói quen tốt mà qua đó, những thói quen xấu của cha mẹ cũng sẽ được cải thiện.

*Trẻ 2 tuổi đã có thể |
tự súc miệng ở nhà dưới sự
hướng dẫn của cha mẹ.*

● PHƯƠNG PHÁP HÌNH THÀNH

NỘI DUNG CÔNG VIỆC VỆ SINH MỖI NGÀY

Sáng sớm sau khi thức dậy

Rửa tay, rửa mặt, đánh răng

Sau khi ăn sáng

Súc miệng, rửa tay

Khi đi ra ngoài

Nhổ đờm, xì mũi đúng cách

Trước khi ăn trưa/ ăn tối

Rửa tay

Sau khi ăn trưa/ ăn tối

Súc miệng, rửa tay

Trước khi đi ngủ

Rửa mặt hoặc đi tắm, đánh răng, rửa chân, vệ sinh móng tay

● LỜI KHUYÊN CỦA MONTESSORI

Tạo hóa không chỉ ban cho trẻ năng lực mô phỏng mà còn cho trẻ năng lực thay đổi bản thân, từng bước tiếp cận với những tấm gương.

Do đó, cha mẹ nên là một tấm gương sáng cho trẻ noi theo.

● CÁC BƯỚC TUẦN TỰ TẠO NÊN THÓI QUEN VỆ SINH

1. Bắt đầu từ lúc trẻ 8 tháng tuổi, khi làm vệ sinh cho trẻ, có thể dạy trẻ thực hiện các động tác như giơ tay, giơ chân, nghiêng đầu để lau tai...

2. Từ 1 tuổi trở đi, khuyến khích trẻ tự mình lau rửa tay, trước khi rửa thì xắn tay áo lên, khi rửa thì không được nghịch nước, sau khi rửa thì dùng khăn lau khô.

3. Từ 2 tuổi trở đi, dạy cho trẻ cách dùng xà phòng rửa tay, người lớn nên vắt khô khăn đồng thời làm mẫu cho trẻ cách rửa mặt, bắt đầu dạy cho trẻ cách súc miệng bằng nước lọc ấm sau khi ăn cơm.

3. Sau 2 tuổi rưỡi, để cho trẻ học cách tự mình vắt khô khăn, tự mình rửa tay, rửa mặt, dùng bàn chải đánh răng. Đồng thời, vừa dạy trẻ làm vừa nói cho trẻ biết các từ ngữ có liên quan đến việc làm vệ sinh cá nhân như "đánh răng, cốc đánh răng, khăn mặt, nước lạnh, súc miệng" ... Khi dạy trẻ, cha mẹ nên nhẫn耐, vừa giải thích vừa làm mẫu và giúp đỡ trẻ khi cần thiết.

● MÁCH NHỎ

Thói quen vệ sinh của trẻ không phải ngày một ngày hai là có thể hình thành, do đó cha mẹ nên thường xuyên đôn đốc, nhắc nhở trẻ thực hiện. Để gia tăng sự hứng thú của trẻ, đồng thời giúp chúng nắm bắt được các cách lau rửa, cha mẹ có thể đem quá trình đó cải biên thành một bài hát để dạy cho trẻ, ví dụ như bài hát rửa tay, bài hát rửa mặt, bài hát đánh răng... Người lớn cần phải kiên trì lặp đi lặp lại quá trình đó và không ngừng củng cố một hành động thì mới có thể giúp cho trẻ hình thành nên một thói quen tốt.

Việc cơ thể có sạch sẽ hay không sẽ ảnh hưởng đến lòng tự tôn của trẻ. Một đứa trẻ sạch sẽ sẽ được nhiều người yêu mến.

GIỮ GÌN VỆ SINH MÔI TRƯỜNG

● MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Tại "Children's House", vào mỗi buổi sáng đều tiến hành kiểm tra việc vệ sinh cá nhân. Sau khi kiểm tra cá nhân xong, học sinh sẽ được phép đi kiểm tra trật tự và vệ sinh của giáo viên: xem giáo cụ có được sắp xếp ngay ngắn, gọn gàng hay không, bàn ghế và mặt đất có sạch sẽ không, sau đó các em sẽ được chỉ đạo để bắt đầu quét dọn.

Giữ vệ sinh môi trường bao gồm hai nội dung là quét dọn và bảo vệ môi trường. Trong "Children's House", việc dọn dẹp khu hoạt động của trẻ em là do lũ trẻ tự mình thu xếp, đây cũng là một công việc bắt buộc mỗi ngày, bởi việc giữ gìn vệ sinh sẽ là công việc đi xuyên suốt trong cuộc sống của trẻ.

● KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Thói quen sạch sẽ là một thói quen cần được hình thành từ nhỏ. Rất nhiều người hối hả do cuộc sống khó khăn, cha mẹ không quan tâm đến vấn đề vệ sinh môi trường mà tạo cho con thói bừa bộn và bẩn thỉu. Sau này, khi đã công thành danh toại, dẫu cho có tài sản kếch xù trong tay thì khi về đến nhà, họ vẫn giữ nguyên thói quen vứt giấy đầy nhà, 10 ngày không tắm, phòng ngủ bừa bãi. Sự giàu có về vật chất cũng không thể thay đổi được phẩm chất tinh thần.

● PHƯƠNG PHÁP HÌNH THÀNH NÊN THÓI QUEN

1. Để trẻ học được cách dọn dẹp vệ sinh là một quá trình đòi hỏi sự kiên trì trong một thời gian dài. Trong cuộc sống, cần không ngừng nói cho trẻ biết cái gì là đúng, cái gì là không vệ sinh, giúp trẻ hình thành nên một tiêu chuẩn vệ sinh khách quan cho bản thân.

2. Trong gia đình, chúng ta có thể giúp trẻ chuẩn bị một bộ dụng cụ lao động nhỏ như giẻ lau, chổi, xéng hót rác... Do trẻ học tập thông qua quá trình bắt chước, nên sau một thời gian quan sát và làm thử, có thể căn cứ vào tình hình nắm bắt các động tác của trẻ mà để cho trẻ làm một khâu nào đó độc lập. Ví dụ như: cha mẹ lau chùi đồ gia dụng, trẻ đi giặt khăn bẩn; cha mẹ phủ bụi trên các đồ vật, trẻ dùng xéng hót rác vào thùng.

Trẻ 2 tuổi đã có thể giúp cha mẹ giặt khăn lau.

3. Căn cứ vào mức độ phát triển của trẻ mà phân công nhiệm vụ cho hợp lí: trẻ 2 tuổi có thể giặt giẻ lau; 3 tuổi có thể tự mình dùng khăn làm sạch tủ của mình; 4 tuổi có thể lau sàn nhà; 5 tuổi có thể gấp chăn, sắp xếp giường cho mình; 6 tuổi có thể tự giặt một số quần áo nhỏ của mình...

4. Giáo dục ý thức giữ vệ sinh môi trường: khi trẻ tự mình tham gia vào việc dọn dẹp, chúng sẽ có ý thức chủ động duy trì việc bảo vệ môi trường. Trong nhà, cần đặt thùng rác ở vị trí thích hợp, khi đi ra ngoài cũng cần dạy cho trẻ cách nhận biết các loại thùng rác.

❶ MÁCH NHÓ

Chúng ta cần nói rõ với trẻ nên làm như thế nào, chứ không phải chỉ đặt ra những lệnh cấm nghiêm ngặt. Ví dụ như khi chúng ta không muốn trẻ khạc nhổ bừa bãi, chúng ta không thể nói đơn giản là: "Cấm khạc nhổ bừa bãi", mà phải xuất phát từ góc độ của một đứa trẻ và nói rằng: "Con phải nhớ vào trong khăn giấy, gói gọn lại rồi vứt vào thùng rác gần nhất". Nếu không làm như vậy, khi đối mặt với những lệnh cấm, trẻ sẽ không biết phải làm gì, thậm chí sẽ nảy sinh cảm giác tự trách móc bản thân vì đã không giải quyết được việc đó.

HỌC ĐỨC HỌC NGỒI

❷ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Mặc dù bất cứ tư thế nào cũng đều chỉ là một trạng thái của cơ thể, nhưng do con người sống trong một quần thể lớn, trong xã hội mà ở đó bất cứ sự vật nào cũng đều tồn tại tính xã hội nhất định, và tư thế của con người cũng vậy. Trong sự phát triển lâu dài của xã hội, tư thế của con người cũng hình thành nên những tiêu chuẩn đánh giá nhất định.

Người xưa đã có câu: "Học ăn học nói học gói học mở", việc dạy trẻ những tư thế cơ thể chuẩn mực không những có lợi cho sự phát triển bình thường, khỏe mạnh của cơ thể mà nó còn đánh giá được đứa trẻ đó có được giáo dục hay không, chính điều này sẽ giúp cho trẻ tạo được ấn tượng tốt với những người xung quanh khi giao tiếp trong xã hội.

❸ PHƯƠNG PHÁP BỒI DƯỠNG

Đối với những tư thế chuẩn mực, mỗi một thời đại lại có một yêu cầu không giống nhau, mỗi một gia đình lại có một thói quen khác nhau, người lớn nên xuất phát từ góc độ có lợi cho sức khỏe mà hình thành nên tiêu chuẩn rèn luyện cho con mình. Trong thời đại của Montessori, mọi người thường coi trọng những hành vi và biểu hiện của sự nho nhã, cao quý, do đó, tại "Children's House", việc luyện tập các tư thế quy chuẩn khá là nghiêm khắc, khi ăn cơm không được phát ra tiếng động, khi đi lại mà chạy nhảy sẽ bị coi là hành vi thô tục.

Trong cuộc sống, việc làm mẫu của cha mẹ có tác dụng vô cùng to lớn. Bất kể bạn dành cho trẻ bao nhiêu thời gian để luyện tập đi nữa, nhưng nếu bạn vừa về nhà là nambi lăn ra sofa thì làm sao trẻ có thể ngồi nghiêm túc bên cạnh bạn được?

Đứng thẳng: khi trẻ đứng thẳng, cố hết sức giữ cho vai thả lỏng, hai vai buông xuồng tự nhiên, trọng tâm đặt đều trên hai chân, như vậy sẽ khiến trẻ có cảm giác như đang được nâng lên. Nếu như trẻ vẹo cổ, cong eo, cố tình ưỡn bụng hoặc có các hành động như đứng dựa vào cửa thì cha mẹ cần nhắc nhở trẻ kịp thời, nói cho trẻ biết tư thế đứng đó là không lịch sự.

Tư thế ngồi: Tư thế ngồi có thể thể hiện sự gia giáo của một con người. Có một số trẻ khi ngồi xuống một cái là ngả ngón, gập người thành một đống, điều đó không những khiến người nhìn cảm thấy không thoải mái mà còn có những tác động không tốt lên cột sống của trẻ trong quá trình phát triển.

Ngồi trên sofa: phần vai có thể thả lỏng dựa vào ghế, nhưng eo thì phải thẳng, tay duỗi tự nhiên, chân duỗi thuận theo sofa.

Ngồi trên ghế: khi ngồi trên ghế cung cần thẳng eo, hai vai ngay ngắn, hai chân chạm đất.

Những động tác khác như đi, chạy, đeo cặp, cầm bút, bê nước... không chỉ cần lấy sức khỏe làm cơ bản mà còn cần phải suy nghĩ đến yêu cầu về sự an toàn. Có thể căn cứ vào những hoạt động cụ thể thường ngày của trẻ và những hoạt động trong môi trường để làm mẫu và ra những yêu cầu cụ thể.

● MÁCH NHỎ

NHỮNG HÀNH VI NGHIÊM CẤM NƠI CÔNG CỘNG

Có những hoạt động vệ sinh cá nhân không được phép thực hiện nơi công cộng như đại tiểu tiện, khạc nhổ, ngoáy mũi, cắt móng tay... Đây là những hành vi khiến người khác khó chấp nhận, những hành vi này bị coi là bẩn thỉu, thô tục.

Những hành động như chải tóc, trang điểm, thay quần áo... trước mặt mọi người cũng được coi là không lịch sự.

Ăn trước mặt người khác cũng được coi là không nho nhã và bất lịch sự, nhưng uống nước thì không vấn đề gì.

Tại nơi công cộng không được gọi hoặc hét to, nói lớn khi bàn luận về những chủ đề cá nhân.

CHƯƠNG V

TÍNH TRẬT TỰ THẦN BÍ

Trong con người trẻ cất giấu một tính trật tự thần bí, cảm giác nhạy bén cao độ của trẻ về trật tự trong môi trường xung quanh khiến người ta khó mà tưởng tượng được. Nếu như ngay từ khi trẻ mới ra đời, chúng ta đã cho trẻ sống trong môi trường sạch sẽ, ngăn nắp, thì sẽ tạo dựng nên một nền tảng vững chắc cho sự phát triển tâm lí có trật tự của trẻ sau này.

TÍNH TRẬT TỰ BẨM SINH

● MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Trẻ rất nhạy cảm với trật tự của đồ vật, ngay từ tháng đầu tiên sau khi trẻ ra đời, bạn đã có thể phát hiện ra: khi trẻ nhìn thấy một số đồ vật được đặt ở vị trí thích hợp, chúng sẽ rất hứng khởi và vui vẻ; ngược lại, nếu như đồ vật đặt ở vị trí không thích hợp, trẻ sẽ cảm thấy thất vọng, sốt ruột không yên thậm chí là cảm thấy rất khổ náo.

Có một đứa bé mới chào đời được vài tháng, bé chỉ có thể nằm trên giường, đó là chiếc giường hơi nghiêng một chút để cho trẻ có thể dễ dàng quan sát mọi vật xung quanh. Cạnh giường có đặt một số đồ vật nhỏ, có hoa tươi đặt trên bàn, và trên bàn trải một tấm khăn màu vàng. Một hôm, có một vị khách nữ đến chơi và đặt ô của mình lên trên chiếc bàn đó, em bé nhìn thấy chiếc ô thì bắt đầu khóc mếu, người lớn không hiểu trẻ đang cần gì, cứ ngỡ trẻ muốn chiếc ô kia nên liền đem ô lại cho bé sờ, nhưng bé lại càng khóc dữ dội hơn, sau khi mẹ bé đem chiếc ô ra khỏi phòng bé mới ngừng khóc. Xem ra việc chiếc ô đặt ở "sai vị trí" đã khiến bé cảm thấy không yên tâm, bởi điều đó đã làm xáo trộn trật tự thường ngày của bé một cách nghiêm trọng.

● PHÁT HIỆN CỦA MONTESSORI - TÍNH TRẬT TỰ LÀ MỘT NHU CẦU TRONG CUỘC SỐNG

Thời kì nhạy cảm với tính trật tự là một thời kì rất quan trọng và thầm bí, sự nhạy cảm này biểu hiện chủ yếu trong giai đoạn trẻ từ 0 - 2 tuổi.

Tính trật tự giúp trẻ có thể nhận thức được vị trí của mỗi đồ vật trong môi trường, đồng thời ghi nhớ được mỗi đồ vật nên đặt ở đâu. Điều này có nghĩa là, một người có khả năng thích ứng với môi trường, nhưng đồng thời cũng chi phối tất cả những chi tiết trong môi trường đó. Trẻ cần một môi trường có trật tự, dù có nhầm mắt cũng có thể biết được đồ vật nào ở đâu, thò tay ra là có thể lấy được đồ vật mình cần, môi trường như vậy sẽ khiến trẻ cảm nhận được sự bình yên và vui vẻ. Cũng giống như bào thai cần môi trường nước ối, tâm hồn của trẻ cũng cần một môi trường an toàn, ổn định và có trật tự.

Tình yêu của trẻ có tính trật tự rất khác so với người lớn, nếu như tính trật tự đem lại cho người lớn một sự vui vẻ bên ngoài thì trẻ lại cần tính trật tự giống như động vật

cần đất, cá cần nước vậy. Ngay từ năm đầu tiên sau khi trẻ ra đời, chúng ta đã cần chuẩn bị ngay cho trẻ những nguyên tắc thích ứng từ môi trường mà sau này trẻ sẽ sống. Do trẻ được tạo nên từ chính môi trường trẻ đang sống, nên chúng cần được chỉ đạo bởi những nguyên tắc chuẩn mực và chính xác, chứ không chỉ là những nguyên tắc mơ hồ, khái quát. Tính trật tự là một nhu cầu trong cuộc sống, khi nhu cầu đó được đáp ứng, tự khắc sẽ sinh ra niềm vui thực sự.

Trong giai đoạn nhạy cảm, bản năng đầu tiên mà tạo hóa đã ban cho trẻ có liên quan đến tính trật tự. Điều này cũng giống như giới tự nhiên đã ban cho nhân loại kim chỉ nam để thích ứng với thế giới.

◆ SỰ THẬT

Tính nhạy cảm với trật tự ở môi trường bên ngoài: Tính nhạy cảm với trật tự ở môi trường bên ngoài là mối quan hệ tách biệt giữa các sự vật chứ không chỉ là trong bản thân sự vật. Tính nhạy cảm này khiến cho môi trường bên ngoài trở thành một chỉnh thể, còn các bộ phận trong môi trường đó thì tương quan qua lại với nhau. Nếu như một người có thể thích ứng được với môi trường này thì người đó có thể dẫn dắt hành vi của bản thân đạt đến một mục đích nhất định.

Trẻ thường rất nhạy cảm với trật tự của sự vật, chứ không phải nhạy cảm với đặc trưng của chúng. Giống như một đứa trẻ có thói quen xếp dép lên giá, trẻ sẽ không chỉ nhớ rõ vị trí của đôi dép đó mà sẽ ghi nhớ luôn cả trật tự sắp xếp của những đôi giày dép khác. Nếu như có một hôm nào đó, chúng ta vô tình làm lộn xộn trật tự vốn có đó thì trẻ sẽ cảm thấy không thoải mái, nếu trẻ đã có thể tự mình hoạt động được, trẻ sẽ tự mình đi xếp lại giày dép theo vị trí ban đầu. Nhưng nếu như trẻ không thể tự mình làm được, lại không thể nói ra ý của mình thì sẽ chỉ còn cách khóc lớn.

Tính trật tự bên trong: Trẻ còn có một loại cảm giác về tính trật tự bên trong (định vị bên trong), nó khiến cho trẻ ý thức được các bộ phận khác nhau trong cơ thể, vị trí tương đối của các bộ phận với cơ thể và mối quan hệ với môi trường. Đây là một loại bản năng, chúng sẽ tạo nền tảng cho sự hình thành ý thức. Đã từng có một em bé không thể hòa hợp nổi với người giúp việc mới đến, mỗi khi giúp việc tắm cho bé là bé lại khóc không ngừng. Cha mẹ quan sát kĩ lưỡng các thao tác của giúp việc mà không thể phát hiện ra có vấn đề gì, mọi người đều cảm thấy bế tắc. Nếu như không phải người giúp việc cũ đến thăm đúng lúc thì tất cả mọi người sẽ mãi không thể hiểu được nhu cầu bí mật của trẻ là gì. Hóa ra người giúp việc mới có cách bế trẻ không giống với người cũ, người giúp việc cũ có thói quen dùng tay trái đỡ đầu trẻ, còn người giúp việc mới thì lại thuận tay phải. Sau khi thay đổi lại tư thế thì trẻ đã ngoan ngoãn, vui vẻ đi tắm.

◆ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

GIỮ GÌN TRẬT TỰ

1. Cố gắng hết sức giữ trật tự môi trường, bao gồm cả môi trường trong phòng, môi trường giao tiếp, và nếu có thể thì cả môi trường bên ngoài nữa. Cũng có thể nói, giai đoạn từ 0 - 2 tuổi là giai đoạn nhạy cảm về tính trật tự của trẻ, hãy cố gắng để cho trẻ được ở trong môi trường mà trẻ đã quen thuộc.

2. Khi chăm sóc trẻ và giao lưu với trẻ, cần phải tuân theo trình tự và thói quen nhất định.

3. Không nên coi thường những biểu hiện buồn bực không rõ nguyên nhân ở trẻ, có thể liên hệ với sự thay đổi môi trường, tìm ra nguyên nhân cụ thể đồng thời cố gắng loại trừ những nhân tố ảnh hưởng.

◆ CHIA SẺ KINH NGHIỆM

Con gái tôi được 15 tháng tuổi. Có một hôm, tôi chuyển thảm đồ chơi của bé từ phòng khách ra ban công để phòng tránh nén gọn gàng hơn. Khi tôi đang làm thì bé còn thấy lạ lẫm, chạy qua chạy lại theo chân tôi. Nhưng sau khi tôi đem được tấm thảm đi thì con bé lại cứ đứng yên ở chỗ trước nay vẫn để thảm, không buồn nhúc nhích, đáng điệu rất tức giận. Tôi dỗ dành mãi, cháu mới chịu rời khỏi chỗ đất lạnh đó, nhưng cả buổi sáng cứ buồn bực không vui.

LÀM VIỆC VÀ NGHỈ NGƠI CÓ QUY LUẬT

MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Có rất nhiều bậc cha mẹ tỏ ra rất độc đoán: "Trẻ con không được chạy nhảy linh tinh, không được đụng vào đồ của cha mẹ, không được gào thét, phải ăn nhiều ngủ nhiều".

Những bậc cha mẹ đó chắc chắn là những người lười biếng, họ chỉ muốn tìm kiếm một cách đơn giản nhất, nhẹ nhàng nhất để tống cổ con lên giường đi ngủ. Ai bảo là trẻ con không muốn ngủ? Mặc dù có một số trẻ có thể ngủ rất nhanh nhưng về căn bản đó không phải là một đứa trẻ thích ngủ nhiều, cái mà trẻ cần là các loại hoạt động khác nhau.

KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Dẫu các bậc cha mẹ có muôn vàn lí do để biện hộ cho việc không làm việc và nghỉ ngơi đúng giờ, thì cũng nên cố hết sức để đảm bảo cho trẻ sinh hoạt có quy luật. Điều này không chỉ bởi lo lắng cho vấn đề sức khỏe của trẻ, mà hơn thế trẻ sẽ tiếp thu cách làm việc có tính quy luật này để quy luật đó trở thành một phần ổn định trong thế giới tâm hồn của chúng.

LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

XÂY DỰNG NÊN THỜI GIAN BIỂU

Cơ thể của trẻ vốn có quy luật riêng, nó biết lúc nào thì nghỉ ngơi, lúc nào thì tỉnh dậy, điều này được gọi là "đồng hồ sinh học". Điều chúng ta cần làm là hiểu rõ quy luật cơ thể của trẻ, rồi căn cứ vào những thay đổi thời tiết cụ thể để xây dựng nền thời gian biểu hoạt động và nghỉ ngơi phù hợp cho chúng; sau đó, hãy cùng trẻ thực hiện đúng kế hoạch, để cho trẻ hình thành nên thói quen ăn ngủ nghỉ hợp lý trong cuộc sống.

Trong một năm nên có ít nhất 3 thời gian biểu khác nhau tùy theo thời tiết: mùa hạ, mùa đông, mùa xuân. Khi lập kế hoạch làm việc và nghỉ ngơi, phụ huynh có thể tham khảo bảng "thời gian biểu làm việc và nghỉ ngơi" dưới đây. Điều chúng ta cần chú ý là: Thời gian cho trẻ dậy buổi sáng tốt nhất nên căn cứ vào thời điểm mặt trời mọc.

SỨC MẠNH CỦA TẤM CƯƠNG

Việc xây dựng trật tự trong cuộc sống nên được bắt đầu từ người lớn, để từ đó trẻ dần dần tiếp cận được. Khi tự mình không thể hoàn thành được nhiệm vụ thì có thể nhờ đến sự giúp đỡ bên ngoài.

Nhưng vấn đề là mượn sự giúp đỡ bên ngoài thế nào đây? Người già là những người có sở trường nhất trong việc duy trì quy luật cuộc sống, bạn có thể nhờ bà ngoại hay bà nội đến ở cùng một thời gian, rồi tất cả sẽ đều đã có quy luật của nó. Trẻ ở cùng với ông bà nên 7 giờ tối đã lên giường đi ngủ, bạn không còn cách nào khác là cũng phải đi ngủ sớm để hôm sau dậy sớm.

Tất nhiên, không phải gia đình nào cũng có người già giúp đỡ như thế, do vậy, một người giúp việc theo giờ, làm việc theo kế hoạch mà bạn vạch ra cũng có thể xúc tiến thúc đẩy sự thay đổi này.

❶ CHỈ DẪN NGOÀI LỄ CỦA MONTESSORI

Trẻ rất dễ dàng thích nghi với cuộc sống có quy luật, một khi đã trở thành thói quen thì sự yêu thích của trẻ đối với một cuộc sống có quy luật sẽ được duy trì cả đời, trở thành nhu cầu bản năng của trẻ. Đồng thời, cuộc sống có quy luật sẽ dẫn đến những phản ứng có quy luật ở trẻ, giúp chúng ta chăm sóc trẻ có trình tự hơn, nhẹ nhàng hơn.

❷ CHIA SẺ KINH NGHIỆM

Thương con gái nên tôi không nỡ gửi cháu đi nhà trẻ, đó không chỉ là vấn đề chăm sóc có tốt hay không mà điều tôi không nỡ làm là việc gọi cháu dậy lúc sáng sớm, khi cháu đang ngủ say.

Ngủ đến khi nào tự tỉnh dậy là một điều hạnh phúc lớn lao trong cuộc đời con người, nếu như đang ngủ ngon mà bị người khác gọi dậy thì cả ngày hôm đó tâm trạng sẽ không được thoái mái. Con gái tôi từ khi sinh ra cho đến nay ngày nào cũng được ngủ cho đến khi nào muốn dậy thì dậy, khi con đã ngủ no mắt, mở to đôi mắt đen trong sáng, trở mình ngồi dậy, không hề ngáy ngủ một chút nào, cũng không hề lười nhác trên giường, có đôi khi còn vươn người, nói một cách vui vẻ: "Mẹ ơi, con vừa nằm mơ đấy".

Đừng nghĩ rằng nếu không có ai gọi thì trẻ sẽ ngủ một mạch đến khi mặt trời đã lên cao, não của trẻ có một chiếc "đồng hồ sinh học" rất chuẩn xác. Chỉ cần buỗi tối cho trẻ đi ngủ đúng giờ thì hôm sau, khi mặt trời chiếu rọi vào phòng, trẻ sẽ tự động dậy rất đúng giờ.

Đi ngủ, ăn cơm đều có một thời gian tương ứng cố định, lâu dần, quy luật làm việc và nghỉ ngơi của trẻ cũng sẽ tự nhiên được hình thành.

THỜI GIAN BIỂU LÀM VIỆC VÀ NGHỈ NGƠI (VÍ DỤ CHO TRẺ 2 - 3 TUỔI)

Thời gian	Nội dung
7:00 – 7:30	Ngủ dậy, đánh răng rửa mặt
7:30 – 8:00	Ăn sáng
8:00 – 10:00	Hoạt động ngoài trời
10:00 – 10:30	Ăn bữa phụ
10:30 – 11:30	Nghe kể chuyện
11:30 – 12:30	Ăn trưa
12:30 – 13:00	Hoạt động tự do trong nhà
13:00 – 15:00	Ngủ trưa
15:00 – 15:45	Ăn hoa quả
15:45 – 17:30	Hoạt động ngoài trời
17:30 – 18:00	Ăn tối
18:00 – 19:00	Đi bộ
19:00 – 20:00	Xem tivi
20:00 – 20:30	Tắm rửa
20:30 – 21:00	Đi ngủ

Chú ý: Thời gian ngủ trong bảng này tương đối dài, thích hợp với mùa hè. Các mùa khác có thể điều chỉnh lại thời gian ngủ trưa cho ngắn hơn, đẩy thời gian ngủ buổi tối lên sớm hơn. Ngoài ra, bạn cũng không nên quá phụ thuộc vào bảng này có thể căn cứ theo nhu cầu của con để xây dựng nên một thời gian biểu hoàn toàn phù hợp với trẻ.

SỚM HÌNH THÀNH TẬP QUÁN ĂN UỐNG

❶ MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Chúng tôi thường nhìn thấy cảnh tượng lũ trẻ cố gắng mô phỏng, nhớ lại và cuối cùng là khắc phục khó khăn. Cảnh tượng đó quả khiến người ta rất cảm động. Có một lần, chúng tôi nhìn thấy một đứa trẻ 2 tuổi, bè ngoài không gì là thông minh cả, cậu bé đứng ở đó và không biết phải làm sao, bởi cậu đã quên mất dĩa ăn nên cầm bằng tay trái hay tay phải. Cậu bé cứ đứng ở đó trong suốt một thời gian dài, hiển nhiên là đang huy động lại toàn bộ trí nhớ của mình. Những đứa trẻ lớn hơn nhìn cậu bé đứng đó suy nghĩ với ánh mắt đầy khâm phục, cũng giống như chúng ta, chúng cảm thấy kì thú trước những hiện tượng trong cuộc sống được lần lượt bày ra trước mắt.

❷ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Trẻ học cách ăn không mấy tốn sức, khi làm những việc đó, trẻ còn biểu hiện ra một sự hứng thú cao độ cũng như sự thận trọng khiến người ta kinh ngạc. Ở những lớp có đông học sinh, chúng tôi còn sắp xếp cho trẻ phải thay nhau làm các công việc nhà như bê thức ăn, rửa bát đĩa... Trẻ thường rất vui vẻ tuân thủ những quy định này, tự giác gánh vác những nhiệm vụ của mình mà không cần phải bắt ép, thậm chí đến cả đứa trẻ hai tuổi rưỡi cũng không phải là ngoại lệ.

❸ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

HÌNH THÀNH TẬP QUÁN ĂN UỐNG

Cũng giống như cách hình thành nên những thói quen khác, thói quen ăn uống và những nghi thức trên bàn ăn cũng nên được tiến hành luyện tập sớm vào thời điểm thích hợp. Bắt đầu từ khi trẻ có thể tự mình cầm nắm chắc được đồ vật, là có thể dạy cho trẻ một số thói quen vệ sinh như rửa tay trước và sau khi ăn, uống nước sau khi ăn... Đợi đến khi trẻ có thể tự mình ngồi vững thì hãy để cho trẻ ngồi trên ghế ăn trẻ em để dùng bữa chứ không phải cứ trèo lên trèo xuống.

Bữa cơm không chỉ đơn giản là quá trình ăn, mà việc cùng trẻ chuẩn bị đồ trước khi ăn, sắp xếp bàn ăn, sau khi ăn cơm thì cùng thu dọn, rửa sạch bát đĩa chính là một phần quan trọng trong giáo dục con cái...

CẢ NHÀ CÙNG ĂN

Khi trẻ cùng ăn cơm với cả gia đình, tốc độ ăn cũng cần phải phù hợp với đặc điểm của trẻ hoặc ít nhất cũng nên có một người lớn giữ tốc độ thích hợp với trẻ, nếu không, trẻ sẽ cảm thấy không biết nên làm thế nào, sẽ không tìm ra ai để học tập động tác ăn, hơn nữa chúng sẽ vội vàng ăn cơm sao cho kịp với tốc độ của người lớn, dần dần điều này sẽ trở thành thói quen, gây ảnh hưởng xấu đến sức khỏe của trẻ.

CHA MẸ NÊN LÀM MẪU CHO TRẺ

Cha mẹ nên phân tách những động tác phức tạp để cho trẻ thực hiện từng bước một: làm thế nào để đứng lên và ngồi xuống bên bàn ăn, làm thế nào để lấy đồ ăn và gấp cho người khác, làm thế nào để không phát ra tiếng động khi xếp bát đĩa lên bàn ăn, đặc biệt là làm thế nào để dùng đũa và cách ăn một số thực phẩm khác.

KIÊN NHẪN + CẨN THẬN

Từ 6 tháng tuổi trở lên, trẻ bắt đầu học cách ăn, chúng sẽ rất dễ để thức ăn rơi xuống đất, lúc này cha mẹ cần kiên nhẫn làm mẫu, dạy cho trẻ kỹ năng sử dụng dụng cụ ăn uống, kịp thời nhặt thức ăn rơi vãi dưới đất; trên bàn không nên bày những thứ dễ di chuyển như khăn ăn hoặc những thứ dễ vỡ đổ như lọ hoa; trong phạm vi tay trẻ có thể với tới chỉ nên đặt thức ăn và dụng cụ ăn.

Trẻ từ 1 tuổi trở lên đôi lúc vẫn có thói quen dùng tay bốc thức ăn, cha mẹ không cần phải vì thế mà quá lo lắng, trẻ nhất thời chưa thể sử dụng thành thạo dụng cụ ăn, lúc này, tốt nhất nên dành cho trẻ nhiều sự cổ vũ động viên để chúng có lòng tin vào việc luyện tập của mình.

KHÔNG NÊN CHO TRẺ VỪA ĂN VỪA CHƠI

Ngoài ra, không nên để cho trẻ vừa ăn vừa chơi hoặc xem tivi, như vậy sẽ ảnh hưởng không tốt đến hệ tiêu hóa của trẻ, cũng sẽ khiến trẻ ăn mà không thấy vị, mất đi cảm giác ngon miệng, thậm chí là mất đi cơ hội giao lưu tình cảm khi ăn cơm cùng các thành viên khác trong gia đình.

RỬA BÁT CŨNG LÀ MỘT NỘI DUNG CỦA VIỆC DÙNG BỮA

Khi dạy cho trẻ những hoạt động tương đối lớn như rửa bát, sắp xếp bàn ăn... cần áp dụng một phương pháp như nhau. Ban đầu, cha mẹ phải tham gia cùng trẻ, dùng những động tác chính xác để dạy trẻ nêu làm thế nào cho đúng.

ĂN MẶC GỌN GÀNG LÀM TĂNG LÒNG TỰ TÔN

● MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Chúng ta đã từng nhìn thấy rất nhiều biểu hiện không vui của trẻ: khóc lóc, không ăn không uống, tất cả sự an ủi hay đồ chơi đều không có tác dụng. Lúc này, chúng ta cảm thấy thật bất lực, tâm hồn của trẻ thật kí bí, khó mà đoán ra được, chúng ta không có cách gì để hiểu được hết nội tâm của trẻ.

Thế nhưng đã bao giờ bạn từng nghĩ rằng, trẻ quấy khóc như vậy chỉ đơn giản là vì mẹ mới cắt tóc ngắn, hoặc giá sách cũ trong nhà bị bán đi, tất cả những điều này đều có khả năng gây buồn phiền cho chúng. Đã từng có một đứa trẻ, chỉ vì mẹ vắt áo khoác lên tay chứ không mặc vào người mà khóc lóc suốt cả quãng đường đi, thậm chí mẹ quát mắng cũng không hề có tác dụng. Mãi đến khi người mẹ mặc lại áo vào người thì cậu bé mới nín khóc.

● KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Ăn mặc chỉnh tề gọn gàng có thể gia tăng sự tự tôn và tự tin ở trẻ, hơn nữa, khi trẻ giữ gìn được phong cách đó, thì sẽ giúp cho trẻ có ý thức về bản thân một cách ổn định.

● LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

ĐÓI VỚI QUẦN ÁO VÀ ĐỒ DÙNG HÀNG NGÀY CỦA TRẺ

1. Mua thêm quần áo một cách hợp lý: Nên căn cứ vào tình hình kinh tế của gia đình để mua sắm cho phù hợp, chủ yếu nên mua dựa trên công dụng thực tế. Đôi với một đứa trẻ, thì quần áo dễ vận động sẽ phù hợp cho cả bốn mùa, ngoài ra, áo bơi và quần áo ngủ là không thể thiếu. Nên cân nhắc tình hình tiêu dùng tổng thể của cả gia đình trước khi mua sắm thêm những quần áo và vật dụng không cần thiết.

2. Bày cách cho trẻ tự bảo quản quần áo, đồ dùng của chúng: Điều này không chỉ giúp trẻ luyện tập năng lực tự giải quyết mà còn giúp trẻ quen thuộc với quần áo của chính mình, tiện cho việc học cách kết hợp quần áo.

3. Dạy cho trẻ cách kết hợp quần áo: Phối đồ sao cho phù hợp giữa màu sắc tổng thể, kiểu dáng và nội dung hoạt động, đồng thời cũng cần kết hợp hài hòa với quần áo của cha mẹ khi cả nhà cùng nhau ra ngoài.

Việc chọn quần áo cho trẻ cần chú ý đến việc phù hợp với độ tuổi và giới tính của bản thân chúng, cũng nên phù hợp với phong cách tổng thể và tinh hình thu nhập của gia đình. Như vậy sẽ khiến trẻ ý thức rõ được rằng: trẻ là một phần trong gia đình.

❶ CHỈ DẪN NGOÀI LỄ CỦA MONTESSORI

Việc mù quáng cho trẻ mặc những trang phục cao cấp sành điệu cho trẻ thói quen tiêu dùng xa xỉ, đem lại những gánh nặng không cần thiết cho gia đình vào thời điểm hiện tại và sau này, đồng thời sẽ dẫn đến việc trẻ không suy nghĩ đến tình hình thực tế của gia đình, tạo nên khoảng cách với mọi người trong nhà.

Đừng nên tùy tiện cho trẻ mặc đủ mọi thể loại quần áo, có một số cha mẹ cho rằng trẻ con thì không phân biệt nam nữ, cho bé trai mặc quần áo của bé gái, cho chơi những đồ chơi dành cho bé gái... Những thói quen này sẽ được trẻ tiếp thu vào trong tiềm thức, tạo nên sự hỗn loạn trong việc tự ý thức ở trẻ. Thậm chí trong một số trường hợp còn tạo thành chứng lệch lạc giới tính.

SẮP XẾP ĐỒ ĐẶC CÁ NHÂN NGĂN NẤP

❷ MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Tại "Children's House", chúng tôi thường cho trẻ dùng bát sứ, cốc và ống hút bằng thủy tinh. Đó là do những đồ vật này đều rất dễ vỡ, một khi chúng bị hư hỏng thì cũng có nghĩa là, chúng đang cảnh báo những hành động không cẩn thận và thô lỗ của trẻ. Nói từ góc độ khác, đó là một sự trùng phẹt. Điều này có thể giúp trẻ cải thiện hành vi của bản thân, sẽ biết nâng lên đặt xuống nhẹ nhàng, sắp xếp đồ vật có trật tự.

❸ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Bắt đầu từ khi trẻ có được năng lực tự chủ (từ 1 tuổi rưỡi), cha mẹ nên mua sắm cho trẻ những đồ vật thuộc quyền sở hữu của riêng chúng, nhằm xây dựng nên tính độc lập và có trách nhiệm của trẻ. Chúng ta không những cho trẻ biết rằng những đồ vật ấy là của chúng, chúng có thể tự mình quyết định nên sử dụng thế nào, mà còn phải nói với trẻ nên đặt những món đồ ấy vào vị trí phù hợp.

Khi mới bắt đầu, chúng ta nên giúp trẻ sắp xếp các món đồ, không cần phải lặp lại nhiều lần trẻ cũng có thể tự mình sắp xếp và lấy đồ vật. Trẻ dưới 3 tuổi hoàn toàn đã có thể học được cách quản lý đồ đạc của mình.

❹ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

THAM KHẢO CÁCH QUẢN LÍ ĐỒ ĐẠC

Khi trẻ còn nhỏ, không nhất thiết phải có quá nhiều đồ đạc, có thể bắt đầu từ một món đồ chơi, sau đó dần dần sẽ tăng lên, hoặc dùng hình thức tặng cho trẻ những món quà vào những dịp đặc biệt nhất định để trẻ gia tăng lượng "tài sản" của mình. Như vậy sẽ để lại ấn tượng sâu sắc cho trẻ, đồng thời khiến trẻ thêm yêu đồ vật của mình hơn.

Việc giúp trẻ hình thành nên năng lực tự quản lí đồ đạc còn có thể thúc đẩy sự phát triển ý thức cá nhân ở trẻ. Tôn trọng quyền tự sử dụng và quản lí đồ đạc của trẻ sẽ giúp chúng học được cách chung sống với người khác, bởi nền tảng của việc chung sống hòa bình là sự tôn trọng, tôn trọng sự khác nhau giữa người với người, tôn trọng quyền sở hữu cá nhân của người khác. Điều này hết sức quan trọng trong quá trình giao tiếp của trẻ.

Một đứa trẻ không có "đồ dùng cá nhân" và "không gian cá nhân" sẽ khó hiểu được những xung đột với người khác về mặt lợi ích, rất khó tôn trọng người khác một cách thực sự. Chỉ khi nào bản thân trẻ được tôn trọng thì trẻ mới có thể học được cách tôn trọng người khác.

◆ CHỈ DẪN NGOÀI LỄ CỦA MONTESSORI

Có thể cùng với trẻ đặt ra những quy định về việc sử dụng và quản lí đồ đạc, đồng thời nghiêm túc thực hiện những quy định đó trong cuộc sống, như vậy sẽ giúp củng cố tính ngăn nắp của trẻ. Nhưng nếu như cha mẹ là người đề xuất mà không làm, không tôn trọng quy tắc thì sẽ tạo nên những ảnh hưởng xấu đối với con.

Một giá đồ chơi thuộc về trẻ có thể là khởi đầu tốt cho việc để trẻ tự mình quản lí đồ đạc. Quản lí và sử dụng tốt một chiếc giá là bước đầu tiên trong việc bồi dưỡng năng lực quản lí ở trẻ.

BẢNG THAM KHẢO KẾ HOẠCH LUYỆN TẬP QUẢN LÍ ĐỒ ĐẠC

Độ tuổi	Đồ dùng cá nhân		Nội dung quản lí			
	Nội dung	Số lượng	Nơi cất	Sắp xếp	Bảo quản	Sử dụng
1 tuổi	Đồ chơi	1	Tủ	Bày	Làm sạch	
	Đồ chơi Tủ	3 1	Phòng trẻ	Bố trí sắp xếp	Làm sạch	
3 tuổi	Đồ chơi Tủ Văn phòng phẩm	5 1 3	Tủ	Bày	Làm sạch/ thu gọn	
	Đồ chơi Tủ	8 1	Phòng trẻ	Sắp xếp	Làm sạch	Để quần áo
	Tủ quần áo	1				

Độ tuổi	Đồ dùng cá nhân		Nội dung quản lý			
	Nội dung	Số lượng	Nơi cất	Sắp xếp	Bảo quản	Sử dụng
5 tuổi	Văn phòng phẩm/ Cặp sách	5	Tủ	Bày	Làm sạch/ Bổ sung	
	Sách					
	Quần áo và đồ dùng	4	Tủ quần áo	Gấp/ Treo	Lấy ra cất vào	
	Đồ chơi	10				
	Tủ	1				
	Tủ quần áo	1				
	Giường	1	Phòng trẻ	Trải giường	Quét dọn	
	Văn phòng phẩm/ Cặp sách	8				
	Sách	10				
	Quần áo và đồ dùng	8				
6 tuổi	Đồ chơi	10				
	Tủ	1				
	Tủ quần áo	1				
	Giường	1				
	Văn phòng phẩm/ Cặp sách	8				
	Sách	15				
	Quần áo và đồ dùng	10				
	Phòng riêng	1		Bố trí sắp xếp	Quét dọn/ Trang trí	
	Thú cưng	1	Phòng trẻ	Luyện tập	Nuôi nấng/ Tắm rửa	

Chú ý: Trong bảng này đã có một số nhắc nhở về việc quản lý đồ đạc, những chỗ để trống cha mẹ có thể căn cứ vào tình hình thực tế của trẻ bổ sung thêm hoặc lập nên một bảng kế hoạch mới, dán bảng này ở một vị trí dễ nhìn trong phòng trẻ để giúp trẻ sớm quản lý tốt được đồ đạc của mình.

THIẾT LẬP TRẬT TỰ HỌC TẬP

● MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Buổi lên lớp nọ, một giáo viên đang cầm một chiếc hộp, bên trong là những hình vuông đầy màu sắc, do không cẩn thận đã đánh rơi chiếc hộp ấy xuống đất. Nhìn 80 miếng ghép hình vuông nằm vung vãi dưới sàn nhà, người giáo viên tỏ ra rất bối rối, tôi biết những hình vuông đó nếu như phải ngồi xếp lại từ đầu thì rất khó bởi có nhiều miếng ghép chỉ có sự sai lệch rất nhỏ về màu sắc. Lúc này, bọn trẻ đã chạy đến vây quanh cô ấy, nhặt tất cả những miếng ghép này lên và xếp lại vào vị trí cũ theo thứ tự màu sắc đậm nhạt ban đầu không sai chút nào, động tác vừa nhanh vừa chính xác. Tôi cho rằng, sự nhạy cảm về màu sắc và tính trật tự của lũ trẻ luôn vượt xa hơn chúng ta.

● KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Kí ức của trẻ về địa điểm và hoàn cảnh vượt xa so với những gì chúng ta tưởng tượng, điều này có quan hệ với sự nhạy cảm về trật tự sự vật của chúng. Chúng ta dạy trẻ điều gì đó lần đầu tiên ở một địa điểm nào đó, trẻ sẽ cảm thấy rất hứng thú, sau này, khi quay lại địa điểm đó, trẻ sẽ rất chờ đợi hoặc yêu cầu lặp lại những hoạt động đã từng trải qua ở lần trước.

Lợi dụng đặc điểm này, chúng ta có thể thiết lập nên trật tự học tập cho trẻ. Vẽ ở nơi nào, nhảy dây ở nơi nào, hát vào lúc nào v.v... Một khi đã chấp nhận những sự sắp xếp này, trẻ sẽ chủ động tiến hành luyện tập, việc chúng ta cần làm chỉ là dẫn trẻ đến nơi có môi trường phù hợp mà thôi.

● LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

CÓ KẾ HOẠCH MỚI CÓ TRẬT TỰ

1. Cung cấp cho trẻ những dụng cụ học tập riêng, đồng thời giúp trẻ học cách sắp xếp và bài trí chúng.

Khi trẻ có được một dụng cụ học tập mới, việc đầu tiên mà cha mẹ dạy trẻ làm sẽ trở thành việc mà chúng thích làm nhất từ đó về sau. Do đó, tần suất mua và chủng loại của dụng cụ học tập mới phải được cha mẹ khống chế một cách thích hợp, như vậy mới có thể dẫn dắt trẻ học được nhiều nội dung khác nhau. Ví dụ: phấn màu - tô màu; bút chì - viết chữ; bút màu - vẽ tranh...

Những dụng cụ thích hợp có thể dẫn dắt trẻ tự học.

2. Xây dựng kế hoạch học tập cho trẻ, sắp xếp các môn học một cách có mục đích và quy luật.

Trong môi trường xung quanh chúng ta có nhiều khu vực khác nhau được dùng cho các hoạt động khác nhau, nếu như bạn ở gần công viên thì sẽ càng có nhiều cơ hội tham gia nhiều hoạt động đa dạng phong phú. Ví dụ: ở góc này mọi người tụ tập thả diều; góc khác rất nhiều người đang chơi cờ; lại một góc khác là nơi lũ trẻ thường chăm sóc chim bồ câu.

Khi đến những nơi như thế này, trẻ sẽ dễ dàng tham gia vào các hoạt động của tập thể. Việc mà phụ huynh cần làm là xem xét môi trường và những gì trẻ cần cho sự phát triển, từ đó xây dựng nên một kế hoạch học tập hợp lý, quan trọng nhất là kế hoạch đó phải đơn giản và dễ thực hiện.

Sách vở là một trợ thủ đắc lực cho việc học tập của trẻ, việc chọn cho trẻ loại sách thích hợp là rất quan trọng.

◆ MÁCH NHỎ

Đối với những nội dung không phải sở trường của mình, cha mẹ có thể cho trẻ tham gia vào những lớp bồi dưỡng thích hợp, trẻ sẽ nhanh chóng hình thành nên thói quen học tập.

VÍ DỤ: KẾ HOẠCH HỌC TẬP CHO TRẺ 3 - 6 TUỔI (DÙNG THAM KHẢO)

Nội dung	Thứ 2	Thứ 3	Thứ 4	Thứ 5	Thứ 6	Thứ 7	Chủ nhật
Hoạt động ngoài trời	Đá cầu	Nhảy dây	Ném bao cát	Chơi xe trượt	Đạp xe	Đánh cầu lông	Đi bộ
Dạy võ lồng	Học đếm	Cầm bút	Tô màu	Học hát	Giải đố	Nặn đất	Học hát
Hoạt động tự do trong nhà	Gấp giấy	Xây nhà	Xếp tranh	Chơi xếp gỗ	Làm sạch bể cá	Dọn dẹp	Chơi xếp gỗ
Hoạt động ngoài trời	Trồng hoa	Nghịch cát	Quan sát côn trùng	Nghịch nước	Nghịch cát	Tản bộ	Thả diều

CHƯƠNG VI

VẬN ĐỘNG THÚC ĐẨY SỰ PHÁT TRIỂN CỦA TRÍ LỰC VÀ TÂM LÍ

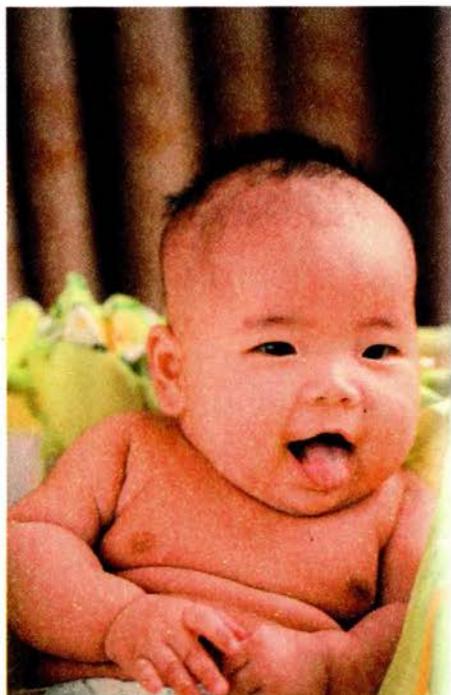
Vận động hết sức quan trọng đối với trẻ nhỏ. Sự phát triển của trẻ không chỉ dựa vào nhân tố tâm lí mà còn phải dựa vào nhân tố thể xác. Vận động thúc đẩy sự phát triển thành thục của trí lực, đồng thời cũng là biểu hiện có ý nghĩa sau cùng của trí tuệ nhân loại.

LẬP BẢNG GHI CHÉP TÌNH TRẠNG SỨC KHỎE

MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Trong trường học của chúng tôi, tại hành lang dẫn vào cửa lớp là nơi chúng tôi đặt một thước đo chiều cao cân nặng, bọn trẻ đều rất thích sử dụng chúng. Tôi đã nhờ bác sĩ theo dõi tình hình sức khỏe trong nhà trường lập nên một bảng ghi chép, mỗi tuần bác sĩ sẽ lần lượt đo trọng lượng, chiều cao của tutti trẻ theo thứ tự căn cứ vào ngày tháng năm sinh của chúng. Hơn 50 trẻ được bác sĩ phân bổ, khám lần lượt trong cả tuần, như vậy, công việc của ông ấy cũng không nặng nhọc lắm, chúng tôi đã hoàn thành việc đó hết sức nhẹ nhàng.

Đến ngày đo chiều cao, cân nặng của bản thân, bọn trẻ đều háo hức đứng chờ bên cạnh thước đo, hơn nữa nhìn vào chúng, ai cũng có thể nhận ra rằng bọn trẻ đã chăm chút cho vẻ bề ngoài của mình hết sức chỉn chu. Mọi người đều mong chờ số liệu đo đạc được sẽ không ngừng được tăng lên, bọn trẻ đang dùng sự tiến bộ của chính bản thân mình để hưởng ứng tích cực cách làm của chúng tôi.

Duy trì việc ghi chép các số liệu về chiều cao, vòng đầu, cân nặng... để làm căn cứ trực quan cho thấy sự phát triển của trẻ.

KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Kết quả trực quan sẽ càng kích thích mong muốn tiến bộ của trẻ. Hơn nữa, đứa trẻ nào có số đo tăng vượt trội sẽ rất lấy làm tự hào, giống như vừa giành được một giải thưởng gì đó rất vinh quang. Bởi trẻ quan tâm đến sự phát triển của bản thân mình như vậy, nên thông qua việc sắp xếp này, trẻ lúc nào cũng sẽ biết được tình hình sức khỏe của mình, tự cổ vũ sự tiến bộ của bản thân.

LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

LẬP MỘT CUỐN SỔ TAY GHI CHÉP SỰ PHÁT TRIỂN

Đây là việc mà cả phụ huynh và trẻ phải cùng nhau làm. Việc lập nên cho trẻ một cuốn sổ ghi chép, đo đạc định kì rồi ghi lại những tiêu chí cho thấy sự phát triển của trẻ như: chiều cao, cân nặng, vòng ngực, nhịp tim... chúng sẽ giúp cho trẻ thấy được sự tiến bộ của mình, từ đó sẽ quan tâm đến sự phát triển của bản thân mình hơn nữa.

Nếu có nền tảng kiến thức tâm lý học trẻ em thì trong cuốn sổ tay này, cha mẹ có thể xây dựng những mục tiêu phát triển năng lực tổng hợp cho trẻ, đồng thời ghi lại những tiến bộ của trẻ. Điều này sẽ trở thành một nhân tố tác động giúp trẻ nỗ lực học tập hơn.

SỔ TAY GHI CHÉP SỰ PHÁT TRIỂN (THAM KHẢO)

Ngày tháng năm

Độ tuổi	....tuổi ....tháng	Số đo	Tăng so với tháng trước	Đánh giá	Tổng kết tình hình
Sự phát triển của cơ thể	Cao				
	Nặng				
	Lượng hô hấp				
	Vòng đầu				
	Vòng ngực				
	Chiều cao khi ngồi				
	Khác				
Phát triển năng lực	Mục tiêu tháng này			Tình hình hoàn thành	Đánh giá
	Vận động thân thể				
	Động tác tay				
	Ngôn ngữ				
	Trí lực				
	Giao lưu				
	Tình cảm				

BẢNG DANH DỤ THÁNG NÀY

Ngày tháng	Sự kiện	Thưởng cờ đỏ

NÊN ĐỂ TRẺ TỰ NGUYỆN HOẠT ĐỘNG

● MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Tại một số khu vực, một số bác sĩ đã xây dựng nên một ngôi trường đặc biệt dành cho trẻ em dưới 1 tuổi. Tại nơi đó, trẻ được dạy những bài học vận động tay chân, nhằm mục đích chuẩn bị cho việc hoạt động tay chân sau này. Tôi cho rằng, đó là một việc làm hết sức sai lầm, nó hoàn toàn không tính đến chuyện những đứa trẻ vẫn còn rất non nớt và có thể sẽ có thể bị thương do sự vận động này; hơn nữa, những thứ mà một đứa trẻ mới sinh ra cần học đã quá nhiều rồi. Khi giúp trẻ vận động tay chân, người lớn rõ ràng là đã dùng những cách thức vận động của mình để áp dụng cho trẻ nhỏ, điều này là một sai lầm phổ biến. Người lớn tuyệt đối không nên vì muốn bồi đắp trẻ thành một người lớn thu nhỏ mà can thiệp vào những hành vi của chúng.

● KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Sự vận động các chi nên xuất phát từ ý nguyện của bản thân trẻ, do nội tâm bên trong trẻ tự sắp xếp. Cơ bắp của trẻ sẽ không thể phát triển bình thường nếu người lớn không để trẻ tự hoạt động dựa theo ý muốn của bản thân. Các hoạt động của cơ thể luôn biểu đạt những ý muốn của bản thân, cho nên, chúng ta chỉ có thể yên lặng chờ đợi sự sắp xếp của tự bản thân trẻ mà thôi.

Nếu như có tồn tại giai đoạn bắt buộc phải bảo vệ cơ thể trẻ bằng cách dạy chúng tập luyện thể dục, thì giai đoạn thích hợp nhất sẽ là lúc trẻ được 3 - 6 tuổi. Điều đặc biệt cần thiết trong giai đoạn này là luyện tập thể dục thể thao để duy trì sức khỏe, chủ yếu là các hoạt động như đi bộ, ngoài ra có thể tăng cường tập luyện các động tác cơ bản trong cuộc sống như mặc quần áo, cởi quần áo, cài cúc áo, thắt dây giày, lấy đồ vật (như bóng hoặc các loại dụng cụ khác...).

Chỉ khi trẻ tự mình hoạt động thì mới có thể biểu đạt được ý muốn của bản thân, mới có thể thúc đẩy sự phát triển tâm lý.

LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

CẢM HỨNG KÍCH THÍCH HOẠT ĐỘNG

Một đứa trẻ bẩm sinh đã đầy ắp lòng hiếu kì, bất cứ sự việc nào trong môi trường cũng đều tạo nên sự hào hứng cho trẻ. Đặc biệt, trong giai đoạn từ 2 - 4 tuổi, trẻ rất thích tự mình tiến hành các hoạt động, và câu mà bọn trẻ hay nói nhất chính là: "Để con tự làm". Không chỉ những việc như ca hát, nhảy múa mới có thể thu hút sự chú ý của trẻ mà ngay cả đến những việc nhỏ nhặt như cài cúc áo hay cầm đũa cũng khiến chúng hết sức hứng khởi. Do đó, việc cha mẹ tạo cho trẻ cơ hội để thử sức với các loại hoạt động khác nhau là vô cùng quan trọng, nếu như chúng ta cứ làm tất cả mọi việc, trẻ sẽ không có cơ hội để thể nghiệm những hoạt động khác nhau trong cuộc sống, cũng có nghĩa là chúng sẽ không được rèn luyện một cách thích hợp.

Một sự thật hiển nhiên là cảm hứng và thái độ trước những hoạt động trong cuộc sống của người lớn và trẻ nhỏ hoàn toàn không giống nhau, do đó, các bậc cha mẹ nên căn cứ theo phản ứng của trẻ để quyết định việc cho trẻ tiếp tục hay tạm ngừng hoạt động đó. Nếu như xảy ra mâu thuẫn thì đừng nên dùng câu: "Đây là vì mẹ/cha muốn tốt cho con" để từ chối mọi ước muôn của trẻ, bởi cuối cùng, chỉ có cơ thể trẻ mới thực sự biết trẻ đang cần cái gì.

THAM KHẢO CÁCH GIÁO DỤC TRẺ NHỎ Ở NƯỚC NGOÀI

Các lớp mầm non ở Mỹ thường được phân chia theo các lĩnh vực học tập khác nhau như sau: góc xếp gỗ, góc gia đình, góc chơi đồ chơi trên bàn, góc nghệ thuật, cát và nước (góc khoa học), góc sách vở. Những góc này cũng có thể được dùng trong các hoạt động tập thể, ví dụ như hoạt động vận động trong góc âm nhạc, kể chuyện với họp lớp... Có trường còn có thêm góc vi tính và góc nấu ăn.

PHƯƠNG THỨC BỐ TRÍ THUẬN LỢI CHO HOẠT ĐỘNG

1. Các lĩnh vực khác nhau được phân tách riêng biệt, như vậy trẻ sẽ dễ dàng chọn lựa khu vực ưa thích, đồng thời giáo viên cũng có thể quan sát được toàn bộ tình hình, dễ bê nắm bắt hoạt động của cả lớp.

2. Phân tách riêng biệt khu vực ồn ào và khu vực yên tĩnh để tránh làm phân tán chú ý của trẻ.

3. Các tài liệu được đặt trên giá thấp, như vậy trẻ sẽ dễ dàng tự lấy được. Giá phải sạch sẽ, ngăn nắp, không xếp lộn xộn, có dán nhãn tên các thư mục, như vậy tài liệu mới dễ dàng được nhìn thấy, lựa chọn và lấy ra.

4. Những tài liệu giống nhau nên được đặt chung một chỗ, như vậy có thể vừa dạy trẻ về cách phân loại, vừa sắp xếp được tài liệu có thứ tự hơn.

5. Số lượng tài liệu của mỗi lĩnh vực đều rất nhiều, có thể đáp ứng đầy đủ được những nhu cầu khác nhau của trẻ.

6. Mỗi một tài liệu khác nhau sẽ phát triển những cảm quan khác nhau, đem lại những kinh nghiệm khác nhau.

ĐI BỘ, CHỈ ĐƠN GIẢN LÀ ĐI BỘ

◆ MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Khi voi mẹ dẫn voi con gia nhập vào đàn voi trưởng thành, những con voi già nhất sẽ đi thật chậm, bằng với bước đi của voi con; khi voi con phải dừng lại vì quá mệt thì cả đàn cũng sẽ dừng lại. Đó là do động vật có tiền đề thích ứng với nhu cầu của con non, và con người cũng vậy.

Khi ở Italy, tôi đã từng chứng kiến một đôi vợ chồng trẻ cùng đứa con 1 tuổi rưỡi đang đi trên đường thì gặp sự cố. Đó là vào một ngày hè, họ muốn đi đến bờ biển thì bắt buộc phải đi bộ băng qua một con dốc hiểm trở dài khoảng một cây số, nhưng không có phương tiện giao thông nào có thể vượt qua được đoạn đường này. Đôi vợ chồng đó biết rằng, nếu như cứ bế đứa trẻ thì quả thực sẽ rất mệt. Sau đó, đứa trẻ đã tự mình giải quyết vấn đề, nó tự mình đi qua đoạn đường, cứ đi một lúc lại dừng lại ngắm hoa dại, một lúc lại ngồi trên cỏ, một lúc lại đứng lại xem động vật, một con lừa đang ăn cỏ cũng khiến cậu bé đứng ngẩn ra xem những 15 phút. Nhờ đó, cậu bé có thể vượt qua con đường dài đầy gian khổ ấy mỗi ngày mà không hề biêt mệt mỏi.

◆ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Trẻ sẽ có được khả năng đi lại tốt nhờ việc đi bộ, nhưng đừng nên ngắt nghẽch ngồi chờ năng lực này tự xuất hiện. Đối với trẻ nhỏ, việc học được cách đi cũng giống như việc trẻ được ra đời lần thứ hai vậy, trẻ đã biến đổi từ một người không thể tự mình vận động trở thành một người có thể tự do hoạt động. Thế nhưng, đây mới chỉ là bước đi đầu tiên mà thôi, trong cuộc sống sau này, trẻ còn cần phải không ngừng thực hiện việc này và tiến bộ, bởi bắt cứ một bước đi đẹp đẽ, ung dung nào cũng đều là kết quả của sự nỗ lực không ngừng.

Chúng ta đã biết, khi bắt đầu học đi, mỗi đứa trẻ đều có một cảm giác vô cùng hưng phấn, giống như những binh sĩ dũng cảm, bắt kể gấp phải khó khăn trắc trở nào cũng đều thẳng tiến về phía trước, vì vậy, người lớn thường dùng mọi chướng ngại vật để bao lấp trẻ, mà không biết những chướng ngại này có thể vô tình cướp mất cơ hội tự mình trưởng thành của chúng.

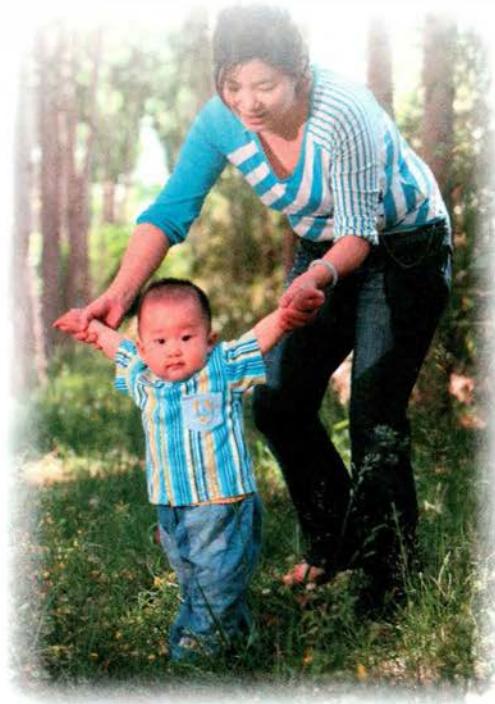
❖ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

ĐỂ CHO TRẺ ĐI LẠI TỰ DO

1. Trẻ sau khi tròn 1 tuổi thông thường đều đã có thể tự mình đi được. Lúc này, nên thả trẻ ra khỏi xe đẩy hoặc để cho trẻ tự mình đẩy xe, trẻ sẽ vô cùng khoái chí.
2. Trẻ 1 tuổi rưỡi trở lên có thể làm những động tác khó như leo dốc hoặc leo cầu thang... thậm chí có thể đi bộ mây cây số.

3. Người lớn đi bộ là để đạt được một mục đích nào đó, còn trẻ nhỏ đi bộ chỉ là để hoàn thiện bản thân, phát triển năng lực chinh phục tự nhiên của mình. Trẻ đi bộ cũng là kết quả của việc bị hấp dẫn bởi những thứ xung quanh. Do đó, cha mẹ cần phải cho trẻ có được cơ hội quý báu này chứ không nên sợ trẻ mệt, chê trẻ đi chậm, sợ trẻ làm bẩn quần áo mà cố tình ôm chặt lấy chúng.

4. Mỗi ngày nên dành ra một khoảng thời gian dắt trẻ đi bộ tại nơi có bầu không khí trong lành, điều này rất có lợi cho sự phát triển khỏe mạnh của trẻ, và đối với những đứa trẻ sống ở thành phố, đây thật sự là khoảng thời gian đáng trân trọng hơn nữa.

*Đi bộ khiến trẻ như được sinh ra lần thứ hai,
khiến cho trẻ từ một người không thể hoạt động
trở thành một người có thể hoạt động tự do.*

THỂ THAO TỰ DO

● MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Chúng tôi thường dùng phấn vẽ một đường thẳng dài trên mặt đất, hoặc có khi vẽ một hình bầu dục lớn để cho lũ trẻ giẫm lên trên, giống như diễn viên xiếc đi một đường thẳng chân trước nối tiếp chân sau trên dây thép. Để giữ thăng bằng, lũ trẻ cũng giang tay ra giống như các diễn viên xiếc, chỉ có điều khác biệt là bọn chúng không cần lo lắng về vấn đề an toàn, bởi "dây thép" được vẽ trên mặt đất. Bản thân giáo viên cũng tập luyện như vậy, họ sẽ làm mẫu cho bọn trẻ xem mình đặt chân thế nào, và về cơ bản cũng không cần giải thích gì nhiều vì bọn trẻ lập tức sẽ bắt chước theo ở phía sau thầy cô.

Chúng tôi cũng thường bật nhạc kết hợp với việc luyện tập của trẻ. Lựa chọn những bản nhạc hành khúc hết sức đơn giản, tiết tấu mới đầu cũng không cần rõ ràng lắm, nhưng có thể làm nhạc đệm cho lũ trẻ, kích thích trẻ tự mình ý thức nỗ lực. Đợi đến khi lũ trẻ có thể tự mình nắm vững được sự thăng bằng thì tư thế đi lại cũng sẽ thay đổi: Ngoài cách đi ung dung, vững chãi thì tư thế cơ thể cũng nho nhã hơn. Lúc này, có thể tăng thêm mức độ phức tạp của hoạt động này. Đầu tiên, giáo viên sẽ dùng đàn piano để hướng dẫn các em luyện tập tiết tấu, sau vài ngày tập luyện với cùng một bản nhạc, lũ trẻ sẽ tự tìm được tiết tấu, chúng sẽ biết cách phối hợp động tác vai và chân với nhạc. Dần dần, chúng có thể dùng khúc nhạc ấy để làm nhạc đệm cho việc luyện tập "đi trên dây" của mình.

● KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Thể thao tự do mà chúng tôi nói đến là phương thức tập luyện không sử dụng bất cứ dụng cụ chuyên môn nào. Loại hình thể thao này chia làm 2 loại, thể thao theo khẩu lệnh và các trò chơi tự do.

Thể thao theo khẩu lệnh: Tôi gợi ý nên áp dụng đi đều bước, mục đích không phải là để luyện tập cảm giác về tiết tấu mà là luyện thăng bằng. Khi tập luyện, căn cứ vào nhịp điệu của bước chân, có thể ngâm nga một đoạn bài hát ngắn, như vậy sẽ có thể kết hợp luyện hít thở, làm tăng khả năng hoạt động của phổi.

Trong trò chơi tự do: Chúng tôi thường đưa cho trẻ bóng cao su, vòng sắt, bao cát, diều... Ở những nơi có nhiều cây cối, lũ trẻ có thể chơi những trò chơi đơn giản như Bit mắt bắt dê...

Vận động giúp cho trẻ tràn ngập sức sống, khiến thế giới tràn đầy sinh lực.

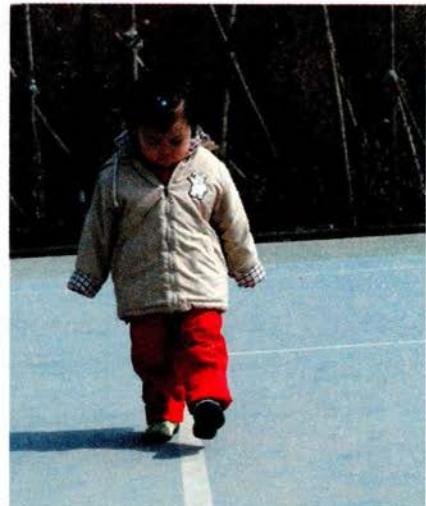
✿ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

TRÒ CHƠI "ĐI TRÊN DÂY" VUI NHỘN

1. Luyện "đi trên dây" rất thích hợp với giáo dục gia đình, bất kể là ở trong nhà hay trong sân vườn, thậm chí ở ngoài công viên gần nhà, chỉ cần có một khoảnh đất an toàn là có thể tiến hành được.

2. Cũng có thể cổ vũ trẻ tự mình đi thành một đường thẳng. Ví dụ như có rất nhiều trẻ trong khi đi bộ thích đi trên vỉa ba tơ hoặc dải kẻ đường... đây là hành động luyện tập thăng bằng tự phát, cha mẹ cần có các biện pháp bảo vệ tương ứng, đồng thời chú ý không để gây cản trở cho người khác, còn những việc khác để cho trẻ tự mình làm là được.

3. Cổ vũ trẻ và những bạn nhỏ khác cùng chơi với nhau, điều này sẽ khiến cho trò chơi đơn giản thêm phần thú vị.

HÍT THỞ SÂU

✿ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Trong quá trình phát triển của trẻ, hoạt lượng của phổi (lượng khí một lần hô hấp sâu) là một chỉ số quan trọng thể hiện mức độ phát triển của cơ thể. Năng lực hô hấp không chỉ thể hiện lực của cơ bắp và phổi, mà còn ảnh hưởng đến sự khỏe mạnh của toàn bộ cơ thể do việc hô hấp cung cấp không khí đến cho toàn bộ cơ thể. Nâng cao sức hô hấp của phổi, tiến hành luyện tập hít thở là những việc hết sức quan trọng đối với trẻ.

✿ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

CÙNG HÍT THỞ SÂU

Luyện tập hít thở sâu là việc rất có lợi cho cả thể xác lẫn tinh thần của trẻ. Sau khi vận động mạnh hoặc sau khi hoạt động một thời gian dài trong phòng, đều nên luyện tập hít thở một chút để điều hòa cơ thể. Có rất nhiều loại sách dạy các cách điều tiết hô hấp khác nhau, cha mẹ có thể chọn lựa hoặc tự mình thiết kế một vài động tác thể dục đơn giản, có thể kết hợp đồng thời với một vài động tác tay và vai.

Loại hình vận động này chia làm 3 giai đoạn, cha mẹ có thể tự mình tổ chức ngôn ngữ chỉ đạo, đồng thời tiến hành luyện tập cùng trẻ.

Giai đoạn 1: Điều chỉnh tư thế, để trẻ đứng thẳng, thả lỏng toàn bộ cơ thể.

Giai đoạn 2: Hít vào thật sâu; có thể kết hợp thêm động tác bổ trợ như giơ tay lên, ưỡn ngực...

Giai đoạn 3: Thở ra nhẹ nhàng, chậm rãi, khôi phục lại tư thế ban đầu.

◆ MÁCH NHỎ

Mỗi ngày, trước khi đi ngủ và buổi sáng sau khi tỉnh dậy là thời điểm thích hợp cho việc luyện tập hít thở, việc này có thể đưa thể xác và tinh thần trẻ nhanh chóng đi vào trạng thái cần thiết. Trước khi đi ngủ, nên luyện tập hít thở chậm rãi, còn buổi sáng nên tập giữ nhịp thở ổn định, đồng thời làm thức tỉnh những cảm giác khác ở trẻ.

Mỗi ngày luyện hít thở sâu 10 lần là đủ.

CUNG CẤP NHỮNG DỤNG CỤ TẬP LUYỆN THÍCH HỢP

◆ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Nếu như có điều kiện, cha mẹ hãy cung cấp những dụng cụ thích hợp cho các hoạt động của trẻ. Dụng cụ không chỉ là một phần tất yếu của việc luyện tập cơ bắp và giữ gìn sức khỏe, mà nó còn có thể hỗ trợ, giúp cho việc luyện tập của trẻ thêm hứng thú và có hiệu quả.

◆ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

NHỮNG DỤNG CỤ THỂ THAO MÀ TRẺ YÊU THÍCH

Một số loại dụng cụ có thể dễ dàng tự làm mà trẻ lại rất thích, chúng ta có thể căn cứ theo điều kiện của mình để lựa chọn.

Ghế giò: Còn được gọi là ghế trưng treo, có thể dùng để tập luyện cho chi dưới, đặc biệt là tăng cường sự phát triển khớp gối cho những đứa trẻ có thể trạng yếu. Đây là một dạng xích đu, chỗ ngồi rất rộng, trên bức tường trước mặt ghế ngồi có lắp một tấm gỗ chắc chắn, trẻ có thể dùng chân đạp lên tấm gỗ đó để xích đu đưa qua lại.

Chuyền bóng: Dùng một sợi dây thừng treo một quả bóng cao su, trò này có thể để cho một hay nhiều trẻ cùng chơi. Trẻ sẽ ngồi trên ghế đánh bóng để chuyền cho một trẻ khác, từ đó mà giúp luyện tập hai vai, cột sống, đồng thời cũng luyện tập cách dùng mắt để phán đoán cự ly các vật thể đang chuyển động.

Thang tròn nhỏ: Thang tròn nhỏ được làm bằng gỗ thành hình xoáy ốc, một bên có lan can, có thể dùng làm tay vịn, bên còn lại thì không có. Trò chơi này giúp hình thành nêu thói quen lên xuống cầu thang không cần tay vịn, đồng thời trong quá trình đi lên đi xuống cũng có thể luyện không chê thăng bằng, việc luyện tập này sẽ không thể có được nếu như trẻ chỉ lên xuống cầu thang ở nhà.

Thang dây: Thang dây thích hợp cho trẻ từ 3 - 6 tuổi, khi sử dụng hợp lí có thể hoàn thiện rất nhiều động tác như quỳ xuống, đứng lên, cong người về phía trước, ưỡn người ra phía sau...

❶ CHỈ DẪN NGOÀI LỄ CỦA MONTESSORI

Dẫu cho có một khoảng sân rộng thì chúng ta cũng không thể sở hữu nhiều thiết bị chuyên dụng như thế được. Trong giáo dục gia đình, tất cả những gì chúng ta có thể làm là vận dụng một số nguyên lý luyện tập, tận dụng hoặc sáng tạo ra những môi trường tương tự để tiến hành mô phỏng việc luyện tập này.

❷ MÁCH NHỎ

Hãy tận dụng dụng cụ tập luyện tại khu vui chơi công cộng để bù đắp những dụng cụ còn thiếu trong nhà. Ví dụ như ghế giò cho trẻ em, cầu thang tròn nhỏ hoặc thang dây đều là những dụng cụ luyện tập sức khỏe ngoài trời thường thấy ở những khu nhà mới xây; thông thường, những dụng cụ cho người lớn kích thước đều lớn nên khi trẻ sử dụng, cha mẹ nhất thiết nên làm tốt công việc bảo vệ sự an toàn cho chúng, điều này là hết sức quan trọng.

LUYỆN TẬP SỰ KHÉO LÉO CỦA NGÓN TAY

❶ MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Chúng tôi có những bài luyện tập chuyên biệt để luyện sự nhịp nhàng cho các ngón tay, đồng thời cũng tự mình thiết kế nên những giáo cụ: đó là hai miếng vải hoặc da được căng lên trên khung giá bằng gỗ, một bên đính cúc áo, móc treo hoặc dây lưng, khóa kéo, bên còn lại để trống những lỗ khuyết nhỏ hoặc một phần móc treo, dây lưng, khóa kéo kết hợp tương ứng với bên kia.

Những giáo cụ này có thể dùng để luyện tập cài cúc, treo móc, thắt thắt lưng, kéo khóa..., tất cả các cách người ta dùng để mặc quần áo, thắt dây giày và cài, treo, buộc những đồ dùng khác. Giáo viên thường ngồi bên cạnh các em, từ từ hướng dẫn các động tác tay, đồng thời cố gắng phân nhũng động tác này thành các bước nhỏ để cho trẻ có thể quan sát được tỉ mỉ và rõ ràng.

Bước đầu tiên của việc luyện tập là sắp xếp đôi xứng hai tấm vải được căng trên giá vuông, như vậy mới có thể thắt, cài được từ trên xuống dưới một cách chính xác. Sau đó, giáo viên sẽ biểu diễn những động tác cần thiết. Ví dụ như việc cài cúc áo, cô giáo sẽ cầm chắc chiếc cúc, để chiếc cúc vào đúng vị trí rồi cài toàn bộ chiếc cúc xuyên qua chỗ thửa khuyết, cuối cùng là chỉnh lại vị trí sau khi đã cài cúc.

Giống như vậy, khi kết nơ bướm, giáo viên sẽ chia nhỏ quá trình kết nơ bướm từ một sợi ruy băng để biểu diễn cho trẻ nhìn và mô phỏng.

◆ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Sự nhịp nhàng, uyển chuyển của tay là nền tảng cho những động tác khéo léo. Dưới 3 tuổi, sự phát triển vận động của trẻ chủ yếu là động tác cơ bản còn thô, vụng như đi, chạy, nhảy. Giai đoạn từ 3 - 6 tuổi là lúc sự vận động của các chi, đồng thời năng lực vận động khéo léo của các ngón tay cũng nhanh chóng phát triển. Điều này không chỉ là yêu cầu của bản thân cuộc sống mà nó còn là những chuẩn bị về thể chất cho việc tiến hành các hoạt động trí lực như viết chữ, vẽ tranh...

◆ CHIA SẺ KINH NGHIỆM

Bắt đầu từ năm hai tuổi rưỡi, con trai tôi đã muôn tự mình xử lý tất cả mọi việc, bao gồm cả việc cởi, mặc quần áo, lấy cắt đồ chơi, hay kể cả việc ăn cơm...

Hồi đó, cháu rất hứng thú với việc cài và cởi cúc áo, mỗi ngày đều thích được mặc quần áo có cúc cài để đến tối lại tự mình cởi ra. Cháu cởi cúc rất chậm, thường phải mất từ một đến hai phút mới có thể cởi xong một chiếc. Có đôi khi tôi sốt ruột lắm, nhưng chỉ cần tôi vừa giơ tay ra định giúp thôi là cháu sẽ khóc lóc chống đối ngay. Cuối cùng, đến việc ngồi bên cạnh để quan sát cũng không được, con bắt tôi phải đi ra chỗ khác xa xa một chút.

Việc luyện tập tự phát đó kéo dài khoảng hai đến ba tháng, sau đó, con tôi đã có thể mặc quần áo một cách thành thực.

Quá trình tự phát triển ở trẻ bắt buộc phải thông qua việc tiến hành những hoạt động của tay và vận động cơ thể, do đó, cha mẹ nên chuẩn bị cho trẻ một số những dụng cụ có thể hỗ trợ cho hoạt động của trẻ, những "đôi tượng hoạt động" như chuỗi hạt hoặc sợi dây sê là những dụng cụ rất tốt.

LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

	Độ tuổi thích hợp	Luyện tập cởi quần áo	Luyện tập mặc quần áo
Thời gian luyện tập thích hợp nhất	1,5 – 3 tuổi	<p>Trước khi tắm. Cả quá trình luyện tập bắt đầu từ mùa hè, tăng dần nội dung luyện tập theo độ dày của quần áo.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Bắt đầu từ việc tự mình cởi chiếc quần/áo cuối cùng: cho trẻ đứng bên bồn tắm, cha mẹ giúp trẻ cởi lần lượt từng chiếc quần áo, chỉ để lại một chiếc cuối cùng như quần lót hoặc quần đùi, khuyến khích trẻ tự mình làm, có thể nói như sau: "Chỉ còn một chiếc thôi, con tự mình cởi nốt đi, mẹ đi lấy chú vịt nhỏ cho con tắm cùng nhé!" Nếu như trẻ đã tự mình làm nhưng không cởi hẳn được ra, bạn cần phải làm mẫu tỉ mỉ cho trẻ xem một lần, để hôm sau trẻ có thể tự làm. Căn cứ theo tốc độ tiến bộ của trẻ mà dần tăng thêm nhiệm vụ cho trẻ.
Phương pháp luyện tập	2 - 3 tuổi	<p>Buổi sáng sớm. Cả quá trình luyện tập bắt đầu từ mùa hè, kiên trì luyện tập mỗi ngày.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Bắt đầu từ việc mặc một chiếc cuối cùng, ví dụ như mặc áo gile. Cha mẹ có thể mặc quần áo cùng trẻ, làm mẫu quá trình một lần rồi tăng thêm dần nhiệm vụ cho trẻ. Kịp thời công nhận và cổ vũ những tiến bộ của trẻ. Khi trẻ gặp khó khăn, ví dụ như cài cúc áo, thắt thắt lưng..., cha mẹ cần làm mẫu thật cẩn thận, khi cần thiết có thể lặp lại nội dung luyện tập này. Sau khi mặc xong, cần chỉnh lại quần áo lần cuối trước gương cùng trẻ, nhắc nhở trẻ phải chú ý: khóa quần đã kéo chưa, cúc đã ngay ngắn chưa, túi có bị lộn ra ngoài không, cổ áo đã lật ra chưa...
Lưu ý quan trọng		<ol style="list-style-type: none"> Khi trẻ gặp khó khăn, ví dụ như cần cởi cúc, cởi thắt lưng... thì cần giúp đỡ kịp thời và làm mẫu cho trẻ xem. Luôn nhắc nhở trẻ sau khi cởi quần áo phải để vào đúng vị trí quy định. 	

CHỈ DẪN NGOÀI LỄ CỦA MONTESSORI

Trẻ 2 tuổi đã có thể cởi quần áo, khoảng 3,5 tuổi có thể học cách cài cúc áo, đến 5 tuổi trẻ đã có thể tự mình mặc hần hết tất cả quần áo một cách gọn gàng, chỉnh tề.

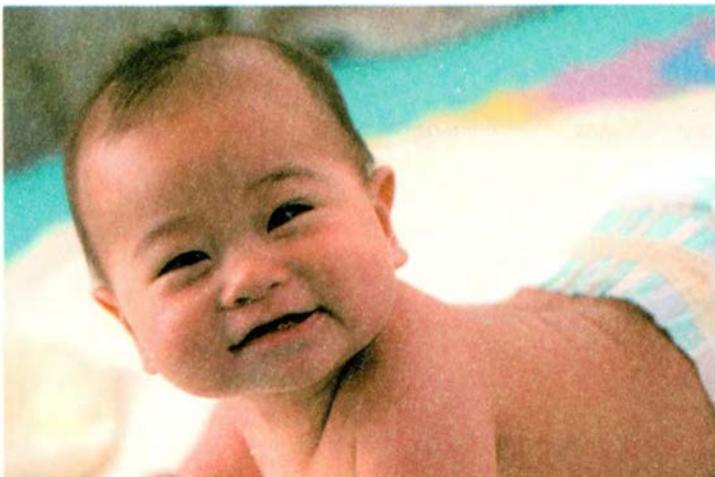
Khi rèn luyện, hãy để trẻ tự mình phát hiện ra lỗi và cho trẻ cơ hội để sửa lại, chỉ đưa ra sự giúp đỡ khi trẻ thực sự cần

TỔNG HỢP CÁC BÀI LUYỆN VẬN ĐỘNG

	Luyện tập vận động chi dưới - kéo bóng bay
Độ tuổi thích hợp	3-12 tháng
Địa điểm	Trên mặt giường bằng phẳng
Đồ vật cần chuẩn bị	Một quả bóng bay, phía dưới bóng có treo một chiếc lục lạc, một đoạn dây chun dài khoảng hơn 1m
Thời gian luyện thích hợp nhất	Giữa hai bữa ăn hoặc khi trẻ tỉnh táo
Phương pháp luyện tập	<ol style="list-style-type: none"> Giữ cho trẻ nằm ở vị trí thích hợp. Dùng dây chun buộc bóng và lục lạc vào chân trẻ. Khi trẻ vận động chân thì sẽ khiến quả bóng lắc lư, đồng thời lục lạc sẽ phát ra tiếng kêu leng keng. Cũng có thể nhẹ nhàng lay chân trẻ, để cho trẻ nhận thức được mối liên hệ giữa sự vận động với quả bóng và tiếng lục lạc. Quan sát việc chủ động hoạt động của trẻ, đồng thời cần tránh cho sợi dây chun buộc vào chân trẻ quá chặt. Buộc quả bóng vào chân còn lại, luôn phiên luyen tập cả hai chân của trẻ.

	Luyện động tác khéo léo – bắt lục lạc
Độ tuổi thích hợp	6-18 tháng
Địa điểm	Trên mặt giường bằng phẳng
Đồ vật cần chuẩn bị	Một loạt các loại lục lạc phát ra những tiếng kêu khác nhau hoặc những món đồ chơi nhỏ có thể phát ra âm thanh; một chiếc giá có độ cao thích hợp có thể treo móc được đồ vật.
Thời gian luyện thích hợp nhất	Sau khi ngủ dậy
Phương pháp luyện tập	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hỗ trợ trẻ ngồi một cách thoải mái. 2. Rung lục lạc để cho trẻ quen với âm thanh đó. 3. Buộc lục lạc lên trên giá, dùng tay chạm vào để lục lạc phát ra âm thanh. 4. Cầm tay trẻ cho chạm vào lục lạc. 5. Không ngừng lặp lại quá trình đó. 6. Khích lệ trẻ tự giơ tay chạm vào lục lạc. 7. Lấy ra một chiếc lục lạc khác, lặp lại quá trình trên. 8. Dần gia tăng số lượng lục lạc. 9. Để cho trẻ có đủ thời gian để tự mình khám phá.

Luyện tập vận động chi dưới – kéo bóng bay.

Luyện động tác khéo léo – bắt lục lạc.

❶ CHỈ DẪN NGOÀI LỄ CỦA MONTESSORI

Cha mẹ nên ở bên cạnh trẻ thường xuyên, chú ý không được buộc dây chun quá chặt để tránh nguy hiểm cho trẻ. Ngoài ra cần chú ý quan sát sự hứng thú ở trẻ, nếu như phát hiện trẻ có bất cứ sự khó chịu nào thì cần ngừng ngay trò chơi để cho trẻ nghỉ ngơi.

	Động tác khéo léo của ngón tay – vặn nắp bình
Độ tuổi thích hợp	2 – 5 tuổi
Địa điểm	Trong phòng, bên một chiếc bàn nhỏ sạch sẽ
Đồ vật cần chuẩn bị	Một khay lớn, vài chiếc bình, chai, lọ rỗng có độ to nhỏ khác nhau, ví dụ như bình sữa tươi, chai nước khoáng, bình trang điểm... Các bình nhất định đã phải được rửa thật sạch sẽ.
Thời gian luyện thích hợp nhất	Không hạn chế, chỉ cần trẻ có hứng chơi là được.
Phương pháp luyện tập	<ol style="list-style-type: none"> Để cho trẻ ngồi bên cạnh bàn, đặt các chai trong khay để trên bàn. Làm mẫu cho trẻ quá trình mở nắp, vặn nắp chai Để cho trẻ có thời gian hoạt động tự do, không nên làm gián đoạn "công việc" của trẻ. Làm lộn xộn thứ tự của các bình, xem thử xem trẻ có thể tìm được đúng nắp cho từng bình hay không. Với trẻ trên 3 tuổi, có thể đổ ít nước vào trong bình nhỏ nhất để cho trẻ đổ qua đổ lại.

❷ CHỈ DẪN NGOÀI LỄ CỦA MONTESSORI

Để cho trẻ tự chơi, cha mẹ chỉ cần ngồi bên cạnh làm công việc trợ giúp khi trẻ cần là được.

Độ tuổi thích hợp**Luyện tập lực của các chi – leo thang**

1 – 6 tuổi

Địa điểm

Trong phòng có trải thảm, hoặc sân vận động cơ giới ngoài trời.

Đồ vật cần chuẩn bị

Có thể dùng những giá cao có sẵn trong nhà hoặc làm cho trẻ một chiếc thang chuyên biệt dựng cố định góc tường, ở ngoài trời thì có thể dùng những dụng cụ leo trèo có sẵn.

Thời gian luyện thích hợp nhất

Khi trẻ tràn đầy sức sống và tâm trạng vui vẻ.

Phương pháp luyện tập

1. Khi cha mẹ làm mẫu động tác cần phải chậm rãi, đơn giản hóa để cho trẻ nhìn được rõ ràng.
2. Giúp đỡ trẻ luyện tập, trước tiên luyện nắm chắc tay, ôm chặt lấy người trẻ, để cho trẻ vịn vào các bậc thang, leo lên cao, sau đó lại đỡ trẻ xuống.
3. Đợi cho trẻ nắm vững được các kĩ thuật thì để cho trẻ kết hợp tự chi tự leo thang, luyện tập lại nhiều lần, cha mẹ cần làm tốt việc bảo vệ trẻ.
4. Sau khi các động tác đã nhịp nhàng và có lực, cần chỉ dẫn trẻ cách trèo từ cao xuống thấp.

◆ CHỈ DẪN NGOÀI LỄ CỦA MONTESSORI

Cha mẹ không cần phải giúp đỡ trẻ quá nhiều, những chỉ dẫn cũng cần đơn giản, ngắn gọn, tránh việc làm nhiễu sự chú ý của trẻ; làm tốt và thiết thực việc bảo vệ sự an toàn cho trẻ, đồng thời dành cho trẻ đủ thời gian để luyện tập.

Động tác leo trèo có thể thúc đẩy sự phát triển nhịp nhàng của tứ chi, tốc độ và kĩ năng leo trèo đều là do luyện tập mà thành chứ không phải là năng lực trời sinh; hơn nữa, độ tuổi bắt đầu luyện tập càng lớn, trẻ sẽ càng dễ sợ hãi, khó khắc phục khó khăn.

	Luyện vận động tú chi – đạp xích lô
Độ tuổi thích hợp	2 – 6 tuổi
Địa điểm	Trên thảm cao su hoặc trên mặt giường bằng phẳng
Thời gian kéo dài luyện tập	Không quá 30 phút
Thời gian luyện thích hợp nhất	2 tiếng sau khi ăn
Phương pháp luyện tập	<p>1. Cùng nằm xuống với trẻ, hai chân giơ lên, làm động tác đạp xe.</p> <p>2. Sau khi trẻ thành thục động tác này, cha mẹ và trẻ nằm ngược chiều, gan bàn chân áp vào nhau, luyện động tác đạp xe; có thể kết hợp với những bản nhạc có tiết tấu hoặc vừa chơi vừa hát những bài hát thiếu nhi.</p> <p>3. Nếu như muốn việc luyện tập thú vị hơn nữa, có thể cùng thi với trẻ - hai chân khép chặt lại, bên trên hai ống chân đỡ một con thú nhồi bông, xem ai đỡ được lâu nhất mà không để bị rơi.</p>

◆ CHỈ DẪN NGOÀI LỀ CỦA MONTESSORI

1. Khi luyện tập trong nhà thì cha mẹ có thể căn cứ vào điều kiện cụ thể để tổ chức những trò chơi gia đình khác mà trẻ cũng rất yêu thích, ví dụ như trò bịt mắt bắt dê, trốn tìm....

2. Nếu như nhà chật thì việc cho trẻ chơi ngoài trời càng quan trọng hơn, chuẩn bị những đồ dùng và trò chơi ngoài trời thích hợp với trẻ chính là những nội dung cha mẹ cần làm.

CHƯƠNG VII

PHÁT TRIỂN CẢM QUAN TOÀN DIỆN

Cảm quan là điểm tiếp xúc giữa con người và môi trường, tâm hồn có thể thông qua những kinh nghiệm cảm quan mà trở nên tinh tế, sự phân biệt đầy tinh tế này là kết quả của quá trình luyện tập trong cuộc sống hằng ngày.

Trẻ nhỏ muôn thích ứng với cuộc sống hiện tại và thời đại tương lai, nhất định phải có năng lực quan sát nhạy cảm trước môi trường, hình thành nên những năng lực và phương pháp cần thiết khi quan sát. Mà mục tiêu của việc giáo dục cảm quan chính là dạy mỗi đứa trẻ trở thành một nhà quan sát, điều này chủ yếu thể hiện trên hai phương diện; từ góc độ sự phát triển của một cá nhân, chúng ta hi vọng có thể giúp con người phát huy tốt, những tiềm năng tự nhiên ban tặng; từ góc độ sự phát triển của xã hội, chúng ta hi vọng những đứa trẻ sau này có thể thích nghi tốt hơn với môi trường.

LUYỆN TẬP THỊ GIÁC

PHÂN BIỆT TO, NHỎ, DÀI, NGẮN

♦ MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Tại "Children's House", chúng tôi chuẩn bị cho trẻ rất nhiều giáo cụ giúp trẻ được thực hành đầy đủ cho đến khi có thể đưa ra những cách làm đúng đắn. Trong vô số những giáo cụ đó, bọn trẻ tất sẽ tìm ra cho mình được một phần mà chúng yêu thích. Lũ trẻ thậm chí còn không đợi nổi đến lúc giáo viên hoàn tất việc làm mẫu mà đã tự mình thao tác. Và chúng cứ làm đi làm lại một động tác trên cùng một bộ giáo cụ. Thống kê của chúng tôi đã chỉ ra rằng, số lần trung bình trẻ lặp đi lặp lại thao tác trên một bộ giáo cụ là hơn 40 lần.

♦ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Do những thông tin con người thu được từ thế giới bên ngoài thông qua thị giác chiếm 80% tổng lượng thông tin, do đó, sự phát triển năng lực thị giác và trình độ trí lực tổng hợp có quan hệ mật thiết với nhau.

Thị giác, ngoài độ nét của thị giác (có liên quan đến di truyền, rất khó rèn luyện) ra, còn có một loại năng lực có liên quan với trí tuệ, đó là khả năng phân biệt độ to, nhỏ, dài, ngắn của sự vật. Loại năng lực này có thể được nâng cao qua quá trình luyện tập, trẻ từ 4 - 5 tuổi sau khi rèn luyện đã có được năng lực dùng mắt phân biệt kích thước của sự vật, năng lực này thậm chí còn mạnh hơn của trẻ từ 8 - 9 tuổi.

Trong quá trình dạy học, Montessori đã tạo ra các loại giáo cụ khác nhau, công dụng chủ yếu của chúng là những "vật liệu" cho "công việc" của trẻ, phát huy tác dụng cải thiện tính cách và nâng cao trí lực. Do đó, trong phần luyện tập của chương này, chúng ta sẽ sử dụng đến một số những giáo cụ của Montessori, đồng thời biết cách tạo ra cho bản thân những giáo cụ riêng hoặc những giáo cụ tương tự.

❶ GIÁNG ĐƯỜNG CỦA MONTESSORI

GIÁO CỤ CƠ BẢN

Hai khối gỗ cầm hình vuông. Trên phần đế bằng nhau cầm một dãy khối hình trụ tròn nhỏ, số lượng 10 cái, trên đỉnh mỗi trụ tròn đều có tay cầm. Hai dãy trụ tròn này thay đổi dần dần về kích thước theo thứ tự nhất định, trong mỗi một bộ giáo cụ thì sự thay đổi kích thước là khác nhau.

PHƯƠNG PHÁP LUYỆN TẬP

1. Đặt nền khôi gỗ thật vững, lấy ra tất cả những khôi trụ, tráo đổi thứ tự của chúng rồi sắp xếp lại vào phần đế theo vị trí ban đầu.
2. Sau khi sử dụng thành thạo một bộ giáo cụ lại chuyển sang bộ tiếp theo.
3. Sau khi cả hai bộ giáo cụ đều được sử dụng thuần thục, có thể trộn lẫn cả hai để tiếp tục chơi.

❷ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

TỰ LÀM GIÁO CỤ

Trong cuộc sống, ở các phương diện (độ cao, độ rộng, thể tích) sự thay đổi về ngoại hình của một hệ thống đồ vật nào đó đều có thể dùng để làm giáo cụ luyện tập. Nếu quả thực không có sẵn loại đồ vật nào như vậy thì việc tự chế tạo cũng không phải quá khó. Một loạt thanh gỗ dài ngắn khác nhau, một đĩa các viên bi có kích thước to nhỏ khác nhau... đều có thể dùng để trẻ luyện tập.

Đây là bước luyện tập đầu tiên thích hợp với trẻ ở độ tuổi còn nhỏ. Mục đích của việc luyện tập là giúp trẻ dùng mắt phân biệt được sự khác nhau về kích thước của sự vật, đồng thời học được cách nói lên sự khác nhau đó bằng những từ thích hợp. Do đó, trong quá trình luyện tập cần chú ý:

1. Bắt đầu từ những đặc trưng rõ ràng nhất, ví dụ như độ dài; dần dần gia tăng nội dung quan sát: đường kính, thể tích...
2. Đưa ra giáo cụ theo cặp để khi mới bắt đầu trẻ có thể nắm bắt được hai từ vựng tương phản, ví dụ như dài và ngắn, to và nhỏ.

❸ CHỈ DẪN NGOÀI LỄ CỦA MONTESSORI

Bắt đầu từ lúc 18 tháng, trẻ đã có thể tự mình hoạt động và bàn tay cũng đã có khả năng cầm nắm nhất định. Đây là lúc thích hợp để trẻ khởi đầu việc luyện tập thị giác.

Giáo cụ phải đảm bảo sạch sẽ, đặc biệt là đối với trẻ nhỏ, chúng thường thích ngậm đồ vật trong miệng, do đó, cần thường xuyên khử trùng giáo cụ.

Việc thu dọn giáo cụ sau khi kết thúc luyện tập cũng là một phần không thể thiếu của quá trình luyện tập, cha mẹ nên khuyến khích trẻ tự mình làm phần việc này.

Luyện tập nên tiến hành kết hợp với môi trường gia đình, ngoài ra cũng cần căn cứ theo mức độ phát triển sinh lí của trẻ.

Chú ý kết hợp ngôn ngữ và những cảm nhận thị giác trong hoạt động thường ngày của trẻ, đây sẽ là cơ hội tốt cho trẻ học từ vựng.

◆ CHIA SẺ KINH NGHIỆM

Khi con tôi bắt đầu tiến hành việc luyện tập này, tinh thần cháu rất chuyên tâm, có thể chơi một mình rất lâu. Sau này, đến khi có thể sử dụng đồng thời cả hai bộ giáo cụ thì cháu rất thích chơi cùng các bạn nhỏ khác, hơn nữa tôi phát hiện ra rằng, khi ở cạnh nhau, bọn trẻ sẽ tạo ra được rất nhiều cách chơi mới lạ, những cách mà người lớn chúng ta không sao nghĩ ra nổi.

Mọi đồ vật trong cuộc sống đều có thể là "giáo cụ" để trẻ học cách phân biệt to, nhỏ, cao, thấp.

NHẬN THỨC HÌNH DÁNG

◆ MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Có một vị Hồng y giáo chủ rất thích lũ trẻ tại "Children's House" của chúng tôi, ông ấy thường đem đến cho lũ trẻ bánh quy và muôn cảm nhận niềm vui thích của chúng khi ăn bánh. Nhưng sau khi chia bánh xong, ông không hề nhìn thấy bộ dạng vội vã bỏ bánh vào mồm nhai của lũ trẻ, mà ngược lại, ông ngạc nhiên khi nhìn thấy lũ trẻ quan sát rồi nói ra hình dáng của chiếc bánh: đây là hình tam giác, đây là hình tròn, đây là hình chữ nhật... Quả thực là những chiếc bánh đó có rất nhiều hình dạng khác nhau.

◆ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Việc luyện tập nhận biết hình dáng tuy rằng quan trọng, nhưng không nhất thiết phải sử dụng những giáo cụ chuyên biệt. Trong cuộc sống, bất cứ đồ vật nào cũng đều có hình dáng và đều có thể dùng để làm giáo cụ cho trẻ. Có điều với tư cách là những nhà giáo dục, chúng ta cần phải hiểu về mức độ phức tạp của những hình thù này, đồng thời sắp xếp cho việc học tập của trẻ được diễn ra theo trình tự từ dễ đến khó, dẫn dắt trẻ từng bước phân biệt được hình dáng khác nhau của đồ vật.

Thêm nữa, nếu như chúng ta hi vọng trẻ học sâu hơn thì cũng có thể tự mình tạo ra những giáo cụ tương ứng. Chỉ cần mẹ để tâm một chút thì những vật liệu đơn giản, rẻ tiền cũng có thể phát huy những tác dụng lớn trong quá trình phát triển của trẻ.

Luyện tập thị giác bằng cách nhìn hình dáng của vật không chỉ tăng cường khả năng phân biệt của thị giác, đồng thời sự nhận biết về hình dạng cũng chính là cơ sở của năng lực tưởng tượng không gian. Trong quá trình luyện tập, việc dùng tay sờ mó các cạnh của hình cũng góp phần luyện tập các cơ ở tay, làm nên móng cho việc viết chữ và vẽ tranh.

◆ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

TỰ MÌNH LÀM GIÁO CỤ - BỘ THẺ HÌNH

1. Dùng kéo cắt bìa cứng thành hai hình chữ nhật giống nhau, sau đó dùng dao khắc một hình ở khu vực chính giữa của một hình chữ nhật, có thể là hình tròn, cũng có thể là hình tam giác, hình thoi... Dùng keo dán hai mép của hình chữ nhật lại với nhau, ép chặt cho khô. Đây chính là công đoạn tạo nên một bộ thẻ hoàn chỉnh.

2. Dựa theo cách làm này để làm thêm hai bộ thẻ nữa, chú ý hình ở giữa phải khác nhau.

PHƯƠNG PHÁP LUYỆN TẬP

1. Đưa bộ đầu tiên cho trẻ chơi, đồng thời làm mẫu phương pháp luyện tập.
2. Đem hình ở trên mặt thẻ đặt trên bàn rồi làm xáo trộn thứ tự.
3. Để cho trẻ lấy một hình tùy ý, để xem trẻ có thể so sánh và tìm ra cái thẻ tương ứng thích hợp hay không.
4. Chơi cho đến khi trẻ đặt được toàn bộ hình vào đúng thẻ.
5. Sau khi luyện tập với bộ thẻ đầu tiên mà không còn gặp khó khăn gì nữa, bắt đầu luyện tập bộ số hai, lần lượt chuyển tiếp sang bộ số ba.

◆ CHỈ DẪN NGOÀI LỀ CỦA MONTESSORI

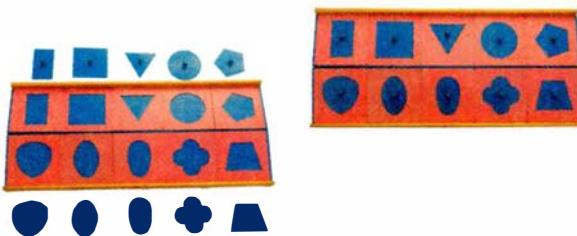
1. Kể từ khi trẻ tròn 1 tuổi, có thể cho trẻ chơi những trò chơi đơn giản thế này, sau đó tăng dần độ khó của thẻ.

2. Mẹ có thể nói với con một cách hình tượng như thế này: "Con à, những hình nhỏ này không tìm thấy nhà rồi, con có thể giúp chúng về nhà không? Nhà của hình tròn ở đâu nhỉ?"

Khi trẻ nhầm lẫn, mẹ có thể nhắc nhở trẻ nhưng không được làm giúp trẻ.

◆ MÁCH NHỎ

Ngoài ra, có thể cho trẻ chơi trò chơi xếp hình Tangram. Đây là trò chơi truyền thống của Trung Quốc, rất thú vị và đầy biến hóa, có thể mở đầu cho việc dạy trẻ nhận biết hình dáng sự vật. Bộ xếp hình này có thể tự làm bằng những chất liệu khác nhau, hoặc cũng có thể chọn mua loại thành phẩm có sẵn, sẽ rất có ích cho việc bồi dưỡng năng lực tư duy không gian của trẻ.

Đây là bộ thẻ hình trong giáo cụ của Montessori, mỗi một hình đều có thể lấy ra rồi lắp vào được.

NHẬN BIẾT HÌNH KHỐI

◆ MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Tôi đã từng rất chú ý đến một cô bé 3 tuổi - cô bé nhỏ nhất ở chỗ chúng tôi. Cô bé ấy có thể lắp lại một cách hoàn hảo tất cả các quá trình luyện tập cảm giác của chúng tôi.

Chúng tôi để cô bé ngồi thoải mái trên một chiếc ghế kê cạnh bàn, đặt lên trên bàn 24 khối gỗ, sau đó làm lộn xộn những khối gỗ này. Chúng tôi muốn cô bé chú ý đến sự khác nhau giữa những khối gỗ, rồi yêu cầu cô bé đặt những khối gỗ vuông sang bên phải, khối gỗ chữ nhật sang bên trái. Cuối cùng, cô bé bị bịt mắt lại, làm theo cách chúng tôi vừa dạy, mỗi một tay sờ vào một khối gỗ, dùng tay để phân biệt đồng thời đặt hết số gỗ đó vào đúng vị trí.

Đối với lũ trẻ không dùng mắt mà vẫn có thể "nhìn", chúng thường cảm thấy kiêu ngạo, giơ tay ra và nói: "Đây chính là mắt của cháu." "Cháu có thể dùng tay để nhìn." Quả thực, lũ trẻ này đang đi theo những con đường mà chúng tôi đã vạch ra, chúng sẽ không tài nào biết được rằng sự tiến bộ mỗi ngày của chúng đều khiến chúng tôi hết sức kinh ngạc. Khi trẻ cảm thấy hết sức vui vẻ trước những cảm giác kích thích mới, chúng cũng sẽ quan sát bằng lòng hiếu kì và sự cân nhắc kĩ lưỡng của mình.

◆ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Cảm giác hình khối là năng lực dùng tay sờ, tiếp xúc với đường viền của vật thể để đoán ra được hình dáng của vật thể đó. Loại cảm giác này không chỉ bao hàm xúc giác và thị giác, mà những động tác tinh tế của cơ bắp và động tác ghi nhớ cũng tham gia vào

quá trình nhận biết này. Trong giai đoạn từ 3 - 6 tuổi, trẻ bước vào giai đoạn dần hình thành nên sự tự vận động cơ bắp, chính sự tri giác bằng cơ bắp đặc thù này khiến trẻ có thể vận dụng cảm giác hình khối.

Ảnh: Đôi tay là một "đôi mắt" khác của trẻ, thông qua việc tiếp xúc, nó có thể truyền đạt những thông tin cụ thể; bắt kể là những con thú nhồi bông mềm mại hay những khối xếp hình có cạnh có góc, đôi tay cũng đều có thể "nhìn" ra được.

LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

	Độ tuổi thích hợp	Đồ vật cần chuẩn bị	Phương pháp luyện tập
Nhận thức các đồ vật có hình khối khác nhau	2 - 5 tuổi	Dùng các vật thể có hình khối khác nhau (ví dụ như khối xếp hình, các đồ vật thường ngày trong gia đình...) như hình lăng trụ, hình kim tự tháp, hình cầu, hình trụ tròn, hình nón v.v...	<ol style="list-style-type: none"> Ban đầu, lựa chọn những vật thể có hình dáng khác biệt rõ rệt, ví như hình cầu và hình lăng trụ; đầu tiên có thể hướng dẫn trẻ quan sát kỹ lưỡng, sau đó sờ thử. Bịt mắt trẻ, cho trẻ dùng tay sờ và phân biệt các vật thể khác nhau. Lần lượt dùng các đồ vật tương tự như nhau, ví dụ như hình lăng trụ với hình trụ tròn, lặp lại việc luyện tập cho đến khi trẻ có thể tự mình nhận biết được toàn bộ đồ vật.
Tìm bạn cho khối xếp hình	2 - 5 tuổi	Thích hợp tiến hành trong một căn phòng sạch sẽ, dưới đất bày một bộ xếp hình đủ mọi loại hình thù.	<ol style="list-style-type: none"> Nguyên tắc thống nhất: Đầu tiên nhận biết một hình thù như khối vuông, hướng dẫn trẻ tìm được một khối hình khác giống hệt như hình đó. Nguyên tắc so sánh: Để cho trẻ tìm ra một hình dáng có sự khác biệt lớn, ví dụ như hình bán cầu hoặc hình trụ có ba góc, mỗi bước luyện tập đều cần nói tên của vật thể.

Sờ xem sao	2 - 5 tuổi	Một số món đồ chơi trẻ đã quen thuộc, chủng loại khác nhau như thú nhồi bông, xe ô tô đồ chơi, bộ xếp hình, bóng da, đất sét, kích thước không cần lớn lấm.	<ol style="list-style-type: none"> Bắt đầu từ 2 vật thể, cha mẹ hãy cùng trẻ đọc to lần lượt tên gọi của từng món đồ chơi, lặp lại vài lần để giúp trẻ ghi nhớ. Mẹ có thể làm mẫu bằng cách nhấm mắt lại, nói với trẻ rằng: " Tay của mẹ cũng có thể nhìn được!" rồi đưa hai tay ra, sờ mó một món đồ chơi một cách tỉ mỉ rồi nói chính xác tên của món đồ chơi đó. Khuyên khích trẻ nhấm mắt để tập sờ. Khi trẻ chưa thể nói năng lưu loát thì có thể hướng dẫn trẻ dùng tay để tìm kiếm một đồ vật nào đó, ví dụ: "Xem tay của con có thể tìm được bạn gấu không?" đồng thời khích lệ trẻ nói ra tên của đồ vật đó sau khi đã tìm ra được. Lần lượt cùng trẻ tiến hành luyện tập sờ đồ vật để tăng sự hào hứng cho trẻ; cố tình phạm lỗi để giảm bớt áp lực cho trẻ; tùy theo số lần luyện tập tăng dần mà gia tăng số lượng đồ vật, để cho tay trẻ quen thuộc hết với mọi đồ vật trong nhà.
------------	------------	---	--

◆ CHỈ DẪN NGOÀI LỄ CỦA MONTESSORI

1. Đừng quên việc nói cho trẻ biết tên gọi của mỗi đồ vật một cách kịp thời, sau 2 tuổi, trẻ sẽ phát hiện ra được mỗi đồ vật đều có tên gọi riêng của nó, điều này sẽ làm tăng sự nhạy cảm với từ vựng ở trẻ.

2. Trong quá trình luyện tập, trẻ có thể sẽ chú trọng vào một bên bàn tay để tiến hành các động tác chủ yếu, điều này có quan hệ với việc làm mẫu của cha mẹ. Việc hoạt động của hai tay không cân bằng sẽ dẫn đến việc não trái và não phải phát triển không cân đối, do đó cần hướng dẫn trẻ dùng lần lượt cả hai tay để làm cùng một động tác, thúc đẩy sự phát triển cân đối.

3. Việc luyện tập này có thể được tiến hành lặp đi lặp lại thông qua các cách khác nhau. Chúng ta có thể dùng bất cứ đồ vật nào để tiến hành luyện tập, như đồ chơi, dụng cụ ăn uống, đồ dùng học tập... Dần dần trẻ sẽ nhận biết được cả những đồ vật có ít sự khác biệt.

NHẬN BIẾT MÀU SẮC

MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Sau khi lũ trẻ tại "Children's House" tiến hành luyện tập các bài tập về hình dáng và màu sắc của hiệu trưởng được một thời gian, chúng bắt đầu không ngừng tìm tòi ra được những điều mới lạ ở xung quanh – chúng bắt đầu thích nhận biết hình dáng của đồ vật cũng như màu sắc của chúng... đồng thời, chúng sẽ gọi tên của những đồ vật đó. Trong mắt lũ trẻ, cả thế giới đã trở thành nguồn vui.

Giáo cụ: bảng màu

Có một ngày, tôi nhìn thấy một cậu bé đang đứng đứng một mình trên ban công, khuôn mặt dường như đang suy nghĩ điều gì đó, miệng còn lặp đi lặp lại câu nói: "Bầu trời màu xanh! Bầu trời màu xanh!"

KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Cảm giác về màu sắc là cảm nhận của thị giác đối với màu sắc, năng lực cảm giác này chịu sự hạn chế của điều kiện bẩm sinh, có không ít trẻ hoàn toàn không phân biệt được màu đỏ với màu xanh hoặc màu xanh với màu tím, đó gọi là hiện tượng mù màu, cũng có một số trẻ khác thì lại nhận biết màu sắc kém do sự nhạy cảm đối với màu sắc yếu. Đối với những đứa trẻ bình thường, năng lực phân biệt sự khác nhau giữa các màu cũng không giống nhau, điều này chủ yếu là do chịu ảnh hưởng của môi trường và giáo dục.

Luyện tập cảm giác về màu sắc không chỉ là nhằm nâng cao sự nhạy cảm của trẻ với màu sắc mà nó còn có thể sớm phát hiện ra những vấn đề tiềm ẩn trong thị giác của trẻ, nhờ đó mà kịp thời có những biện pháp bù đắp, hạn chế những trở ngại trong cuộc sống do chúng tạo ra.

LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

GIÁO CỤ

Hai bảng màu có màu sắc như nhau, mỗi bộ có 8 loại màu, mỗi loại lại phân thành 8 sắc thái đậm nhạt khác nhau, tổng cộng là 128 màu, sắp xếp theo thứ tự và được đặt trong hộp.

PHƯƠNG PHÁP LUYỆN TẬP

1. Phối hợp màu sắc: Đưa cho trẻ xem một thẻ màu, sau khi nhận biết được tên gọi sẽ yêu cầu trẻ đối chiếu màu đó với hộp màu đang giữ, tìm ra một thẻ màu giống hệt màu

đã được thấy; có thể đồng thời dạy trẻ cách so sánh bằng cách đưa ra 2 - 3 loại màu có độ tương phản lớn.

2. Sắp xếp màu sắc: Sau khi trẻ có thể nhận biết được các loại màu sắc cơ bản, lấy ra một bộ màu hoàn chỉnh cho trẻ phân biệt được mức độ đậm và nhạt. Có thể để trẻ chọn ra một thẻ màu đậm nhất, sau đó lại lấy tiếp thẻ màu đậm nhất trong số những mảnh còn lại, cứ như thế sắp xếp dần từ đậm đến nhạt. Sau khi xếp xong, lần lượt so sánh với bộ bảng màu thứ hai bên cạnh để xem thử là trật tự đã đúng hay chưa.

3. Nhớ màu: Đầu tiên cho trẻ xem một thẻ màu, để cho trẻ thời gian đủ dài để quan sát rồi cho trẻ đến bên một chiếc bàn bày la liệt đầy đủ các thẻ màu, yêu cầu trẻ dùng trí nhớ để tìm ra thẻ màu giống hệt màu vừa được nhìn.

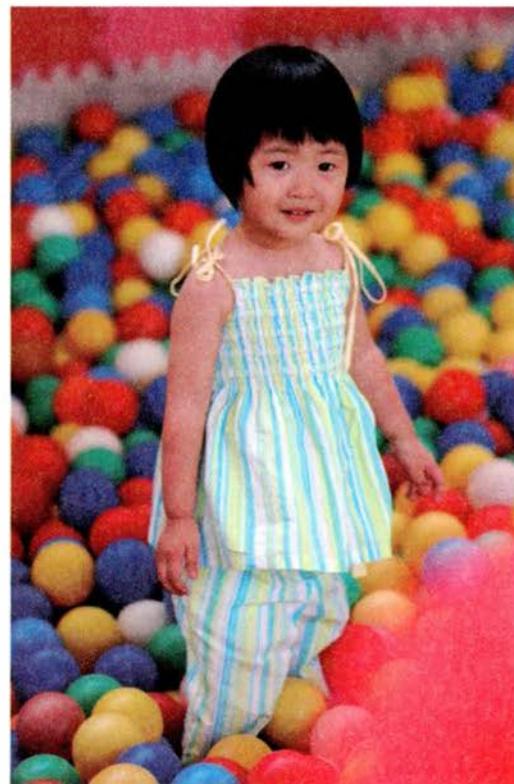
◆ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

TỰ LÀM BẢNG MÀU

Vật liệu để làm bảng màu tốt nhất là loại không dễ bị hư hỏng, giấy bìa là loại vật liệu tương đối thích hợp, dễ kiểm lại dễ làm. Trong cuộc sống, lúc nào chúng ta cũng có thể thu thập được mọi loại giấy có màu sắc khác nhau, ví dụ như báo, tờ quảng cáo, thậm chí là giấy gói hàng; cắt phần có màu rồi dán vào một tờ bìa đã chuẩn bị sẵn. Như vậy, chúng ta đã có một bảng màu đơn giản. Mỗi một màu lại làm thành hai thẻ màu giống hệt nhau, thông thường những bảng màu này sau khi làm xong có thể cất trong một hộp lớn bằng giấy, khi chuẩn bị giáo cụ cho trẻ, căn cứ vào nội dung học mà chọn bảng màu cho thích hợp.

◆ MÁCH NHỎ

Thường xuyên thử nghiệm các bảng màu được làm từ những chất liệu khác nhau, bạn sẽ phát hiện ra rằng trẻ có hứng thú cực độ với màu sắc.

Màu sắc tồn tại ở bất cứ nơi đâu trong cuộc sống, trong con mắt trẻ, thế giới này mãi mãi là một thế giới đầy màu sắc.

LUYỆN TẬP THÍNH GIÁC

PHÂN BIỆT ÂM THANH

MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Một hôm, vì thấy trong phòng học quá ồn ào, tôi đã nghĩ nên hướng dẫn bọn trẻ cách khống chế bản thân để quan tâm nhiều hơn đến thế giới bên ngoài. Vậy là tôi tổ chức cho trẻ một cuộc thi, xem ai có thể nghe được nhiều tiếng động khác nhau hơn mà lại phát ra tiếng động ít hơn.

Bọn trẻ rất nhanh chóng đã tìm ra cách tốt nhất, chúng ngồi xuống, không gây ra tiếng động nào và nhắm chặt mắt lại.

Giống như khi bình minh đang chầm chậm tới thì mặt trời cũng bắt đầu ló rạng, lúc này đây, những âm thanh cực nhỏ tưởng chừng như không thể nào nghe được trước đó, giờ đã có thể nghe thấy. Tiếng tích tắc của chiếc đồng hồ, tiếng ríu rít của chú chim sẻ trong vườn hoa và tiếng đập cánh của chú bướm mỗi khi bay qua bay lại đều rõ ràng. Thế giới bỗng biến thành một thế giới mới đầy âm thanh. Những âm thanh xâm lấn bầu không khí tĩnh lặng đến vô cùng này nhưng không hề làm cho nó trở nên hỗn loạn, tựa như những vì sao chiếu sáng lấp lánh mà không hề xua tan màn đêm vậy. Điều này chỉ đơn giản giống như ta phát hiện ra một thế giới mới, bên trong thế giới đó chứa rất nhiều thứ khác lạ mà thôi.

Sau quá trình đó, bọn trẻ đã nói ra được rất nhiều âm thanh mà trước đó chúng không nghe thấy: tiếng tích tắc của chiếc đồng hồ trên tường, tiếng tim của mình đập và thậm chí là tiếng bẻ ngón tay. Cứ mỗi đáp án bất ngờ được nêu ra là một lần lũ trẻ lại ồ lên thích thú.

Từ đó trở đi, bọn trẻ đã trở nên quan tâm đến vấn đề phân biệt âm thanh. Tôi thường nhìn thấy cảnh hai đứa trẻ ngồi yên bất động, cùng nhau chơi trò chơi này.

KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Khả năng nghe sở dĩ có tính quan trọng đặc thù là do nó có liên hệ chặt chẽ với việc học nói, do đó, luyện cho trẻ chú ý nghe các âm thanh huyên náo khác nhau của môi trường xung quanh, đồng thời phân biệt những âm thanh đó chính là một sự chuẩn bị cho việc lắng nghe phát âm rõ ràng hơn.

Trong ống này
có cái gì đang
kêu thế nhỉ?

● GIẢNG ĐƯỜNG CỦA MONTESSORI

GIÁO CỤ

Hai bộ hộp thính giác, mỗi bộ bao gồm 6 ống trụ tròn bằng giấy được bít kín, bên trong đựng những đồ vật nhỏ khác nhau như hạt đậu, cát... Khi lắc lên sẽ phát ra những tiếng động khác nhau, từ tiếng động rất lớn đến tiếng động nhỏ tới mức gần như không nghe thấy gì.

PHƯƠNG PHÁP LUYỆN TẬP

1. Nghe thành thực một âm thanh đơn giản, sau đó tìm ra một chiếc ống khác có âm thanh giống như vậy, hướng dẫn trẻ tìm ra cặp đôi cho tất cả các ống nghe.
2. Nghe thật kỹ và phân biệt âm thanh mạnh, yếu trong các ống, sau đó tiến hành sắp xếp lần lượt theo thứ tự.

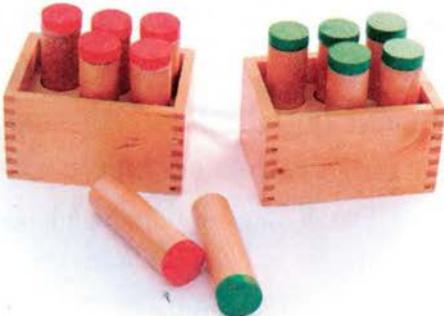
● MÁCH NHỎ

Từ bao bì của những món đồ ăn vặt (như túi snack, cốc coca....), chúng ta có thể dễ dàng mô phỏng những giáo cụ chuyên nghiệp của Montessori, những giáo cụ phát ra âm thanh này vừa có thể luyện cho trẻ khả năng nghe, vừa có thể dùng làm đồ chơi cho trẻ.

BÀI HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

	Nghe âm thanh, đoán đồ vật
Địa điểm	Trong phòng, bất cứ phòng nào mà trẻ cảm thấy quen thuộc.
Đồ vật cần chuẩn bị	Bìa giấy, ống nhựa, khối gỗ, những đồ chơi phát ra tiếng động (như búp bê chạy bằng pin, cái còi, lục lạc...)
Thời gian luyện thích hợp nhất	Buổi sáng hoặc buổi trưa, sau khi ngủ dậy
Phương pháp luyện tập	<ol style="list-style-type: none"> 1. Cùng trẻ làm cho đồ vật phát ra tiếng động, ví dụ như vò giấy, gỗ vào ống nhựa và khối gỗ..., nhắc trẻ chú ý đến những âm thanh phát ra đó, mỗi lần mô phỏng không quá 3 loại âm thanh. 2. Ngừng tất cả các động tác, giữ yên lặng, sau đó dùng khăn mặt bít mắt trẻ, lặp lại một trong số các động tác vừa rồi để cho trẻ nghe và đoán tên gọi của đồ vật phát ra tiếng động. 3. Mỗi lần lại gia tăng một âm thanh mới, giữ cho trẻ cảm giác mới mẻ khi được luyện tập.

Chú ý: Việc luyện tập này thích hợp cho trẻ từ 2 - 3 tuổi, khi trẻ lớn hơn một chút và có thể tự mình làm được một số việc đơn giản, nhắc trẻ chú ý lắng nghe những âm thanh trong cuộc sống, ví dụ như tiếng gập chăn, lau nhà, tưới hoa, lật trang sách... sau đó dừng tất cả hoạt động, giữ yên tĩnh, dùng khăn mặt bít mắt trẻ, lặp lại một trong số những hoạt động trước đó để trẻ căn cứ vào âm thanh nói ra nội dung hoạt động.

ĐỘ NHẠY CẢM CỦA THÍNH GIÁC

❖ MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Để trắc nghiệm độ nhạy cảm thính giác của trẻ, tôi dùng phương pháp kiểm tra rất phổ biến mà các bác sĩ nội khoa vẫn hay dùng, đó là cách điều chỉnh âm lượng nhỏ dần đến mức gần như thầm: Bọn trẻ bị bít mắt, và giáo viên sẽ gọi tên chúng từ những cự li khác nhau.

Tôi thường tạo nên bầu không khí tĩnh mịch bằng cách che kín các cửa sổ, sau đó cho lũ trẻ tự dùng tay bít mắt mình, đầu cúi xuống. Sau khi chuẩn bị xong xuôi, tôi mới bắt đầu khẽ gọi tên chúng, lần lượt từng đứa, âm thanh cứ biến đổi dần theo cự li xa gần. Trong bóng tối, lũ trẻ hết sức tập trung để chờ đợi đến lúc được nghe đến tiếng gọi thần bí; khi nghe đến tên mình, chúng sẽ lập tức vui vẻ chạy lại.

❖ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Lũ trẻ rất hứng thú với hoạt động này, bởi lẽ đó là những điều trước nay chúng chưa từng chú ý tới, cũng có thể nói, bản thân chúng ta chưa hề chú ý tới việc đã tạo ra rất nhiều tạp âm. Hơn nữa, chúng ta trước nay cũng chưa từng biết rằng, yên lặng cũng có mức độ khác nhau.

Sau khi trẻ trải qua sự nỗ lực để giữ trật tự, hưởng thụ cảm giác yên tĩnh, trẻ sẽ cảm thấy rất thích thú trước sự tĩnh lặng đó, cũng giống như con thuyền được dừng tại bến cảng vậy. Sự mẫn nguyễn của tâm hồn sẽ khiến trẻ càng nghe lời và lẽ phép hơn.

● GIẢNG ĐƯỜNG CỦA MONTESSORI

VIỆC LUYỆN TẬP NÀY CÓ THỂ PHÂN THÀNH 3 BƯỚC

1. Đạt đến sự yên tĩnh. Người mẹ cần nêu ra những yêu cầu cụ thể và làm mẫu cho trẻ, có thể kết hợp với bài luyện tập yên tĩnh.

2. Tạo ra một âm thanh nào đó, đồng thời điều chỉnh âm thanh nhỏ dần, cho đến khi âm thanh đó nhỏ đến mức gần như không nghe thấy gì. Trong quá trình này, không cần bắt cứ sự chỉ dẫn nào bằng ngôn ngữ; nhưng cần phải chú ý, sau khi kết thúc luyện tập nên nêu ra những câu hỏi để dẫn dắt sự chú ý của trẻ, giúp trẻ tự mình phân biệt được các loại âm thanh.

3. Gọi tên trẻ một cách nhẹ nhàng từ mọi phương hướng, sau khi trẻ có phản ứng khi nghe được tên mình thì kết thúc luyện tập.

LUYỆN TẬP YÊN TĨNH

● MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Một ngày nọ, khi tôi đang đi vào "Children's House" thì bắt gặp một người phụ nữ ở trong sân, cô ấy đang bế đứa con 4 tháng tuổi của mình. Đứa bé này được bọc bằng khăn theo thói quen của người Rome. Nó rất trật tự, khi tôi bế nó, nó cũng vẫn nằm yên. Tiếp đó, tôi đi về phía lớp học, lũ trẻ ùa ra đón tôi. Chúng vây lấy tôi, nhiệt tình chen lấn đến mức gần như khiến tôi lảo đảo chực ngã. Tôi mỉm cười ra ý cho lũ trẻ nhìn đứa bé trong lòng tôi, bọn chúng đều hiểu ý; không chạm vào người tôi nữa, chỉ vui vẻ xem tôi sẽ làm gì tiếp theo.

Tôi tiến vào lớp học, tất cả đều ngồi xuống, nhưng có một điều khác với thường lệ là tôi không ngồi vào loại ghế nhỏ dành cho học sinh mà ngồi một mình trên một chiếc ghế lớn. Lũ trẻ nhìn tôi bằng ánh mắt vui vẻ, ấm áp, không đứa nào làm ồn. Tôi nói với chúng: "Cô đem đến cho các em một người giáo viên nhỏ tuổi". Bọn trẻ đều rất ngạc nhiên, có đứa còn bật cười.

"Đúng vậy, không một ai trong các em có thể yên tĩnh được như cậu bé này". Nghe đến đó, lũ trẻ bắt đầu ngồi yên, giữ trật tự. "Cũng chẳng có ai là để chân với tay ngoan như cậu bé cả", tôi nói tiếp. Bọn trẻ lại bắt đầu chú ý đến vị trí để tay và chân của mình.

"Yên lặng như em bé này là điều không thể, bởi vì các em nghe mà xem, tiếng hít thở của em bé cũng nhẹ nhàng làm sao, các em có thể qua đây nghe".

Vài em đứng dậy, nhẹ nhàng tiến lại gần, khuôn mặt đầy vẻ kinh ngạc, trước nay lũ trẻ chưa bao giờ nghĩ tới việc đến thở cũng phát ra tiếng động, mà sự im lặng mà một đứa trẻ có thể đạt tới lại sâu hơn cả những gì người lớn có thể làm. Đứa bé dường như có một sức hấp dẫn lớn giữ chặt tâm hồn của lũ trẻ. Mãi cho đến khi tôi đưa đứa bé lại cho mẹ của nó, lũ trẻ vẫn cứ giữ mãi trạng thái im lặng, gần như chìm đắm vào bên trong vậy. Đây chính là ngọn nguồn của việc luyện tập yên tĩnh của chúng tôi.

● KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Việc luyện tập này giúp trẻ nhanh chóng chú ý đến mối liên hệ đặc biệt giữa các âm thanh, nó khác biệt với những trải nghiệm giáo dục trước kia của chúng tôi, bản thân nó không tạo ra âm thanh mà là cỗ hết sức để làm tắt mọi âm thanh trong môi trường xung quanh. Đây gọi là "luyện tập yên tĩnh".

Lũ trẻ rất hào hứng với việc luyện tập này, chúng dường như đắm chìm vào trạng thái trầm tư. Dần dần, chúng sẽ nhận ra bản thân mình ngày càng biết giữ yên lặng hơn, cảm giác về cái tĩnh cũng sẽ sâu hơn, cho đến khi trở thành một người có thể cảm nhận được sự tĩnh lặng tuyệt đối mới thôi.

● LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

LUYỆN TẬP YÊN TĨNH TRƯỚC KHI ĐI NGỦ

Việc luyện tập yên tĩnh trước khi đi ngủ rất có lợi cho giấc ngủ, quá trình đạt đến sự yên tĩnh có thể kết hợp với việc tiến hành luyện tập hít thở.

Để cho trẻ nằm thoải mái, thả lỏng các bộ phận trên cơ thể, cha mẹ cần dùng ngôn ngữ để chỉ đạo trong toàn quá trình, hơn nữa ngôn ngữ cũng phải có tính gợi ý cao. Ví dụ như "Bây giờ thả lỏng vai của con, con sẽ thấy rất nhẹ nhàng, dường như không còn cảm nhận được vai nữa". Thả lỏng theo thứ tự dần từ đỉnh đầu xuống đến ngón chân.

Cuối cùng, để cho trẻ lắng nghe các loại âm thanh cho đến khi trẻ ngủ hoặc nói chuyện.

LUYỆN TẬP YÊN TĨNH TRONG MÔI TRƯỜNG TỰ NHIÊN

Nhắm mắt luyện tập yên tĩnh trong môi trường tự nhiên đẹp đẽ sẽ đem lại cho trẻ cảm giác hoàn toàn khác biệt so với bình thường, những âm thanh đến từ môi trường tự nhiên xa gần, cao thấp không giống nhau sẽ xâm nhập vào hồn trẻ, khơi gợi được sự nhiệt tình trong lòng trẻ, từ đó trẻ sẽ mở rộng được tầm lòng, học được cách nhận biết môi trường bằng các giác quan khác ngoài thị giác.

DẠY ÂM NHẠC

● MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Tôi đã từng mời một người quản lí "Children's House" ở Milan (một nhạc sĩ rất có tài) tham gia vào một loạt các thực nghiệm để hiểu rõ hơn về năng lực âm nhạc của bọn trẻ. Trong quá trình thực nghiệm, cô đã chơi nhiều âm thanh mạnh bằng đàn dương cầm, rồi quan sát phản ứng của trẻ khi nghe được tiết tấu chứ không phải âm điệu này.

Cô rất kinh ngạc khi phát hiện ra ảnh hưởng của loại âm nhạc này. Bọn trẻ, một cách tự phát, đã có hành động thể hiện được trí tuệ và năng khiếu nghệ thuật khiến người ta kinh ngạc. Bất luận là chúng đến từ môi trường xã hội nào, nhưng khi hòa theo tiết tấu mạnh của đàn dương cầm, chúng đều biểu hiện ra những hành động gần như là giống nhau, đó là nhảy.

Thế nhưng, khi âm nhạc tiếp tục, khi cô lặp đi lặp lại việc luyện tập tiết tấu, lũ trẻ dần dần không còn nhót nhót nữa. Cô muốn biết tại sao bọn trẻ lại có sự thay đổi như thế, thì chúng đưa ra các câu trả lời khác nhau, nhưng đều có đại ý là:

Nhảy nhót chẳng có gì tốt đẹp! Nhảy nhót rất khó coi! Nhảy nhót là thô lỗ!

(Cần lưu ý bạn đọc là vào thời đại của Montessori, xã hội thương lưu rất coi trọng những gì nho nhã và yên tĩnh, hành vi nhảy nhót mạnh mẽ được coi là không nho nhã. Tư duy của bọn trẻ bị ảnh hưởng bởi điều này).

● KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Dạy âm nhạc cho trẻ nhỏ là một việc làm rất cần thiết, âm nhạc có thể ảnh hưởng đến cảm xúc của trẻ, khiến hành vi của trẻ trở nên nho nhã hơn.

● LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

THƯỜNG THỨC ÂM NHẠC

Việc dạy âm nhạc tốt nhất nên xuyên suốt cuộc sống của trẻ, trở thành một bối cảnh trong sinh hoạt của gia đình trẻ. Khi trẻ đang làm việc gì đó trong nhà, có thể ngẫu nhiên phát một bài hát nhẹ nhàng, du dương, âm lượng nhỏ để không ảnh hưởng đến việc nói chuyện và hoạt động bình thường của người khác. Có những bậc phụ huynh đã kiên trì cách làm

Trong âm nhạc không có sự phân chia biên giới quốc gia cũng như giới hạn tuổi tác. Mỗi đứa trẻ đều có những cảm nhận đặc biệt đối với những bản nhạc chúng được nghe.

như vậy ngay từ khi trẻ mới ra đời, họ lựa chọn những bản nhạc dương cầm cổ điển hoặc nhạc nhẹ, kết quả là con của họ rất hiểu biết về âm nhạc, mà tính cách cũng trầm tĩnh, thận trọng, cởi mở hơn. Đây chính là một trong những tác dụng tốt của âm nhạc.

Đối với trẻ dưới 3 tuổi, không nhất thiết phải nói cho trẻ nghe tên của bài hát, câu chuyện về tác giả... Việc trẻ tiếp nhận âm nhạc một cách hoàn toàn tự nhiên đã là rất tốt rồi. Sau 3 tuổi, nếu như có nhiều kiến thức về lĩnh vực này, cha mẹ có thể dành riêng thời gian để cùng thưởng thức âm nhạc, đồng thời giới thiệu những kiến thức liên quan cho trẻ. Việc cùng nghe nhạc với trẻ sẽ là một cơ hội tốt để làm phong phú thêm những cảm nhận của trẻ.

CHỌN ĐOẠN NHẠC ĐỂ BIỂU ĐẠT TÂM TƯ TÌNH CẢM

Sau một thời gian thưởng thức âm nhạc, có thể tiến hành bài luyện tập dưới đây. Mỗi khi cảm xúc của trẻ bị xáo trộn, ví dụ như quá vui, kích động hoặc buồn bã, có thể dẫn dắt trẻ hồi tưởng lại một bản nhạc hoặc một bài hát nào đó, chọn phát một đoạn có thể nói lên tâm trạng của chúng lúc đó, đồng thời nói với trẻ, tâm tư và tình cảm chính là ngọn nguồn cảm xúc để sáng tác âm nhạc, không có sự cảm nhận mạnh mẽ thì không thể sáng tạo được.

DẠY CHO CON CÁCH DÙNG ÂM NHẠC ĐỂ ĐIỀU CHỈNH TÂM TRẠNG

Một đứa trẻ được nghe nhiều thể loại âm nhạc trong một thời gian dài sẽ nảy sinh những phản ứng tình cảm khác nhau với mỗi bản nhạc khác nhau, sự phản ứng này vốn chịu ảnh hưởng bởi nội dung biểu đạt của bản thân bản nhạc, nhưng hơn hết, nó có quan hệ với những trải nghiệm và đặc tính của bản thân trẻ. Hãy cùng trẻ tổng kết một vài bản nhạc như vậy, đồng thời hướng dẫn trẻ cách dùng những bản nhạc để giúp mình điều chỉnh cảm xúc. Ví dụ, những bản nhạc nhẹ nhàng, du dương có thể xoa dịu tâm trạng thất vọng; bản nhạc vui vẻ, mạnh mẽ có thể khiến người ta hưng phấn, tung tăng nhảy múa, quên hết ưu phiền. Một đứa trẻ biết cách sử dụng âm nhạc sẽ có được tính cách ổn định và khí chất trầm tĩnh, nó không giống những đứa trẻ bình thường khác.

NHỮNG TÁC DỤNG KHÁC CỦA ÂM NHẠC

Việc yêu thích những bản nhạc khác nhau về cơ bản thể hiện được trạng thái tinh thần và tính cách của một người. Bất kể có được luyện tập hay không thì trẻ đều có phản ứng trước âm nhạc, nhưng việc luyện tập sẽ nâng cao khả năng lý giải và độ nhạy cảm của trẻ.

Ngày nay, chúng ta đã nhận thức được rằng, tác dụng của âm nhạc không chỉ có vậy – việc dạy nhạc thích hợp không chỉ cải thiện tính cách của trẻ mà còn có tác dụng thúc đẩy sự phát triển lành mạnh của cơ thể và trí lực.

LUYỆN TẬP XÚC GIÁC

XÚC GIÁC GỢI MỞ TRÍ TUỆ

MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Tôi đã từng dạy một cậu bé khoảng 4 tuổi học chữ, suốt mấy hôm, đứa trẻ chẳng có chút ấn tượng nào; nhưng khi tôi nhờ người khắc các chữ cái lên bảng, để cho cậu bé viết lại theo các rãnh đã được khắc thì nó lại tiếp thu rất nhanh.

Qua trải nghiệm đó, tôi đã hiểu được rằng, đối với một đứa trẻ mà trí lực chưa phát triển hoàn thiện, kinh nghiệm xúc giác đóng một vai trò rất to lớn. Do vậy, tôi đã làm một vài chữ cái đơn giản và để cho trẻ dùng tay sờ các cạnh của các chữ ấy. Điều này đã mang lại một kết quả không ngờ: Trẻ bắt đầu học chữ từ khoảng tháng 9, đến cuối năm đã có thể viết thiếp giáng sinh. Lũ trẻ học chữ chỉ vỏn vẹn trong 3 tháng, đúng là một kết quả thần tốc ngoài sức tưởng tượng!

Luyện tập xúc giác chiếm một vị trí hết sức quan trọng trong chương trình giáo dục của chúng tôi; về sau, thậm chí tôi còn thiết kế ra một trình tự chuẩn bị cho việc luyện tập này: rửa tay – dùng nước lạnh và xà phòng rửa sạch tay mình, lau khô, sau đó nhúng đầu ngón tay của mình vào trong nước ấm vài giây. Trình tự này là để làm sạch kí ức tiếp xúc trên tay, nâng cao độ nhạy cảm của các ngón tay.

GIẢNG ĐƯỜNG CỦA MONTESORI

	Luyện tập so sánh	Luyện tập khác biệt
Phù hợp độ tuổi	2 tuổi trở lên	2 tuổi trở lên
Giáo cụ	2 tấm có bề mặt tiếp xúc hoàn toàn không giống nhau, một tấm nhẵn mịn, 1 tấm thô ráp.	Hướng dẫn trẻ dùng phần đầu ngón tay sờ nhẹ nhàng để phân biệt hai bề mặt tiếp xúc. Khi tiếp xúc với hai bề mặt, sự vận động khéo léo của đầu ngón tay sẽ là cách tốt nhất để trẻ rèn luyện năng lực khống chế. Những ngón tay nhỏ bé vừa được rửa sạch sẽ, ngâm trong nước ấm sẽ gia tăng độ nhạy cảm, cả quá trình luyện tập là bước đầu tiên của việc luyện tập xúc giác của trẻ.
Phương pháp luyện tập	Các loại vải khác nhau, chất liệu từ thô ráp đến nhẵn mịn, ví dụ như nhung, satanh, lụa, len lông cừu, vải bông, lanh thô... Mỗi một chất liệu chuẩn bị hai mảnh.	Việc luyện tập này sẽ dạy cho trẻ một động tác mới. Nếu như bài luyện tập trước yêu cầu trẻ phải sờ thì bài tập này đòi hỏi trẻ phải xoa bề mặt các chất liệu khác nhau trước. Trẻ có thể căn cứ vào độ mịn hay thô của vải rồi tự mình quyết định sẽ áp dụng cách nào để vuốt ve chúng, là mạnh mẽ hay sẽ là nhẹ nhàng. Chúng ta có thể khuyến khích trẻ xoa, vuốt một mảnh vải nào đó, sau đó dùng tay tìm ra một mảnh khác có chất liệu y hệt. Việc tiếp xúc và vuốt ve này đặc biệt hấp dẫn trẻ, chúng sẽ tìm thấy được sự thích thú cực độ khi dùng tay vuốt ve những tấm vải này, từ đó thúc đẩy việc trẻ tìm ra những cảm giác tương tự trong cuộc sống hàng ngày.

LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

MÔ PHỎNG PHƯƠNG PHÁP LUYỆN TẬP KINH ĐIỂN CỦA MONTESORI

Chúng ta có thể chọn ra hai chất liệu có bề mặt khác biệt nhau rõ rệt, xếp và dán chúng cạnh nhau hoặc dán vào hai mặt của một tấm gỗ. Hai bề mặt này một bên sẽ là trơn nhẵn, một bên sẽ là thô ráp, ví dụ như giấy bìa và giấy nhám mịn (giấy nhám thô có thể sẽ làm bị thương đôi tay non nớt của trẻ). Cũng có thể dùng những bộ quần áo và vải vóc có sẵn trong nhà để làm công cụ luyện tập.

Cha mẹ nên giữ thái độ tham gia tích cực, trong khi làm mẫu hướng dẫn trẻ, thử không đưa ra bất cứ lời giải thích nào, chỉ cần khích lệ trẻ dùng tay thể nghiệm.

TRÒ CHƠI – NGÓN TAY CỦA TÔI

Trong bài luyện tập này, không cần dùng bất cứ đồ vật gì, chỉ cần trẻ rửa hai tay thật sạch sẽ là được. Trò chơi hết sức thú vị, trẻ sẽ đòi chơi hết lần này đến lần khác cho bạn xem.

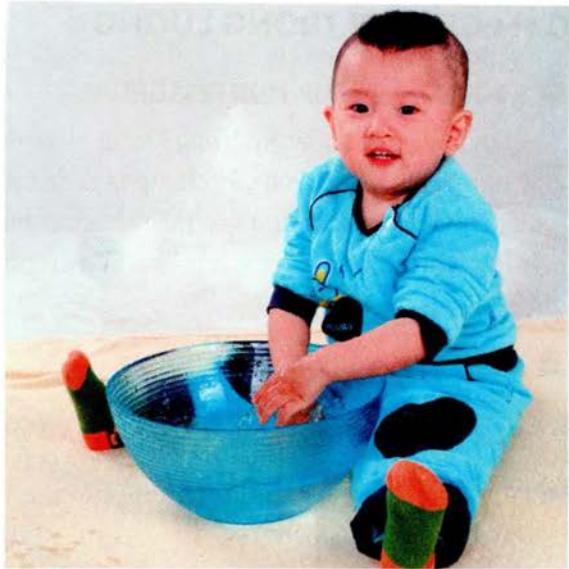
Độ tuổi thích hợp	Phương pháp luyện tập
3 - 6 tuổi	<p>1. Nắm chắc một bàn tay của trẻ, xòe từng ngón tay đồng thời nói cho trẻ biết tên gọi của từng ngón. Để tăng thêm tính thú vị, có thể đặt tên cho mỗi ngón, ví dụ như ngón anh cả, ngón chị hai, ngón chị ba, ngón anh tư, ngón em út. Luyện tập cho đến khi trẻ ghi nhớ được những tên gọi này.</p> <p>2. Yêu cầu trẻ nhắm mắt, cha mẹ nắm chặt một ngón tay bất kỳ của trẻ và hỏi ngón đó tên là gì. Khi mới bắt đầu, trẻ sẽ nhầm lẫn rất nhiều, cha mẹ cần phải tạo cho trẻ những điều kiện thuận lợi để nâng cao cơ hội thành công, tăng cường lòng tự tin cho chúng.</p> <p>3. Để cho trẻ đan mười ngón tay vào nhau, sau đó lặp lại bài luyện tập trên, lúc này trẻ sẽ sai nhiều hơn bởi vị trí lẫn lộn sẽ dẫn đến cảm giác hỗn loạn, trẻ cũng cảm thấy khó khăn nhưng đồng thời cũng cảm thấy rất thú vị, do đó chúng sẽ thường xuyên đòi chơi lại.</p>

LUYỆN TẬP CẢM GIÁC NÓNG LẠNH

● MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Để giúp trẻ luyện tập cảm giác về nhiệt độ, tôi dùng một bộ bát kim loại, bên trong đựng đầy nước có nhiều nhiệt độ khác nhau. Tôi đã dùng nhiệt kế đo thử trước để đảm bảo có hai bát nước có nhiệt độ như nhau, nhiệm vụ của lũ trẻ là dùng ngón tay để cảm nhận và tìm thấy hai bát nước này.

Tôi còn cho lũ trẻ nhúng tay vào các bát nước nóng, lạnh và ấm, để cảm nhận được sự khác biệt và ảnh hưởng qua lại. Khi bọn trẻ tắm, tôi cũng thường rủ chúng làm bài luyện tập này, như vậy là có thể dạy cho trẻ biết yêu thích sự sạch sẽ.

Khi rửa tay, trẻ sẽ không chỉ học cách yêu sự sạch sẽ mà hình thành những cảm giác cụ thể về nóng và lạnh. Việc luyện tập như vậy vốn không hề rắc rối chút nào, chỉ cần cha mẹ hỏi con như thế này là được: "Con ơi, nước rửa tay có qua nóng không?"

❶ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

BẤT CỨ LÚC NÀO CŨNG CÓ THỂ LUYỆN TẬP CẢM GIÁC VỀ NÓNG VÀ LẠNH

Trong cuộc sống, có rất nhiều cơ hội để bạn có thể áp dụng bài luyện tập nóng và lạnh, ví dụ như khi trẻ đi tắm, rửa tay, rửa chân, uống nước..., không hề có thời gian luyện tập nào là đặc biệt bắt buộc cả.

Đồ dùng cần chuẩn bị	Thời gian luyện tập thích hợp nhất	Phương pháp luyện tập
Bồn tắm, vài chiếc ca nhựa	Thông thường là vào khoảng thời gian trẻ đi tắm, mùa hè có thể tiến hành ngày 1 lần, mùa đông ít nhất 1 tuần 1 lần. Thông thường sẽ tiến hành sau khi tắm xong, thời gian luyện tập kéo dài không quá 10 phút, mùa đông chỉ cần 3 phút là được.	6 - 18 tháng: Dùng ca múc nước có nhiệt độ không giống nhau, từ từ dội lên người trẻ, vừa làm vừa nói rõ ràng "Đây là lạnh", "Đây là nóng"... 18 tháng - 5 tuổi: Sau khi trẻ có thể tự mình nói những từ như nóng, lạnh... thì có thể lấy ra hai ca nước với nhiệt độ chênh lệch nhau chút ít, để cho trẻ cảm nhận và nói được rằng, ca nước thứ hai nóng hơn hay lạnh hơn so với ca nước thứ nhất.

❷ MÁCH NHỎ

Nhất định phải kiểm soát nhiệt độ của nước một cách nghiêm ngặt, nhiệt độ của nước lạnh không được thấp hơn 30°C, nhiệt độ của nước nóng không được cao hơn 45°C, tránh dẫn đến việc trẻ bị cảm lạnh hoặc bị bỏng.

CẢM GIÁC VỀ TRỌNG LƯỢNG

● KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Luyện tập cảm giác về trọng lượng phức tạp hơn so với bài luyện về xúc giác và cảm giác nóng lạnh. Mục đích của chúng ta là để cho trẻ phân biệt được vật thể dựa vào trọng lượng chứ không phải nhờ vào màu sắc của chúng, do đó, chúng ta nên yêu cầu trẻ nhắm mắt lại. Khi trẻ học được cách làm tự giác như vậy, sẽ cảm thấy rất hứng thú mỗi khi được "đoán".

● GIẢNG ĐƯỜNG CỦA MONTESSORI

Giáo cụ	Phương pháp luyện tập
Dùng một bộ các tấm hình chữ nhật có những tấm to nhỏ như nhau để luyện tập. Những tấm này được làm bằng các loại gỗ khác nhau, do đó sẽ có trọng lượng khác nhau.	Trẻ cầm một tấm gỗ nhỏ, nhẹ nhàng đặt vào trong lòng bàn tay. Tay của trẻ có thể nâng lên hạ xuống để áng chừng giống như đang cân đồ vật vây, động tác của tay phải nhẹ nhàng một chút. Khi trẻ có thể cảm nhận được trọng lượng của vật bằng sự nhạy cảm của mình, động tác cân đồ vật ngày càng tinh vi cho đến khi trẻ có thể tự mình cảm giác được sức nặng của đồ vật mà không cần sử dụng bất cứ động tác tay nào nữa. Đó là lúc việc luyện tập đã đạt được mục đích một cách hoàn mĩ, chỉ có không ngừng luyện tập mới có thể đạt được hiệu quả cao như vậy.

● MÁCH NHỎ

Trong khi dạy con tại nhà, chúng ta có thể chọn dùng vật liệu luyện tập tương tự, tốt nhất là nên tìm trong đồ chơi mà trẻ đã quen thuộc. Ví dụ như khối xếp hình, các loại bóng nhỏ, hoặc túi cát. Chỉ cần các vật thể có độ to nhỏ gần tương đương nhau, trọng lượng khác nhau là được. Ngoài ra, nên chuẩn bị sẵn một chiếc cân nhỏ để có thể kịp thời xác định được độ chính xác trong cảm giác của trẻ.

Cái nào nặng hơn?

Cái này nặng.

LUYỆN TẬP VỊ GIÁC

LUYỆN TẬP VỊ GIÁC

● KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Dùng các dung dịch có vị khác nhau (chua, ngọt, đắng, mặn...) cho tiếp xúc với đầu lưỡi là một phương pháp có thể áp dụng để luyện tập vị giác. Bọn trẻ khoảng 4 tuổi rất thích thú khi tham gia những trò chơi thế này, nguyên nhân là do trẻ ít nhiều thích súc miệng, bởi trẻ thích nhận biết được các mùi vị khác nhau, đồng thời sau mỗi lần ném xong mỗi vị thì chúng đều được lấy một cốc nước ấm để súc miệng kĩ. Từ đó, có thể nói, luyện tập vị giác cũng là luyện tập thói quen giữ vệ sinh.

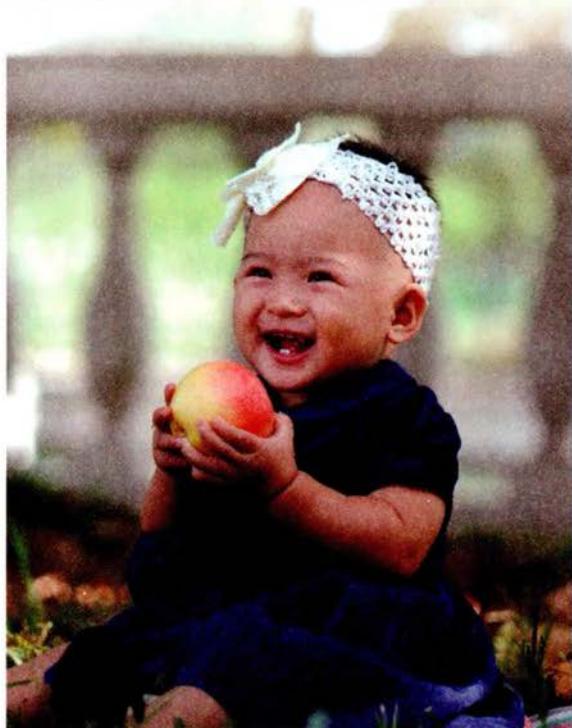
Việc luyện tập vị giác không thể tách rời khỏi việc ăn uống, do đó, để không ảnh hưởng tới việc ăn uống hàng ngày, tốt nhất nên cho trẻ luyện tập vào trước giờ ăn cố định. Vị giác có thể làm thay đổi khẩu vị của trẻ, việc luyện tập vị giác cũng sẽ khiến cho trẻ chú ý hơn đến việc phân biệt mùi vị của thức ăn.

● MÁCH NHỎ

Cần chú ý nhiệt độ của nước uống phải thích hợp, sau khi luyện tập xong có thể để trẻ chia nước cho mọi người cùng uống.

Sau khi luyện tập vị giác, nhất định phải dùng nước sạch để súc miệng kĩ.

Cảm nhận được những mùi vị tuyệt diệu sẽ trực tiếp kích thích sự vui vẻ của trẻ.

LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

	Độ tuổi thích hợp	Đồ vật cần chuẩn bị	Phương pháp luyện tập
Luyện tập vị giác	2 tuổi trở lên	3 cốc nước âm, lần lượt bỏ vào một chút muối, đường và dấm	<p>1. Lần lượt cho trẻ nếm thử vị của 3 cốc nước, đồng thời nói với trẻ: đây là nước muối, có vị mặn; đây là nước đường, có vị ngọt; đây là nước dấm, có vị chua.</p> <p>2. Đổi vị trí của 3 cốc nước, rồi lại cho trẻ nếm thử một lần nữa, xem trẻ có thể nói ra tên và vị của các cốc nước hay không.</p>
Trò chơi nếm hoa quả	2 tuổi trở lên	Hai đĩa hoa quả được cắt miếng, có vị chua và ngọt, hai chiếc đĩa	<p>1. Cùng ngồi với trẻ bên bàn ăn, mỗi người cầm một chiếc đĩa.</p> <p>2. Cha mẹ xiên một miếng dưa hấu bỏ vào miệng, vừa nhai vừa nói: "Ngọt quá, thật là ngon".</p> <p>3. Giúp trẻ xiên một miếng hoa quả như vậy, cho vào miệng và hỏi trẻ: "Có ngọt không?"</p> <p>4. Cùng trẻ nếm hoa quả ở đĩa còn lại, ví dụ như dứa, vừa ăn vừa nói: "Đây là vị chua, hoa quả chua cũng rất cần thiết cho cơ thể".</p> <p>5. Để cho trẻ tự mình chọn hoa quả trong đĩa, nói ra loại nào là ngọt, loại nào là chua.</p>
Thử xem nào, đoán xem nào	2 tuổi trở lên	Sữa, nước cơm, nước lọc mỗi thứ 1 cốc	<p>1. Đặt 3 cốc nước lên trên bàn, cho trẻ nếm thử lần lượt từng cốc rồi nói ra tên của chúng.</p> <p>2. Nếu như trẻ đã có thể phân biệt được các loại nước khác nhau, hướng dẫn trẻ nhắm mắt lại rồi thử, đồng thời nói ra tên gọi tương ứng của từng loại nước.</p>

MÁCH NHỎ

1. Mỗi lần luyện tập nên chọn 2 loại hoa quả khác nhau để đáp ứng được đầy đủ nhu cầu phát triển vị giác, đồng thời cần quan tâm đến những sở thích của trẻ.
2. Ăn xong bất cứ một món nào cũng đều cần uống nước tráng miệng, tạo nên thói quen tráng miệng cho trẻ.
3. Trẻ dưới 2 tuổi còn chưa biết cách sử dụng đĩa đúng cách, do đó, cha mẹ nên đút cho trẻ ăn, vừa cho ăn vừa nói đó là vị gì.

LUYỆN TẬP KHÚU GIÁC

● MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Tôi cho trẻ ngửi mùi thơm của các loài hoa, ví dụ như hoa violet, hoa nhài... Sau đó bịt mắt trẻ, nói với trẻ rằng: "Bây giờ, chúng ta sẽ tặng con một vài bông hoa". Một trẻ khác trong lớp cầm bó hoa violet đã được chuẩn bị sẵn trước đó, đặt phía dưới mũi bạn, rồi nhắc người bạn kia nói ra tên hoa. Để phân biệt độ đậm nhạt khác nhau của các mùi, có lúc, tôi chỉ dùng một bông hoa.

● KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Trong tự nhiên, khứu giác đóng vai trò dẫn dắt và bảo vệ các loài động vật. Đại đa số các loài động vật đều phân biệt thức ăn và nhận biết một địa điểm có an toàn hay không, kẻ đang đến là bạn hay là kẻ địch nhờ vào khứu giác. So với các loài động vật khác thì khứu giác của con người đã có sự thoái hóa rất nhiều, dường như chỉ có khả năng phân biệt được những mùi cơ bản. Nhưng những nghiên cứu mới nhất đã chứng minh rằng, khứu giác cũng góp phần điều khiển việc lựa chọn đối tượng giao tiếp trong xã hội của chúng ta. Mùi hương, thậm chí là khi chúng ta không nhận ra được mùi hương đó một cách cụ thể, cũng sẽ quyết định thái độ yêu ghét của chúng ta đối với một người nào đó.

● LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

NGỬI MÙI MÙA XUÂN

Khi đưa trẻ ra ngoài chơi, cha mẹ có thể dẫn dắt trẻ quan sát những sinh vật trong tự nhiên xung quanh chúng, nói với trẻ, mỗi một loại thực vật đều có mùi đặc trưng riêng. Mùa xuân là mùa dễ gợi cảm hứng cho trẻ nhất, cùng với sự đâm chồi của cỏ, sự nở rộ của hoa dại, chúng ta có thể nhắc trẻ ngửi thử mùi lá, mùi hoa đang nở rộ. Dần dần, trẻ sẽ không chỉ phát hiện ra những mùi hương khác nhau của những loài thực vật khác nhau, mà còn phát hiện ra rằng, các bộ phận khác nhau của cùng một loại cây cỏ cũng sẽ có mùi khác nhau. Như vậy, trẻ sẽ tăng thêm ấn tượng và hiểu biết sâu sắc của mình với các loài sinh vật, từ đó mà thêm yêu mến cũng như tôn trọng cuộc sống và thế giới tự nhiên hơn.

"Quả táo này có mùi thơm", trẻ từng bước xây dựng nên mối liên hệ giữa khứu giác của mình với vạn vật trong cuộc sống xung quanh như vậy.

NGỬI MÙI GIA VỊ

Khứu giác là một loại cảm giác dễ bị coi nhẹ nhất trong cuộc sống. Chúng ta nhất định phải coi trọng khứu giác ngay từ trong suy nghĩ của bản thân, bất cứ nơi đâu, bất cứ vật gì cũng đều tồn tại mùi hương. Chỉ cần chúng ta biết nắm bắt cơ hội thì việc luyện tập khứu giác sẽ được tiến hành rất dễ dàng.

Độ tuổi thích hợp	3 tuổi trở lên
Đồ vật cần chuẩn bị	Những hũ nhỏ có nắp đậy, đựng xì dầu, dấm, dầu vừng, nước
Thời gian luyện thích hợp nhất	Trước bữa ăn
Phương pháp luyện tập	<ol style="list-style-type: none"> Mở nắp một hũ bất kì, cho trẻ ngửi, nói cho trẻ biết thứ đựng bên trong là cái gì rồi đậy nắp lại. Lần lượt cho trẻ ngửi mùi từng thứ bên trong các hũ, tìm ra được mùi vừa ngửi trước đó. Trẻ nhắm mắt, ngửi một hũ bất kì, đoán xem bên trong đựng gia vị gì. Lần đầu tiên có thể đưa ra hai hũ gia vị có mùi khác biệt rõ rệt, ví dụ như dầu vừng và dấm, sau đó có thể dần dần tăng thêm chủng loại. Trong bữa ăn, khuyến khích trẻ nêm thử những thứ gia vị vừa nãy đã được nêm thêm vào thức ăn, để trẻ thống nhất khứu giác và vị giác với nhau.

NGỬI MÙI THƠM CỦA HOA QUẢ

Độ tuổi thích hợp	18 tháng trở lên
Đồ vật cần chuẩn bị	Cam, táo mỗi loại một quả
Thời gian luyện thích hợp nhất	Trước bữa ăn
Phương pháp luyện tập	<ol style="list-style-type: none"> Cha mẹ cầm một quả táo, đặt dưới mũi ngửi rồi nói: "Đây là quả táo", sau đó đưa ra trước mặt trẻ, nói với trẻ rằng: "Con ngửi xem này, đây là mùi của quả táo". Dùng phương pháp tương tự hướng dẫn trẻ nhận biết quả cam. Để cho trẻ nhắm mắt lại, cha mẹ cầm một quả đưa cho trẻ ngửi và hỏi chúng đoán xem đó là loại quả nào.

CHƯƠNG VIII

PHƯƠNG PHÁP DẠY NGÔN NGỮ VÀ SỐ HỌC HIỆU QUẢ

Ngôn ngữ và số học là hai công cụ có thể cung cấp và xác định lại những thứ là tiền đề cho việc tích lũy kiến thức, từ đó mà mở rộng cánh cửa cho việc giáo dục trong tương lai. Do đó, việc dẫn dắt trẻ một cách đúng đắn, xây dựng một nền tảng ngôn ngữ và số học chắc chắn trong những năm tuổi thơ - thời kì trí lực của trẻ phát triển nhanh chóng nhất - có thể bồi đắp nên những tư duy hợp lý cho trẻ, thúc đẩy trẻ tiếp thu chỉnh thể văn hóa và hình thành nên những năng lực cần thiết trong việc tạo nên nhân cách con người như năng lực trừu tượng, năng lực tưởng tượng, năng lực phán đoán và lí giải.

SỰ “MỜI GỌI” CỦA NGÔN NGỮ ĐỐI VỚI TRẺ

● MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Thế kỷ 18 là thời đại các nhà thám hiểm ngang dọc năm châu bốn biển, phát hiện và đem về cho xã hội văn minh rất nhiều những sự vật kì lạ, một trong số đó là “người rừng”. “Người rừng” là con của những thương nhân hoặc nhà thám hiểm vừa mới được ra đời không lâu đã bất hạnh mất đi cha mẹ, bị bỏ rơi một mình trên những hòn đảo hoang không người, sau đó may mắn được những loài động vật ở đó nuôi nấng trưởng thành. Những đứa trẻ như vậy không thể nói ngôn ngữ của loài người mà chỉ có thể phát ra những tiếng kêu của động vật. “Người rừng” thậm chí còn có thể mô phỏng tiếng kêu của nước chảy qua khe và tiếng gió thổi qua bụi cây, nhưng khi bị đem về Châu Âu, nó mãi vẫn không thể học nói được. Sau rất nhiều năm sống trong xã hội loài người, nó chỉ có thể phát ra một vài từ gần giống với tiếng gào thét mà thôi.

Nếu như câu chuyện về “người rừng” khiến chúng ta ý thức được môi trường là một yếu tố quan trọng trong sự phát triển của trẻ, thì ngược lại, việc một đứa trẻ có thể nói chuyện trong một xã hội bình thường lại được chúng ta coi là hết sức tự nhiên. Chúng ta không thể nói rõ, thậm chí không nhớ ra nổi con mình đã học nói như thế nào. Đại loại là chỉ có một ngày, chúng ta đột nhiên phát hiện ra trẻ đang nói chuyện cùng với chúng ta.

● PHÁT HIỆN CỦA MONTESSORI

CƠ CHẾ NGÔN NGỮ BẨM SINH

Trong não người có tồn tại một cơ chế ngôn ngữ bẩm sinh, cơ quan thính giác của trẻ có bản năng phân biệt ngôn ngữ của loài người, những điều này đều là cơ sở sinh lí của việc học ngôn ngữ.

Nếu như cơ quan phát âm đến giai đoạn phát triển định hình mà không được bắt đầu tiến hành luyện phát âm, thì cơ quan phát âm sẽ định hình tùy ý, cuối cùng chỉ có thể phát ra những âm thanh tương ứng với cơ quan phát âm chứ không thể học được toàn bộ cách phát âm một ngôn ngữ nào đó một cách có hệ thống. Do đó, sự chuẩn bị của cơ chế ngôn ngữ bẩm sinh (trung khu ngôn ngữ), năng lực nghe ngữ âm, cơ quan phát âm và môi trường ngôn ngữ chính là những nhân tố cùng ảnh hưởng đến việc học ngôn ngữ của trẻ.

NGÔN NGỮ PHÁT TRIỂN THEO MỘT QUY LUẬT NHẤT ĐỊNH

Hoạt động nghe và nói của trẻ đều tuân theo một trình tự như sau: thứ đầu tiên được ghi nhớ trong tiềm thức của trẻ là các nốt đơn, sau đó đến âm tiết, tiếp theo mới đến từ đơn, trẻ sẽ học phát âm trước, rồi mới học đến âm tiết, sau nữa mới đến từ, và cuối cùng là học ngữ pháp.

Tất cả những người làm nghiên cứu trong lĩnh vực này đều cho rằng, giai đoạn đầu tiên của việc học ngôn ngữ - việc sử dụng danh từ và từ đơn, có một khoảng thời gian hết sức cố định, giống như đã được thiết kế sẵn từ trước vậy. Trẻ dường như căn cứ một cách trung thực, chuẩn xác vào thời gian biểu được thiết kế nghiêm ngặt của bản thân và của tự nhiên để tiến hành học tập.

● LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

TAO RA MÔI TRƯỜNG NGÔN NGỮ CÓ CHẤT LƯỢNG TỐT

1. Trong quá trình học ngôn ngữ, môi trường ngôn ngữ là nhân tố duy nhất chúng ta có thể khống chế được. Chúng ta nên thường xuyên tiếp xúc với trẻ, đồng thời cố gắng phát âm chuẩn và biểu đạt một cách chính xác nhất những nội dung muốn nói. Thêm nữa, để bồi dưỡng nền thói quen ngôn ngữ tốt cho trẻ, chúng ta cũng nên xây dựng cho trẻ một tấm gương tốt, cố gắng hết sức để giảm thiểu những nhân tố bất lợi trong môi trường.

2. Không nên hùa theo những nhu cầu trong giai đoạn phát triển ngôn ngữ đặc thù của trẻ mà dùng những câu ngắn với những từ đơn giản, những điệp âm xa rời thực tế ngôn ngữ để nói chuyện với trẻ, ví dụ như nói ăn cơm cơm, cầm cầm, về nhà nhà... Nếu như trẻ không được sống trong một môi trường có ngôn ngữ bình thường thì trẻ khó có thể học ngôn ngữ bình thường được. Cứ như vậy, cho đến khi trưởng thành và cho đến lúc đi học, trẻ sẽ vẫn giữ thói quen nói những ngôn ngữ ấy đó, có khả năng chúng sẽ rất đau khổ và tự ti vì bị cười nhạo.

Tất cả trẻ nhỏ đều phải trải qua giai đoạn phát âm đơn giản, giai đoạn sử dụng từ đơn và sử dụng ngữ pháp thành thục, giai đoạn cú pháp.

4 tháng tuổi: trẻ phát hiện ngữ âm xuất phát từ miệng, chuyên tâm quan sát động tác ở miệng.

6 tháng tuổi: bắt đầu phát ra những âm tiết đơn giản

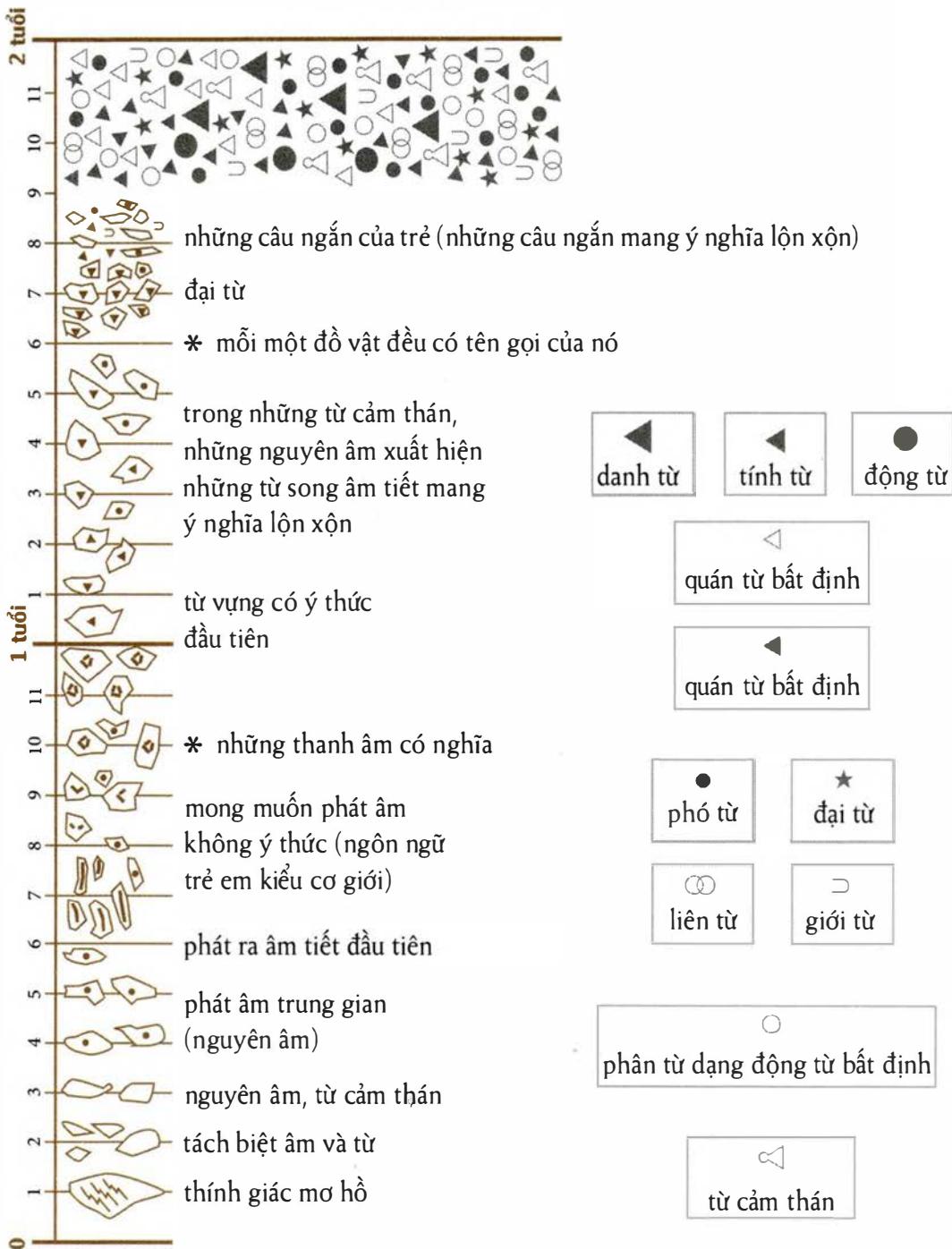
10 tháng tuổi: biết được rằng những âm thanh nghe được là có ý nghĩa

12 tháng tuổi: bắt đầu nói có ý thức

18 tháng tuổi: phát hiện ra rằng mỗi một đồ vật đều có tên gọi, bắt đầu tích cực học danh từ, đồng thời biểu đạt ý muốn của bản thân bằng cách tự tổ chức sắp xếp các danh từ. Sự phát triển đột phá về ngôn ngữ sẽ kéo dài cho đến khi trẻ 2 tuổi.

2 tuổi là ranh giới phân biệt loại hình tâm lí con người, cũng là thời kì bắt đầu tổ chức ngôn ngữ. Nó tiếp tục kéo dài cho đến khoảng 6 tuổi, trong khoảng thời gian này, trẻ học được rất nhiều từ mới, đồng thời học được ngữ pháp và cú pháp của tiếng nói dân tộc mình.

SƠ ĐỒ PHÁT TRIỂN NGÔN NGỮ

NÓI CHUYỆN NHIỀU VỚI TRẺ, THẤU HIỂU TRẺ

✿ MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Tại "Children's House", mỗi sáng, chúng tôi đều dành một khoảng thời gian riêng để nói chuyện với trẻ, thường là vào trước giờ ăn trưa. Nội dung nói chuyện bao gồm tất cả mọi thứ có liên quan đến mọi mặt trong cuộc sống của trẻ. Giáo viên sẽ tùy cơ ứng biến, xem xét tình hình trong ngày của trẻ thế nào để bắt đầu cuộc nói chuyện.

Có lần, một cậu bé khoảng 1 tuổi rưỡi đi đến trước mặt tôi, ban đầu tôi cho rằng cậu bé ấy đói nên mới hỏi: "Cháu muốn ăn chút gì không?"

Cậu bé lại trả lời: "Con sâu".

Tôi thấy rằng mình không thể hiểu được lời của đứa trẻ, do đó, tôi đã hướng dẫn cậu bé nói ra nhiều thông tin hơn nữa, cho đến khi cậu bé chậm chạp nói ra được một câu có nhiều từ hơn: "Nina...trứng...sâu...". Cuối cùng, tôi cũng nhớ ra trong giờ học lúc nãy, chị gái của cậu bé này là Nina đã dùng bút sáp vẽ một quả trứng, khi đó cậu bé cũng muốn có bút sáp nhưng giáo viên đã không đưa cho cậu vì cậu nhỏ quá.

Tôi đưa cho cậu bé một cây bút sáp, cậu bé vui mừng khôn xiết, nhanh chóng vẽ ra trên giấy một đường lượn sóng, sau đó tự hào nói với tôi rằng: "Con sâu, con sâu".

Nếu như bạn cho rằng trẻ còn nhỏ quá, không thể nghe hiểu tiếng nói của bạn thì bạn đã nhầm rồi. Khi nói chuyện, trẻ có cách riêng của mình để lý giải, hoàn toàn không giống như người lớn chỉ dựa hoàn toàn vào nghĩa biểu đạt của từ. Biểu cảm của bạn, động tác của bạn, sự biến đổi âm thanh của bạn cũng giống như ngôn ngữ có thể biểu đạt được ý muốn và tâm tình của bạn, thậm chí có lúc, chúng còn có thể biểu đạt chính xác và chân thực hơn cả ngôn ngữ.

✿ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Hãy cố gắng thấu hiểu những ngôn ngữ của trẻ đang còn trong giai đoạn học nói, đem đến cho trẻ những sự đồng viên, khích lệ, có được tình yêu và sự tin tưởng của trẻ. Trẻ sẽ cảm thấy điều này có ý nghĩa hơn nhiều so với việc chỉ chăm sóc cho cuộc sống và ôm ấp trẻ.

Bắt đầu từ tháng thứ 4, trẻ đã biết quan tâm đến ngôn ngữ của con người. Từ đó trở đi, trẻ sẽ trải qua quá trình trải nghiệm từ việc nghe đến bắt chước phát âm (6 tháng tuổi), tìm hiểu từ ngữ (1 - 2 tuổi) rồi cuối cùng là đến những câu ngắn, câu dài (2 - 4 tuổi). Bắt đầu từ khi 4 tuổi, cảm hứng của trẻ với ngôn ngữ sẽ chuyển đổi từ ngôn ngữ nói sang ngôn ngữ viết. Trong cả giai đoạn từ 0 - 6 tuổi, môi trường ngôn ngữ thành thục là một điều không thể thiếu được.

• LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

TRÒ CHUYỆN

Trong gia đình, chúng ta nên xây dựng thói quen nói chuyện với trẻ, bắt đầu ngay từ khi trẻ mới ra đời. Đầu tiên, trẻ có thể sẽ không nghe hiểu được ngôn ngữ của chúng ta, nhưng trẻ có thể cảm nhận được những cảm xúc, có thể nhìn và hiểu được những biểu cảm của chúng ta. Buổi sáng sau khi thức dậy, trước khi ăn cơm, trước khi đi ngủ, trở về nhà... đều là những khoảng thời gian tốt để trò chuyện cùng trẻ.

Trước khi trẻ được 1 tuổi rưỡi, có thể cha mẹ sẽ phải đóng vai trò là một người độc diễn, nhưng trẻ sẽ dần nghe hiểu được những câu chuyện của chúng ta. Đến khi trẻ nói được, là chúng ta có thể cùng thảo luận những chủ đề kích thích khả năng biểu đạt của trẻ, ví dụ như:

Con có vui không? - nói sau khi đã tham gia vào một hoạt động lớn nào đó

Con muốn làm gì? - trước khi bắt đầu hoạt động ngoài trời.

Con thích mua gì? - khi đi mua sắm.

Bữa trưa (bữa sáng, bữa tối) hôm nay con thích ăn món gì nào? - chuẩn bị nấu ăn.

Hoa hướng dương con trồng đã lớn chưa? - trước và sau hoạt động trồng cây.

Con có thấy bạn Minh (hoặc một bạn nào khác) đang khóc không? - khi phát sinh ra một sự việc đặc biệt nào đó trong hoạt động giao tiếp

Con có biết bố làm nghề gì không? - khi xem ảnh gia đình hoặc khi rảnh rỗi nói về những chuyện đã qua của gia đình.

Nên tạo thói quen nói chuyện với trẻ, bắt đầu từ khi trẻ vẫn còn là một đứa bé sơ sinh.

Chị My (hàng xóm kế bên) có đồng ý dắt con đi chơi không? - sau khi trẻ tham gia vào hoạt động tập thể với các bạn

Ai là bạn tốt nhất của con? - khi chọn quà cho dịp lễ tết hoặc mời khách đến tham dự những dịp tụ tập của gia đình

KỂ CHUYỆN TRƯỚC GIỜ ĐI NGỦ

Kiên trì kể chuyện cho trẻ nghe trước giờ đi ngủ mỗi ngày là một thói quen rất tốt, tôi thực sự kính phục những bậc cha mẹ làm được điều này hàng ngày. Trong quá trình lặp đi lặp lại hằng ngày đó, trẻ sẽ nâng cao được khả năng nghe và năng lực biểu đạt ngôn ngữ của mình, cũng học được thói quen khẩu ngữ của cha mẹ. Nhưng việc luyện tập này phải kiên trì, đòi hỏi cha mẹ phải có sự chuẩn bị kĩ càng và bỏ ra nhiều công sức.

1. Mỗi tuần chuẩn bị 1 câu chuyện, kể một cách trôi chảy.
2. Trước khi trẻ đi ngủ, kể cho trẻ nghe, điều chỉnh ngữ điệu và âm lượng, cố gắng thu hút sự chú ý của trẻ.
3. Sau khi kể xong, cùng thảo luận với trẻ về ý nghĩa của câu chuyện, đồng thời nếu như trẻ có yêu cầu thì có thể kể lại một đoạn nào đó.
4. Sau nhiều lần kể lại một câu chuyện, có thể cố tình bỏ sót một vài tình tiết trong khi kể để kiểm tra trí nhớ của trẻ.
5. Khích lệ trẻ bổ sung những tình tiết bị bỏ sót.

CHỈ DẪN NGOÀI LỄ CỦA MONTESORI

1. Gia tăng dần nhiệm vụ, luyện năng lực tràn thuật của trẻ. Câu chuyện có thể được lấy ở trong sách, cũng có thể để cho trẻ tự sáng tạo ra và cùng kể với người lớn, mẹ một câu con một câu rồi cùng sáng tạo nên một câu chuyện mới.

2. Cơ quan phát âm của trẻ được phát triển thành thực và định hình trong quá trình học ngôn ngữ, do đó, trong cuộc sống hằng ngày, việc tận dụng mọi cơ hội cho trẻ phát huy việc học nói là một điều rất quan trọng. Có thể nói, việc luyện tập ngôn ngữ trong thời gian này sẽ nâng cao khả năng nói và thói quen nói cho trẻ.

VUI HỌC CHỮ

❶ MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Một ngày, trong khi lũ trẻ đang tự do nô đùa, đứng gần tôi là một cậu bé khoảng 2 tuổi rưỡi được gửi học tạm thời. Cậu bé đứng trên chiếc ghế đầu, thả những chữ cái tôi vừa dùng làm giáo cụ dạy học xuống đất. Tôi thu gom lại đồng chữ cái đó, để chúng một cách lộn xộn vào trong một chiếc hộp. Cậu bé đó nhìn tôi, đi đến bên chiếc hộp, lấy ra một chữ "F". Lúc đó, những đứa trẻ khác chạy đến, trông thấy chữ cái ấy liền đồng thanh phát âm cậu bé kia tiếp tục chú ý đến những chữ cái, cậu thả chữ "F" xuống rồi lại lấy lên một chữ "R", những đứa trẻ lại chạy lại, nhìn cậu bé rồi nói lớn: "R! R! R!". Dần dần, cậu bé bắt đầu hiểu ra rằng những chữ cái cậu cầm trên tay không giống nhau thì lũ trẻ sẽ phát ra những âm thanh khác nhau. Điều này khiến cậu rất hào hứng. Chúng cùng nhau chơi trò đó trong 45 phút, trong khoảng thời gian đó, cậu bé đã vài lần lấy lên chữ "F" và nghe được cách phát âm giống nhau, sau đó cậu cầm chữ "F" lên, nói với tôi rằng: "F, F, F". Vậy là thông qua trò chơi ngẫu nhiên đó, cậu đã học được chữ cái F.

❷ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Từ 3 - 6 tuổi là giai đoạn trẻ tiến hành hoàn thiện tính xây dựng thông qua hành động. Não của trẻ tiếp thu thông tin từ môi trường xung quanh một cách không biết mệt mỏi, hơn nữa, năng lực tiếp thu và học hỏi này ngày càng phong phú hơn với sự giúp đỡ của những kinh nghiệm chủ động.

Hãy căn cứ vào sự thay đổi hứng thú của trẻ mà dạy cho trẻ những điều chúng muốn biết.

❸ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

THẮP SÁNG CÀM HỨNG

- Đối với trẻ dưới 3 tuổi, chúng ta căn bản không thể "dạy" được chúng. Trẻ sẽ dùng năng lực tâm lí bẩm sinh để tiếp thu, học tập, việc mà cha mẹ cần làm là tạo cho trẻ một môi trường thích hợp.

2. Đối với trẻ từ 3 - 6 tuổi, chúng ta cũng không thể dùng những thuyết giáo và quy phạm để bắt trẻ học được. Não của trẻ chỉ tuân theo những hứng thú chỉ đạo của bản thân trẻ mà thôi. Do đó, xây dựng bối cảnh, kích thích sự hiếu kì của trẻ chính là cách duy nhất để dẫn dắt trẻ đi vào kế hoạch học tập của chúng ta.

KINH NGHIỆM ĐÃ NÓI CHO CHÚNG TÔI BIẾT

Những biển tên đường hoặc logo cửa hàng có thể gợi mở cảm hứng học chữ của trẻ;

Đi mua đồ cùng mẹ, đặc biệt là mua đồ cho trẻ sẽ kích thích hứng thú tính toán của trẻ;

Nhạc sống sẽ kích thích hứng thú học nhạc cụ;

Xem triển lãm hội họa sẽ kích thích cảm hứng vẽ tranh;

Những động vật đi hoặc bò một cách chậm chạp càng thu hút sự chú ý quan sát của trẻ;

Thực vật trẻ có thể ném thử sẽ càng kích thích hứng thú quan sát và vun trồng;

Thi đua cùng các bạn sẽ kích thích hứng thú với các loại vận động...

Trẻ đặc biệt yêu thích các tấm thẻ, do vậy rất nhiều bậc phụ huynh đã có kinh nghiệm thế này: đưa cho trẻ một hộp thẻ lớn, tuy không thể kỳ vọng trẻ có thể học được hay nhớ hết được những chữ cái hoặc hình vẽ trong một chốc một lát, nhưng trẻ lại có thể "nhận biết" được toàn bộ chúng trong một thời gian ngắn; hơn nữa, khi trẻ phát hiện ra những chữ cái giống như vậy trên báo hay trên các biển hiệu ngoài đường, chúng sẽ có thể đọc ra ngay.

TÙ TÙ VỰNG ĐẾN NGÔN NGỮ VIẾT

● MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Một giáo viên mà tôi mời về đã phát hiện ra rằng, trẻ rất thích học từ đơn, thầy dạy bao nhiêu bọn chúng cũng đều có thể học hết. Điều này khiến tôi rất kinh ngạc, do đó, tôi muốn thử xem bọn trẻ có thể tiếp thu được những thuật ngữ văn hóa sâu hơn một chút và những chữ có độ khó nhất định hay không, không ngờ lũ trẻ học rất dễ dàng. Sau đó, tôi đã giới thiệu cho trẻ các loại thiết bị thí nghiệm khoa học như: máy đo nhiệt độ, đo khí áp... và những danh từ sinh vật học như: nhụy hoa, đài hoa..., lũ trẻ đều học một cách hết sức nhiệt tình và còn muốn học nhiều hơn nữa. Bất kể là từ ngữ dài và phức tạp đến thế nào, bất luận là về lĩnh vực động vật học, địa lí học hay những lĩnh vực khác, lũ trẻ đều tỏ ra hào hứng cực độ.

● KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Khi phát âm và sự nhận biết được liên hệ lại với nhau, đó là khởi nguồn của ngôn ngữ. Khi đó, bản thân ngôn ngữ nói vẫn là một loại tâm lí - cơ chế thần kinh vận động, và vẫn còn ở giai đoạn hết sức sơ đẳng; mà ngôn ngữ viết lại là sự liên hệ ngôn ngữ nói với kí hiệu thị giác, là một hình thức biểu đạt dựa vào tư duy logic, đó là kết quả của tư duy, cũng là công cụ của tư duy, là một hoạt động trí lực cấp cao. Do đó, cũng có thể nói, nhận biết từ vựng là sự mở đầu cho việc học ngôn ngữ viết.

● LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

DẠY TỪ VỰNG

1. Dạy cho trẻ biết tên gọi chính xác của đồ vật, đợi đến sau khi trẻ có được khả năng lí giải nhất định (khoảng 4 tuổi) thì mới giảng cho trẻ nghe những tên gọi khác của đồ vật.

2. Dùng một cách phát âm chuẩn để gọi tên của đồ vật và những từ vựng có liên quan khác, trong những trường hợp bạn còn chưa chắc chắn thì cần tra từ điển.

3. Lặp lại nhiều lần, dẫu bạn phát hiện ra rằng, đôi lúc trẻ có thể ghi nhớ một từ rất nhanh, nhưng đó chỉ là tạm thời, đã có chuyên gia từng thống kê rằng, nếu như muốn một đứa trẻ ghi nhớ mãi mãi một từ nào đó, cần lặp lại từ đó 28 lần và thậm chí nhiều hơn thế.

● CHỈ DẪN NGOÀI LỄ CỦA MONTESSORI

Giai đoạn từ 3 - 6 tuổi là giai đoạn tốt nhất cho trẻ học ngôn ngữ, giai đoạn này trẻ đang hoàn thiện cơ chế ngôn ngữ của mình, mở rộng vốn từ của bản thân.

Ở tuổi này trẻ có một khao khát mãnh liệt đối với từ vựng, đồng thời có thể học không biết mệt mỏi trong một thời gian dài.

TIỀN TRÌNH PHÁT TRIỂN CỦA TỪ VỰNG ĐỂ CHUẨN BỊ CHO NGÔN NGỮ VIẾT

◆ CHIA SẺ KINH NGHIỆM

Con gái tôi chưa đến 2 tuổi đã có thể nói ra một câu dài gồm 11 từ có định ngữ, trạng ngữ, đôi khi còn xuất hiện cả câu mệnh đề. Ngoài những từ cháu chưa được nghe bao giờ, có thể nói, cháu đã nắm vững nội dung cơ bản của ngôn ngữ mẹ đẻ. Tôi rất kinh ngạc, đồng thời cũng không khỏi cảm thấy thán phục, bởi tôi đã học tiếng Anh 11 năm, từ tiểu học cho đến đại học, nhưng vẫn không thể nói ra được một câu tiếng Anh hoàn chỉnh nào.

Tôi suy nghĩ rất nhiều về vấn đề này và cảm nhận được rằng, trong việc học ngôn ngữ, môi trường ngôn ngữ và việc chịu khó mô phỏng là quan trọng nhất. Do đó, tôi không chủ trương bắt ép con học tiếng Anh trong môi trường sống và giao tiếp là tiếng mẹ đẻ, hơn nữa cũng cho con học dựa theo việc phân chia cấp độ khó dễ của ngữ pháp. Ngôn ngữ là một loại công cụ, nếu như trẻ có trí lực bình thường thì khi cần phải sử dụng đến công cụ này, trẻ sẽ tự biết phải dùng như thế nào.

SỰ PHÁT TRIỂN NGÔN NGỮ VIẾT LÀ SỰ BÙNG NỔ

◆ MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Một ngày tháng 12, ánh mặt trời ấm áp, cảm giác giống như mùa xuân vậy, tôi và lũ trẻ cùng nhau ngồi trên ban công tầng áp mái. Trong khi lũ trẻ chơi đùa tự do ở đó, thì có một cậu bé 5 tuổi lại cứ đứng luẩn quẩn quanh tôi. Đang ngồi cạnh ông khói, tôi bèn nói với cậu bé: "Vẽ cho cô bức tranh ông khói này đi!" đồng thời đưa cho cậu bé một viên phấn. Cậu bé nghe lời, ngồi xuống, vẽ một bức tranh phác họa ông khói ngay trên một viên ngồi, theo thói quen, tôi cổ vũ và khen ngợi cậu bé.

Cậu bé nhìn tôi cười, nói lớn: "Cháu còn có thể viết chữ! Cháu còn có thể viết chữ!" Nói rồi, cậu ngồi xuống viết chữ "tay" lên trên viên ngồi, cuối cùng cậu bé hào hứng viết thêm "ông khói, mái nhà"... Vừa viết vừa không ngừng nói lớn: "Cháu còn viết được rất nhiều chữ nữa cơ!" Tiếng nói của cậu bé đã thu hút rất nhiều đứa trẻ khác tới, chúng vây thành một vòng tròn, nhìn tác phẩm "hội họa" của cậu bé và rất lấy làm thích thú. Có hai ba đứa trẻ phấn khích nói với tôi: "Cho cháu một viên phấn, cháu cũng biết viết". Và quả thực, bọn trẻ bắt đầu viết các từ khác nhau như: Mẹ, tay, John, Ada...

◆ KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Sau khi học cách cầm bút, trẻ sẽ nhanh chóng bước vào quá trình học viết tự phát, khi trẻ lần đầu viết được chữ, chúng sẽ có cảm giác vui mừng rất khó tả, nhưng trong đầu trẻ không ý thức được mối liên hệ giữa lần viết này với những lần luyện tập trước, do đó sẽ nảy sinh một ảo giác rằng mình đã đủ lớn, đã biết viết chữ như thế nào rồi. Thực tế cũng là như vậy, sự phát triển của văn viết mang tính chất bùng nổ. Trải qua một thời gian ấp ủ, trẻ sẽ bước vào giai đoạn học viết chữ.

Do trẻ đã hiểu được rằng "từ" là do nhiều âm cấu thành, nhờ sự trợ giúp của hoạt động luyện phát âm, trẻ đã có thể tiến hành phân tích và tổ hợp ra những âm đơn. Trẻ cũng thuộc hình dáng của các chữ cái do đã tiếp xúc hết lần này đến lần khác với chúng. Bởi vậy, bỗng nhiên mà chúng ta thấy trẻ có thể bắt đầu viết, giống hệt như biểu hiện của "thời kì nói bộc phát" lúc 2 tuổi vậy. Khi toàn bộ kết cấu tâm lí đã thành hình thì thời cơ đã trở nên chín muồi.

Một khi trẻ đã bắt đầu viết được một, hai chữ thì sẽ có thể viết được những chữ khác rất nhanh, không lâu sau sẽ có thể viết ra những câu trẻ có thể nói, trong quá trình này, cha mẹ hoàn toàn không cần thiết phải dạy trẻ từng chữ từng chữ một.

Kể từ đó trẻ sẽ không ngừng viết, xuất phát từ ham muốn trong chính bản thân chúng, trẻ sẽ tận dụng tất cả mọi công cụ có được để viết, bao gồm cả việc dùng phấn viết trên tường hoặc trên đường đi, chỉ cần có không gian, bất kể là thích hợp hay không thích hợp, trẻ sẽ đều dùng để viết. Do đó, chúng ta có thể thấy khắp nơi toàn chữ là chữ, thậm chí trên bánh mì cũng có chữ. Về đến nhà trẻ cũng vẫn không ngừng viết, thậm chí viết cho đến khi ngủ rồi, bút vẫn còn cầm trên tay.

◆ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

TRẺ KHÔNG NÊN HỌC VIẾT QUÁ SỚM

Cho đến khi trẻ tròn 1 tuổi hãy đưa bút sáp cho trẻ, để cho trẻ tự do vẽ vời, còn việc dạy viết chữ thông thường nên đợi đến khi trẻ 4 tuổi. Bởi các nhà nghiên cứu đã chỉ ra rằng, trước tuổi đến trường mà trẻ đã học được quá nhiều chữ thì đến khi đi học chính thức, trẻ sẽ dễ dàng cho rằng những nội dung được học quá đơn giản, từ đó mà hình thành nên thói quen xấu như không chịu khó nghe giảng, tự mình cho là đã hiểu hết. Việc mà cha mẹ nên làm trước khi trẻ được 4 tuổi là luyện cho trẻ sử dụng tay một cách linh hoạt, vững chãi, để cho tay của trẻ có thể tự do hoạt động, để cho não tự do phối hợp với tay. Đồng thời, nên cho trẻ xem những chữ viết đẹp, để thị giác tiến hành nhận thức, hiểu biết kết cấu của chữ viết. Cần luyện cho trẻ dùng bút chữ không phải viết chữ, giúp động tác cầm bút của trẻ từ vụng về lóng ngóng trở nên linh hoạt tự nhiên, cuối cùng, trẻ sẽ tự nhiên tiến vào thời kì "bùng nổ" viết chữ.

BIẾT VIẾT MỚI CÓ THỂ BIẾT ĐỌC

● MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Trước đây, khi tôi đưa cho lũ trẻ những quyển sách có hình minh họa đẹp, phản ứng của chúng thường là rất thờ ơ. Mặc dù trong những cuốn sách đó có những hình vẽ rất đẹp, nhưng những thứ đó chỉ khiến chúng bị phân tán tư tưởng, không thể đọc sách một cách toàn tâm toàn ý. Mục đích lúc này của lũ trẻ là viết chữ chứ không phải xem tranh. Từ trước đó rất lâu, chúng tôi đã thử khuấy động cảm hứng của lũ trẻ đối với sách, nhưng tôi dần phát hiện ra rằng, trẻ không hào hứng lắm với việc đọc những thứ do người khác viết, nhưng lại chịu ngồi để nghe người khác đọc cho mình nghe, có lẽ là bởi chúng không đọc được những chữ đó. Thế nhưng, khi tôi đọc lớn những chữ mà bọn trẻ vừa viết ra thì đa số lũ trẻ đều cảm thấy ngạc nhiên và quay đầu lại nhìn tôi, dường như đang muốn hỏi: "Làm sao mà cô biết được?" Cứ như vậy, tôi đã kích thích hứng thú muôn tự mình đọc được của lũ trẻ.

Sau khi biết viết, trẻ sẽ có hứng thú mạnh mẽ hơn với việc kể chuyện và đọc.

● KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Trẻ đã có thể viết nhưng lại không biết đọc. Điều này thoạt nghe tưởng chừng như là chuyện hoang đường, bởi theo quan niệm thông thường, trẻ sẽ biết đọc trước rồi mới biết viết. Nhưng trong đầu trẻ trước tiên sẽ phân tích cách phát âm được bao hàm trong mỗi từ, sau đó mới phân tích các âm đó ra bằng các chữ cái. Trong suy nghĩ của trẻ, mỗi một chữ cái đều đại diện cho một âm thanh. Năng lực liên kết chữ cái và ngôn ngữ với nhau xuất hiện trong giai đoạn nhạy cảm về ngôn ngữ của trẻ (3 - 6 tuổi).

Cùng với sự phát triển của năng lực ngôn ngữ, trẻ đã có thể viết những chữ đơn giản, nhưng vẫn chưa biết đọc. Nhưng sau một thời gian, trẻ đột nhiên có thể tự đọc. Cuối cùng chúng tôi đã hiểu ra rằng, sau khi bắt đầu đánh vần khoảng 5 tháng, trong lòng trẻ sẽ nảy sinh một mong muốn khác: chúng hi vọng có thể hiểu được hàm ý trong những chữ đó. Khi gần được 6 tuổi, trẻ dường như có thể đọc được cả quyển sách, truyện rồi. Đọc là phải hiểu được tư tưởng của người khác, mà viết lại là cách để thể hiện bản thân, do đó, trước 5 tuổi, trẻ sẽ biết viết trước rồi mới biết đọc. Nhưng nếu như sau 5 tuổi trẻ mới được tiếp xúc với chữ viết, chúng sẽ biết đọc trước rồi mới biết viết, bởi lúc đó trẻ đã có được năng lực hiểu suy nghĩ của người khác.

✿ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

TRÒ CHƠI ĐỌC THẺ

Giáo cụ

Chuẩn bị một số lượng lớn các thẻ từ vựng và những câu ngắn, cùng các loại đồ chơi khác nhau.

Phương pháp luyện tập

- Đặt đầy đồ chơi lên một chiếc bàn rộng, mỗi món đồ chơi đều có viết thẻ tên. Bỏ lộn xộn những tấm thẻ đó vào trong một chiếc hộp, để cho trẻ tùy ý rút ra một thẻ và đọc to lên. Nếu như đọc chuẩn được tên gọi đó thì trẻ mới có thể lấy được món đồ chơi tương ứng.
- Sau khi trẻ nhận biết được một số lượng từ vựng thường dùng một cách tương đối thì có thể đổi sang luyện tập với thẻ những câu ngắn hay sử dụng trong cuộc sống, ví dụ đến giờ ăn cơm rồi, thu dọn đồ chơi thôi, đi rửa tay v.v... Để nâng cao sự hứng thú của trẻ, cha mẹ có thể hướng dẫn trẻ tự mình viết ra những tấm thẻ như vậy. Khi mới bắt đầu, có thể dùng thời gian luyện tập để chơi trò này, đến khi trẻ nắm bắt được những câu ngắn rồi, thì có thể đặt những tấm thẻ ghi câu mệnh lệnh tại các góc phòng hoặc dùng văn viết để trả lời những câu hỏi của trẻ, chỉ dẫn cho chúng.
- Sau khi trẻ nắm bắt được một số lượng lớn các câu ngắn thì có thể dùng những câu chỉ đạo bằng văn viết để chơi trò này. Làm cho những tấm thẻ câu ngắn thêm phong phú, sau đó, cha mẹ và trẻ sẽ cùng nhau lựa chọn những tấm thẻ thích hợp để biểu đạt ý muốn của mình.
Liên tục nhận biết được những tấm thẻ ghi câu ngắn chính là hình thức ban đầu của việc đọc; đồng thời, tạo ra những câu khác nhau để biểu đạt ý nghĩ của bản thân cũng là một hình thức làm văn đơn giản.

✿ CHỈ DẪN NGOÀI LỀ CỦA MONTESSORI

Trong quá trình dạy, cha mẹ nên cho trẻ nhận biết được cách đọc thực sự, đặc biệt cần chú ý đến những tình huống sau:

- Văn viết dựa vào tư duy logic chứ không phải cơ chế phát âm. Trước khi trẻ tự mình đọc được thì nhất định phải xây dựng nền một loại ngôn ngữ logic. Đứng trước một quyển sách, việc chỉ biết cách đọc từng từ đơn không được coi là đã biết đọc, cũng giống như có thể phát âm các từ khác nhau cũng không có nghĩa là đã biết nói.
- Sự hứng thú với việc đọc của trẻ đôi khi chỉ là do chúng thấy vui khi đem văn viết chuyển hóa thành cách phát âm quen thuộc, chứ trẻ chưa chắc đã thực sự hiểu hết nội dung câu chữ, do đó cha mẹ cần phải đưa ra cho chúng những giải thích cần thiết.
- Kinh nghiệm đã cho thấy rằng, bắt đầu từ khi trẻ có thể viết được cho đến giai đoạn cao hơn là đọc được thì trung bình phải mất khoảng 2 tuần.

● MÁCH NHỎ

Cùng với việc đọc những câu chuyện có hình minh họa cũng là một cách để bồi dưỡng năng lực đọc của trẻ. Trước khi trẻ có thể nhận biết được chữ, thì hình ảnh và sự kết hợp giữa hình ảnh - ngôn ngữ là những yếu tố trẻ đọc được đầu tiên, những điều ấy cũng đủ để giúp trẻ hiểu được hàm ý ngôn ngữ, đồng thời, những tình tiết trong câu chuyện cũng sẽ khơi gợi sự hứng thú của trẻ đối với chữ viết. Lúc này, cha mẹ không cần quá mất công, vội vàng cho trẻ học nhiều chữ mà nên khơi gợi cảm hứng của trẻ đối với chữ viết.

TOÁN HỌC THÚ VỊ

● MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Để cho trẻ hiểu được hàm ý của số 0, chúng tôi đã xây dựng nên một trò chơi như sau: tôi đứng giữa lũ trẻ, nói với một em trong số đó: "Lại đây, đến chỗ cô 0 lần". Thông thường, đứa trẻ ấy sẽ chạy lại chỗ tôi, sau đó quay trở lại vị trí của mình. Tôi nói: "Như vậy là em đã đến 1 lần chứ không phải 0 lần".

Vì thế, trẻ sẽ cảm thấy rất khó hiểu: "Vậy thì em phải làm thế nào ạ?"

"Không làm gì hết, 0 tức là không có gì cả".

"Không có gì cả nghĩa là làm sao ạ?"

"Em không cần phải làm bất cứ việc gì, chỉ cần đứng im tại chỗ, không chạy lại, 0 lần, tức là đến 1 lần cũng không có".

Tôi cứ lặp lại trò chơi này cho đến khi lũ trẻ hiểu ra. Sau này, khi tôi bảo lũ trẻ đến chỗ tôi 0 lần, chúng đều cảm thấy rất thú vị, và tự hét lên rằng: "0 tức là không có gì cả, 0 tức là không có gì cả".

● KINH NGHIỆM CỦA MONTESSORI

Khi chúng tôi dạy những đứa trẻ lớn học nội dung mới, những đứa trẻ 4 tuổi cũng muốn học, hơn nữa còn khá tập trung. Nếu như dùng những sự vật cụ thể để dạy thì lũ trẻ sẽ càng cảm thấy hứng thú hơn.

Còn một phát hiện nữa cũng khiến người ta phải ngạc nhiên, đó là: Khi mới bắt đầu học toán, trẻ sẽ không có hứng thú như khi học ngôn ngữ. Gặp điều này, chúng ta có thể sẽ đánh giá một cách rất tự nhiên rằng, trẻ thích ngữ văn chứ không thích số học, bởi số học vừa khô khan vừa trừu tượng, nhưng trên thực tế, đó chỉ là ý kiến phiến diện của bản thân chúng ta mà thôi.

Cũng giống như việc học nói, nếu như trẻ có được môi trường học tập tốt, cùng với việc để chúng bắt chước lại một cách tự phát, thì dần dần trẻ cũng có thể học được cách tính toán một cách tự nhiên.

Trong cuộc sống, việc trẻ học toán thực sự cần đến sự dẫn dắt và tham gia của cha mẹ, trẻ không thể tự mình hoàn thành được, vì sao? Mấu chốt của vấn đề nằm ở môi trường. Chúng ta nói chuyện hằng ngày và cũng thường xuyên viết chữ, nhưng không phải ngày nào chúng ta cũng đếm đếm tính tính, càng không phải lúc nào cũng đọc sách về số học. Môi trường không đủ điều kiện thúc đẩy chính là nguyên nhân khiến việc học toán diễn ra không thuận lợi với trẻ. Do đó, việc tạo nên một môi trường học tập chính là một việc rất quan trọng trong việc học toán của trẻ.

LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

Độ tuổi thích hợp	Luyện nhận biết con số - thẻ số 1 - 4 tuổi
Giáo cụ cần chuẩn bị	Các loại thẻ số khác nhau, có thể mua sẵn ngoài hiệu sách hoặc tự mình viết lên giấy rồi cắt ra.
Phương pháp luyện tập	<p>1. Khi mới bắt đầu, chỉ nói với trẻ rằng: "Đây là số 1", "đây là số 2", sau đó đưa rạ yêu cầu: "Con đưa cho mẹ số 1 được không?" hoặc đặt câu hỏi: "Đây là số mấy?" Khuyến khích cổ vũ trẻ nói ra các con số to, rõ ràng.</p> <p>2. Khi trẻ lên 3 tuổi, thông thường đã được học đến số 3 hoặc số 5. Chúng ta viết những con số mà trẻ đã biết ra giấy rồi giờ cho trẻ xem, trẻ sẽ hào hứng giống như phát hiện ra một điều gì đó thú vị: "A, đây là số 1". Như vậy, tạo ra mối liên hệ với những kinh nghiệm mà trẻ đã có mới là cách dạy có hiệu quả.</p>
Độ tuổi thích hợp	Luyện hiểu con số - đặt đồ vật theo số 3 - 4 tuổi
Giáo cụ cần chuẩn bị	Chuẩn bị 2 chiếc đĩa, mỗi đĩa chia làm 5 phần, mỗi phần lại dán hoặc viết số. Số trong chiếc đĩa đầu tiên là 0,1,2,3,4, số trong chiếc đĩa thứ hai là 5,6,7,8,9.
Phương pháp luyện tập	Hướng dẫn trẻ đặt số lượng đồ vật tương ứng với con số được đánh trong mỗi phần trong đĩa. Có thể đưa cho trẻ đủ mọi vật thể kích thước nhỏ như hạt đậu hoặc là quân cờ, cũng có thể là những món đồ nhỏ khác để trò chơi không ngừng biến hóa.

Chú ý: Khi luyện tập, cha mẹ cần lưu ý để không cho trẻ bỏ những đồ vật nhỏ vào miệng và nuốt.

◆ CHỈ DẪN NGOÀI LỄ CỦA MONTESSORI

Trong tất cả các con số, chúng ta cần chú trọng vào việc giải thích số 0 cho trẻ. Tốt nhất đợi đến khi trẻ chỉ vào số 0 trong đĩa và hỏi nên đặt bao nhiêu đồ vật vào đây, lúc ấy cha mẹ có thể nói với trẻ rằng: không cần đặt một cái gì cả, "0" tức là không có. Nhưng như vậy vẫn chưa đủ, chúng ta cần thông qua các trò chơi và lặp lại liên tục để củng cố khái niệm này cho trẻ.

Bắt đầu hiểu về con số thông qua việc đếm ngón tay là một quá trình mà đứa trẻ nào cũng phải trải qua.

◆ MÁCH NHỎ

Những trò chơi như thế này, có thể căn cứ vào việc trẻ có cảm thấy hứng thú hay không để quyết định nên lặp lại bao nhiêu lần.

TỔNG HỢP CÁC BÀI LUYỆN TẬP TOÁN HỌC

Việc bồi dưỡng năng lực toán học nên được tiến hành sớm trước khi bắt đầu chính thức các bài luyện tập này.

LUYỆN TẬP PHÂN LOẠI - CÁI NÀY CÓ THỂ ĂN ĐƯỢC KHÔNG

Độ tuổi thích hợp	Giáo cụ cần chuẩn bị	Phương pháp luyện tập
1 tuổi rưỡi - 3 tuổi	Táo, lê, bóng cao su, bóng bàn, chai nhựa nhỏ, cốc nhỏ... mỗi thứ 1 cái/quả, tất cả đều phải sạch sẽ; một cái khay lớn và 3 cái đĩa nhỏ.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bày khay và đĩa nhỏ lên bàn, tất cả những đồ vật khác bày trong đĩa to. 2. Cùng ngồi bên cạnh bàn với trẻ. 3. Cầm một quả táo lên, hỏi trẻ: "Đây là quả gì? Có thể ăn được không?" 4. Đặt quả táo vào trong đĩa nhỏ, sau đó lại hỏi tiếp: "Còn thứ gì khác có thể ăn được không?" Gợi ý và khích lệ trẻ đặt quả lê vào cùng chiếc đĩa đựng táo. 5. Lần lượt luyện cho trẻ chơi như trên, đặt những đồ vật đã chuẩn bị vào những đĩa khác nhau

"Phân loại chính xác!"

Có thể ăn được rồi!"

LUYỆN TẬP SO SÁNH – CÁI NÀO NGẮN NHẤT

Độ tuổi thích hợp	Giáo cụ cần chuẩn bị	Phương pháp luyện tập
2 - 3 tuổi	Những que gỗ có độ dài ngắn khác nhau nhưng độ thô nhẵn thì giống nhau	<ol style="list-style-type: none"> Đặt que gỗ lên trên bàn, cùng ngồi bên cạnh trẻ Lấy ngẫu nhiên 2 que gỗ, dựng đứng trên bàn, hỏi trẻ chỉ ra xem cây nào dài cây nào ngắn. Lại lấy thêm 2 que gỗ khác, đặt câu hỏi: "Que nào dài?" Quan sát quá trình giải quyết bài toán của trẻ. Khi trẻ nhận ra que nào là dài nhất rồi thì kịp thời công nhận thành tích của trẻ, đồng thời giúp trẻ đặt chiếc que sang một bên. Tiếp tục lấy ra 2 que gỗ, hướng dẫn trẻ tìm ra que nào dài hơn rồi đặt sang bên cạnh que đầu tiên. Lần lượt luyện tập, cho đến khi chỉ còn sót lại 1 que cuối cùng. Cầm que gỗ cuối cùng lên để so sánh với que gỗ vừa lấy đi, rồi chỉ ra cho trẻ: "Đây là que ngắn nhất".

LUYỆN XẾP THỨ TỰ - XẾP HÀNG

Độ tuổi thích hợp	Giáo cụ cần chuẩn bị	Phương pháp luyện tập
3 - 4 tuổi	Vẫn sử dụng giáo cụ của bài luyện tập trước - Những que gỗ có độ dài ngắn không đồng đều nhưng độ thô nhăn thì giống nhau.	<ol style="list-style-type: none"> Đặt que gỗ lên trên bàn, cùng ngồi vào bàn với trẻ. Đặt câu hỏi, ví dụ như: "Que nào là dài nhất?" sau đó quan sát quá trình cân nhắc của trẻ. Khi trẻ tìm ra que dài nhất thì nên kịp thời khen ngợi, giúp trẻ đặt que đó sang một bên. Tiếp tục hướng dẫn trẻ tìm ra que dài nhất, đặt bên cạnh que đầu tiên. Lần lượt xếp hết các que gỗ. Khi trẻ tìm sai que gỗ có thể nhắc trẻ thử so sánh lại chứ đừng chỉ ra lỗi sai, đợi trẻ xếp xong toàn bộ que gỗ thì trẻ sẽ tự mình phát hiện ra lỗi sai đó.

"Xếp hàng nào, que nào dài nhất?
Que nào ngắn nhất?"

LUYỆN TOÁN - ĂN LẠC

Độ tuổi thích hợp	3 - 5 tuổi
Đồ dùng cần chuẩn bị	1 đĩa lạc còn nguyên vỏ (10 - 30 củ), 2 đĩa nhỏ, một chiếc hộp đựng vỏ
Thời gian luyện tập thích hợp nhất	Thời gian ăn bữa phụ, 10 giờ sáng hoặc 3 giờ chiều
Phương pháp luyện tập	<p>1. Đặt đĩa lạc và hộp đựng vỏ trên bàn, cùng ngồi vào bàn với trẻ.</p> <p>2. Cha mẹ và trẻ cùng nhau chia lạc, có thể nói: "Con đặt vào đây, mẹ đặt vào kia, con một củ, mẹ một củ", lần lượt đặt lạc vào vị trí được chỉ định của mỗi người cho đến khi chia hết.</p> <p>3. Sau đó nói: "Nào, cũng đếm xem chúng ta có bao nhiêu củ lạc?" Rồi lấy ra chiếc đĩa nhỏ, vừa đếm to, rõ ràng vừa bỏ lạc vào đĩa, chú ý con số nói ra và động tác của tay phải đồng bộ với nhau.</p> <p>4. Đưa cho trẻ 1 chiếc đĩa nhỏ, khuyến khích trẻ lặp lại quá trình vừa nãy, ban đầu, cần hỗ trợ trẻ, sau nhiều lần lặp đi lặp lại thì trẻ mới có thể ghi nhớ được thứ tự của các con số.</p> <p>5. Sau khi đếm hết một lượt, mỗi người ăn một củ lạc, tiếp tục đếm bằng cách nhặt các viên lạc từ đĩa bỏ trở lại bàn.</p>

*Trước mỗi đĩa là số mấy thi
đặt vào bấy nhiêu quả nho*

LUYỆN NHẬN BIẾT CON SỐ - CHIA HOA QUẢ

Độ tuổi thích hợp	2 - 5 tuổi
Đồ dùng cần chuẩn bị	Một chiếc đĩa đựng các loại hoa quả nhỏ như dâu tây, nho..., 5 chiếc đĩa nhỏ, thẻ số từ 1 - 5
Thời gian luyện tập thích hợp nhất	Thời gian ăn bữa phụ, 10 giờ sáng hoặc 3 giờ chiều
Phương pháp luyện tập	<p>1. Đặt đĩa hoa quả lên trên bàn, bày thẻ số theo thứ tự từ 1 đến 5, phía dưới mỗi thẻ số đặt 1 chiếc đĩa.</p> <p>2. Lần lượt đọc to con số, sau đó cha mẹ làm mẫu cho trẻ việc chia hoa quả: con số trên thẻ là số mấy thì cầm từng ấy quả đặt vào chiếc đĩa phía dưới.</p> <p>3. Sau khi chia xong, thử so sánh xem, chiếc đĩa nào nhiều quả nhất, đĩa nào ít quả nhất.</p> <p>4. Cùng với trẻ ăn số hoa quả trong các đĩa, vừa ăn vừa đếm, ví dụ như: "Bắt đầu ăn 2 quả, 1 quả, 2 quả, đây là 2".</p> <p>5. Sắp xếp lại thứ tự của các thẻ số và đĩa, bắt đầu lại từ đầu, để cho trẻ tự mình chia hoa quả.</p> <p>6. Dựa vào hứng thú của trẻ, có thể tiếp tục chơi cho đến khi ăn hết số hoa quả đã chuẩn bị.</p>

LUYỆN TẬP NHẬN BIẾT CHỮ SỐ - ĐỔ XÚC XẮC

Độ tuổi thích hợp	2 - 5 tuổi
Đồ dùng cần chuẩn bị	1 đĩa hoa quả có hạt nhỏ như dâu tây, nho..., 2 chiếc đĩa nhỏ, 1 viên xúc xắc bên trên có đánh số từ 1 - 6
Thời gian luyện tập thích hợp nhất	Thời gian ăn bữa phụ, 10 giờ sáng hoặc 3 giờ chiều
Phương pháp luyện tập	<p>1. Đặt đĩa hoa quả lên bàn, cùng ngồi vào bàn với trẻ, trước mặt mỗi người đặt 1 chiếc đĩa nhỏ.</p> <p>2. Lần lượt đổ xúc xắc, là số mấy thì sẽ lấy bấy nhiêu quả về đĩa của mình.</p> <p>3. Sau khi chia xong, có thể thử so sánh xem đĩa của ai nhiều quả hơn.</p> <p>4. Dựa vào sự hứng thú của trẻ, có thể lặp lại trò chơi 1 lần nữa.</p> <p>5. Khi ăn hoa quả, có thể kết hợp ôn lại cách đếm.</p>

LUYỆN TẬP NHẬN BIẾT CHỮ SỐ - TRÒ CHƠI MUA XE

Độ tuổi thích hợp	4 - 5 tuổi
Đồ dùng cần chuẩn bị	3 bộ thẻ số (1 - 10); 10 món đồ chơi nhỏ như ô tô đồ chơi.
Thời gian luyện tập thích hợp nhất	Thời gian ăn bữa phụ, 10 giờ sáng hoặc 3 giờ chiều
Phương pháp luyện tập	<p>1. Giúp trẻ sắp xếp các món đồ chơi theo thứ tự lớn bé, đánh số chúng từ 1 - 10.</p> <p>2. Đặt 1 bộ thẻ số lần lượt theo thứ tự trước mặt trẻ, thứ tự tương ứng với số được đánh cho đồ chơi.</p> <p>3. Đặt 1 bộ thẻ khác trước mặt mình, thứ tự cũng tương ứng với số đánh cho đồ chơi.</p> <p>4. Còn 1 bộ thẻ số dùng làm tiền mua hàng, trẻ đóng vai người mua xe, còn mình là người bán xe.</p> <p>5. Trẻ rút ra 1 thẻ số, đọc con số lên rồi đưa cho cha mẹ, cha mẹ sẽ đưa cho trẻ chiếc xe đồ chơi được đánh số đó.</p> <p>6. Giúp trẻ nhận biết con số tương ứng ở thẻ số của mình với của xe, đặt xe lên trước thẻ.</p> <p>7. Bảo trẻ lấy ra 1 thẻ số khác, tiếp tục mua xe, lần lượt cho đến khi mua hết 10 chiếc xe.</p> <p>8. Sau đó, cha mẹ dùng thẻ của mình lặp lại quá trình mua xe ban nãy, để cho trẻ đóng vai là người bán xe.</p> <p>9. Suốt quá trình chơi cần đọc to các con số.</p>

LUYỆN TẬP GHI NHỚ CHỮ SỐ - NHẤT HẠT ĐẬU

Độ tuổi thích hợp	Giáo cụ cần chuẩn bị	Phương pháp luyện tập
4 - 6 tuổi	Lần lượt viết 10 con số từ 0 - 9 lên giấy, gấp lại rồi đặt vào trong hộp. Bên cạnh đặt 1 đĩa đậu.	<ol style="list-style-type: none"> Sau khi trẻ đã nhận biết được con số và hiểu ý nghĩa của chúng, chúng ta có thể tiến hành luyện tập bài tập dưới đây. Trẻ lấy 1 tờ giấy có ghi số rồi về vị trí của mình để mở ra xem, ghi nhớ con số đó, giữ bí mật; sau đó, trẻ phải lấy số hạt đậu tương ứng với con số ghi trên giấy, đồng thời đặt tờ giấy ghi số lên bàn, vẫn giữ bí mật về con số trong giấy cho đến khi cha mẹ kiểm tra xem đã làm đúng hay chưa. Trong toàn bộ quá trình đi lại và lấy đồ vật, trẻ đều phải ghi nhớ thật kĩ con số kia.

CHỈ DẪN NGOÀI LỄ CỦA MONTESSORI

Trò chơi này không chỉ là một bài luyện tập về con số, mà nó còn là bài luyện tập về trí nhớ và ý chí. Bởi trẻ thường muốn lấy nhiều đồ vật/hoa quả hơn con số viết trong thẻ một chút, mặc dù cha mẹ đã nhấn mạnh là có lấy nhiều hơn cũng không có tác dụng gì, đặc biệt là khi trẻ nhìn thấy đứa trẻ khác lấy nhiều hơn mình thì càng khó để làm chủ bản thân. Nhất là những trẻ lấy được thẻ số "0", trên mặt đôi khi còn biểu lộ cả cảm giác thất vọng, thậm chí là đau khổ.

MÁCH NHỎ

- Nếu như có nhiều trẻ cùng tham gia thì trò chơi này sẽ càng thú vị và gay cấn hơn.
- Cũng có thể đổi hạt đậu thành kẹo hoặc những loại hoa quả khác.

Hướng dẫn những trẻ còn nhỏ làm bài luyện tập đơn giản là: hỏi số mấy trên mỗi thẻ, rồi đặt từng ấy hạt đồ lên trên thẻ.

PHÂN BIỆT SỐ CHẴN VÀ SỐ LẺ - PHÂN NHÓM CHO ĐỒ CHƠI

Độ tuổi thích hợp	Giáo cụ cần chuẩn bị	Phương pháp luyện tập
4 - 6 tuổi	Bài luyện tập này lấy cơ sở là bài luyện tập trước, vẫn viết 10 chữ số từ 0 - 9 lên trên 10 miếng giấy, gấp lại bỏ vào trong hộp, cần chuẩn bị thêm 10 món đồ chơi.	<ol style="list-style-type: none"> Đem đồ chơi đặt trên bàn, để cho trẻ bốc thăm 1 miếng giấy, tự mình mở ra xem, không cho cha mẹ nhìn thấy; Cha mẹ ngồi quay lưng vào bàn, để cho trẻ lấy đi số đồ chơi tương ứng với con số mình bốc thăm được rồi cất đi; Đợi sau khi trẻ làm xong, cha mẹ ngồi quay lại vào bàn, đoán xem trẻ đã lấy đi bao nhiêu chiếc; Để cho trẻ kiểm tra xem cha mẹ đoán có đúng không; Cuối cùng, trẻ có thể luyện tập phân biệt số chẵn và số lẻ dưới sự hướng dẫn của cha mẹ. Trẻ đem những món đồ chơi mình đã lấy ra, xếp 2 món thành 1 cặp. Nếu mỗi món đồ chơi đều có cặp thì đó là số chẵn, trường hợp còn một món đồ chơi dư ra, không có cặp, thì số đồ chơi là số lẻ.

TÍNH TOÁN ĐƠN GIẢN – ĐỔI TIỀN LẺ

Độ tuổi thích hợp	Giáo cụ cần chuẩn bị	Phương pháp luyện tập
3 - 6 tuổi	Một ít tiền lẻ, 1 tờ tiền 10 nghìn, cũng có thể viết con số lên giấy thay cho tiền thật.	Đổi tiền lẻ là một trò chơi mà trẻ rất thích. Đầu tiên cho trẻ nhận biết các loại tiền hai trăm, năm trăm, đồng thời kết hợp với trò chơi mua hàng, để trẻ trong quá trình đổi tiền lẻ có thể cung cấp được khái niệm của mình về con số.

◆ MÁCH NHỎ

Không gì có thể thực tế hơn những loại tiền trẻ đã thông thuộc trong cuộc sống. Chính vì mối liên hệ mật thiết giữa tiền và cuộc sống thường nhật mà đã tạo nên sức hút đối với trẻ.

Nếu bạn dùng tiền thật để luyện tập cho con thì cần chú ý vệ sinh, làm sạch tờ tiền, sau khi luyện tập hãy nhắc nhở trẻ rửa tay sạch sẽ.

LUYỆN TẬP PHÉP CỘNG – GẬY SỐ

Độ tuổi thích hợp	Giáo cụ cần chuẩn bị	Phương pháp luyện tập
3 - 6 tuổi	Dùng ống hút để làm thành gậy số của Montessori, cách làm như sau: chuẩn bị 10 ống hút bằng nhựa, cắt thành 10 que có chiều dài từ 1 - 10 cm, dùng băng dính xanh đỏ bọc lại theo chiều ngang (độ rộng của băng dính là khoảng 1cm). Như vậy ống hút 1cm chỉ có 1 màu, đánh số 1, đại diện cho số 1; ống hút 2 cm có hai đoạn màu xanh đỏ, đại diện cho số 2... Cứ làm vậy cho đến hết, ống hút số 10 sẽ có 10 đoạn màu xanh đỏ, đại diện cho số 10.	<ol style="list-style-type: none"> Hướng dẫn trẻ sắp xếp thứ tự các gậy số theo thứ tự từ ngắn đến dài. Đọc lại nhiều lần các con số trên 10 cây gậy cho đến khi có thể dùng số để gọi tên chúng, cho trẻ có được ấn tượng trực quan về các con số. Tiến hành phân nhóm, sao cho cứ 2 cây gậy ghép với nhau sẽ có chiều dài bằng cây gậy số 10, trong quá trình luyện tập dần dần đưa vào các công thức toán học chính quy, ví dụ như: $3+7=10\dots$ Lặp lại việc luyện tập cho đến khi trẻ có thể hiểu và nắm bắt được phép cộng trong phạm vi 10 đơn vị.

◆ CHỈ DẪN NGOÀI LỀ CỦA MONTESSORI

Có đôi khi, để cho nhanh và tiện lợi mà cha mẹ dùng các loại đồ vật nhỏ để làm giáo cụ dạy tính toán cho con, ví dụ như: hạt đậu, que tăm v.v... Khi trẻ học đến cách tính $9+1$, cha mẹ trước tiên sẽ lấy ra 9 hạt đậu, rồi lại lấy thêm 1 hạt nữa, sau đó đặt chúng vào chung với nhau và đếm lại một lần. Trong đầu trẻ, cách thức cha mẹ vừa làm như trên, thực tế là $1+1+1+1+1+1+1+1+1$, sau đó lại $+1$, chứ không phải là $9+1$.

Đem những con số trừu tượng "đồ vật hóa" là cách để biến số học trở nên đơn giản, nhưng sau một thời gian luyện tập với gậy số, não trẻ sẽ hình thành nên được khái niệm trừu tượng, khi đó các con số đã có thể thay thế cho gậy số.

◆ MÁCH NHỎ

Sau khi tổ hợp đến 10, lấy đi một phần bất kì để cho trẻ nhận ra phần còn lại là bao nhiêu. Luyện tập lặp đi lặp lại giúp trẻ thể nghiệm rõ mối quan hệ giữa phần bị lấy đi và phần còn lại của 10. Dần dần hướng vào việc giải thích bằng ngôn ngữ toán học chính quy, ví dụ như $10 - 8 = 2$, đó cũng chính là cách để trẻ học phép trừ.

CHƯƠNG IX

SỰ HÌNH THÀNH TÍNH CÁCH

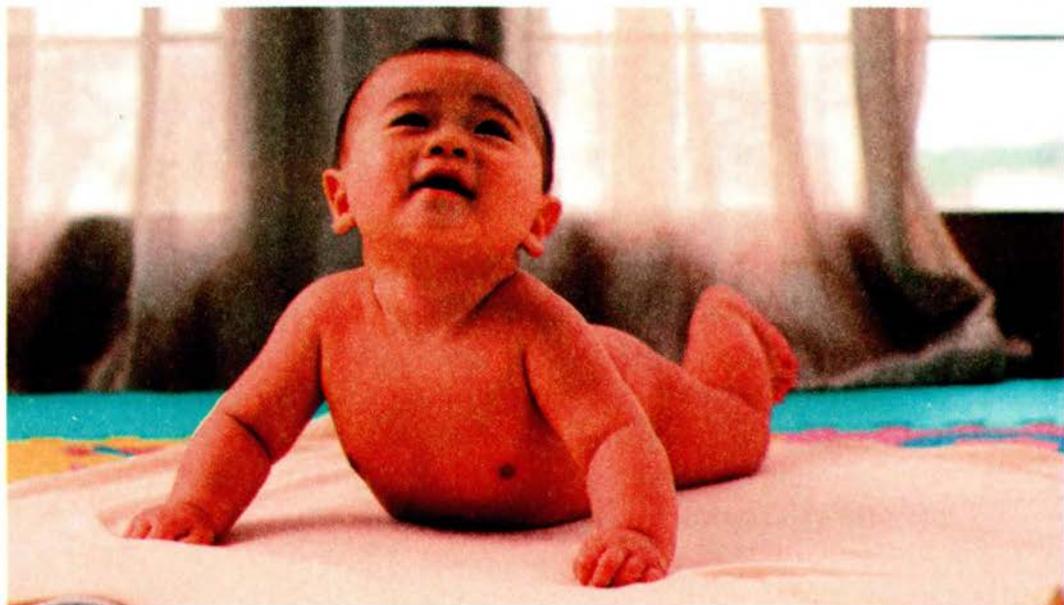
Những hành động của trẻ nói với chúng ta rằng, chỉ có những nỗ lực của cá nhân mới có thể thúc đẩy sự phát triển tính cách. Những nỗ lực mà trẻ có được không hề có quan hệ với những nhân tố bên ngoài, mà được quyết định bởi tiềm năng sáng tạo của trẻ và những trở ngại trẻ gặp phải trong cuộc sống thường ngày.

MẨM MỐNG TÍNH CÁCH CỦA TRẺ SƠ SINH

● MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Trẻ vừa mới sinh ra đã có thể có những biểu hiện của đặc điểm tính cách khác nhau, điều này có thể được nhận ra nhờ những phản ứng của trẻ với điều kiện môi trường. Khi trẻ đang uống sữa, nếu như chúng ta nhẹ nhàng nhưng dứt khoát bỏ bình sữa ra, thì có những đứa trẻ sẽ khóc lớn và không ngừng vùng vẫy tay chân, mặt đỏ tía tai, đến khi trả lại cho trẻ bình sữa thì nó lập tức tiếp tục bú, khôi phục lại trạng thái ban đầu; nhưng cũng có đứa trẻ rơi vào trường hợp ấy thì từ từ mới khóc mếu, tiếng khóc nhỏ mà nức nở, tay chân đập mạnh, như thể đang rất phẫn nộ. Sau khi có lại được bình sữa, đứa trẻ như trút được gánh nặng, nó lại bắt đầu bú sữa, nhưng đến vài phút sau đó, thỉnh thoảng vẫn còn nắc lên một tiếng.

Đó chính là các kiểu phản ứng khác nhau của trẻ khi bị kích thích. Chúng là những phản xạ tự nhiên tồn tại, được quyết định bởi những đặc điểm sinh học của hệ thần kinh. Nhưng tính cách của trẻ bắt đầu phát triển từ những phản ứng bẩm sinh này, dần dần xâm nhập sâu vào từng ngóc ngách của thế giới tâm lí và hành động của chúng.

Từ khi mới ra đời, trẻ đã có thể lộ ra những đặc điểm tính cách nhất định, ví như có đứa trẻ rất hoạt bát, thích hoạt động; có đứa lại trầm tĩnh, thận trọng. Trách nhiệm của cha mẹ chính là hiểu những tính cách bẩm sinh của trẻ, đồng thời canh cứ vào những khó khăn mà trẻ gặp phải để kịp thời đưa ra những sự giúp đỡ và chỉ bảo hợp lý.

❶ PHÁT HIỆN CỦA MONTESSORI

0 - 6 tuổi là giai đoạn quan trọng nhất của cuộc đời con người, là giai đoạn then chốt trong sự phát triển tính cách, là thời kì mà giới tự nhiên đặt nền móng cơ sở cho sự phát triển tính cách.

Tính cách của trẻ sẽ tiếp tục phát triển dưới khuôn mẫu hành động bẩm sinh, đây là giai đoạn mà hầu hết những đặc trưng cơ bản sẽ dần hình thành: những đứa trẻ vừa sinh ra đã có phản ứng mạnh mẽ, mãnh liệt sẽ sớm bắt đầu tập đi, hơn nữa trong quá trình tập đi thì vừa biết đứng đã đòi chạy; những đứa trẻ đó sẽ có những cảm hứng tốt cùng với bất cứ sự vật mới lạ nào ở thế giới bên ngoài, làm bất cứ việc gì cũng đều hành động mau lẹ, nhưng lại kém chính xác, do đó sau khi được tự do vận động, chúng sẽ không ngừng gây rắc rối; sau 3 tuổi, thường rất khó để giữ lũ trẻ này ngồi yên trong nhà, kể cả có mưa có tuyết thì chúng vẫn đòi ra ngoài chơi. Trong đám bạn, trẻ sẽ thường là đứa tích cực kêu gọi hô hào, đưa ra những trò chơi để mọi người cùng chơi, là một "lãnh đạo" rất được lòng bạn bè.

Còn đối với những đứa trẻ có phản ứng chậm chạp bẩm sinh, việc học những động tác mới sẽ lâu hơn, nói năng cũng chậm, nhưng một khi đã học được cách sử dụng những năng lực này thì chúng sẽ biết cách sử dụng một cách hữu ích, ví dụ: đi lại rất ít khi va đụng, sau 2 tuổi mới nói nhưng đã nói là sẽ nói thành một câu hoàn chỉnh. Ở những nơi có nhiều người, trẻ thường thích tham gia vào các hoạt động mà mình đã thông thuộc, yên lặng chấp nhận sự sắp xếp của mọi người.

Trong điều kiện thông thường, tính cách sẽ cứ như thế mà phát triển dựa theo những tố chất bẩm sinh, những yếu tố trong giai đoạn này sẽ ảnh hưởng sâu tới các hành vi của trẻ mãi về sau.

❷ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

PHÁT HUY THIÊN TÍNH, CHỈ ĐẪN ĐÚNG Đắn

Trách nhiệm của cha mẹ chính là hiểu tính cách của trẻ, đồng thời căn cứ vào những khó khăn trẻ gặp phải để kịp thời đưa ra những giúp đỡ và chỉ dẫn thỏa đáng. Đối với những trẻ sinh ra đã nhanh nhẹn hoạt bát, nếu như không phải là những thứ mà trẻ có hứng thú thì cha mẹ không nên ép con phải học những bộ môn nghệ thuật như dương cầm, hội họa..., làm như vậy sẽ cản trở sự giải phóng năng lực bẩm sinh của trẻ, bỏ lỡ mất cơ hội tốt để trẻ phát triển những kỹ năng thích hợp với chúng, vừa tốn công sức mà lại vừa không đem lại hiệu quả.

Còn đối với những đứa trẻ khi sinh ra tính cách đã thâm trầm sâu sắc, cha mẹ không nên ép trẻ phải phát triển toàn diện; có thể trẻ không có sở trường ca hát nhảy múa,

nhưng trong việc học hành sách vở, trẻ nhất định sẽ có những ưu thế riêng của mình, những đứa như vậy cũng sẽ có những cảm nhận hết sức sâu sắc rõ ràng về sự vật.

Thông thường mà nói, dưới sự dẫn dắt của cảm hứng, trẻ sẽ hình thành nên những sở thích cho riêng mình, không ngừng lặp đi lặp lại những việc làm chúng thích, hình thành nên năng lực sở trường, vận dụng những sở trường đó vào trong các hoạt động xã hội, hoạt động ở trường và giành được vinh quang cho bản thân, đồng thời nhờ những thành tích đó mà xác định được chí hướng riêng. Một khi trẻ có thể đi theo con đường phát triển đó một cách thuận lợi, chúng sẽ hình thành nên cho mình những tư tưởng bước đầu, định hình tính cách của bản thân.

◆ MÁCH NHỎ:

Trong giai đoạn từ 6 - 12 tuổi, cùng với sự hình thành thế giới tâm hồn của trẻ, các đặc điểm tính cách cũng từng bước thâm nhập vào các hoạt động tâm lí. Môi trường xã hội và giáo dục bắt đầu có ảnh hưởng đến sự phát triển tâm lí của trẻ, trẻ trong giai đoạn này sẽ học được rất nhiều quan niệm và ý thức xã hội, hình thành cho mình những tiêu chuẩn đạo đức và những quan niệm đúng sai.

Bước qua tuổi 12, sẽ càng có nhiều nhân tố ảnh hưởng đến sự phát triển tính cách của trẻ. Đi học, phát triển tình cảm, tình hình kinh tế gia đình, hoạt động xã hội... đều là những sự kiện to lớn bắt đầu ảnh hưởng đến tư tưởng, thế giới tâm hồn đi dần vào quỹ đạo ổn định, từ đó làm nổi bật lên các nét tính cách điển hình của trẻ.

TÍCH CÁCH LÀ SỰ TÍCH LŨY TỰ NHIÊN

◆ MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Trường của chúng tôi sở dĩ được coi là thành công, là vì những đứa trẻ trước kia bị coi là có khuyết khuyết trong trí lực và hoạt động, sau một thời gian được gửi vào trường chúng tôi thì những khuyết khuyết ban đầu đều mất đi. Tôi cho rằng, nguyên nhân chủ yếu là vì trường đã chuẩn bị sẵn một môi trường cho trẻ tự do thể hiện bản thân, ở nơi đây trẻ có thể phát huy được những tiềm năng của bản thân, thúc đẩy sự phát triển tâm lí. Các giáo cụ và các loại đồ chơi hấp dẫn ở trường cũng khiến trẻ hứng thú, thu hút được sự chú ý của trẻ. Lâu dần, những biểu hiện hỗn loạn ở trẻ dần thay đổi, trở nên ngày một có trật tự hơn; những đứa trẻ tiêu cực, bị động trước đây giờ đã trở nên nhiệt tình, chủ động; những đứa trẻ nghịch ngợm khó bảo trước đây nay đã trở nên ngày càng ngoan ngoãn hơn.

Tất cả những điều này đã một lần nữa chứng minh rằng, tính cách của trẻ không phải là nhân tố thiên bẩm mà được hình thành trong quá trình lớn lên sau đó.

Sự phát triển tính cách cũng giống như việc xây tường vậy, những viên gạch bên dưới có xây tốt thì hàng gạch bên trên mới vững chãi; nếu như hàng gạch bên dưới bị hỏng thì bên trên cũng sẽ nhanh chóng bị đổ, cuối cùng sẽ tạo ra một lỗ hỏng lớn.

◆ PHÁT HIỆN CỦA MONTESSORI

Trong sự phát triển tính cách, mặc dù mỗi một giai đoạn đều có sự khác biệt rất lớn so với những giai đoạn khác, nhưng mỗi một giai đoạn đều sẽ trở thành nền tảng cho giai đoạn tiếp sau đó. Muốn giai đoạn sau được phát triển bình thường thì nhất định phải xây dựng một sự phát triển tốt ở giai đoạn trước đó.

Những năm tháng bắt đầu từ khi người mẹ mang thai, sinh nở đến sau khi đứa con được sinh ra đều có ảnh hưởng quan trọng đến trẻ. Thậm chí trước khi thụ thai, việc cha mẹ nghiện rượu và các căn bệnh di truyền cũng đều sẽ ảnh hưởng đến sự phát triển của đứa con.

Những tác động đến trẻ trong vòng 2 - 3 năm sau khi chúng ra đời có thể sẽ làm thay đổi cả cuộc đời chúng. Trong thời kì này, nếu như trẻ phải chịu tổn thương, bị bạo hành hoặc gặp những trở ngại khác thì tính cách cũng sẽ trở nên lệch lạc. Điều đó có nghĩa là, trong quá trình phát triển, nếu như trẻ có gặp trở ngại thì tính cách sẽ phát triển không bình thường; nếu như trẻ có thể tự do phát triển, tính cách sẽ bình thường. Nếu như quãng thời gian thụ thai, mang bầu, sinh con và sau khi sinh diễn ra bình thường cho đến khi trẻ 3 tuổi, thì trẻ sẽ là một người bình thường.

Nhưng nếu những khiếm khuyết được tạo thành trong giai đoạn 0 - 3 tuổi không được bù đắp kịp thời thì chúng sẽ cứ mãi tồn tại, hơn nữa sẽ ảnh hưởng ngày càng sâu. Đến năm 6 tuổi, trẻ sẽ vẫn còn lưu giữ những nhân cách bị lệch hướng được tạo nên từ lúc 3 tuổi, hơn nữa, sự khiếm khuyết này cũng ảnh hưởng đến giai đoạn thứ hai trong cuộc đời trẻ là giai đoạn nhận thức đúng sai.

Con người là động vật có trí tuệ, không những cần dinh dưỡng vật chất mà còn cần "dinh dưỡng" cho tinh thần, điều đó chủ yếu đến từ giới tự nhiên. Hoàn thiện việc tự giáo dục trong môi trường tự nhiên, trẻ sẽ có được một nền tảng tinh cách tốt.

Bất cứ khiếm khuyết nào đều có thể ảnh hưởng đến tâm lí và trí lực của trẻ. Trong giai đoạn cuối cùng, sự khiếm khuyết này sẽ vẫn còn trực tiếp dẫn đến sự khiếm khuyết khác trong tính cách của trẻ.

Nếu như chúng ta muốn tiến hành giải quyết sự khiếm khuyết được tạo thành trong giai đoạn 0 - 3 tuổi, chúng ta nên coi khoảng thời gian trẻ từ 3 - 6 tuổi là giai đoạn trọng điểm, bởi trong thời gian này, tạo hóa vẫn còn đang tiến hành xây dựng nền tâm lí của trẻ, và công trình đó đang đi vào giai đoạn cuối cùng.

LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

1. Nếu như muốn trẻ phát triển tính cách toàn diện, cha mẹ nên tin vào điều này: kể từ khi bắt đầu mang thai, cha mẹ kiên trì ăn những thực phẩm lành mạnh, vận động, sinh hoạt có phương pháp, loại bỏ những sở thích không tốt sẽ không chỉ có lợi cho sức khỏe của trẻ mà đồng thời còn có ảnh hưởng sâu sắc đến việc hình thành tính cách của trẻ.

2. Sau khi trẻ chào đời, hãy cho trẻ một môi trường thích hợp, khi trẻ có thể tự mình hoạt động, hãy để ý đến chúng nhiều hơn, nhưng cũng đừng nên bắt cứ việc gì cũng làm giúp trẻ. Chỉ cần những việc trẻ làm không gây hại đến chính bản thân chúng thì cha mẹ không nên làm gián đoạn. Nếu như trẻ có thể tự mình quyết định những việc mình nên làm, từ đó hoàn thiện cá tính của bản thân, thì tính cách của chúng sẽ không thể gặp bất cứ vấn đề gì. Còn về nguyên nhân, chúng tôi sẽ dành riêng một chuyên đề mang tên "Hành động nói lên tính cách thực sự của trẻ" để giải thích kĩ càng hơn về tính cách bẩm sinh của trẻ.

Tính cách bao hàm toàn bộ những biểu hiện mà chúng ta có thể nhìn thấy: cẩn thận hay đênh đoảng, lương thiện hay cay nghiệt, cẩn củ hay lười biếng... Những điều này đều được hình thành nhờ việc bắt chước những người xung quanh trong môi trường sống, nhưng nó cũng dễ dàng được sửa đổi nhờ luyện tập và giáo dục.

HÀNH ĐỘNG NÓI LÊN TÍNH CÁCH THỰC SỰ CỦA TRẺ

• TRẺ CÓ THỂ TỰ MÌNH GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ MỘT CÁCH RẤT NHÂN TÍNH

Nếu có một đứa trẻ làm sai điều gì đó, ví dụ như đánh vỡ lọ hoa, trẻ sẽ cảm thấy rất lúng túng. Bản thân trẻ đã cảm thấy chẳng vui vẻ khi đánh vỡ lọ hoa mà hơn nữa còn thấy hổ thẹn. Nhưng người lớn thì thường chỉ biết quát mắng: "Con làm gì thế? Bố/mẹ đã dặn con bao nhiêu lần là không được động vào những đồ như thế này rồi mà!" và thậm chí sẽ còn phạt trẻ vì chuyện làm vỡ hoa bằng cách bắt trẻ đi dọn những mảnh vỡ một mình.

Nhưng giữa những đứa trẻ với nhau sẽ không như thế, nếu như một trong số chúng đánh vỡ lọ hoa, thì những đứa trẻ khác sẽ chạy lại an ủi và nói: "Không sao đâu, chúng ta cùng đi kiếm cái lọ khác!"

Nếu như chúng ta có thể giữ vững được sự trung lập, quan sát hành vi của trẻ bằng một thái độ ôn hòa, khách quan và nhẫn耐, chúng ta sẽ nhận ra rằng, bình thường chúng ta đã có rất nhiều hiểu lầm và phiến diện trong cách nhìn nhận trẻ. Trẻ nhỏ không phải là không có suy nghĩ, không phải chỉ biết đợi chờ chúng ta hướng dẫn thì mới có thể nắm được bản chất con người, bởi chỉ có trẻ mới là những người làm việc theo quy luật của tự nhiên, mới có những ý đồ cá nhân mới lạ và không hề che đậy.

Tự bản thân trẻ có thể giải quyết được vấn đề, hơn nữa, hành động của trẻ thể hiện một nhân tính thật sự.

Trẻ có thể thực lòng an ủi đứa trẻ bị mắc lỗi khác.

Trẻ có thể thông qua bản năng của mình để quan sát xem người khác có thực sự cần giúp đỡ hay không.

❶ CHỈ ĐUA TAY RA KHI BẠN BÈ THỰC SỰ CẦN GIÚP ĐỠ

Cách lũ trẻ giúp đỡ lẫn nhau khác xa so với cách của người lớn: chỉ khi nào bạn bè chúng thực sự cần giúp đỡ thì chúng mới ra tay. Nếu như một đứa trẻ cầm một vật rất nặng, những đứa trẻ khác sẽ không chạy lại giúp, bởi bọn trẻ đều tôn trọng sự nỗ lực của người khác một cách tự nhiên, không đưa ra những giúp đỡ không cần thiết, bản năng của trẻ có thể giúp chúng nhận ra ai đang thực sự cần giúp đỡ.

Tại "Children's House", có lần một cậu bé do không cẩn thận đụng vào giáo cụ làm chúng rơi xuống đất, cậu bé không còn cách nào khác là phải nhặt từng chiếc lên rồi xếp lại từ đầu. Đúng lúc đó có một ban nhạc đang đi biểu diễn trên phố, những đứa trẻ khác nhìn thấy ban nhạc đều chạy đi xem, không một ai chạy lại giúp cậu bé. Cậu bé cũng rất muôn đi xem, nhưng thói quen đã được hình thành nói với cậu rằng, phải thu dọn xong mới được phép đi. Cậu bé trở nên cuồng quýt, òa khóc nức nở. Có một đứa trẻ khác nghe thấy tiếng cậu bé khóc, liền chạy lại giúp cậu.

Còn hành động giúp đỡ người khác của người lớn lại thường xuất phát từ áp lực của đạo đức và tập tục xã hội, chứ trong sâu thẳm nội tâm người đó chưa hẳn đã muốn giúp và chưa hẳn đã có khả năng phân biệt ai đang thực sự cần giúp đỡ.

❷ TRẺ NHỎ KHÔNG CHO RẰNG MỘT ĐỨA TRẺ MẮC LỖI LÀ DO CỐ Ý

Đối với một đứa trẻ mới bắt đầu đi học, nếu như nó không quen với trật tự lớp học, ngồi không yên, không ngừng quấy nhiễu công việc của người khác, giáo viên thường sẽ cảm đoán nó và nói: "Không được như vậy, mau ngồi xuống!" hoặc là: "Em đúng là một đứa trẻ ngỗ nghịch!" Nhưng phản ứng của lũ trẻ sẽ không giống như vậy, chúng sẽ chạy tới trước mặt đứa trẻ kia, nhẹ nhàng nói: "Cậu thật nghịch ngợm, nhưng đừng lo, khi mới đến đây bọn tôi cũng như vậy!"

Trẻ có thể thấu hiểu lẫn nhau mà không cần sự trợ giúp nào của sự giao lưu ngôn ngữ.

Trẻ có thể thấu hiểu lẫn nhau, chúng không cho rằng một đứa trẻ mắc lỗi là do cố ý, nên chúng sẽ hết lòng an ủi đứa trẻ đó, chờ đợi thức tỉnh được phẩm chất tốt đẹp của đứa trẻ kia. Còn chúng ta, những người lớn đã từng trải qua giai đoạn âu thơ lại không thể hiểu cho tình cảnh của trẻ, ngược lại còn nghiêm khắc hạn chế trẻ, đối đầu với tính cách bẩm sinh của trẻ, bởi chúng ta cho rằng như vậy mới có thể giúp trẻ trưởng thành. Lúc này đây, chúng ta cần thức tỉnh bản thân, học hỏi ở trẻ.

◆ TRẺ CÓ BẢN NĂNG GIÚP ĐỠ, ĐỘNG VIÊN VÀ AN ỦI KẺ YẾU

Khi đối mặt với những bạn kém hơn mình về trí lực, sức khỏe, trẻ thường hết sức vui vẻ giúp đỡ bạn giải quyết vấn đề, hơn nữa còn lấy đó làm một điều vinh hạnh. Montessori đã quan sát điều đó và đưa ra kết luận: sự tiến bộ lớn nhất của nhân loại chính là giúp đỡ người nghèo và kẻ yếu, chứ không phải là áp bức họ.

Còn người lớn dường như đi ngược lại với tư tưởng đó, họ đều khinh thường kẻ yếu; sự tiến bộ của người lớn chính là khôi phục lại được bản năng có được khi còn thơ bé này.

Có một lần, trên một con phố lớn, một cậu bé 4 tuổi đang đi dạo cùng mẹ, lần đầu tiên cậu trông thấy một người tàn tật. Người đó chỉ có một chân, chống gậy đi giữa dòng người. Người đó đi rất nhẹ nhàng, không hề có chút gì là khó khăn hay đau khổ cả. Nhưng cậu bé thì kinh ngạc đến mức gần như quên mất việc phải đi theo mẹ.

Mẹ cậu quay lại tìm, khi thấy cậu mới hỏi: "Con đang nhìn gì thế?" Cậu bé khẽ thì thầm vào tai mẹ, nói: "Con đang nhìn người kia, ông ấy chỉ có một chân thì sống thế nào nhỉ?" Trong con mắt của cậu chứa đầy sự cảm thông và nghi hoặc, cậu dường như đã cảm nhận được nỗi khó khăn của một người khi phải đối mặt với việc mất đi một chân.

◆ TRẺ CÓ THIỀN HƯỚNG BẢO VỆ ĐỘNG VẬT

Chúng ta thường ngăn cản trẻ tiếp xúc với động vật, sợ hành động vụng về của trẻ sẽ làm đau những con vật nhỏ, đồng thời cũng sợ răng và móng vuốt của động vật sẽ làm trẻ bị thương. Trên thực tế, trẻ và bất cứ con vật nhỏ nào cũng đều có thể chung sống hòa thuận. Bất cứ loài vật nào khi còn nhỏ dường như cũng đều có những nét tính cách tương đồng: hiếu kì, hiếu động, tốt với tất cả, không có ác ý, cũng không mang những tính cách đặc trưng về loài của mình.

Chúng đều có thể chung sống hòa hợp: chúng ta vẫn thường nhìn thấy một con vịt con lắc la lắc lư trên lưng một con lợn nhỏ; con cáo nhỏ và chú chó săn cũng có thể chơi đùa với nhau (trong phim hoạt hình của Disney), nhưng chúng sẽ là kẻ thù của nhau khi trưởng thành.

Trẻ dường như có thể dùng trực giác để hiểu tình cảm của động vật, đồng thời dùng cảm bảo vệ chúng, giải quyết các vấn đề của chúng. Tại "Children's House" có nuôi một chú dê núi, mỗi lần cho nó ăn, có một cô giáo rất thích đặt thức ăn ở trên cao để cho con dê nháu hai chân trước lên lấy. Dần dần, động tác này trở thành thói quen, cô giáo đó thậm chí còn cảm thấy rất thú vị. Một hôm, có một đứa trẻ chạy lại, đỡ tay ở dưới bụng dê, giúp nó đứng vững, khuôn mặt lộ rõ vẻ thông cảm và bất mãn, rất rõ ràng, cậu bé cảm thấy con dê đã quá mệt mỏi khi phải đứng bằng hai chân như thế.

Nếu như chúng ta cũng có thể đối xử với loài vật theo cách mà trẻ đã làm thì con người đã có thể chung sống hòa thuận với loài vật rồi.

◆ TRẺ KHÔNG CÓ LÒNG ĐỐ KỊ

Áp lực cạnh tranh trong xã hội khiến người lớn ai ai cũng phải đua tranh, bảo vệ lợi ích lớn nhất của mình, chúng ta đố kị với những người mạnh hơn mình, thậm chí còn mang trong lòng sự oán hận. Chúng ta cho rằng trẻ con cũng như vậy, mỗi khi trẻ nói với chúng ta rằng đứa trẻ nào đó rất cù khôi, chạy nhanh, học giỏi..., chúng ta thường dặn trẻ rằng không được đố kỵ với bạn, phải học tập bạn.

Thực ra, trẻ cẩn bản không hề có lòng đố kỵ. Trẻ hâm mộ những bạn có năng lực nên mới đưa ra sự ca ngợi nhiệt tình như vậy. Việc đó cũng rất thường xuyên xảy ra ở "Children's House". Khi học viết chữ, việc một đứa trẻ có thể viết ra được một từ đơn đầu tiên khiến những đứa trẻ khác hết sức phấn khích, bọn trẻ sẽ dùng những ánh mắt ngưỡng mộ nhìn người bạn đó, đồng thời cũng sẽ nỗ lực học tập và nói: "Con cũng viết được!" Cứ như vậy, việc một đứa trẻ gặt hái được thành tích sẽ kích thích lòng nhiệt tình của những đứa trẻ khác. Chúng sẽ đưa cho giáo viên xem những gì mình đã viết được, hò hét rầm rộ đến nỗi những người hàng xóm ở lầu dưới cũng phải chạy lên xem đã xảy ra chuyện gì, rồi cô giáo không nhịn được cười mà giải thích rằng: "Bọn trẻ đang luyện viết chữ, chúng rất hứng khởi".

◆ MÁCH NHỎ

Trẻ nhỏ có một năng lực còn chưa được khám phá hết, năng lực này có thể dẫn chúng ta bước vào tương lai tươi đẹp.

◆ GIỮA TRẺ CON VỚI NHAU CÓ TINH THẦN TẬP THỂ RẤT RỘ RÀNG

Chúng tôi đã từng nói: Trẻ con thu hút trẻ con. Quả đúng như vậy, khi một đứa trẻ được đi chơi ở công viên, nó thường bị thu hút bởi hai thứ: một đứa trẻ khác hoặc một con vật nhỏ. Hơn nữa, trẻ sẽ càng thích thú hơn khi được vui chơi cùng một đứa trẻ lớn hơn mình một chút, việc có thể nhận ra tuổi của những đứa trẻ khác là một năng lực bí mật của trẻ, trẻ nhỏ không bị thu hút bởi một kiểu tóc hay trang phục giống như người lớn chúng ta.

Trẻ thường sẽ vui vẻ nghe theo lời chỉ huy của một đứa trẻ lớn hơn, bắt chước hành động và biểu cảm của những đứa trẻ khác, việc hành động thống nhất chính là niềm vui của trẻ. Chúng ta thường nhìn thấy cảnh này khi lũ trẻ chơi với nhau: một đứa trẻ quay người, một đứa khác cũng bắt chước quay theo, sau đó cả hai đứa trẻ đều cười một cách vui vẻ. Điều này khiến chúng ta cảm thấy nghi hoặc, rốt cuộc niềm vui của trẻ là cái gì? Trên thực tế, trẻ tìm thấy sự đồng thuận khi cùng nhau tiến hành một hành động thống nhất, có được bạn chính là niềm vui của trẻ.

Lũ trẻ thường tự tụ tập thành một nhóm rồi hình thành nên lãnh đạo nòng cốt của chúng. Những đứa trẻ thường xuyên chơi cùng nhau sẽ nảy sinh tinh thần tập thể và thấu hiểu lẫn nhau một cách rất mạnh mẽ. Những đứa trẻ lớn sẽ tự giác chăm sóc trẻ nhỏ, những đứa trẻ tham gia từ lâu sẽ chăm sóc những đứa trẻ mới đến, đó đều là những biểu hiện cụ thể của tinh thần tập thể. Khi chia đội để chơi trò chơi, trẻ thường kết hợp với nhau dựa trên độ tuổi và sự quen thuộc, thông thường sẽ là vài đứa trẻ lớn cùng vài đứa trẻ nhỏ hợp với nhau thành một đội, chứ không để cho trẻ nhỏ hoặc người mới đến làm thành một đội. Mặc dù nếu làm như vậy thì đội lớn sẽ nắm quyền chủ động và dễ dàng giành chiến thắng hơn, nhưng chúng sẽ không bao giờ làm như thế. Lũ trẻ sẽ tìm ra một trò chơi thống nhất, căn cứ vào sở thích của từng đứa trong nhóm.

◆ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

HÃY QUAN SÁT TRẺ LẠI TỪ ĐẦU

1. Quan sát trẻ lại từ đầu bằng con mắt tán thưởng và phát hiện, thử tìm hiểu những mục đích và nguyện vọng thực sự của trẻ. Tìm ra được những vấn đề mà trẻ quan tâm, chúng ta mới có thể đánh giá được hành động của trẻ tốt xấu thế nào, mới có thể giúp trẻ học được cách biểu đạt có hiệu quả hơn.

2. Mỗi tuần nên dành ra một khoảng thời gian nhất định để vứt bỏ đi những buồn phiền trong công việc và cuộc sống, tham gia vào các hoạt động của trẻ bằng một tâm trạng ôn hòa và trung lập, trải nghiệm cuộc sống của trẻ, điều đó sẽ giúp chúng ta phát hiện ra được những chân lí của cuộc sống.

Giữa trẻ con với nhau có một tinh thần tập thể rất rõ ràng, hành động thống nhất chính là niềm vui của trẻ.

ĐẶC TRUNG “NHIỆM VỤ” CỦA TÍNH CÁCH

● PHÁT HIỆN CỦA MONTESSORI

Tính cách bao hàm hai mặt đặc trưng, đó là nhiệm vụ của chính nó và giao tiếp xã hội. Mỗi mặt lại bao gồm rất nhiều những phẩm chất cụ thể, không phải tất cả những phẩm chất này đều có sẵn mà có thời kỳ sinh trưởng và phát triển nhất định, giống như một cây non nảy mầm rồi lớn dần thành một cây to vậy. Sự phát triển và hoàn thiện những phẩm chất này sẽ tự động giải quyết được đại đa số những vấn đề khó khăn mà trẻ gặp phải.

Đặc tính “nhiệm vụ bản” là một năng lực tiềm tàng trong khi làm việc của trẻ, bao gồm sự chuyên tâm, sự bền bỉ và ý chí.

● SỰ CHUYÊN TÂM

Cách mà giới tự nhiên áp dụng chính là việc tạo cho trẻ một sự hứng thú đặc biệt, sự hứng thú này có thể khiến trẻ hoàn thành được công việc mang tính sáng tạo cần thiết cho sự phát triển cá tính của mình. Sự bắt đầu của công việc này chính là việc trẻ có thể tự tìm cho mình những sự việc và đồ vật thích hợp, đồng thời toàn tâm toàn ý dốc sức vào việc sử dụng đồ vật đó, điều này được gọi là sự tập trung.

Sự tập trung này sinh từ những đồ vật khác nhau là biểu hiện ban đầu của những tính cách khác nhau.

Ban đầu, trẻ sẽ bắt đầu bằng việc bắt chước người khác, không có những hành động mang phong cách riêng của mình, như câu chuyện về hai chị em song sinh dưới đây: Người em cứ đi theo người chị, bắt chước chị, không chỉ là quần áo, kiểu tóc, đồ chơi đều giống hệt chị, mà đến tất cả các hành động cũng đều làm theo chị. Nhưng trong một lần hoạt động tự do sử dụng giáo cụ của Montessori, người em phát hiện ra bộ tháp màu hồng có sức hấp dẫn không thể cưỡng lại, liền ngồi xuống đất, tự lặp đi lặp lại quá trình xây xây đắp đắp hết lần này đến lần khác một cách vui vẻ. Cô bé hoàn toàn quên mất việc mình phải theo chị, chị của cô bé cũng cảm thấy rất kì lạ, quay lại tìm em mình và hỏi: “Tại sao em không đi theo sau chị?”

Từ giây phút đó trở đi, người em đã phát hiện ra một thế giới thuộc về riêng mình, cô bé không còn theo người khác một cách mù quáng nữa mà vui vẻ chuyên tâm vào công việc của chính mình.

◆ SỰ BỀN BỈ

Sự bền bỉ là một đặc điểm nữa trong tính cách con người, xuất hiện sau sự tập trung.

Sau khi tập trung chăm chú hoàn thành một việc gì đó, trẻ sẽ không ngừng lặp đi lặp lại, điều này là dấu hiệu bắt đầu cho một giai đoạn tiếp theo trong việc hình thành tính cách của con người.

Sự bền bỉ thường phát huy tác dụng đồng thời với sự chuyên tâm. Sau khi trẻ tìm ra cho mình những việc có hứng thú, chúng sẽ rất vui vẻ lặp đi lặp lại. Trẻ dường như tìm thấy nhiều niềm vui hơn nữa từ quá trình lặp đi lặp lại đó. Những tính cách khác nhau sẽ biểu hiện ở số lần lặp lại và thời gian kiên trì khác nhau. Ví dụ như thời gian mỗi đứa trẻ lặp lại bài luyện tập thị giác cầm ống trụ tròn cũng không giống nhau. Đã từng có một cô bé không ngừng lặp lại bài luyện tập này đến mươi mấy lần, để trắc nghiệm sự chuyên tâm và sự bền bỉ của cô bé, chúng tôi đã để cho những đứa trẻ khác vây quanh cô ca hát nhảy múa, rồi có một cậu bé còn xông vào làm lộn xộn đồng đồ trước mặt cô, nhưng những điều đó đều không thể làm phân tán sự chú ý của cô bé, cô bé ấy vẫn cứ tập trung vào công việc của mình cho đến khi trong lòng thấy thỏa mãn thì mới tự mình đứng dậy, thu gom đồ đạc, trong mắt ánh lên niềm vui và hân hoan giống như vừa thức dậy sau một giấc mộng đẹp vậy.

Chỉ có công việc và sự chuyên tâm mới có thể đem đến cho trẻ kiến thức và tình yêu, mới có thể khai phá được những thứ đẹp đẽ được cất giấu tận sâu trong nội tâm của trẻ.

◆ Ý CHÍ

Việc trẻ không ngừng lặp lại một việc nào đó còn mang một ý nghĩa khác, đó chính là nói lên trẻ có năng lực hoàn thành mọi việc. Trẻ biết được mình cần những gì, mình phải làm gì, đó chính là ý chí của chúng.

Mức độ phát triển của ý chí cũng đại diện cho mức độ thành thục của trẻ. Sự phát triển của ý chí lấy kinh nghiệm làm nền tảng, nó dần được hình thành trong quá trình trưởng thành của trẻ. Trẻ sẽ dẹp bỏ hết những áp lực bên ngoài, chọn cho mình một cách tự nhiên những việc phải làm đồng thời sẽ không ngừng lặp lại những việc này, điều đó nói lên rằng, trẻ đã có những nhận thức nhất định về hành vi của mình.

Trẻ có thể cảm thấy được sự khác biệt này. Tại "Children's House" của chúng tôi, đã từng có một kỉ niệm khó quên như thế này. Lần ấy, có một phụ nữ quý tộc đến thăm quan "Children's House", do người phụ nữ này vẫn còn chưa hiểu được tình hình của trường nên hỏi một cậu bé rằng: "Đây chính là ngôi trường đã chuẩn hóa hành động của các cháu ư?"

"Không đâu, thưa cô", cậu bé trả lời, "nó không chuẩn hóa hành động của chúng cháu, chúng cháu đều thích những việc mình đã làm". Cậu bé đó đã hiểu được sự khác biệt giữa hai vấn đề, con người một khi đã có thể tự mình quyết định nên làm việc gì thì sẽ có được sự vui vẻ khi thực hiện ý chí thông qua hoạt động của mình.

Ý chí là một dạng năng lực chỉ có thể được phát triển thông qua sử dụng. Ý chí là thứ được xây dựng, phát triển thông qua những hành động và nỗ lực không ngừng, nhưng lại rất dễ dàng bị phá hủy, tựa như động đất hay một vụ nổ có thể làm tiêu tan cả một công trình trong nháy mắt, trong khi xây dựng nó đòi hỏi rất nhiều nhân lực, vật lực.

• LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

TẠO CHO TRẺ MỘT KHÔNG GIAN KHÔNG BỊ AI QUẤY RÀY

Montessori cho rằng: một khu vực khép kín sẽ có lợi cho việc tập trung sự chú ý của trẻ. Do đó, việc tạo cho trẻ một không gian tự do hoạt động khép kín là rất quan trọng. Đây không nhất định phải là một gian phòng thoải mái với trẻ, chỉ cần cố gắng tận dụng hết những góc phòng và đồ đạc của gia đình để đem lại cho trẻ một nơi có thể tự do hoạt động, không chịu sự ảnh hưởng của môi trường bên ngoài, như vậy là đã giúp ích cho việc tập trung của trẻ.

CHỌN CHO TRẺ NHỮNG VẬT DỤNG HỢP LÍ

Điều này chúng ta đã nhắc đến không chỉ một lần trong các chương trước: cần phải lựa chọn cho trẻ những vật dụng thích hợp với trẻ. Ví như giá trị của phòng không nằm ở hình thái và màu sắc mà phụ thuộc vào những đồ vật được sắp xếp trong đó thì sự chuẩn bị chúng ta làm cho trẻ cũng vậy. Diện tích có to có nhỏ, đồ chơi có nhiều có ít, nhưng việc lựa chọn và tạo ra những đồ vật dùng trong hoạt động của trẻ như thế nào mới thể hiện ra thái độ giáo dục và sự nỗ lực của chúng ta. Chúng ta nên cố gắng hết sức dành cho trẻ những đồ dùng thỏa mãn điều kiện sau:

1. Bản thân chúng phải có công dụng, đồng thời thông qua việc sử dụng chúng, trẻ có thể đạt được mục đích rèn luyện một năng lực nhất định nào đó.
2. Công dụng của đồ vật phải là điều cần thiết cho sự phát triển tính cách và năng lực của trẻ, phù hợp với giai đoạn phát triển trước mắt của trẻ.
3. Có thể sử dụng được nhiều lần.
4. Bản thân đồ vật có biểu thị cái đúng và cái sai.
5. Chất liệu an toàn không độc hại, dễ sử dụng và làm vệ sinh.

ĐỒ DÙNG THÍCH HỢP BỒI ĐẮP MỘT TÍNH CÁCH LÀNH MẠNH

Trong trường học của Montessori, đầu tiên cô giáo sẽ bày ra một số ít các đồ vật nhỏ cho trẻ tự do lựa chọn, không bày ra quá nhiều bởi như thế sẽ dẫn đến sự hỗn loạn giữa đám trẻ. Ngoài ra, mỗi một mẫu đồ vật chỉ bày ra một chiếc. Nếu như trẻ muốn sử dụng thì phải đợi đến lúc người khác sử dụng xong đem trả về chỗ cũ, nhờ đó mà trẻ sẽ học được cách chờ đợi và lặp lại công việc của người khác. Chờ đợi là một phẩm chất quan trọng trong nhân cách. Việc chờ đợi cơ hội được lặp lại ngày này qua ngày khác dần trở thành một thói quen trong cuộc sống, điều này sẽ khiến trẻ càng trưởng thành nhanh hơn, đồng thời hình thành cho trẻ một phẩm chất đáng quý khác – sự nhẫn nại. Khi có được nhẫn nại, những phẩm chất đáng quý khác cũng sẽ tự nhiên mà được hình thành.

Trong khi giáo dục con tại gia đình, chúng ta cũng cần khống chế thời điểm và số lượng đồ dùng đưa cho trẻ một cách thích hợp. Việc tăng đồ vật quá nhiều với tần suất lớn sẽ ảnh hưởng đến sự tập trung của trẻ. Chúng ta có thể sử dụng một đồ vật trong một thời gian nhất định, đợi đến khi trẻ hoàn toàn có thể nắm được cách sử dụng thì mới đổi sang món mới cho trẻ.

✿ CHA MẸ PHẢI ĐẢM BẢO GIỮ VỮNG NGUYÊN TẮC HÀNH VI

Việc hình thành tính cách xuyên suốt từng sự việc trong cuộc sống. Ngoài việc luyện tập, những nhân tố như quan hệ gia đình và sự mâu thuẫn, sự bất đồng ý kiến giữa cha và mẹ với trẻ, những hành động không thống nhất v.v... đều sẽ ảnh hưởng đến việc hình thành tâm lý của trẻ. Đặc biệt những sự việc đặc thù mà trẻ được tự mình trải nghiệm sẽ càng trực tiếp ảnh hưởng đến sự hình thành tính cách của trẻ. Do đó, Montessori đã nhắc nhở chúng ta: không chỉ giáo dục mà chính những kinh nghiệm của bản thân sẽ thúc đẩy sự hình thành những phẩm chất này ở trẻ.

✿ CHỈ DẪN NGOÀI LỄ CỦA MONTESSORI

Nội lực quyết định sự lựa chọn của trẻ, nhưng nếu như tác dụng của nội lực này bị hạn chế thì sự phát triển ý chí và sự chuyên tâm của trẻ sẽ bị hạn chế. Do đó, trẻ muốn có được những năng lực này thì nhất định phải xa rời sự ảnh hưởng của người lớn.

Kiên trì không ngừng, xếp đồ chơi lên mức cao nhất, dẫu cho thất bại thi cũng không hổ gi. Đây chính là ý chí của trẻ được củng cố qua sự lặp lại hành động hết lần này đến lần khác.

ĐẶC TÍNH “XÃ HỘI” CỦA TÍNH CÁCH

● MONTESSORI KỂ CHUYỆN

Một lần, đại sứ Argentina đột nhiên đến thăm quan "Children's House", ông không hề thông báo trước cho bất cứ ai, nhằm kiểm chứng xem những đứa trẻ ở đây có thực sự tự đọc sách và viết chữ được hay không, và có thực là không cần giáo viên quản lý, lũ trẻ vẫn giữ được kỉ luật hay không. Ông cho rằng điều đó là không thể có được.

Không may hôm đó lại là ngày trường học được nghỉ, chỉ có duy nhất một cậu bé đang chơi trong sân. Cậu bé đoán ngài đại sứ nhất định là một người đến thăm quan trường nên nói: "Ngài không cần lo trường học đóng cửa đâu, người gác cửa có chìa khóa, bạn học của cháu cũng đều ở gần đây".

Cậu bé chạy đi gọi các bạn của mình, chỉ một lát sau, cửa mở ra, tất cả bọn trẻ đều đã có mặt, còn các giáo viên thì phải mãi đến ngày hôm sau mới biết việc này.

Tất cả bọn trẻ đều phát huy sức mạnh của bản thân trong môi trường tập thể mà không hề yêu cầu bất cứ điều gì. Điều khiến chúng tôi kinh ngạc là ý thức tập thể và sự tập trung sức mạnh cao độ của lũ trẻ.

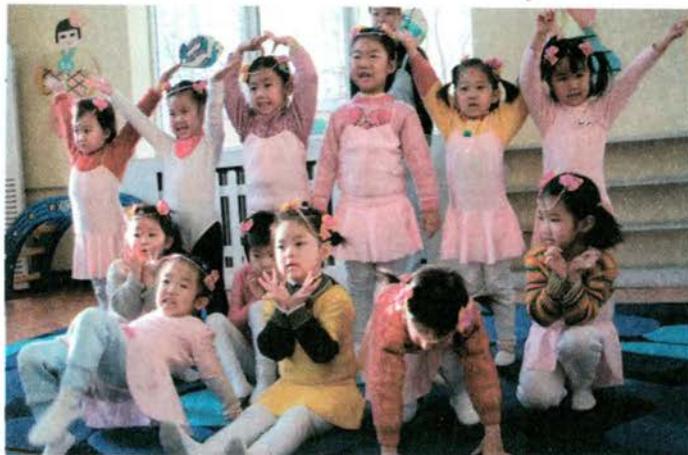
● PHÁT HIỆN CỦA MONTESSORI

Sự phát triển tính xã hội của trẻ cũng giống như quá trình phát triển của xã hội loài người.

Bước đầu tiên của nhận thức hòa nhập xã hội của trẻ cũng tương tự như khái niệm "ý thức gia tộc" hoặc "ý thức bầy đàn" mà chúng ta vẫn quen thuộc. Đó chính là sự gắn kết, hiện tượng đột nhiên xuất hiện trên con người trẻ này khiến chúng ta phải kinh ngạc. Chúng có thể hình thành nên một tập thể cố định một cách tự phát, biết đặt lợi ích của tập thể lên hàng đầu, thậm chí còn có thể vì tập thể mà chủ động vứt bỏ đi một phần lợi ích cá nhân.

Phục tùng là một hiện tượng tự nhiên, là một đặc trưng thông thường của con người. Ý thức phục tùng của trẻ được phát triển dần dần, nó xuất hiện một cách bất ngờ, tự nhiên vào lúc quá trình trưởng thành của con người sắp kết thúc.

Sau 6 tuổi, trẻ sẽ bắt đầu phát triển sang một giai đoạn khác. Hình thức phát triển mới này hoàn toàn được xây dựng trên cơ sở ý thức, trẻ bắt đầu muốn hiểu hành vi của con người một cách có truyền thống và quy luật. Trẻ hi vọng sẽ có một người xuất hiện để chỉ dẫn cho tập thể của chúng. Nguyên vọng phục tùng người lãnh đạo, tuân theo trật tự chính là tiền đề của việc hình thành tổ chức xã hội.

Trẻ biết đậm lợi ích của tập thể lên hàng đầu, thậm chí có thể vì tập thể mà vứt bỏ một phần lợi ích cá nhân của mình.

● LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

BỒI DƯỠNG CHO TRẺ NHỮNG PHẨM CHẤT MANG TÍNH XÃ HỘI

Với mỗi giai đoạn phát triển, trẻ lại đối mặt những vấn đề khác nhau, nó sẽ đem đến cho trẻ rất nhiều hứng thú, trẻ sẽ hình thành nên phương thức hành động của bản thân trong việc giải quyết các vấn đề đó, và thu được những kinh nghiệm xã hội cần thiết.

SỰ CAN THIỆP CỦA NGƯỜI LỚN CÓ THỂ ĐEM LẠI TÁC DỤNG TIÊU CỰC

Cha mẹ thường hay quan tâm đến trẻ từng li từng tí, đặt mình vào hoàn cảnh của trẻ và tưởng tượng ra rằng trẻ sẽ gặp phải những khó khăn và phiền phức như thế nào, rồi đích thân giải quyết mọi việc cho trẻ. Hành động này thực chất đã cướp mất cơ hội thu được kinh nghiệm xã hội của trẻ, khiến cho trẻ mất đi cơ hội tốt để phát triển bản thân, mà chính điều đó sẽ tạo nên sự thiếu sót trong năng lực của trẻ, đồng thời hình thành nên thói quen xấu thích dựa dẫm. Trong bộ phim hoạt hình "Đi tìm Nemo" có một câu nói thế này: Bạn không muốn con gặp phải bất cứ việc gì thì cũng đồng nghĩa với việc bạn không muốn nó làm bất cứ việc gì.

SỰ GIÚP ĐỠ CỦA CHA MẸ CHÍNH LÀ GIÚP TRẺ TRÁNH KHỎI BỊ TỔN THƯƠNG

Những phẩm chất mang tính xã hội đòi hỏi phải có môi trường giao tiếp, chúng ta cần đưa trẻ đến những nơi mà chúng có thể tìm thấy bạn bè, còn những việc còn lại, chúng ta muốn cũng không làm được gì nhiều cho trẻ. Trừ khi trẻ còn nhỏ, không nghĩ ra trò gì chơi thì chúng ta có thể chơi cùng trẻ những trò như bịt mắt bắt dê, đợi trẻ đã trở nên thân thuộc với bạn bè và với địa điểm chơi rồi thì chúng ta càng để cho trẻ được tự do, trẻ sẽ càng có được nhiều niềm vui hơn.

KHÔNG NÊN SỢ TRẺ GIAO TIẾP QUÁ NHIỀU

Khi phạm vi giao tiếp của trẻ đầy đủ, các tính cách khác nhau sẽ dần được thể hiện rõ, như vậy trẻ mới thu được nhiều kinh nghiệm hơn.

Trong cuộc sống, chúng ta cần tạo cho trẻ cơ hội để tiếp xúc với những đứa trẻ khác nhau, dần mở rộng phạm vi giao tiếp của chúng. Để cho trẻ tiếp xúc với những đứa trẻ có tính cách khác nhau, trẻ mới có thể thu được những kinh nghiệm giao tiếp khác nhau, sẽ học được càng nhiều cách giao tiếp và cách thức giải quyết những vấn đề khác nhau.

KHÔNG PHÂN CHIA BẠN CỦA TRẺ CĂN CỨ THEO ĐỘ TUỔI

Trẻ thường làm bạn với nhau một cách ngẫu nhiên, nhưng cũng cần những lựa chọn nhất định, đảm bảo trong môi trường sống này, những đứa trẻ đó nằm ở những lứa tuổi khác nhau, có nghĩa là, chúng ta cần có ý thức để trẻ kết bạn với những đứa trẻ khác không cùng độ tuổi. Việc phân tách con người căn cứ theo độ tuổi là một việc hết sức tàn nhẫn và không phù hợp với nhân tính, đối với trẻ cũng vậy. Điều đó sẽ phá vỡ mối quan hệ trong cuộc sống xã hội, khiến cho người với người không thể học tập lẫn nhau được.

Những đứa trẻ khác nhau về tuổi cùng chơi với nhau sẽ mang lại rất nhiều lợi ích: trẻ nhỏ sẽ bắt chước hành động của trẻ lớn, nhờ đó mà nâng cao năng lực của bản thân, đồng thời có thể nhờ trẻ lớn chỉ bảo giúp những vấn đề mình không hiểu. Năng lực lý giải của trẻ con thường khá giống nhau, do đó trẻ sẽ nhận được những đáp án dễ hiểu hơn. Còn trẻ lớn trong quá trình giúp trẻ nhỏ cũng sẽ cống cố được năng lực, phát triển tình cảm và ý thức lãnh đạo của mình, đồng thời, việc trẻ nhỏ tôn sùng và làm theo cũng sẽ thỏa mãn tính tự tôn, tăng cường sự tự tin ở trẻ.

ĐỂ CHO TRẺ TỰ MÌNH GIẢI QUYẾT NHỮNG VẤN ĐỀ VỚI CỘNG ĐỒNG

Trước tiên, cha mẹ cần trở thành một khán giả bình tĩnh, không can thiệp sâu vào mọi việc của trẻ.

Trong khi vui chơi, trẻ sẽ trải nghiệm được đầy đủ những buồn vui giận hờn, sẽ thu được những kinh nghiệm xã hội cần có cho quá trình trưởng thành. Sự giúp đỡ hữu dụng nhất của cha mẹ là dạy cho trẻ cách điều chỉnh cảm xúc, đồng thời khi trẻ đưa ra câu hỏi thì nên giải đáp cho trẻ một cách đơn giản và chính xác.

◆ MÁCH NHỎ

Trẻ có năng lực nhìn nhận môi trường một cách tổng thể, đồng thời hiểu được rằng mỗi phần của thế giới này đều phải dựa vào nhau để tồn tại, không thể nào tách rời, đây cũng chính là nền tảng nhận thức xã hội của trẻ. Trách nhiệm của người lớn là cho trẻ thấy một môi trường xã hội hoàn chỉnh.

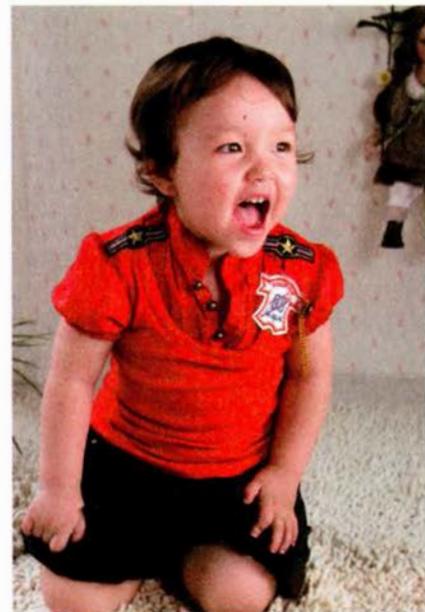
“THẢ RÔNG” CÁ TÍNH CỦA TRẺ MỘT CÁCH THÍCH HỢP

◆ MONTESORI KỂ CHUYỆN

Chúng ta thường chứng kiến những cảnh như thế này: khi cô giúp việc nhìn thấy trẻ cố gắng bê một cốc nước đi lại, cô ấy sẽ chạy lại giúp ngay mà không hề do dự; việc bê một cốc nước đến bất cứ nơi nào là một việc hết sức dễ dàng đối với người lớn, đối với người giúp việc này cũng vậy.

Chúng tôi cũng thường nhìn thấy trong công viên, nhiều ông bà thường theo sát đằng sau đứa cháu, đến khi trẻ làm bất cứ động tác gì ngoài sự dự đoán của họ, ví như đột nhiên chạy đi, tóm chặt lấy cành cây ven đường, nhặt quả dại trên đất, nhảy qua vũng nước v.v... thì ông bà sẽ vội vàng tóm chặt lấy tay đứa trẻ, nói: “Đừng làm như thế, như thế nguy hiểm lắm, như thế bẩn lắm, ở đấy có sâu đấy”.

Những lí do mà người lớn buột mồm nói ra thường để lại một ấn tượng sâu sắc với trẻ. Đã từng có một bé gái, từ nhỏ đến lớn không dám chơi trên cỏ, đến đi trên cỏ cũng không dám. Cô bé nói trên cỏ có bọ chét, hơn nữa trên cánh tay cô bé quả thực cũng có vài nốt đỏ. Khi chúng tôi gặng hỏi tại sao cỏ lại có bọ chét, cô bé mới nói là do bố cô bảo vậy.

◆ PHÁT HIỆN CỦA MONTESORI

Trong cuộc đời trẻ, có một số giai đoạn cực kì quan trọng: giai đoạn hình thành cơ thể trước khi sinh; giai đoạn hình thành tâm lí từ 0-3 tuổi; giai đoạn hình thành quan niệm xã hội và tính cách 3 - 6 tuổi; những giai đoạn này không được quyết định bởi giáo dục mà được quyết định bởi quy luật tự nhiên. Chúng đều là khởi nguồn của hành động của con người, chúng chỉ có thể phát triển tốt trong môi trường tự do có trật tự. Người lớn không thể trực tiếp truyền thụ những điều trong giai đoạn này cho trẻ, mà giới tự nhiên đã ban tặng cho trẻ năng lực tự phát triển thông qua làm việc.

Quá trình này khá giống với việc trồng hoa. Chúng ta cho bông hoa vào một chiếc chậu đủ rộng, đất giàu dinh dưỡng, đảm bảo nhiệt độ thích hợp, đầy đủ ánh sáng, tưới nước định kì, nhưng tất cả đều chỉ là khống chế môi trường, chứ còn việc khi nào hoa sẽ nảy mầm, khi nào sẽ cao bao nhiêu, khi nào hoa nở, cây nở ra hoa có chất lượng thế nào... đều là do bản thân hạt giống hoa quyết định rồi tự mình thể hiện ra. Môi trường

tốt sẽ khiến cho tiềm lực của hoa phát huy được tối đa, còn kì vọng, yêu cầu và những thuyết giáo của chúng ta đều không có bất cứ tác dụng nào.

Có những bậc phụ huynh thường cho rằng: Thứ nhất, trẻ sẽ không thể tự mình học được mà cha mẹ bắt buộc phải dạy cho trẻ; thứ hai, ra lệnh có thể sẽ tốt cho trẻ.

Nhưng đó không phải là sự thật. Tại "Children's House", trẻ hoàn toàn tự giác học tập, thể hiện tính tự chủ và tự hạn chế rất tốt. Hơn nữa, bản thân trẻ cũng không muốn giáo viên ra lệnh cho chúng, chúng có sự nhiệt tình trong việc tự chủ học tập, sự chỉ thị và mệnh lệnh của giáo viên chỉ khiến cho lòng tự tôn của trẻ bị tổn thương mà thôi.

Điều này nói lên rằng, việc giáo dục trong nhà trường và giáo viên theo kiểu truyền thống có thể đã không thực sự hiểu hết nhu cầu của trẻ.

❶ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

"THẢ RÔNG" CÁ TÍNH CỦA TRẺ MỘT CÁCH THÍCH HỢP

Không thể đơn giản dùng sự bó buộc để thay thế giáo dục. Sở dĩ trẻ làm việc không có quy luật là do đã từng có người tùy tiện bắt ép trẻ phải làm việc có quy luật, trẻ lười nhác là do đã từng bị ép làm việc, trẻ không nghe lời là do trước đó chúng đã từng bị bắt phải nghe lời. Bất cứ sự uy hiếp, dù dỗ nào đối với trẻ cũng đều không có tác dụng, việc mà chúng ta cần làm là tạo cho trẻ một không gian và điều kiện hoạt động bình thường.

Con người là động vật có trí tuệ, ngoài việc cần nhu cầu về dinh dưỡng ra thì cái cần thiết hơn chính là sự bồi đắp cho tâm hồn. Trẻ không giống với các động vật nhỏ, trẻ

cần xây dựng cho mình một hình mẫu hành động. Nếu như trẻ có thể tự mình quyết định việc của mình, hoàn thiện tâm lí của mình thì sẽ không xảy ra bất cứ vấn đề gì. Những vấn đề mà trẻ gặp phải trước đó đều sẽ biến mất, trẻ sẽ không còn nằm mơ thấy ác mộng nữa, cũng không còn tiêu hóa kém nữa, đó là do tâm lí trẻ đã trở nên bình thường rồi.

LÝ THUYẾT ĐỐI VỚI TRẺ KHÔNG CÓ TÁC DỤNG

Đối với trẻ không có chút kinh nghiệm trực quan nào về tính chất của sự vật, thì chúng sẽ không có cách nào để hiểu được điều đó. Tất cả những việc chúng ta có thể làm là tạo ra một môi trường hoạt động tự do có trật tự và bảo vệ những hoạt động của trẻ tránh khỏi bị cản trở. Chỉ có dưới sự tác động của môi trường, một đứa trẻ phát triển bình thường mới có thể thể hiện được sức mạnh của bản thân trong quá trình phát triển: có tính kỷ luật tự phát, không ngừng vui vẻ làm việc, có kiến thức xã hội trực quan, có thể giúp đỡ và thông cảm với người khác.

◆ CHỈ DẪN NGOÀI LỄ CỦA MONTESSORI

Nếu như chúng ta cho rằng tự do chính là để cho trẻ muôn làm gì thì làm, bất kể đúng sai tốt xấu, vậy thì tính cách lèch lạc của trẻ sẽ càng tiếp tục phát triển, chúng sẽ càng không bình thường. Việc mà chúng ta cần làm là "thả rông" một cách hợp lí chứ không phải buông tay không quản lí nữa. Chúng ta có trách nhiệm bảo vệ cho sự an toàn của cơ thể và tâm hồn trẻ, đồng thời kịp thời sửa chữa những sai lầm của trẻ.

TRẺ CÓ KHẢ NĂNG TỰ SỬA CHỮA SAI LẦM

◆ MONTESSORI KỂ CHUYỆN:

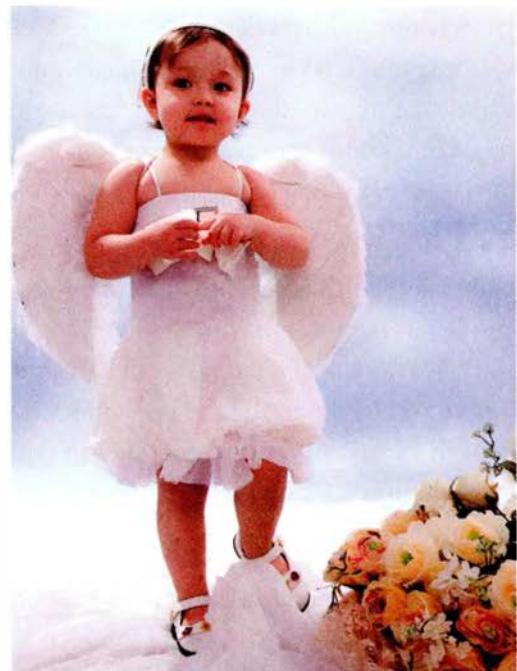
Tôi đã từng cố tình sắp xếp một số sai lầm dễ dàng nhận thấy, nhằm thúc đẩy hành vi tự mình quan sát kiểm tra, hình thành nêu thói quen suy nghĩ cẩn thận của trẻ. Qua bài luyện tập này, chúng tôi nhận ra trẻ không những không chỉ biết trưởng thành một cách bị động mà trẻ còn có một đặc tính thiên bẩm là theo đuổi sự đúng đắn, theo đuổi sự hoàn thiện.

Có một lần khi đang chơi trò "Làm theo mệnh lệnh", tôi ra lệnh cho một cô bé: "Đi ra ngoài đóng cửa lại, sau đó quay lại đây".

Cô bé nghiên cứu tỉ mỉ câu nói đó, rồi làm theo. Khi còn chưa hoàn thành xong công việc, cô bé chạy lại trước mặt tôi hỏi: "Nếu như cháu đóng cửa rồi thì làm sao cháu quay lại đây được?"

"Cháu nói đúng lấm, đây là lỗi của cô". Vậy là tôi thay đổi mệnh lệnh này.

Cô bé kia vui mừng thở phào nhẹ nhõm, nói: "Hay quá, vậy là giờ cháu có thể hoàn thành mệnh lệnh rồi!".

Con người không phải là động vật sống dựa vào bản năng, mỗi một con người đều xây dựng nên cho mình những mô thức hành vi riêng. Trẻ có thể quyết định bản thân mình nên làm những việc gì, đồng thời có thể không ngừng sửa chữa sai lầm. Việc mà người lớn cần làm là: tạo cho trẻ một môi trường sống bình thường, đồng thời có hết sức trở thành tấm gương tốt cho trẻ, nhằm thúc đẩy trẻ sớm xây dựng một mô thức hành vi của riêng mình.

◆ PHÁT HIỆN CỦA MONTESSORI

Trong suốt thời thơ ấu, việc mắc sai lầm là điều không thể tránh khỏi, hơn nữa đó cũng là một điều cần thiết. Việc nhận ra sai lầm và sửa chữa sai lầm cũng chính là cách mà trẻ trưởng thành, cũng là cách mà người trưởng thành tiếp tục tiến bộ. Cũng giống như thực vật trong quá trình sinh trưởng sẽ vươn dài các cành nhánh của nó, nhưng khi gặp phải một số nơi không có không gian, không có ánh mặt trời, những cành cây này sẽ không sinh trưởng tiếp hoặc sẽ bị khô đi, điều này chính là sự sửa chữa lỗi lầm của thực vật, nó sẽ điều chỉnh lại phương hướng sinh trưởng của mình bằng cách cắt đứt nguồn cung cấp dinh dưỡng của những cành cây này. Trẻ cũng tự sửa chữa những sai lầm của bản thân mình thông qua kết quả của những hoạt động.

Nếu như chúng ta bắt buộc phải khen thưởng hoặc trừng phạt trẻ, thì trẻ sẽ không có năng lực tự ràng buộc bản thân, cách ràng buộc nhất định phải do giáo viên đưa ra. Nếu như trẻ đang làm gì đó mà chúng ta không ngừng khen thưởng hoặc xử phạt thì sẽ ảnh hưởng nghiêm trọng đến sự tự do về mặt tinh thần của trẻ.

Hơn nữa, trừng phạt cũng không thể nâng cao năng lực của trẻ, chỉ có không ngừng luyện tập và tích lũy kinh nghiệm thì mới có thể nâng cao được năng lực của trẻ. Trách mắng cũng không phải là sửa chữa, chỉ là sự trấn thuật một sự thật nào đó mà thôi. Sự phát triển và sửa đổi của trẻ chỉ có thể có được nhờ vào việc chủ động luyện tập trong một thời gian dài.

◆ LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

TAO NÊN MÔI TRƯỜNG TỰ SỬA CHỮA LỖI SAI

LUYỆN TẬP NHẬN BIẾT LỖI SAI

- Chúng ta nên cùng với trẻ xây dựng nên những nhận thức đúng đắn: Việc sửa sai không phải là việc quan trọng nhất, cái đầu tiên cần thiết là phải nhận ra được lỗi sai của mình, đó mới chính là tiền đề của sự tiến bộ.
- Để giúp trẻ nâng cao năng lực nhận biết lỗi lầm, ngay từ khi bắt đầu chúng ta nên nói cho trẻ biết diễn biến và kết quả thông thường của sự việc, cũng giống như lan can hay hàng rào là những thứ cho biết giới hạn không gian sinh trưởng, giúp thực vật tự động điều chỉnh phương hướng phát triển, thì việc nói trước cho trẻ những phương hướng đáng tin cậy để đạt được mục tiêu sẽ là một điều kiện không thể thiếu được.

◆ MÁCH NHỎ

Trong cuộc sống thường ngày, chúng ta có thể cố ý sắp xếp một số tình huống sai lầm để luyện tập năng lực nhận biết sai lầm của trẻ.

MỘT SỐ DẠNG KHIẾM KHUYẾT TRONG TÍNH CÁCH CỦA TRẺ

Nguyên nhân dẫn đến việc tâm lí của trẻ đi chệch khỏi quỹ đạo đúng đắn chỉ có một, đó chính là trẻ trưởng thành trong một môi trường có hại, khiến trẻ không thể thực hiện được kế hoạch phát triển tự nhiên, không thể phát huy được sức mạnh tiềm tàng trong quá trình trưởng thành, do đó tạo nên các dạng thiếu hụt tính cách như dưới đây:

❶ RỐI LOẠN TÂM LÝ

BIỂU HIỆN

Tâm lý đề phòng hoàn toàn không kiểm soát nổi, nó cản trở việc trẻ hiểu và tiếp thu những quan niệm của thế giới bên ngoài.

NGUYÊN NHÂN

Những đứa trẻ mà ý thức đã đi chệch khỏi quỹ đạo chuẩn, nếu như không được điều trị hoặc che chở trong một thời gian dài, mà còn thường xuyên bị ép buộc hoặc phủ định sẽ tự mình xây nên một bức tường chắn vô hình một cách vô thức; chúng sẽ đem tất cả những thứ bản thân căm ghét, không muốn tiếp thu đặt ở phía bên ngoài bức tường đó, còn tâm hồn thực chất sẽ được che giấu an toàn đằng sau bức tường.

Chúng ta nên luyện tập cho bản thân có năng lực nhận thức được những trở ngại này. Nếu như trẻ phải đối mặt với những môi trường hoặc sự đối xử không mong muốn, phản ứng của trẻ sẽ dần trở nên chậm chạp, trầm tư hoặc mất đi năng lực phản ứng. Tâm hồn của trẻ dường như đang muốn nói: ai nói gì thì nói, tôi không nghe đâu, cứ lặp lại đi, nhưng tôi không nghe thấy gì hết. Tôi ở trong bức tường của tôi, chẳng ai làm gì nổi tôi đâu.

Sự phòng ngự trong một thời gian dài như vậy sẽ khiến trẻ mất đi năng lực thiêng phú ở một mặt nào đó, có những trẻ hoàn toàn không biết đọc, có trẻ lại không chịu mở miệng nói chuyện.

❷ HOANG TƯỞNG

BIỂU HIỆN

Năng lực tâm lí và sự vận động của cơ thể không thống nhất, mỗi mặt đều ở trạng thái độc lập phát triển. Thông thường, hoạt động tâm lí sẽ đi trước sự vận động cơ thể. Có khi trong tâm lí, trẻ đã hoàn thành toàn bộ một sự việc nào đó rồi, nhưng hành động thực tế lại chỉ mới bắt đầu. Trẻ sẽ nói với người khác là đã hoàn thành, nhưng lại không dừng hoạt động của mình, nên người khác khi nhìn vào sẽ thấy đó là một việc kì lạ, dường như tâm hồn trẻ đang không nằm trong thể xác vậy. Trạng thái này gọi là "cơn vắng ý thức".

NGUYÊN NHÂN

Khi tâm lí dao động bất định không tìm thấy một đối tượng nào có thể tác động thì sẽ dễ dàng bị hấp dẫn bởi những kí hiệu và hình ảnh. Nếu sự mất cân bằng này xuất hiện, trẻ sẽ hành động lộn xộn, đứng ngồi không yên. Nhìn thì có vẻ như tràn đầy sức sống, khó khống chế được, nhưng trên thực tế là chẳng có mục đích gì. Sau khi bắt tay vào làm một việc gì đó không được bao lâu, trẻ sẽ lại vứt bỏ, tâm trí của trẻ bị phân tán bởi rất nhiều sự vật nên khó lòng tập trung.

Lơ đãng là một dạng chạy trốn, một dạng phòng ngự, tất cả những sự việc đã làm chỉ là để che đậy cho tâm hồn đã bị phân liệt của mình, muôn tìm kiếm một sự an ủi tạm thời.

❶ DỰA DẪM

BIỂU HIỆN

Khi ý chí yếu đuối của trẻ không thể kiểm soát được sức ảnh hưởng của người lớn, quen phụ thuộc vào những người lớn sẵn sàng làm giúp mình mọi việc, trẻ sẽ trở nên dựa dẫm, y lại.

NGUYÊN NHÂN

Nếu như bên trẻ có một người lớn vừa giỏi giang vừa thích chỉ huy thì ý thức đang phát triển của trẻ sẽ dần đổi phương hướng, lấy ý chí của người lớn làm trung tâm.

Trẻ sẽ ngày càng nghe lời và y lại. Trẻ có thể cam chịu vứt bỏ hết mọi hoạt động của bản thân để nghe theo mọi mệnh lệnh không hề quan trọng của người lớn. Người lớn lại càng nhân đó đem toàn bộ những ý nguyện của mình đặt trên vai một đứa trẻ nghe lời.

Sự dựa dẫm này sẽ khiến nhiều người lớn tỏ ra hài lòng, nhưng lại cản trở sự phát triển tâm lí của trẻ. Một khi trẻ xa rời người mà trẻ vẫn thường xuyên dựa dẫm, trẻ sẽ mất đi sức sống, dễ bị tổn thương, cảm giác sẽ rất đau khổ. Trẻ không có sự kiên nhẫn với bất kì sự việc nào, và không ngừng nhờ người khác giúp đỡ, để nhờ đó mà giải thoát cảm giác buồn phiền không chống đỡ nổi của bản thân. Đồng thời, tâm hồn của trẻ cũng trở nên lười nhác, mất đi sự nhạy cảm đối với sự vật mới. Trẻ không có sức sống và sự hứng thú như những đứa trẻ khác, dường như chỉ biết dựa dẫm để sống qua ngày.

Tâm lí dựa dẫm khi đã hình thành sẽ khiến trẻ khó mà phát triển độc lập, càng không thể tự đổi diện với cuộc sống sau này.

❷ TÍNH CHIẾM HỮU

BIỂU HIỆN

Biểu hiện của một đứa trẻ có tính chiếm hữu là khi đã bị thu hút bởi một vật nào đó thì sẽ có khát vọng có được vật đó.

NGUYÊN NHÂN

Thông thường, tâm lí chiếm hữu của trẻ có lẽ có quá trình chuyển hóa như sau: Từ việc chiếm hữu bản thân sự vật phát triển lên chiếm hữu tri thức bao hàm trong sự vật. Có những trẻ không thể thực hiện được quá trình chuyển hóa này, cứ bị thu hút mãi bởi sự vật và chỉ có khi nào có được vật đó thì mới hài lòng. Đó chính là sự chuyển dời tâm sức sau khi hoạt động gặp trở ngại. Việc có được đồ vật và cất giữ được đồ vật là chuyện rất dễ dàng, không cần thiết phải chỉ dạy và lặp lại. Tâm sức của trẻ đã chuyển dời như vậy.

Một đứa trẻ như vậy khi nhìn thấy một chiếc đồng hồ vàng, dẫu cho không hiểu cách sử dụng thế nào cũng sẽ nói: "Tôi muốn có nó".

Khi một đứa trẻ khác cũng nói: "Không, tôi muốn nó".

Thì chúng sẽ chuẩn bị đánh lộn vì chiếc đồng hồ này, dẫu cho có làm hỏng chiếc đồng hồ, chúng cũng không cần quan tâm.

Khi tâm trí của trẻ phụ thuộc vào vật chất như vậy, nó sẽ dẫn đến những mâu thuẫn và đau khổ về mặt tinh thần, giống như Montessori đã từng nói: Tất cả những lệch lạc về mặt đạo đức đều bắt nguồn từ sự lựa chọn hàng đầu giữa tình yêu và sự chiếm hữu.

◆ TÍNH CHI PHỐI

BIỂU HIỆN

Một đứa trẻ có tính chiếm hữu cao sẽ cảm thấy rất vui khi thấy một người mà trẻ cho rằng có sức mạnh, không gì là không thể làm. Trẻ cho rằng, nếu như dùng được năng lực của người lớn thì năng lực của bản thân mình sẽ tăng lên. Trẻ sẽ nghĩ ra cách để tận dụng sự giúp đỡ của người lớn. Một khi có người vui vẻ đáp ứng yêu cầu của trẻ, trẻ sẽ nảy sinh ra càng nhiều ham muốn, từ đó càng ngày càng ương bướng.

NGUYÊN NHÂN

Những đứa trẻ như vậy thỏa mãn với thành quả chi phối người lớn, trong lòng chúng đầy những ảo tưởng và khát vọng, tâm lí đã lệch khỏi quỹ đạo đúng đắn. Trẻ thông qua việc không ngừng mở rộng phạm vi không chế để thay thế sự phát triển năng lực của bản thân mình. Khi phải đối diện với sự cự tuyệt hay thất bại, thế giới tâm lí của trẻ sẽ nhanh chóng sụp đổ, trẻ sẽ đổ lỗi cho việc không phục tùng của người lớn, từ đó mà sinh ra oán hận và bất mãn với người lớn.

◆ CẢM GIÁC TỰ TI

BIỂU HIỆN

Trẻ có tính tự ti thường lẩn tránh khỏi mọi sự cạnh tranh, dễ dàng ghen tị với những đứa trẻ xuất sắc, trong khi bản thân thiếu chí tiến thủ, đồng thời luôn có những cảm giác lo lắng, bất an.

NGUYÊN NHÂN

Thái độ coi thường của người lớn khiến trẻ cảm thấy mình vô dụng hoặc kém xa so với người khác.

Một trong những đặc điểm rõ rệt của một đứa trẻ bình thường là: Tự tin và chắc chắn về hành vi của mình. Để đào tạo nên một đứa trẻ có tính tự tin, người lớn cần phải hết sức tôn trọng trẻ, nhưng người lớn lại không làm được điều này. Ngay cả cha mẹ của trẻ cũng có lúc không ý thức được biểu hiện coi thường của mình với con.

Ví dụ, một người cha đang ngồi hút thuốc thì nhìn thấy đứa con bê một cốc nước đến bên bể cá. Ông lập tức nghĩ tới việc đứa trẻ sẽ làm ướt quần áo, hoặc bị ngã, làm vỡ cốc nên vội vàng chạy lại, giành lấy cốc nước và mắng con: "Làm ướt quần áo thì làm thế nào? Làm vỡ cốc thì sao?"

Đứa trẻ đã bị cha làm cho bối rối, ý muốn đổ thêm nước vào bể cá bị dập tắt. Nhìn thấy người cha hết sức cẩn thận đem cốc nước quay lại phòng bếp, cậu bé nghi ngờ rằng không biết liệu có phải mình không đáng quý bằng một chiếc cốc hay không, hay là mình không đáng giá bằng một bộ quần áo.

Những bậc cha mẹ ấy không phải muôn bảo vệ cho những đồ vật đó, vì nhiều triệu phú cũng làm như vậy. Nguyên nhân đúng đắn duy nhất là do họ không tin tưởng vào năng lực của trẻ, cũng không muốn nhìn thấy cảnh con mình dùng năng lực không bằng người lớn để làm việc, điều đó chính là sự xem thường xuất phát từ nội tâm.

Trẻ nhỏ rất nhạy cảm, khi phải lớn lên trong hoàn cảnh đó, chúng sẽ mang sự tự ti sâu sắc, dẫu cho sau này danh tiếng và địa vị có gấp trăm lần, thì sự tự ti thâm căn cố đế này vẫn khiến trẻ mất đi dũng khí đối mặt với thế giới chưa biết tới. Sự mất mát lớn nhất của một người chính là tin rằng mình không hề có năng lực để giải quyết một vấn đề nào đó.

● ÁM ẢNH

BIỂU HIỆN

Trẻ sợ hãi một số đồ vật, cho rằng những thứ đó là thần bí và không thể chiến thắng được.

NGUYÊN NHÂN

Mọi người thường cho rằng sợ hãi là trạng thái tâm lý bình thường của trẻ con, do trẻ còn non nớt và quá thực phải đối mặt với rất nhiều nguy cơ và nguy hiểm, nhưng trên thực tế, mọi đứa trẻ bình thường đều có tâm lí thận trọng khiếp cho chúng có thể tránh được những hiểm nguy, có thể tồn tại kể cả trong những cảnh ngộ nguy nan nhất. Trẻ bình thường bản thân sẽ không cảm nhận thấy mình yếu đuối, sợ hãi cũng là một biểu hiện của việc mất cân bằng về tâm lí.

Đại đa số nỗi sợ hãi này sinh do nhìn thấy những đồ vật có ẩn tượng mãnh liệt, nhưng sự khủng hoảng không trực tiếp bắt nguồn từ những kinh nghiệm cuộc sống của trẻ mà đến từ sự giải thích của người lớn đối về những tình hình thực tế hoặc lợi dụng sự ngây thơ non nớt mà uy hiếp trẻ. Trong kinh nghiệm sống của trẻ, có thể tìm được chứng cứ cho sự tồn tại của những thứ như vậy. Có đứa trẻ sợ mèo, có đứa lại sợ gà, thậm chí những đứa trẻ rất nhỏ đã sợ ma quỷ. Ta lại càng dễ dàng bắt gặp tình trạng này ở những đứa trẻ thích dựa dẫm.

Đã từng có một bé gái nhất định không chịu đi toilet, phải ra ngoài đi mới chịu. Mẹ cô bé cảm thấy chắc chắn đã có vấn đề gì nên hỏi dò cô bé và hỏi cả những bạn gái cùng lớp của con thì phát hiện ra rằng, ở lớp mẫu giáo của con có một cô giáo rất nghiêm khắc, vì cô bé kia đã làm bẩn nhà vệ sinh khi đi toilet nên cô giáo đã dọa rằng, nếu còn làm bẩn nữa thì cô sẽ nhét bé vào trong bồn cầu và xả nước cho trôi đi. Sự đe dọa này khiến cô bé trở nên sợ hãi chiếc bồn cầu, và điều này đã gây ảnh hưởng nghiêm trọng đến cuộc sống bình thường của cô bé.

Có rất nhiều người đã dùng những sự đe dọa không có thật để uy hiếp và buộc trẻ phải nghe theo lời mình, khi xem xét những người lớn và trẻ nhỏ có thần kinh không bình thường, chúng tôi đã phát hiện ra rằng, chính những sự uy hiếp như vậy trong suốt thời thơ ấu là gốc rễ của tâm lí không bình thường của họ.

Mặc dù bản thân vốn yêu ớt nhưng bản năng bẩm sinh sẽ dần dắt trẻ tránh được những nguy hiểm để sinh tồn, do đó, một đứa trẻ bình thường sẽ không cho rằng mình yêu ớt và kém cỏi.

❶ PHÒNG VỆ QUÁ MỨC

Trẻ ở độ tuổi còn nhỏ khi phải đối mặt với sự thay đổi môi trường đột ngột sẽ dẫn đến sự hỗn loạn trong thế giới tâm lí vốn đã được phát triển, năng lực hành vi và đặc trưng tâm lí bị thụt lùi, dường như muốn quay trở về quá khứ, để từ đó tránh khỏi những sự thay đổi mà trẻ không muốn tiếp nhận, đây chính là hiện tượng phòng vệ quá mức ở trẻ, chủ yếu được thể hiện ở 3 điểm sau:

SỰ MẤT CÂN BẰNG TRONG CHỦ ĐỘNG HÀNH VI

Những trẻ thế này sẽ xuất hiện những đặc trưng hành vi ấu trĩ không phù hợp với độ tuổi, ví dụ như có những cử chỉ vô lễ, đột nhiên lao về phía trước hoặc quay vòng vòng, nói to v.v... Chúng ta không cần thiết phải đi theo sửa từng hành vi lộn xộn của trẻ, chỉ cần tạo cho trẻ một môi trường và đồ vật hữu dụng phối hợp được với sự vận động phát triển của trẻ. Những sự chỉ dẫn nội tại trong trẻ sẽ dạy cho chúng biết lợi dụng môi trường xung quanh để khôi phục lại hành vi thông thường.

KHÔNG THỂ TẬP TRUNG VÀO MỘT SỰ VIỆC NÀO ĐÓ

Có những đứa trẻ dường như không thể dung nạp vào đầu sự vật trong môi trường mới, càng có xu hướng chơi những thứ không tưởng và đơn giản như hòn đá, lá cây v.v... Trẻ còn nói chuyện với chúng, dường như chúng là những người bạn thân của trẻ vậy. Nếu như hiện tượng này thỉnh thoảng mới xuất hiện thì cũng có thể coi là thông thường, nhưng nếu như trạng thái này tiếp tục kéo dài thì vấn đề đã trở nên nghiêm trọng. Lúc này, chúng ta bắt buộc phải áp dụng một số cách để trẻ quay về với thực tại, ví dụ như gọi trẻ đến giúp bày bàn ăn, lau bình hoa... Đây không phải là những công việc lao động trẻ thực sự cần mà chúng ta chỉ đang vin vào đó để cho trẻ nhìn thấy hiện thực, một lần nữa nhận thức được môi trường mới.

MÔ PHÒNG QUÁ ĐỘ

Việc một đứa trẻ 2 tuổi bắt chước người khác là do đặc điểm của giai đoạn phát triển này, nhưng nếu như một đứa trẻ 4,5 tuổi vẫn duy trì hành động như thế thì đó lại là sự đi lùi của quá trình phát triển tâm lí. Trẻ đem cất giấu tinh thần của mình đi, chỉ đơn giản bắt chước người khác để tự xoa dịu căng thẳng và áp lực, nguyên nhân một phần là do môi trường mới khiến trẻ không biết nên làm gì. Khi gặm móng tay, tè dầm hoặc vấp phải sự từ chối thì lăn ra đất ăn vạ, khóc lóc, có thể trong tiềm thức trẻ hi vọng sẽ được một người bạn cùng trang lứa đến chăm sóc và an ủi.

❷ NÓI DỐI

Nói dối là một hiện tượng xuất hiện cho thấy trí thông minh khi trẻ còn nhỏ, cùng với sự thành thục dần của trẻ, nó sẽ biến đổi theo hướng có lí và khôn nhận biết hơn.

Lời nói dối có muôn hình vạn trạng, mỗi một loại nói dối đều có ý nghĩa và tính quan trọng riêng của nó. Có một số bắt nguồn từ tâm lí thông thường, có một số lại là bệnh trạng, cha mẹ cần cẩn cứ vào tình hình thực tế để phân biệt và có biện pháp xử lí.

NÓI DỐI ĐỂ TỰ BẢO VỆ BẢN THÂN MÌNH

Khi không cẩn thận để làm vỡ đồ đạc, những đứa trẻ có độ tuổi khác nhau sẽ dùng những cách nói dối khác nhau để tự bảo vệ bản thân mình. Một đứa trẻ 5 tuổi sẽ biện giải thế này: "Không phải con, con cũng không nhìn thấy"; còn một đứa trẻ 3 tuổi thì sẽ lại nói: "Không phải con, tại con mèo làm vỡ".

Lời nói dối này sinh ra bởi tâm lí nhạy cảm và sợ hãi thông thường, trẻ dùn đầy trách nhiệm lē ra thuộc về mình chỉ là để tránh cho bản thân khỏi phải chịu sự khiển trách và bị tổn thương. Kiểu nói dối này đôi khi cũng có tác dụng, nhưng đôi khi dễ bị lộ, từ đó mà sẽ đem đến cho bản thân nhiều rắc rối hơn.

NÓI DỐI ĐỂ ĐẠT ĐƯỢC MỘT LỢI ÍCH CÁ NHÂN NÀO ĐÓ

Trẻ nhỏ khi nhìn thấy một món ăn ngon thì sẽ lập tức kêu dối, vì trẻ biết rằng "đói" là vấn đề mà mẹ sẽ giải quyết ngay lập tức.

Trẻ lớn hơn một chút thì sẽ biết viện mọi lí do để không phải thu dọn đồ đạc, làm việc nhà... Việc xuất hiện hình thức nói dối này cho thấy trẻ đã có năng lực suy lí nhất định. Lời nói dối này bắt nguồn từ tâm lí ích kỷ của trẻ, khi nói ra cần phải có dũng khí và trí tuệ tương đối cao, cha mẹ nên cố gắng giảng giải và sửa đổi thói quen này của trẻ, khiến cho năng lực tâm lí của trẻ phát triển theo hướng thông thường.

Vấn đề cha mẹ cần giải quyết không phải là bản thân việc nói dối, mà là trạng thái thực sự đãng sau việc nói dối của trẻ. Chúng ta cần hướng dẫn trẻ thể hiện con người thật của mình một cách chính xác, đồng thời xây dựng nên những quan niệm đúng đắn, bô ra công sức để thu về những lợi ích xứng đáng.

HOANG TƯỞNG TRONG KHI MIÊU TẢ VIỆC NÀO ĐÓ

Đã từng có một bé gái nói với giáo viên mầm non của mình là mẹ của cô có thể làm món nước ép rau củ rất ngon, bạn nào đã từng đến nhà cô cũng đều được thưởng thức, loại nước ép rau củ này có màu sắc tươi sáng, mùi vị thơm ngon, hơn nữa lại rất dễ làm. Loại thực phẩm này đã khiến cô giáo cảm thấy rất thích thú, cô còn đích thân đưa bé gái về nhà để học cách làm món nước ép rau củ của mẹ cô bé. Kết quả là đã phát hiện ra rằng, mẹ của cô bé căn bản không hề biết làm món nước ép đó.

Việc cô bé này nói dối chỉ là để bày tỏ sự thán phục tài nghệ nấu nướng của mẹ mình, đồng thời cô bé cũng bày tỏ ước muôn của mình đối với món nước ép rau củ, là một sự miêu tả dựa trên nền tảng kết hợp giữa hiện thực và tưởng tượng. Đây là một hiện tượng trẻ mong muốn có được điều gì, và bày tỏ sự mong muốn của bản thân thông qua việc tưởng tượng. Trạng thái tinh thần lúc này nằm ở giữa hiện thực và hoang tưởng, chỉ có thông qua những hoạt động có liên hệ chặt chẽ với hiện thực mới có thể thu hút sự chú ý của trẻ về đúng quỹ đạo bình thường.

SẢN PHẨM CỦA SỰ SUY LÍ "KHÉO LÉO"

Một cậu bé nọ bị gửi vào trường nội trú quản lí tạm thời trong một thời gian ngắn. Người quản lí kí túc xá rất có trách nhiệm, hơn nữa lại rất quan tâm đến cậu bé mới đến này. Thế nhưng sau vài ngày, mẹ của cậu bé đến thăm con, cậu bé lại trách móc với mẹ rằng người quản lí ở đây rất tệ, thái độ nghiêm khắc quá, cậu không muốn ở lại nữa. Mẹ cậu cẩn thận đi nhờ những đứa trẻ khác và thầy giáo tư vấn, phát hiện ra sự thật không phải như vậy. Bà cảm thấy rất kì lạ, hỏi tại sao con mình lại nói dối như vậy, cậu bé không còn cách nào khác đành thú nhận: "Con không thể nói rằng hiệu trưởng ở đây rất tồi".

Quá trình suy lí này không phù hợp với logic thông thường, hoặc hoàn toàn không có logic, đó chỉ là sự biểu đạt những tư tưởng và nguyện vọng bị áp chế của trẻ, tâm lí này đôi khi cũng gần với trạng thái phòm vệ quá mức. Hãy giảm bớt áp lực, tạo cho trẻ một môi trường thoải mái, tự do để có thể giải quyết vấn đề này một cách hữu hiệu.

KHẮC PHỤC KHIẾM KHUYẾT TRONG TÍNH CÁCH CỦA TRẺ

Những đứa trẻ bị khiếm khuyết về tính cách sẽ thường có những vấn đề về tâm lí, từ đó kéo theo những vấn đề về sức khỏe. Ví dụ, không chịu ăn cơm, thường mơ thấy ác mộng, sợ bóng tối, ngủ không ngon giấc, từ đó dẫn đến bệnh thiếu máu. Điều trị bằng thuốc hầu như không có tác dụng đối với những chứng bệnh này, bởi chúng thuần túy là do tâm lí mà ra, do đó rất cần khắc phục kịp thời những sự thiếu hụt trong tính cách của trẻ.

MONTESSORI KẾ CHUYỆN

Chúng tôi đã từng có một lớp học tập hợp con cháu của những gia đình giàu có, ban đầu ai cũng cho rằng việc dạy dỗ chúng sẽ dễ hơn việc dạy lũ trẻ cô nhi rất nhiều, nhưng sự thật lại không hề như vậy. Có lẽ sự giàu có về mặt vật chất đã đem đến sự nghèo nàn về tinh thần, những đứa trẻ nhà giàu này gặp nhiều khó khăn và rắc rối hơn khi bắt đầu việc tự hoạt động.

Khi thực sự cảm thấy hứng thú, trẻ sẽ hoàn toàn hòa nhập vào môi trường sống, nơi đó trẻ có được nguồn cảm xúc bất tận. Đối với trẻ mà nói, "công việc" thực sự có ý nghĩa hơn vui chơi rất nhiều, thậm chí có lúc, trẻ còn vội vàng ngừng hoạt động chơi đùa của mình lại để giúp người lớn làm việc.

Chúng không bị thu hút bởi một môi trường có đầy những bông hoa cao quý, đẹp đẽ và xinh xắn trong vườn trường, chúng cũng không có hứng thú với những đồ vật làm mê mẩn lũ trẻ nghèo, chúng cũng không chọn lựa những đồ vật vốn dĩ có thể làm thỏa mãn nhu cầu của chúng. Chúng cũng đã chơi chán những món đồ chơi tinh xảo, nên không lập tức có phản ứng nào với những đồ vật mà giáo viên đưa cho chúng. Do đó, chúng khiến cho giáo viên cảm thấy bế tắc, thậm chí nản lòng. Có một giáo viên đã miêu tả về chúng thế này:

"Những đứa trẻ này cướp những đồ vật trên tay của nhau, nếu như tôi cố tình đem một món đồ vật chỉ cho một đứa xem thôi, thì bọn trẻ sẽ đều bỏ rơi món đồ vật trên tay, vội vội vàng vàng vây lấy tôi. Khi tôi giảng xong về một vật nào đó, chúng sẽ lập tức tranh cướp món đồ đó".

"Những đứa trẻ này không thực sự cảm thấy hứng thú với những dụng cụ luyện tập khác nhau, hết đồ vật này tới đồ vật khác, chúng đều không lưu luyến bất cứ món đồ nào. Chúng chạy khắp phòng, đựng đồ bàn, làm lộn xộn đồ đạc, có thể giẫm đạp lên bất cứ đồ vật gì".

"Nhưng, trải qua một thời gian, tình hình đã dần có biến chuyển tốt".

"Có vẻ như lũ trẻ đang tự mình chỉ đạo bản thân, chúng bắt đầu nảy sinh hứng thú với những đồ vật ngốc nghênh mà ban đầu không thèm để mắt đến. Chúng đã bắt đầu hành động độc lập, nếu như một đứa trẻ bị hấp dẫn bởi một giáo cụ nào đó, nó sẽ không bị phân tâm bởi bất cứ món đồ nào khác, vậy là chúng đã bắt đầu chuyên tâm vào 'công việc' của mình".

"Khi một đứa trẻ cuối cùng cũng tìm ra thứ "công cụ" mà mình hứng thú, tâm trạng của chúng tôi giống như là vừa đánh thắng một chiến dịch vậy. Lúc này, chúng tôi cảm thấy đầy nhiệt huyết, không có bất cứ khó khăn nào".

Một khi trẻ đã tìm được cho mình đồ vật mà chúng có hứng thú, trẻ sẽ thoát khỏi sự mông lung, bắt đầu tập trung tinh thần. Cùng với sự tập trung, những thứ tốt đẹp trong tinh thần của trẻ sẽ dần được khai phá.

Qua lễ Giáng Sinh, lớp học "con nhà giàu" này đã có sự chuyển biến rất lớn. Trật tự dường như cuối cùng cũng đã được chúng tự xây dựng, tôi không phải nhúng tay làm bất cứ việc gì. Toàn bộ những đứa trẻ này đều bị thu hút bởi những công việc của chúng tôi, trong lớp học đã hình thành nên bầu không khí làm việc. Chúng biểu hiện nhu cầu với những bài luyện tập tự thân, tập trung sức lực thực hiện một số nhiệm vụ khó, và đã có được niềm vui sau khi khắc phục được khó khăn. Những nỗ lực đáng quý của chúng đã tạo ra những tác động trực tiếp đến tính cách, lũ trẻ đã trở thành chủ nhân của chính bản thân mình."

● PHÁT HIỆN CỦA MONTESSORI - TRẺ CÓ THỂ KHÔI PHỤC TRẠNG THÁI BÌNH THƯỜNG NHỜ LÀM VIỆC

Sự phát triển bình thường của trẻ bắt nguồn từ việc chuyên tâm làm một việc gì đó, triệu chứng tâm lí đi chệch khỏi quỹ đạo chỉ có thể được khắc phục khi các cơ quan trong cơ thể cùng phối hợp hoạt động để phục vụ con người. Cũng có thể nói, trẻ có thể khôi phục lại trạng thái bình thường nhờ làm việc.

Khi bị thu hút bởi môi trường tự do, có động lực tiến hành hoạt động mang tính sáng tạo, trẻ sẽ có cảm xúc mạnh mẽ để làm việc. Cảm xúc này sẽ tạo ra sức mạnh phi phàm, khiến cho tất cả những năng lực đã phát triển kết hợp lại với nhau, tính cách đi chệch khỏi quỹ đạo sẽ về lại đúng hướng, tính cách của trẻ sẽ dần ổn định.

Sự chuyển biến của trẻ phải thông qua sự chú ý tập trung, dùng tay để tiến hành công việc. Sức tập trung có thể khiến cho tâm lí trẻ phát triển, tính nhịp nhàng trong vận động cũng được nâng cao, cuối cùng sẽ chữa khỏi được những khiếm khuyết của trẻ. Hiện tượng này được các nhà tâm lí học gọi là "bình thường hóa". Cũng như vậy, quá trình bình thường hóa của trẻ cũng xuất phát từ sự dẫn dắt của nội lực, những gì chúng ta có thể làm là tạo cho trẻ một môi trường thích hợp và cung cấp những đồ dùng cho công việc của chúng.

● LỚP HỌC DÀNH CHO CHA MẸ

PHƯƠNG PHÁP KHẮC PHỤC SỰ THIẾU HỤT TRONG TÍNH CÁCH

Cách điều trị tâm lí và sự lèch lạc cá tính có rất nhiều, ngoài việc để cho trẻ "làm việc" như đã nói ở trên, thì còn có những cách mà chúng ta có thể thử dưới đây:

LIỆU PHÁP VUI CHƠI

Phương pháp này yêu cầu phải tạo cho trẻ một môi trường mà ở đó trẻ có thể làm nhiều việc khác nhau. Trong môi trường đó, trẻ có thể căn cứ theo những nhu cầu của mình để lựa chọn ra những việc mình muốn làm, trong quá trình lựa chọn, trẻ sẽ không bị chi phối bởi cha mẹ, giáo viên hay những người lớn khác.

Liệu pháp vui chơi cũng cho phép trẻ tiến hành lựa chọn trong rất nhiều đồ chơi và các trò chơi mô phỏng, phạm vi lựa chọn của phương pháp này rộng hơn nhiều so với khi ở nhà.

Phương pháp này là sự bối trí những dụng cụ thích hợp cho trẻ nhỏ sử dụng ở một nơi rộng rãi và an toàn. Những dụng cụ này phải vừa đáp ứng yêu cầu nâng cao năng lực phối hợp hoạt động của tứ chi, vừa tương đối hấp dẫn, khiến cho trẻ cảm thấy hứng thú. Người hướng dẫn sẽ căn cứ theo những tình huống cụ thể của trẻ để dạy cho trẻ cách sử dụng những dụng cụ khác nhau, đồng thời bảo đảm cho hoạt động của trẻ được an toàn.

Khi trẻ cùng nhau chơi đùa, nhờ sự thích ứng tự do của đôi bên mà trẻ đã hình thành nên những quan niệm xã hội.

Số lượng dụng cụ càng nhiều thì khả năng trẻ tìm được một thứ mà chúng yêu thích trong số đó càng cao, việc trị liệu vì thế cũng trở nên có hiệu quả.

Liệu pháp vui chơi này có hiệu quả trực tiếp đối với các loại mất cân bằng năng lực khác nhau ở những đứa trẻ khác nhau.

LIỆU PHÁP VẬN ĐỘNG

Có những trẻ trong giai đoạn 5, 6 tuổi hoặc nhỏ hơn, khi phải làm một công việc yên tĩnh thì không thể tập trung tinh thần, trẻ đứng ngồi không yên, tay chân không ngừng hoạt động, dường như cơ thể đang không nghe theo sự chỉ đạo của bộ não vậy; đến khi được ra ngoài chơi thì chúng tỏ rõ sự hứng khởi, thích chạy nhảy loạn xạ, hò hét inh ỏi, hiện nay đã có một số tổ chức coi đây là những biểu hiện của chứng tăng động.

Trên thực tế, đây là biểu hiện của việc nhu cầu vận động của trẻ không được thỏa mãn. Cơ bắp và thần kinh vận động cần được phát triển thông qua hoạt động, đồng thời não bộ cũng cần thông qua các hoạt động tiếp xúc với thế giới bên ngoài, thu thập kinh nghiệm để việc chỉ đạo các hoạt động tiếp theo được chính xác hơn. Nếu như trẻ đi học mầm non sớm mà nhà trường không sắp xếp đủ thời gian vận động thể lực, cơ thể trẻ sẽ rơi vào trạng thái cần vận động, những trẻ có nhu cầu càng mạnh mẽ thì càng khó để khống chế bản thân.

Để giải quyết tình trạng này, phương pháp tốt nhất là thỏa mãn nhu cầu vận động của trẻ. Hãy đưa trẻ ra ngoài, đến những nơi vui chơi an toàn hoặc sân vận động, nhiệt tình chơi cùng trẻ. Không nên hạn chế trẻ, hãy để cho chúng tự do muốn chạy thì chạy, muốn hét thì hét, đói thì ăn cơm, mệt thì đi ngủ, tất cả đều sắp xếp theo nhu cầu của trẻ. Thông thường một liệu trình kéo dài 7 ngày, cứ thế dần dần đưa những hoạt động thủ công trong phòng hoặc sắp xếp những hoạt động mang tính chất yên tĩnh khác vào thế giới của trẻ, sau khoảng 2 - 3 tháng sẽ có những cải thiện rõ rệt.

Đối với những trẻ gặp trạng thái này, bản thân vốn cần một lượng vận động lớn, do đó, nếu như ở những trường bình thường không thể có sự bố trí riêng biệt thì sau giờ học bắt buộc phải tổ chức những hoạt động ngoài trời cho trẻ, để tránh xảy ra việc nhu cầu của chúng bị đè nén.

LIỆU PHÁP MÁT XA

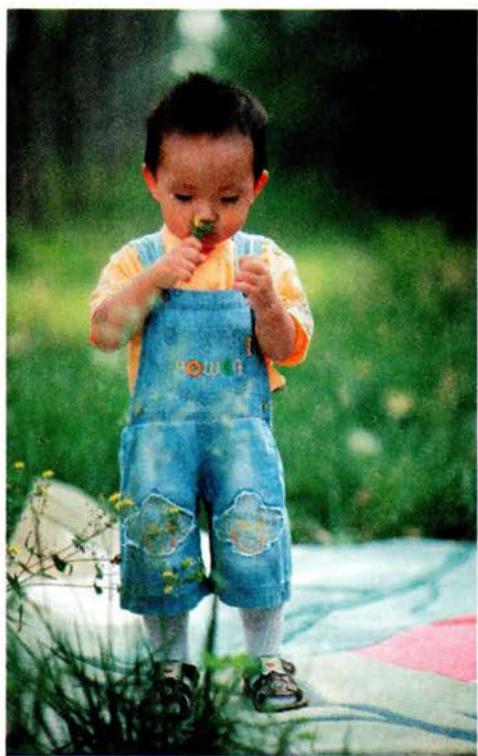
Đối với những trường hợp đặc biệt ý lại vào người lớn, lại hay thích khóc nhè, ngoài nguyên nhân phụ thuộc tâm lí ra thì việc bị động trong một thời gian dài cũng sẽ dẫn đến sự nhạy cảm trong hệ thống thần kinh, bề mặt da và cơ quan cảm giác sẽ rơi vào trạng thái cần kích thích. Montessori đã nêu lên mối tương quan giữa cơ thể và tinh thần, bắt đầu từ việc thỏa mãn các kích thích tiến tới dần dần cải thiện được trạng thái tâm lí ý lại.

Phương pháp này đòi hỏi người thực hiện phải có chút ít kiến thức về mặt Đông y, tiến hành mát xa toàn thân cho trẻ theo hướng của các kinh lạc, chủ yếu là ở vùng lưng. Tốt nhất là trước khi đi ngủ, đặt trẻ nằm thoải mái, thả lỏng cơ thể, sau đó bắt đầu mát xa lần lượt từ đỉnh đầu xuống, từ tủy chi vào đến trung tâm. Kỹ thuật ban đầu cũng không cần quá chú trọng, mục đích chính là gia tăng cảm giác kích thích ở bề mặt da. Dùng chổi lông mềm xoa từng chút cũng rất hữu hiệu.

Thông thường, mỗi lần mát xa như vậy có thể đảm bảo hôm sau trẻ không còn quấy khóc nữa, lâu dần trẻ sẽ ngày càng lạc quan, kiên cường, dần khôi phục lại bản tính hoạt bát bẩm sinh.

LIỆU PHÁP ĐỘNG VẬT

Đối với trẻ bị tình trạng lơ đãng hoặc bị tổn thương về tinh thần thì liệu pháp này là thích hợp nhất. Động vật là người bạn trong tự nhiên của trẻ. Kể cả những đứa trẻ bị chứng khủng hoảng hoặc không tin tưởng vào người khác cũng sẽ có cảm giác gần gũi với những động vật nhỏ, chỉ là những đứa trẻ khác nhau sẽ có những động vật yêu thích khác nhau mà thôi. Động vật dùng để trị liệu cho trẻ chủ yếu là chó, hải cẩu, ngựa. Nguyên nhân là do những động vật này dễ dàng huấn luyện, lại có trí lực nhất định, có thể thấu hiểu trẻ.

Phong cảnh nông thôn tươi đẹp sẽ giúp ích rất nhiều cho sự phát triển cơ thể và tâm lí của trẻ.

LIỆU PHÁP ĐIỀN VIÊN TỔNG HỢP

Những trường hợp tâm lí gặp trở ngại nghiêm trọng hoặc gặp các bệnh thần kinh thì một cuộc sống điền viên với nhịp sống chậm, tự do, không có áp lực sẽ giúp cải thiện tình hình. Cảnh nông thôn tươi đẹp cùng với việc lao động thích hợp sẽ giúp cho sự phát triển cơ thể và tâm lí của trẻ. Một báo cáo gần đây đã cho thấy, những bệnh nhân ung thư giai đoạn cuối sau khi về quy ẩn ở những vùng nông thôn thì đã có những biến chuyển thần kì. Điều này càng tỏ rõ hơn rằng, cuộc sống điền viên đích thực là cách sống phù hợp nhất với nhân tính, có lợi nhất cho sức khỏe và tinh thần của con người.

Thông qua việc tiếp xúc với động vật, trẻ sẽ dần thoát ra khỏi thế giới ảo tưởng của mình, đồng thời có được dũng khí chấp nhận hiện thực.

LIỆU PHÁP NGHỆ THUẬT

Đối với những trường hợp bị mắc trở ngại về tâm lí và trạng thái phân liệt thì liệu pháp nghệ thuật là thích hợp nhất. Âm nhạc có tác dụng làm dịu đi những áp lực tinh thần của trẻ, hơn nữa việc tự do viết nuguêch ngoạc cũng có thể giải tỏa hết những bất mãn và kìm néo trong nội tâm của trẻ, giúp cho bác sĩ tâm lí hiểu được thế giới nội tâm của trẻ.

LIỆU PHÁP ĂN UỐNG (MANG TÍNH BỔ TRỢ)

Ăn quá nhiều dầu mỡ hoặc những thực phẩm có chứa nhiều chất phụ gia không chỉ có hại cho sức khỏe, mà còn ảnh hưởng đến thần kinh, đại não và tâm trạng của trẻ. Việc kiên trì sử dụng các thực phẩm thanh đạm và tự nhiên, chú ý đến sự cân bằng dinh dưỡng sẽ có tác dụng bổ trợ nhất định đối với việc hoàn thiện tính cách của trẻ.

HẬU KÝ: NHỮNG KỲ TÍCH CỦA “CHILDREN’S HOUSE”

● ĐIỂM TIẾP NHẬN TRẺ ĐẦU TIÊN

Ngày 6 tháng 1 năm 1907, tại một khu chung cư bình dân trong thành Rome, Italy đã thành lập nên một đơn vị công ích thu nhận những trẻ ở độ tuổi mầm non - "Children's House". Nó vốn được xây dựng nhờ vào lòng tốt của một thương gia bất động sản - người quản lí chung cư này, các thương gia này ra sáng kiến này là vì muốn tập trung quản lí những đứa trẻ không được đi học, để tránh cho chúng khỏi hoạt động tùy tiện, phá hoại tường và thiết bị của chung cư, do đó, ban đầu kinh phí hoạt động của đơn vị này cũng được tính vào chi phí hỗ trợ chung cư.

Nhờ vậy mà họ đã tập trung được một nhóm trẻ có độ tuổi từ 2 - 6 tuổi, cuộc sống nghèo khổ, cha mẹ bận rộn duy trì kế sinh nhai, không có thời gian chăm sóc chúng, thậm chí không thể đảm bảo chế độ dinh dưỡng cơ bản cho chúng. Montessori đã miêu tả lại lần đầu tiên bà nhìn thấy lũ trẻ này như sau: Chúng lo lắng không yên, nhút nhát, không có cách gì khiến bọn trẻ nói chuyện; thái độ lơ đãng, ánh mắt tăm tối, dường như trong cuộc sống của chúng không có gì là vui vẻ; chúng sống trong những căn phòng nhỏ tối tăm, tồi tàn; tâm hồn chúng đầy đau khổ, thiếu tình yêu thương; chế độ dinh dưỡng của chúng không tốt, thiếu không khí tươi mới và ánh mặt trời, bọn chúng dường như là những mầm non không thể ra hoa kết quả.

● SỰ THAY ĐỔI ĐÁNG KINH NGẠC

Trong khoảng thời gian ngắn ngủi chưa đầy một năm, đã có những thay đổi đáng kinh ngạc, mọi người phát hiện ra tất cả lũ trẻ đều trở nên thông minh, hoạt bát, cử chỉ nho nhã, tự tin, đến một đứa trẻ nhỏ tuổi nhất cũng lễ phép lịch sự, gọn gàng ngăn nắp; trẻ 4 - 5 tuổi có thể đọc trôi chảy, có thể viết chữ và thậm chí làm toán. Trong một lần trắc nghiệm, thành tích của chúng thậm chí còn tương đương với thành tích của một học sinh lớp 3.

● MONTESSORI TRỞ THÀNH MỘT NHÂN VẬT TRUYỀN KÌ TRONG LĨNH VỰC GIÁO DỤC

Sự tiến bộ đáng kinh ngạc của lũ trẻ trở thành tin tức trọng điểm thời bấy giờ, ngày càng có nhiều nhà giáo dục chú ý tới thành quả giáo dục phi thường của "Children's house". Vậy là, với tư cách là một nhà chỉ đạo giáo dục của "Children's House", Montessori trở thành một nhân vật truyền kì, gây chấn động trong giới giáo dục thời bấy giờ. Không lâu sau, lại tiếp tục có thêm hai "Children's House" nữa được thành lập ở Italy. Các phương pháp giáo dục của Montessori trong con mắt mọi người tràn đầy ma lực, những người đi theo học hỏi Montessori ngày càng đông. Không lâu sau, Montessori mở một lớp đào tạo giáo viên ở Rome. Năm 1910, Hiệp hội Montessori được thành lập tại Rome.

Tên tuổi của Montessori nhanh chóng lan rộng sang đến bên kia bờ đại dương, ở nước Mỹ cũng bắt đầu thành lập trường Montessori...

Năm 1916, bà bắt đầu giảng dạy ở Barcelona...

Năm 1919, mở lớp đào tạo ở Anh, đồng thời đến Anh giảng bài định kì...

Năm 1922, nhận được bổ nhiệm chức vụ Giám sát quản lí trường học của Chính phủ Italy, cùng năm đó thành lập thêm một "Children's House" tại Vienna, Áo...

Năm 1924, tiến hành khóa đào tạo 4 tháng tại Amsterdam, Hà Lan, không lâu sau đó còn thành lập nên một trường trung học Montessori; năm 1926 đi diễn giảng tại Argentina; nhận lời mời đến diễn giảng về chủ đề "Giáo dục và hòa bình" tại Geneva, Thụy Sĩ; năm 1929, thành lập Hiệp hội Montessori quốc tế tại Berlin, đồng thời tổ chức Hội nghị quốc tế Montessori kì thứ nhất tại Đan Mạch...

"Children's House" nở rộ khắp nơi

Do "Children's House" đã tạo nên những thành quả giáo dục tốt đẹp không thể tưởng tượng nổi, tên tuổi của Montessori nhanh chóng lan rộng khắp toàn thế giới. Sự nghiệp giáo dục trẻ nhỏ một cách khoa học của bà cũng nhanh chóng được truyền đi đến từng ngóc ngách trên thế giới, bản thân bà cũng trở thành nhà cải cách giáo dục trẻ em quan trọng nhất trong thế kỷ XX.

Sau năm 1940, Chiến tranh Thế giới lần thứ hai nổ ra, Montessori trong thời kỳ gian khó đó vẫn không ngừng phục vụ và nghiên cứu, bà liên tục đi đến khắp nơi trên thế giới để giảng bài, thúc đẩy và hỗ trợ việc thành lập "Children's House" cho đến khi bà qua đời vào năm 1952, hưởng thọ 82 tuổi. Hồi ký của bà được xếp vào kho tàng truyện kí "Những con người giúp đỡ thế giới", bà còn từng ba lần được đề cử giải Nobel vì hòa bình.

Cho đến nay, phương thức giáo dục của "Children's House" đã được phổ biến trên 110 quốc gia, phương pháp giáo dục của Montessori đã mang lại lợi ích cho trẻ em toàn thế giới, cảm hóa được hàng trăm triệu người lớn.

Nhà giáo dục học Standing đã nói một cách tôn sùng rằng: "Học giả lịch sử tương lai sẽ coi Montessori là người làm tất cả vì trẻ nhỏ, là một người đại diện và một phiên dịch viên cho sự vận động vĩ đại của xã hội". Câu nói này là một lời biểu dương chân thành sự cống hiến cả đời cho sự nghiệp giáo dục trẻ nhỏ của Tiến sĩ Montessori.

Từ lúc sơ sinh đến năm 3 tuổi là giai đoạn tối quan trọng trong cuộc đời mỗi con người. Những gì não tiếp nhận sẽ đều có ảnh hưởng đến suốt cuộc đời của trẻ, cũng giống như chất lượng của phần mềm có ảnh hưởng đến chức năng của máy vi tính vậy. Và quan trọng hơn thế, giai đoạn phát triển này là con đường một chiều, một khi đã bỏ lỡ nó, bạn sẽ không có cơ hội làm lại.

Đọc cuốn sách này, tôi đã không còn mơ hồ về việc nuôi dưỡng, giáo dục trẻ. Tôi ý thức sâu sắc được rằng một đứa trẻ xuất sắc trước tiên phải có được tính cách vui vẻ, một tâm hồn lành mạnh, độc lập, tự do, và giàu lòng nhân ái.

Mẹ bé Đông (3 tuổi)

Trong cuốn sách này, có một câu nói để lại cho tôi một ấn tượng đặc biệt sâu sắc: "Trong quá trình trưởng thành của trẻ, tự bản thân trẻ không ý thức được mình cần gì, người lớn cũng không biết làm thế nào để giải thích cho trẻ. Hãy cố gắng để tự nhiên bồi đắp cho trẻ, việc mà chúng ta cần làm là tạo cho trẻ một môi trường tự do, khoa học, sau đó chỉ cần ngồi bên cạnh quan sát trẻ trưởng thành, trở thành một người đảm nhận việc chứng kiến kí tích." Đúng là một câu nói làm thức tỉnh con người.

Cha Vũ Hiển (5 tuổi)

Copyright © by Chemical Industry Publishing House
Vietnamese copyright © by MINH LONG-TDV CO., LTD

ISBN: 978-604-56-1992-6

8 936067 591224

Giá: 75.000 VNĐ